

ΕΝΕΡΓΩ ΩΣ ΠΟΛΙΤΗΣ

Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα

για τη Διαμόρφωση των Μαθητών ως Ενεργών Πολιτών

Συγγραφή, Σύνθεση: Σεβαστή-Σοφία Ανθοπούλου, Τσαμπίκα Καράκιζα,
Καλλιόπη Κύρδη, Ιωάννα Ντίνου

Αθήνα

Μάιος 2021

Περιεχόμενα

Το πρόγραμμα «Ενεργώ ως πολίτης»	5
Ενότητα 1 ^η . Η ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ	8
Εισαγωγή	8
Δραστηριότητες	9
Α. Ο εαυτός μου και οι άλλοι	9
Β. Αποτυπώματα	11
Γ. Είναι όλα τα λεμόνια ίδια;	14
Δ. Δες το θετικά	18
Ε. Οι τρεις αλήθειες	22
Ενότητα 2 ^η . Η ΣΥΝΥΠΑΡΞΗ	31
Εισαγωγή	31
Δραστηριότητες	32
Α. Μπορούμε να γίνουμε ομάδα;	32
Β. Θα με φιμώσεις;	36
Γ. Ο κόσμος άνω κάτω	39
Δ. Μπορούν οι λέξεις να μας φέρνουν κοντά;	49
Ε. Για να ζούμε μαζί	51
ΣΤ. Το βάρος μιας ταμπέλας	54
Ενότητα 3 ^η . Ο ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΟΛΙΤΗΣ. ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΠΟΛΙΤΗΣ	58
Εισαγωγή	58
Δραστηριότητες	59
Α. Ενεργός πολίτης, τι είναι;	59
Β. Ενεργός πολίτης;	61
Γ. Μα πού ζούμε;	66
Δ. Μια συνέντευξη τύπου	69
Ε. Θα μιλήσουμε; Θα συζητήσουμε	72
ΣΤ. Ταξίδι στην Επιτεδοχώρα	77
Ζ. Συμβούλιο τάξης	80
Η. Μαθητικά Συμβούλια	83
Θ. Τι θα άλλαζα; Είμαι αρκετά μεγάλος/η ώστε...	95

I. Ομάδες και Αποφάσεις	98
ΙΑ. Για το καλό της κοινότητας	102
ΙΒ. Νέα Γη, Νέα Ζωή	107
Ενότητα 4^η. ΚΑΝΟΝΕΣ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΟ	117
Δραστηριότητες	119
A. Ποιο είναι το μήνυμα;	119
B. Ποιος μπορεί να αφαιρεί ανθρώπινες ζωές;	123
Γ. Σε στιγμές μεγάλης κρίσης	127
Δ. Πάμε κατάληψη;	130
Ε. Με απόδειξη ή χωρίς;	135
ΣΤ. Ένας κόσμος για τα παιδιά	139
Z. Οι κανόνες του παιχνιδιού	143
H. Δικαιώματα και Υποχρεώσεις	147
Θ. Δικαίωμα, τι είναι;	152
Ι. Η ιστορία της Μονιρέ	156
Κ. Ο Συνταγματικός χάρτης της τάξης ή η σημασία του νόμου	162
Ενότητα 5^η. ΤΙ ΣΤ' ΑΛΗΘΕΙΑ ΣΥΜΒΑΙΝΕΙ;	165
Εισαγωγή	165
Δραστηριότητες	167
A. Τι στ' αλήθεια συμβαίνει;	167
B. Η δύναμη της εικόνας	173
Γ. Μπορεί μια λέξη να κάνει τη διαφορά;	178
Ενότητα 6^η. ΑΣ ΚΑΝΟΥΜΕ ΚΑΤΙ, τοπικά και παγκόσμια	183
Εισαγωγή	183
Δραστηριότητες	186
A. Μια παρέα με άποψη	186
B. «The ice watch» ή η τέχνη διαμαρτύρεται	190
Γ. Για να αλλάξουμε τον κόσμο	196
Δ. Ώρα για Δράση	206
Ε. Πολύ μακριά, δεν με νοιάζει!	210
ΣΤ. Τι μπορούμε να κάνουμε;	213
Z. Βήματα για δράση	216
H. Η ζωή στην κοινότητα	220

Θ. Δημιουργώντας κύματα	241
Ι. Ένα σχολείο αναλαμβάνει δράση	245
Κ. Πεζοδρόμια για όλα, πλην πεζών	249
Λ. Η ζωή στο νησί	256

Το πρόγραμμα «Ενεργώ ως πολίτης»

Ο ορισμός της ενεργού πολιτειότητας, σύμφωνα με την έρευνα του προγράμματος “Active Citizenship for Democracy” που έγινε από το *European Commission’s Centre for Research on Lifelong Learning* (CRELL) (Hoskins, 2006) είναι «η συμμετοχή στην κοινωνική ζωή, στην κοινότητα και/ή στην πολιτική ζωή· χαρακτηρίζεται από αμοιβαίο σεβασμό και έλλειψη βίας και σύνδεση με τα ανθρώπινα δικαιώματα και τη δημοκρατία».

Το πρόγραμμα «Ενεργώ ως Πολίτης» αποτελεί μια πρόταση προσέγγισης με την οπτική του ενεργού πολίτη, θεμάτων που συνδέονται με τη ζωή στην κοινότητα μέσω διαδικασιών διερευνητικής και βιωματικής μάθησης. Απευθύνεται σε μαθητές και μαθήτριες όλων των τάξεων (από το νηπιαγωγείο μέχρι το λύκειο) και όλων των τύπων σχολείων. Ανάλογα με την έκταση και τον χώρο που επιθυμεί ο εκπαιδευτικός να δώσει στο αντικείμενο, είναι δυνατό το πρόγραμμα να εφαρμόζεται:

- στο πλαίσιο των εργαστηρίων δεξιοτήτων
- στο πλαίσιο του project στο λύκειο
- ως πρόγραμμα σχολικών δραστηριοτήτων στην πρωτοβάθμια και στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση
- ως μέρος της προετοιμασίας για την εκλογή και λειτουργία των μαθητικών συμβουλίων στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση
- διαθεματικά και παράλληλα με ένα ή περισσότερα από τα παραπάνω στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Τα χαρακτηριστικά του ενεργού πολίτη στα οποία δίνει έμφαση η εκπαιδευτική πρόταση που ακολουθεί είναι: η προσωπική ευθύνη, ο αλληλοσεβασμός και η συνύπαρξη, η δυνατότητα εντοπισμού προβλημάτων, καθώς και η δυνατότητα διαμόρφωσης προτάσεων και στρατηγικής για τη επίλυσή τους, η ικανότητα αναζήτησης, διάκρισης (ως προς την αξιοπιστία) και επεξεργασίας της πληροφορίας, η οπτική του ευρύτερου πλαισίου ενός θέματος, η προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η συμμετοχή και η υπεύθυνη και σύμφωνη με τις αξίες της δημοκρατίας δράση στην κοινότητα και την κοινωνία.

Σκοπός του προγράμματος είναι να συμβάλει στη διαμόρφωση των μαθητών/τριών ως ενεργών πολιτών, στην εκπαίδευση για τη δημοκρατία. Επιπλέον, μέσω του προγράμματος επιδιώκεται η καλλιέργεια της κριτικής τους σκέψης, της αναλυτικής τους ικανότητας, των ερευνητικών δεξιοτήτων τους, της διαπολιτισμικής τους κατανόησης, της ικανότητάς τους να επικοινωνούν και να συνεργάζονται, της

ευελιξίας και προσαρμοστικότητάς τους, ενώ παράλληλα υποστηρίζονται ώστε να κατανοήσουν τις έννοιες της ατομικής και συλλογικής ευθύνης. Η μάθηση εκκινεί από την εμπειρία των μαθητών/τριών είτε στο σχολικό, είτε στο οικογενειακό είτε στο κοινωνικό τους περιβάλλον και τροφοδοτείται από δεδομένα που προκύπτουν από αυτό.

Το πρόγραμμα υλοποιείται μέσα από ένα σύνολο δραστηριοτήτων που έχουν ταξινομηθεί σε έξι θεματικές ενότητες:

1. Η ταυτότητα
2. Η συνύπαρξη
3. Ενεργός πολίτης, το παιδί πολίτης
4. Κανόνες και δίκαιο
5. Τι στ' αλήθεια συμβαίνει;
6. Ας κάνουμε κάτι, τοπικά και παγκόσμια

Οι δραστηριότητες θέτουν ερωτήματα για προβληματισμό και ανάπτυξη επιχειρημάτων και οδηγούν στον σχεδιασμό δράσεων και μικρών οργανωμένων παρεμβάσεων. Όλες υποστηρίζουν την καλλιέργεια δεξιοτήτων του ενεργού πολίτη.

Ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να επιλέξει ανάμεσα σε δραστηριότητες διαφορετικής δυσκολίας εκείνες που ταιριάζουν περισσότερο στο μαθησιακό επίπεδο, την ηλικία και τα ενδιαφέροντα των μαθητών/τριών του. Να κάνει παραλλαγές, να τις προσαρμόσει στις ανάγκες της τάξης του.

Πολλές από τις δραστηριότητες εκτείνονται σε περισσότερα από ένα θέματα, για παράδειγμα, συνύπαρξη και δίκαιο, ταυτότητα, συνύπαρξη και ιδιότητα του πολίτη κ.ο.κ. Ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να δώσει έμφαση σε όποια διάσταση πιστεύει ότι θα υποστηρίξει καλύτερα την πραγμάτευση ζητημάτων που απασχολούν τη σχολική ομάδα του.

Οι δραστηριότητες έχουν ανεξαρτησία και μπορεί να πραγματοποιούνται και αυτόνομα. Να επιλέξει παραδείγματος χάριν ο/η εκπαιδευτικός να πραγματοποιήσει μία ή δύο δραστηριότητες ως επιπλέον υποστηρικτικό υλικό σε διδακτική ενότητα της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής ή της Γλώσσας, ακόμα και της Γεωγραφίας (*Ο κόσμος άνω κάτω*), της Φυσικής Αγωγής (*Οι κανόνες του παιχνιδιού*) ή των Εικαστικών (*Η τέχνη διαμαρτύρεται*), να αξιοποιήσει κάποια για τη διαπραγμάτευση θέματος της επικαιρότητας (ενδεικτικά, κλιματική αλλαγή, προσφυγικό) κ.ά.

Δεν υπάρχει αυστηρή σειρά διαδοχής ενοτήτων και δραστηριοτήτων. Ο/η εκπαιδευτικός κάνει τον δικό του σχεδιασμό. Όμως, σε κάποιες δραστηριότητες, κυρίως για την Πρωτοβάθμια, προτείνεται συνδυασμός, αν παιδιά και εκπαιδευτικός θέλουν να εμβαθύνουν, ή αν ακολουθείται ολιστική προσέγγιση.

Στην αρχή κάθε δραστηριότητας αναγράφονται η βαθμίδα και οι τάξεις για τις οποίες προτείνεται. Οι περισσότερες δραστηριότητες μπορούν να εφαρμοστούν, με παραλλαγές που θα κάνει ο/η εκπαιδευτικός πάνω στην κεντρική ιδέα, ακολουθώντας τη μεθοδολογία, και σε άλλες ηλικιακές κατηγορίες. Η διάρκεια υλοποίησης διαφοροποιείται και είναι δυνατό να προσαρμόζεται, ανάλογα με τις επιλογές του εκπαιδευτικού.

Επιπλέον, ορισμένες δραστηριότητες περιλαμβάνουν προτάσεις εμβάθυνσης με τη ρουμπρίκα *Προέκταση*.

Στο υλικό υπάρχουν προτάσεις για τακτικά επαναλαμβανόμενες δραστηριότητες, όπως το «Συμβούλιο της τάξης», που προτρέπουν στη διαμόρφωση δημοκρατικών πρακτικών, ώστε ο εντοπισμός προβλημάτων, η συνεργασία, ο διάλογος, ο αλληλοσεβασμός και η διαμόρφωση στρατηγικών για την εξεύρεση λύσεων να γίνουν έθος. Γιατί, όπως είπε ο Σελεστίν Φρενέ «η αυριανή δημοκρατία προετοιμάζεται με τη δημοκρατία στο σχολείο. Ένα αυταρχικό καθεστώς στο σχολείο, δεν θα μπορούσε να διαμορφώσει δημοκρατικούς πολίτες».

Το εκπαιδευτικό αυτό υλικό θα αναρτηθεί σε περιβάλλον εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, όπου θα εγγράφονται οι εκπαιδευτικοί που θα εφαρμόζουν το πρόγραμμα. Στο περιβάλλον αυτό οι εκπαιδευτικοί θα καλούνται να ανταλλάσσουν απόψεις σχετικά με την εμπειρία τους από την εφαρμογή του προγράμματος, να προτείνουν εναλλακτικές προσεγγίσεις και συμπληρωματικές δραστηριότητες και να αναπτύσσουν διάλογο για θέματα που συνδέονται με την καλλιέργεια της ενεργού πολιτεότητας και της δημοκρατικής συνείδησης στο σχολείο.

Ενότητα 1^η. Η ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Εισαγωγή

Κάθε άνθρωπος έχει πολλαπλές ταυτότητες, αυτές των ομάδων όπου ανήκει, φυλετικές, θρησκευτικές, κοινωνικές κλπ. Η ταυτότητά του διαμορφώνεται και ανδιαμορφώνεται δια βίου από τις ατομικές εμπειρίες του, τις εμπειρίες και τα έθνη της κοινότητάς του, τα γεγονότα, τις συγκρούσεις και τα ήθη της εποχής στην οποία ζει, τις προσδοκίες του, τις επιλογές του, τις επιλογές των ανθρώπων του περιβάλλοντός του. Μέσω των επιλογών του επιδρά στις ταυτότητες των γύρω του. Η αναγνώριση της διαφορετικής ταυτότητας (των ταυτοτήτων) κάθε ανθρώπου και ο σεβασμός της είναι παράμετροι της δημοκρατικής ιδιότητας του πολίτη.

Η Ευρώπη βιώνει τη μεγαλύτερη μετακίνηση πληθυσμών στα εδάφη της από τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Η Ελλάδα, αφού δέχτηκε έναν μεγάλο αριθμό μεταναστών και προσφύγων κυρίως από Βαλκανικές χώρες και χώρες της Ανατολικής Ευρώπης, τα τελευταία χρόνια υποδέχεται πρόσφυγες και μετανάστες από την Ασία και λιγότερο από την Αφρική, που βλέπουν τη χώρα ως πύλη εισόδου στην Ευρώπη. Σημαντικό μέρος τους παραμένει με ή παρά την θέλησή του στην Ελλάδα, ζει και φοιτά σε Ελληνικά Σχολεία.

Οι άνθρωποι αυτοί έχουν διαφορετικές πολιτισμικές και θρησκευτικές ταυτότητες, γεγονός που δυσκολεύει την ενσωμάτωσή τους στις τοπικές κοινωνίες. Η άγνοια της πολιτισμικής ταυτότητας και της κουλτούρας του «Άλλου», συνδυαζόμενη με τα προβλήματα επιβίωσης, προκαλεί εκδηλώσεις ρατσισμού και ξενοφοβίας, άρνησης συμμετοχής και αποξένωσης των νέων από κοινές αξίες και θεμελιώδη δικαιώματα, όπως ο σεβασμός της διαφορετικότητας και της ελευθερίας της έκφρασης.

Η ΟΥΝΕΣΚΟ σχετικά με την ενεργό πολιτειότητα κάνει λόγο για μια αίσθηση του ανήκειν σε μια ευρύτερη κοινότητα πέρα από εθνικά σύνορα, που δίνει έμφαση στην κοινή μας ανθρωπότητα και πηγάζει από τη διασύνδεση μεταξύ των ανθρώπων καθώς και μεταξύ τοπικού και παγκόσμιου.

Ο πολίτης δεν πρέπει να ενδιαφέρεται μόνο για τον εαυτό του, αλλά και για τους άλλους, για το «εμείς». Ο πολίτης ανήκει κάπου και φροντίζει για το σύνολο, στο οποίο ανήκει. Αυτό είναι το ζητούμενο και κυρίως είναι το ζητούμενο για το μέλλον.

Στο πλαίσιο μιας πολυπολιτισμικής κοινωνίας οι μαθητές και οι μαθήτριες έχουν την ανάγκη να συζητήσουν και να λύσουν ζητήματα όπως: Ποιος είμαι; Ποιος είναι ο άλλος; Πώς μπορούμε να

νιώσουμε συνδεδεμένοι; Η ταυτότητα και η κοινωνική συνοχή είναι σήμερα θέματα που πρέπει να προσεγγίζει το σχολείο κατά προτεραιότητα.

Στόχος αυτής της ενότητας είναι να βοηθήσει τους/ τις μαθητές /μαθήτριες να αντιληφθούν τον εαυτό τους ως άτομο, αλλά και ως μέλος μίας κοινότητας, να τους/τις βοηθήσουν να κατανοήσει την ταυτότητα και μοναδικότητα κάθε ατόμου ως στοιχείο συνύπαρξης, αλλά και την διαφορετικότητα ως στοιχείο δημιουργικής αλληλεπίδρασης.

Δραστηριότητες

A. Ο εαυτός μου και οι άλλοι

Βαθμίδα:

- Νηπιαγωγείο- Β΄ Δημοτικού
- Γ΄ - Δ΄ Δημοτικού
- Ε΄ - ΣΤ΄ Δημοτικού

Στόχος: Η κατανόηση της έννοιας της ταυτότητας και της μοναδικότητας του κάθε ανθρώπου

Διάρκεια: 2 διδακτικές ώρες

Υλικά/μέσα: χαρτί Α4, μαρκαδόροι, ένα μπαλάκι, χαρτοταινία

Περιγραφή δραστηριότητας

Στη δραστηριότητα αυτή τα παιδιά καλούνται να συνειδητοποιήσουν τη σημασία του ονόματός τους ως διακριτικό της ταυτότητάς τους, καθώς και άλλα στοιχεία που τη συγκροτούν. Στη συνέχεια αναζητούν όσα κάνουν την προσωπικότητά τους ξεχωριστή αλλά και τα κοινά με τους άλλους στοιχεία ταυτότητας.

Βήμα 1ο

Κάθε παιδί γράφει το όνομά του σε ένα Α4 με χρωματιστά γράμματα και στολίζει το αρχικό του. Το όνομα θα πρέπει να καταλαμβάνει το ¼ περίπου του χαρτιού. Τα κολλούν σε τοίχο της τάξης.

Έχουν όλοι και όλες το ίδιο όνομα; Γιατί καθένας μας έχει το δικό του όνομα; Πώς ξεχωρίζουμε μεταξύ τους εκείνους που έχουν το ίδιο όνομα; Συζητούν πώς απέκτησαν το όνομα τους. Γιατί είναι σημαντικό να έχουν όνομα; Μπορεί κάποιος να τους το αφαιρέσει;

Βήμα 2ο

Τα παιδιά κάθονται σε ζευγάρια. Κάθε παιδί λέει στο ζευγάρι του τις απαντήσεις στα εξής ερωτήματα: Τι μου αρέσει στον εαυτό μου; Τι μου αρέσει να κάνω; Τι θα ήθελα να κάνω καλύτερα; Γιατί;

Στη συνέχεια, όλα τα παιδιά κάθονται σε κύκλο. Κάθε παιδί παρουσιάζει το ζευγάρι του μέσα από τις απαντήσεις του. Πχ. «Η Κατερίνα είναι γελαστή, της αρέσει τα τραγουδάει και θέλει να γίνει καλύτερη στο τρέξιμο για να πάρει μέρος σε αγώνες». Βρίσκουν κοινά στοιχεία που έχουν μεταξύ τους αλλά και αυτά που τους κάνουν να διαφέρουν, να είναι μοναδικοί /ες.

Παραλλαγή 1η για το νηπιαγωγείο και την Α΄ Δημοτικού

Τα παιδιά κάθονται σε κύκλο. Ο/η εκπαιδευτικός, κρατώντας ένα μπαλάκι, αφού πει τι του αρέσει στον εαυτό του (ή τι είναι αυτό που κάνει καλύτερα), το πετά σε ένα παιδί που απαντά στο ίδιο ερώτημα. Με τη σειρά του πετά στο μπαλάκι σε άλλο παιδί που κι εκείνο λέει τι του αρέσει στον εαυτό του κ.ο.κ. μέχρι να απαντήσουν όλα τα παιδιά.

Κάθε παιδί σκέφτεται τι του αρέσει, τι βρίσκει ξεχωριστό, σε κάθε ένα από τα άλλα παιδιά και το γράφει κάτω από το όνομά του, στο χαρτί που είναι στον τοίχο. Έτσι, σταδιακά, γύρω από το κάθε όνομα συγκεντρώνονται τα στοιχεία που το κάνουν ξεχωριστό για τους άλλους. Ο/η εκπαιδευτικός, όταν ολοκληρωθεί η διαδικασία, διαβάζει ή ζητά από τα παιδιά να τα διαβάσουν δυνατά. Συζητούν πως κάθε παιδί είναι μοναδικό, κι ότι η μοναδικότητά του οφείλεται στο σύνολο των χαρακτηριστικών του. Βλέπουν τον πίνακα του Γιάννη Γαϊτή «Ομάδα 27 ανθρώπων που κοιτάζουν μπροστά», διαθέσιμη στο <https://paletaart.wordpress.com/2012/09/07/%ce%b3%ce%b1%cf%8a%cf%84%ce%b7%cf%82-%ce%b3%ce%b9%ce%ac%ce%bd%ce%bd%ce%b7%cf%82-giannis-gaitis-1923-1984/#jp-carousel-6825>. Τι θα συνέβαινε αν όλοι οι άνθρωποι είχαν τα ίδια χαρακτηριστικά;

Παραλλαγή 2η για το νηπιαγωγείο και την Α΄ Δημοτικού

Τα παιδιά σε κύκλο λένε με τη σειρά τι βρίσκουν ξεχωριστό σε κάθε συμμαθητή/ήτριά τους και ο/η εκπαιδευτικός το καταγράφει στο χαρτί με το όνομά του. Όταν ολοκληρωθεί η διαδικασία, διαβάζει το χαρτί κάθε παιδιού. Η δραστηριότητα συνεχίζεται με τον πίνακα, ό.π.

Σημείωση: Προτείνεται να πραγματοποιήσουν στη συνέχεια τη δραστηριότητα «Επιτεδοχώρα».

Βιβλιογραφία

Γαϊτή Γ. n.d. «Ομάδα 27 ανθρώπων που κοιτάζουν μπροστά». Ανακτήθηκε στις 20/3/2021 από τον διαδικτυακό τόπο:

<https://paletaart.wordpress.com/2012/09/07/%ce%b3%ce%b1%cf%8a%cf%84%ce%b7%cf%82-%ce%b3%ce%b9%ce%ac%ce%bd%ce%bd%ce%b7%cf%82-giannis-gaitis-1923-1984/#jp-carousel-6825>

***Με την ολοκλήρωση** της δραστηριότητας, εκπαιδευτικός και μαθητές/ήτριες συζητούν και επιλέγουν λέξεις ή φράσεις κλειδιά που τη χαρακτηρίζουν. (Εδώ, ενδεικτικά: Καθένας μας μοναδικός / είμαστε διαφορετικοί αλλά μοιάζουμε ...). Βοηθητικά ερωτήματα: Τι είναι αυτό που μπορούν τώρα να καταλάβουν καλύτερα; να κάνουν καλύτερα; Κάτι που θα κάνουν από εδώ και πέρα; Η καταγραφή μπορεί να είναι περιφραστική, περιγραφική, ανάλογα με την ηλικία των παιδιών. Μπορεί ο/η εκπαιδευτικός να έχει τον ρόλο γραμματέα για τα παιδιά που δεν γνωρίζουν ακόμα γραφή. Γράφουν τις χαρακτηριστικές λέξεις ή φράσεις σε χαρτί του μέτρου που βρίσκεται σε τοίχο της τάξης καθ' όλη τη διάρκεια του προγράμματος. Μπορούν να προσθέτουν και λέξεις ή φράσεις που σκέπτονται για τις δραστηριότητες σε δεύτερο χρόνο.*

B. Αποτυπώματα

Βαθμίδα:

- Νηπιαγωγείο- Β΄ Δημοτικού
- Γ΄ - Δ΄ Δημοτικού
- Ε΄ - ΣΤ΄ Δημοτικού

Στόχος: Η ανάδειξη της ατομικής ταυτότητας ως συστατικό στοιχείο της συνύπαρξης.

Διάρκεια: 3 διδακτικές ώρες

Υλικά/μέσα: Δακτυλομπογιές ή μελάνι για αποτυπώματα ή ταμπόν παιδικής σφραγίδας, ανοιχτόχρωμα μπαλόνια (προαιρετικά), χαρτιά A4, λεπτοί χρωματιστοί μαρκαδόροι, χαρτί του μέτρου, χαρτοταινία, φωτοτυπικό

Συνεργασίες: Προαιρετικά, μπορεί να ζητηθεί συνεργασία άλλων τάξεων του σχολείου και του δήμου στην έκθεση των ομαδικών δημιουργιών.

Περιγραφή δραστηριότητας

Βήμα 1ο

Τα παιδιά με δακτυλομπογιές ή με μελάνι για αποτυπώματα ή παιδική σφραγίδα αφήνουν σε χαρτί το αποτύπωμα τους. Ο/η εκπαιδευτικός τα φωτοτυπεί κάνοντας πολύ μεγάλη μεγέθυνση. Επίσης, μπορούν να αφήνουν το αποτύπωμά τους σε μπαλόνι, το οποίο στη συνέχεια φουσκώνουν. Έτσι το αποτύπωμά τους μεγεθύνεται στην κυρτή επιφάνεια του φουσκωμένου μπαλονιού.

Εξετάζουν τα αποτυπώματά τους. Τι τους θυμίζουν; Ποιες ομοιότητες και ποιες διαφορές διακρίνουν; Υπάρχουν δύο αποτυπώματα ίδια; Ο/η εκπαιδευτικός εξηγεί ότι κάθε άνθρωπος έχει δαχτυλικά αποτυπώματα, τα οποία μάλιστα υπάρχουν πριν ακόμα γεννηθεί και το σχέδιό τους δεν αλλάζει ποτέ. Είναι μοναδικά για κάθε άνθρωπο στον κόσμο.

Βήμα 2ο

Ανάμεσα στις γραμμές του μεγεθυμένου αποτυπώματος κάθε παιδί γράφει με χρωματιστά γράμματα, ακολουθώντας τις καμπύλες του, στοιχεία για τον εαυτό του: όνομα, το αγαπημένο του χρώμα, το αγαπημένο του παιχνίδι, τα ατομικά του χαρακτηριστικά... Ό, τι νομίζει ότι αποτυπώνει την προσωπικότητά του (περισσότερες λεπτομέρειες και εικόνες της εικαστικής δραστηριότητας στο Nyberg, Jeanette, *Cool Art Project for Kids: Thumbprint Self Portrait*, διαθέσιμο στο <https://craftwhack.com/express-thumbprint-self-portrait-art-project-kids/>. Με τα έργα τους δημιουργούν μια σύνθεση με τον τίτλο «Εμείς».

Βήμα 3ο

Παρατηρούν το έργο «Η πόλη ενώνει τη διαφορετικότητα των ανθρώπων», της Χριστίνας Σαραντοπούλου. Στο έργο τα τεράστια δακτυλικά αποτυπώματα κινούνται αργά κρύβοντας ή αποκαλύπτοντάς τον χάρτη πίσω τους. Ο/η εκπαιδευτικός ζητά από τα παιδιά να σκεφτούν και να συζητήσουν το έργο. Τους ζητά να δώσουν τους δικούς τους τίτλους.

Πώς θα ήταν ένα έργο με τίτλο «Το σχολείο ενώνει τη διαφορετικότητα των ανθρώπων»;

Τα παιδιά σε ομάδες δημιουργούν δικά τους έργα: Ο/η εκπαιδευτικός τους ζητά να αποτυπώσουν τη μοναδικότητα του κάθε μέλους της σχολικής τους κοινότητας, αλλά και όσα τους ενώνουν. Τους προτείνει να χρησιμοποιήσουν αποτυπώματα στη σύνθεσή τους.

Εκθέτουν τα έργα τους στο σχολείο ή σε χώρο που ζητούν από τον δήμο και τα εξηγούν σε γονείς, εκπαιδευτικούς και μαθητές/ήτριες του σχολείου. Μπορούν επιτόπου να τους ζητήσουν να συνεισφέρουν με το αποτύπωμά τους σε ένα κοινό έργο με τίτλο «Συνύπαρξη».

Εικόνα 1.

Η πόλη ενώνει τη διαφορετικότητα των ανθρώπων, Χριστίνα Σαραντοπούλου. Σταθμός Μετρό Αγίου Ιωάννη

Βιβλιογραφία

Ένα σημάδι... μόνο δικό σου!, Παιδιά μένουμε σπίτι (n.d.). Ανακτήθηκε στις 20/5/2022 από τον διαδικτυακό τόπο: <https://paidiamenoumespiti.wixsite.com/paidiastospiti/post/ginger-prints>
Nyberg, J. (n.d.). *Cool Art Project for Kids: Thumbprint Self Portrait*. Ανακτήθηκε στις 08/4/2021 από τον διαδικτυακό τόπο: <https://craftwhack.com/express-thumbprint-self-portrait-art-project-kids/>

Φραγκεσκάκη, Χ. & Κύρδη, Κ. (2019). Υπόγεια εκδρομή. Αθήνα: Καλειδοσκόπιο

Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας, εκπαιδευτικός και μαθητές/ήτριες συζητούν και επιλέγουν λέξεις ή φράσεις κλειδιά που τη χαρακτηρίζουν. Βοηθητικά ερωτήματα: Τι είναι αυτό που μπορούν τώρα να καταλάβουν καλύτερα; να κάνουν καλύτερα; Κάτι που θα κάνουν από εδώ και πέρα; Η καταγραφή μπορεί να είναι περιφραστική, περιγραφική, ανάλογα με την ηλικία των παιδιών. Μπορεί ο/η εκπαιδευτικός να έχει τον ρόλο γραμματέα για τα παιδιά που δεν γνωρίζουν ακόμα γραφή. Γράφουν τις χαρακτηριστικές λέξεις ή φράσεις σε χαρτί του μέτρου που βρίσκεται σε τοίχο της τάξης καθ' όλη τη διάρκεια του προγράμματος. Μπορούν να προσθέτουν και λέξεις ή φράσεις που σκέπτονται για τις δραστηριότητες σε δεύτερο χρόνο.

Γ. Είναι όλα τα λεμόνια ίδια;

Βαθμίδα:

- Ε' - ΣΤ' Δημοτικού (με προσαρμογή από τον/την εκπαιδευτικό)
- Γυμνάσιο
- Λύκειο

Στόχος: Οι μαθητές/ήτριες καλούνται να εξερευνήσουν κριτικά τις εικόνες που έχουν για ανθρώπους από άλλους πολιτισμούς, κοινωνικές ομάδες, πρόσωπα με διαφορετικό σεξουαλικό προσανατολισμό, άλλες θρησκείες και να αναπτύξουν κατανόηση και εκτίμηση για τη διαφορετικότητα.

Πλαίσιο: Οι μαθητές/ήτριες μέσα από ένα παιχνίδι καλούνται να κατανοήσουν τον άλλο, να συνδεθούν μαζί του, να συνυπάρξουν και να λειτουργήσουν ως ομάδα.

Όχι, είτε ο μικρός πρίγκιπας... Τι σημαίνει «εξημερώνω»;

- Είναι κάτι ξεχασμένο για τα καλά, τώρα πια, είτε η αλεπού. Αυτό σημαίνει «δημιουργώ δεσμούς».

- Δημιουργώ δεσμούς;

- Ναι, βέβαια, είτε η αλεπού. Για μένα εσύ δεν είσαι ακόμη παρά ένα αγοράκι όμοιο με εκατό χιλιάδες άλλα μικρά αγόρια. Και δεν έχω την ανάγκη σου. Κι εσύ το ίδιο δεν έχεις την ανάγκη μου. Για σένα, δεν είμαι παρά μια αλεπού όμοια με εκατό χιλιάδες άλλες αλεπούδες. Μα, αν εσύ με εξημερώσεις, θα 'χουμε

ανάγκη ο ένας τον άλλο. Θα 'σαι για μένα μοναδικός στον κόσμο. Θα 'μαι για σένα μοναδική στον κόσμο...
(A. Saint-Exupéry, 2013).

Διάρκεια: 3 διδακτικές ώρες

Υλικά : Λεμόνια για όλους, σημειωματάρια ή τετράδια, στυλό ή μολύβια, ένα μεγάλο κουτί άδειο από χαρτί A4 ή άλλο. Για την βιωματική αυτή άσκηση χρειάζονται τόσα λεμόνια όσα ακριβώς και οι μαθητές/ήτριες που συμμετέχουν.

Περιγραφή δραστηριότητας

Σχεδιασμός: Η δραστηριότητα με παιγνιώδη διερευνητικό τρόπο επιδιώκει να μπορούν οι μαθητές/ήτριες να ανακαλύπτουν, να κρίνουν, να διαχειρίζονται τα στερεότυπα, τις προκαταλήψεις, να αναλογιστούν τις δικές τους πρακτικές και γενικεύσεις, να τις αντιμετωπίζουν κριτικά με στόχο την κατανόηση και την αποδοχή των άλλων.

Βήμα 1^ο : Ενεργοποίηση, ανάδυση θέματος : (15')

Οι μαθητές και οι μαθήτριες κάθονται σε κύκλο. Ο/η εκπαιδευτικός μοιράζει ένα λεμόνι ανά συμμετέχοντα/ουσα ή ζητά να πάρει ο καθένας το δικό του από το κουτί που είναι τοποθετημένα. Στη συνέχεια ο/η εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές/ήτριες να επιστρέψουν στις θέσεις τους και να περιγράψουν τι γνωρίζουν για τα λεμόνια γενικά. Θα ακουστούν επίθετα χρώματος όπως κίτρινα, κιτρινοπράσινα ή σχήματος όπως οβάλ, ή ιδιότητας κ.λπ., όπως ξινό, φυτρώνει σε δέντρα, εσπεριδοειδές, μικρό, ελαφρύ. Ο/η εκπαιδευτικός καταγράφει σε λίστα τις απαντήσεις στο ένα μέρος του πίνακα ή σε χαρτί του μέτρου.

Βήμα 2^ο : Ένα λεμόνι που το λένε... (20')

Στη συνέχεια ο/η εκπαιδευτικός ζητά από τους/τις συμμετέχοντες/χουσες να παρατηρήσουν προσεκτικά το λεμόνι τους και εξηγεί ότι θα πρέπει να αποτυπώσουν λεπτομέρειες σχετικά με αυτό. Επίσης τους ζητά να δώσουν ένα όνομα στο λεμόνι τους και να σκεφτούν μια ιστορία γι' αυτό. Εάν θέλουν μπορούν να κρατήσουν σημειώσεις.

Τους ζητά να μοιραστούν μια μικρή ιστορία για το λεμόνι τους και ποιο είναι το όνομά του.

Ο/η εκπαιδευτικός δίνει επαρκή χρόνο στους/στις μαθητές/ήτριες να ασχοληθούν με το λεμόνι τους, διαφορετικά η άσκηση μπορεί να αποτύχει στο δεύτερο βήμα.

Βήμα 3^ο : Το δικό μου λεμόνι (10')

Ο/η εκπαιδευτικός περνά από όλους τους μαθητές /ήτριες με το κουτί και συλλέγει όλα τα λεμόνια, τα ανακατεύει καλά και τοποθετεί το κουτί στο κέντρο του κύκλου. Στην συνέχεια καλεί τους/τις μαθητές/ήτριες να έρθουν πάλι στο κέντρο και να πάρουν από το κουτί το «δικό τους λεμόνι».

Σημείωση: Μπορεί να φαίνεται ότι δεν θα είναι σε θέση να ξεχωρίσουν το δικό τους ανάμεσα σε 20-30 λεμόνια, αλλά αν το έχουν παρατήρησαν καλά, θα το βρουν γρήγορα και τελικά όλοι θα έχουν το λεμόνι τους και πάλι.

Βήμα 4ο: Το δικό μου λεμόνι είναι το πιο όμορφο (20')

Όταν οι μαθητές/τριες έχουν τα λεμόνια τους και πάλι ο/η εκπαιδευτικός ρωτάει τον καθένα ξεχωριστά πώς κατάφερε να αναγνωρίσει το δικό του/της λεμόνι.

Οι μαθητές και οι μαθήτριες θα αναφέρουν κάποια χαρακτηριστικά που είχε το **δικό** τους λεμόνι.

Ο/η εκπαιδευτικός γράφει στην άλλη πλευρά του πίνακα (ή του χαρτιού του μέτρου) την λίστα με τα χαρακτηριστικά που αναφέρουν οι μαθητές/ήτριες, τα οποία θα ποικίλουν, αλλά θα έχουν και ομοιότητες, χοντρόφλουδο, γδαρμένο, μακρουλό λεμόνι κ.λπ.

Βήμα 5ο: Ας συζητήσουμε για λεμόνια (20)'

Όταν ολοκληρωθεί η νέα λίστα των χαρακτηριστικών, ο/η εκπαιδευτικός ζητά από την ομάδα να συγκρίνει τις δύο λίστες και να απαντήσει στις παρακάτω ερωτήσεις:

- Πώς σκέφτονταν για το λεμόνι τους πριν και πώς αφού το γνώρισαν πιο στενά;
- Τι άλλαξε στην αντίληψή τους για το αντικείμενο αυτό;
- Πώς νόμιζαν για τα λεμόνια γενικά;
- Πώς κατάλαβαν τη μοναδικότητα του λεμονιού τους;

Βήμα 6ο:

Συνδέουμε με την πραγματική ζωή την ιδέα της διαφορετικότητας, της ποικιλομορφίας και της αποδοχής καθώς και τις έννοιες των στερεοτύπων και των προκαταλήψεων (35').

Προτεινόμενες ερωτήσεις

- Αν στη θέση των λεμονιών είχαμε ανθρώπους σε αυτήν την άσκηση, πώς μπορεί να ήταν αυτοί οι άνθρωποι; Μπορείτε να δώσετε συγκεκριμένα παραδείγματα;
- Ποια είναι συνήθως τα πρώτα πράγματα που σκεφτόμαστε όταν γνωρίζουμε διαφορετικούς ανθρώπους;
- Τι σας φέρνει στο μυαλό αυτή η δραστηριότητα σε σχέση με πραγματικές καταστάσεις ζωής; Τι συνδέσεις μπορείτε να κάνετε;
- Σας έτυχε να κρίνετε κάποιον σε κάποια κατάσταση και αργότερα (αφού γνωρίσατε ο ένας τον άλλον) να αλλάξετε την εντύπωση και τη γνώμη σας; Μπορείτε να δώσετε περισσότερες λεπτομέρειες;
- Τι σας κάνει μοναδικούς/διαφορετικούς; Πώς οι άλλοι αναγνωρίζουν/ καταλαβαίνουν τη μοναδικότητά σας;
- Πώς μπορούμε να ξεπεράσουμε βιαστικές κρίσεις και απόψεις για τους άλλους /ή το πώς σκεφτόμαστε για τους άλλους χωρίς να τους γνωρίζουμε;
- Οι άνθρωποι γύρω μας είναι διαφορετικοί. Πώς μας επηρεάζει εμάς αυτό;
- Τι θα λέγαμε ότι είναι η πολιτιστική πολυμορφία;
- Ποιες πτυχές αυτής της συζήτησης θεωρείτε σημαντικότερες και θα θέλατε να δώσετε μεγαλύτερη προσοχή;

Ο/η εκπαιδευτικός τους προσκαλεί να μοιραστούν προσωπικές ιστορίες από τη ζωή τους που σχετίζονται με τη διαφορετικότητα ή καταστάσεις όπου έκαναν βιαστικές κρίσεις (ή έγιναν οι ίδιοι/ες στόχος τέτοιων κρίσεων).

Βιβλιογραφία

Saint-Exupéry, A. (2013). *Ο μικρός πρίγκηπας*. Κεφ.2 1. Ανακτήθηκε 22/5/2021 από <https://fliphtml5.com/avstp/afvw/basic>

Δ. Δες το θετικά

Βαθμίδα:

- Γυμνάσιο
- Λύκειο

Στόχος: Οι μαθητές/ήτριες να αντιληφθούν την προσωπική τους ταυτότητα, τις πεποιθήσεις, τις αξίες και τα ενδιαφέροντα που θεωρούν ότι τους/τις ορίζουν, καθώς και την κοινωνική τους ταυτότητα η οποία περιλαμβάνει τη φυλή, τη θρησκεία, τη γλώσσα. Μέσω της αποδοχής και εκτίμησης του εαυτού τους να προχωρήσουν στην αποδοχή του Άλλου.

Διάρκεια: 3 διδακτικές ώρες (οι χρόνοι ανά βήμα είναι ενδεικτικοί και όχι δεσμευτικοί)

Υλικά/μέσα: Χαρτιά ή χαρτόνια A4, μαρκαδόροι, στυλό, ψαλιδάκια, κόλλες

Περιγραφή δραστηριότητας

Μέσα από την κατανόηση και την προβολή του εαυτού σε 6 βήματα τα μέλη της ομάδας καλούνται να αναγνωρίσουν την εικόνα του εαυτού τους αλλά και των άλλων, να συνειδητοποιήσουν τις αντιλήψεις τους αλλά και να μπει ο σπόρος να μετακινηθούν από αυτές, αν καταλάβουν ότι έχουν στερεότυπα.

Βήμα 1ο: Χωρισμός σε ομάδες 15΄

- Φροντίζουμε οι ομάδες να αποτελούνται από μαθητές/ήτριες που δεν είναι πολύ φίλοι, με σχετική ισορροπία στην εκπροσώπηση των φύλων, με συμπερίληψη ενός τουλάχιστον μαθητή/ήτριας που προέρχεται από διαφορετικό πολιτισμικό ή θρησκευτικό πλαίσιο, μεταναστευτικής ή προσφυγικής προέλευσης, Ρομά (εφόσον υπάρχουν).
- Ζητάμε να ονομάσουν την ομάδα τους με ένα θετικό ουσιαστικό ή επίθετο Π.χ. Αδιάφθοροι, Πρωταθλητές, Ακούραστοι κλπ. και να ζωγραφίσουν το έμβλημά τους ως εξής: Κόβουν την φωτοτυπία του εμβλήματος που έχουν επιλέξει σε κομμάτια παζλ, μοιράζονται τυχαία τα κομμάτια και στη συνέχεια τα ενώνουν, σχηματίζοντας το έμβλημα. Συζητούν τι αποτύπωσε η διαδικασία αυτή.

- Ένα μέλος της ομάδας αναλαμβάνει να την παρουσιάσει στις άλλες.

Βήμα 2ο: Ο εαυτός μου (25')

Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές /ήτριες να σχεδιάσουν μια καρδιά σε ένα φύλλο Α4. Θα μπορούσε να είναι οποιοδήποτε άλλο σχέδιο ένα αστέρι, ή ένα ανθρωπάκι, αλλά στο κέντρο της εικόνας θα πρέπει να σχεδιάσουν μια καρδιά. Τους ζητά, γύρω από την καρδιά, να γράψουν λέξεις που αντιπροσωπεύουν ό,τι είναι σημαντικό γι' αυτούς/ ες. Όσο πιο κοντά στην καρδιά, τόσο πιο σημαντικό είναι. Π.χ. "οικογένεια", "θρησκεία", "αθλητισμός".

Στην συνέχεια τους ζητά να χωριστούν σε ζευγάρια, ιδανικά με άτομα που δεν είναι φίλοι, και να μοιραστούν ό,τι έχουν γράψει για τον εαυτό τους.

Τέλος ζητά από όλους να τοποθετήσουν όλες τις εικόνες μαζί (σε τοίχο, τραπέζια ή στο πάτωμα) και τους καλεί να περπατήσουν γύρω τους, παρατηρώντας ομοιότητες, διαφορές.

Στην ολομέλεια ο/η εκπαιδευτικός ζητά από τους/τις μαθητές/ήτριες να εκφράσουν πώς ένοιωσαν διαβάζοντας τα «σημαντικά» των άλλων και να εντοπίσουν τα κοινά στοιχεία.

Πηγή

Active Citizens facilitator's toolkit - Globally connected, locally engaged (2011). British Council.

Ανακτήθηκε στις 28 /4/2021 από τον διαδικτυακό τόπο:

https://www.britishcouncil.org/sites/default/files/global_toolkit_final.pdf

Figure 14: Example image

Βήμα 3ο: Φτιάχνω την ταυτότητά μου (20')

Ζητάμε από τους μαθητές/τριες, στις ομάδες τους, να γράψουν το όνομά τους με μεγάλα γράμματα σε ένα χαρτόνι Α4 και να προσθέσουν ό,τι θέλουν προκειμένου να εκφράσουν τη δική τους προσωπικότητα.

Ζητάμε να αναφερθούν μόνο στα καλά, θετικά γνωρίσματα που θεωρούν ότι έχουν. Εκτός από τα στοιχεία του χαρακτήρα, μπορούν να αναφέρουν ικανότητες, πολιτισμικές ή θρησκευτικές πεποιθήσεις κ.ά. (Μπορούν να εκφραστούν με ένα σχέδιο π.χ. ένα βιβλίο για να δηλώσουν ότι τους αρέσει το διάβασμα ή μια νότα κ.λπ.).

Στη συνέχεια θέτουν το χαρτί στη διάθεση της ομάδας τους και ζητούν από τα μέλη της να προσθέσουν όποιο θετικό χαρακτηριστικό τους δεν έχει αναγραφεί από τους ίδιους.

Βήμα 4ο: Συζητώ και αναστοχάζομαι (20')

Καλούμε τους μαθητές/ήτριες στην ολομέλεια και του ζητάμε να μας πουν:

- Σου ήταν εύκολο να εκφράσεις αυτό που σκεφτόσουν για τους άλλους;
- Πώς ένιωθες όσο οι υπόλοιποι έγραφαν στην κάρτα σου;
- Αποδέχεσαι τα σχόλια των συμμαθητών/τριών σου;
- Αναγνωρίζεις κάποια από τα χαρακτηριστικά που ανέφεραν οι συμμαθητές/ήτριές σου και δεν τα είχες σκεφτεί;
- Ποιο από αυτά που άκουσες σου έκανε μεγαλύτερη εντύπωση;
- Πώς νοιώθεις τώρα;

Βήμα 5ο: Σκέφτομαι θετικά (25')

Στις ομάδες, δίνουμε ένα φύλλο εργασίας που έχει υποθετικές περιπτώσεις, οι οποίες θα έκαναν οποιονδήποτε να νιώσει άσχημα. Τους καλούμε ανά ομάδα να αντικαταστήσουν την αρνητική σκέψη αυτού που θα τη βίωνε, με μία θετική. Καλούμε όλα τα μέλη της, υπενθυμίζοντας και το έμβλημά τους (αν έχει προηγηθεί η σχετική δραστηριότητα), να προτείνουν θετικές σκέψεις, να πουν την γνώμη τους, να βοηθήσουν τον εαυτό τους και τους άλλους να νοιώσουν καλύτερα.

Παραδείγματα αρνητικών προτάσεων:

Α. Οι συμμαθητές/ήτριές σου σου σε αποκαλούν χοντρό, ζόμπι, γύφτο, κοντό...

Αρνητική σκέψη: «Αισθάνομαι απαίσια, δείχνω άσχημος-η».

Θετική σκέψη:

Β. Πήρες κακούς βαθμούς στο τρίμηνο,

Αρνητική σκέψη: «Είμαι χαζός/ή, ο/η καθηγητής/ήτρια φταίει.

Θετική σκέψη:

Γ. Αγόρασες επιτέλους το παντελόνι/ φόρεμα/ μπλουζάκι αλλά δεν αρέσει στους/τις φίλους/ες σου.

Αρνητική σκέψη: «Δεν μου πηγαίνει καθόλου, θα δείχνω χάλια με αυτό. Δεν έπρεπε να το αγοράσω».

Θετική σκέψη:

Δ. Έχεις έρθει εδώ και δύο χρόνια από άλλη χώρα με την οικογένειά σου. Μετά από πολλές ταλαιπωρίες φοιτάς πλέον στο σχολείο. Τα ελληνικά σου δεν είναι πολύ καλά και δεν έχεις πολλούς φίλους.

Αρνητική σκέψη: «Δεν θα με κάνουν ποτέ φίλο, δεν καταλαβαίνω τα αστεία τους και ούτε μπορώ να μοιραστώ τα δικά μου».

Θετική σκέψη:

Ε. Η θρησκεία σου σου επιβάλλει να φοράς μαντήλα και να μην δείχνεις τα μαλλιά σου.

Αρνητική σκέψη: «Νιώθω άσχημα, δεν θα θέλουν να με κάνουν παρέα και θα ντρέπονται να παίζουν μαζί μου στα διαλείμματα».

Θετική σκέψη:

Ο/η εκπαιδευτικός διαμορφώνει τις αρνητικές καταστάσεις ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες του σχολείου, τη σύνθεση της τάξης του και τα προβλήματα που αντιμετωπίζει.

Βήμα 6ο: Οι ζωές μας αξίζουν (20')

Στην τελευταία και αναστοχαστική δραστηριότητα οι μαθητές καλούνται να καταγράψουν τι πήραν από την δραστηριότητα αυτή και να βάλουν έναν στόχο για το μέλλον.

Ενδεικτικές ερωτήσεις:

- «Τι σκέφτηκα;»
- «Τι πήρα;»
- «Τι έδωσα;»
- «Πώς ένοιωσα;»
- «Τι θα κρατήσω;»
- «Μια σκέψη για το μέλλον»

Πηγές

- *Active Citizens facilitator's toolkit - Globally connected, locally engaged* (2011). British Council.

Ανακτήθηκε στις 28 /4/2021 από τον διαδικτυακό τόπο:

https://www.britishcouncil.org/sites/default/files/global_toolkit_final.pdf

- Αρχοντάκη, Ζ. και Φιλίππου, Δ. *205 βιωματικές ασκήσεις για εμπύχωση ομάδων*. Αθήνα: Καστανιώτης

Παραλλαγή

Το 6^ο Βήμα μπορεί να είναι “**Η απονομή των μεταλλίων**”.

Ο/η κάθε μαθητής/τρια παίρνει ένα φύλλο Α4 και ζωγραφίζει για τον εαυτό του/της ένα μετάλλιο για κάτι που πιστεύει ότι κέρδισε πραγματικά από αυτήν την δραστηριότητα.

Ερωτήσεις: Πώς ένοιωσες που έδωσες βραβείο στον εαυτό σου; Τι σου έκανε εντύπωση στα μετάλλια των συμμαθητών σου; .

Ε. Οι τρεις αλήθειες

Υπάρχουν τρεις αλήθειες η δική μου αλήθεια, η δική σου αλήθεια και η αλήθεια. (Κινέζικη παροιμία)

Βαθμίδα:

- Γυμνάσιο
- Λύκειο

Πλαίσιο: Αποτέλεσμα του μεταναστευτικού ρεύματος των τελευταίων δεκαετιών (και) προς την Ελλάδα, καθώς και των προσφυγικών ροών είναι η σύνθεση της ελληνικής κοινωνίας να αποκτήσει πολυπολιτισμικό χαρακτήρα. Η ανάγκη για ειρηνική και δημιουργική συνύπαρξη, η κατανόηση ότι η αλληλεπίδραση των πολιτισμικών στοιχείων και η ώσμωση είναι πλούτος για την κοινότητα είναι κεντρικά στοιχεία του δημοκρατικού πολιτισμού. Από την άλλη, τα στερεότυπα και οι προκαταλήψεις αποτελούν τις βασικές αιτίες των διαπολιτισμικών ρήξεων, οι οποίες συνοδεύονται συνήθως από αδυναμία των εμπλεκόμενων (συν)ομιλητών να αντιμετωπίσουν μια κατάσταση σύγκρουσης. Η εξέταση

των τρόπων σχηματισμού και του ρόλου των στερεοτύπων και των προκαταλήψεων και η ανάπτυξη εκπαιδευτικών στρατηγικών αποδόμησής τους είναι ουσιαστικά για τη διαμόρφωση του πολίτη. Επιδιώκεται η κατανόηση και αποδοχή κάθε ετερότητας να γίνει στάση ζωής που ξεπερνά τη σχολική τάξη και τηρείται σε κάθε κατάσταση.

Στόχος: Η αναγνώριση στερεοτύπων και προκαταλήψεων, η συνειδητοποίηση των κινδύνων που απορρέουν από αυτά, η συμβολή στην αποδόμησή τους, η αποδοχή της ταυτότητας του άλλου για μια αρμονική και παραγωγική συνύπαρξη.

Διάρκεια: 4 διδακτικές ώρες

Συνεργασίες: Σχολική κοινότητα, σύλλογος γονέων, τοπική κοινωνία .

Υλικά/μέσα: Χαρτιά και μολύβια για σημειώσεις, διαδραστικός πίνακας, ή προτζέκτορας υπολογιστές, ή έξυπνα τηλέφωνα για αναζήτηση στο διαδίκτυο.

Περιγραφή δραστηριότητας

Σχεδιασμός: Η συγκεκριμένη δραστηριότητα επιχειρεί να εμπλέξει τους/τις μαθητές/ήτριες σε δράσεις που θα συμβάλουν στην αναγνώριση των στερεοτύπων και των προκαταλήψεων και στην αποδοχή και τον σεβασμό της διαφορετικότητας. Οι μαθητές/ήτριες καλούνται να αναγνωρίσουν τα κοινωνικο-πολιτισμικά στερεότυπα και τις επιπτώσεις τους στην ερμηνεία της πραγματικότητας, να εντοπίσουν την αυθαιρεσία των προκαταλήψεων, να αναπτύξουν κριτική σκέψη με στόχο την καταπολέμηση των στερεοτύπων, που οδηγούν σε προκαταλήψεις και διακρίσεις και τέλος να αναλάβουν δράση.

Βήμα 1ο: Ευαισθητοποίηση (15')

Ο/η εκπαιδευτικός προβάλλει στην ολομέλεια την ταινία μικρού μήκους «Τζαφάρ».

<https://www.youtube.com/watch?v=GVeOuEHdfU4> (ανακτήθηκε 21/5/2021)

Στην συνέχεια θέτει μια σειρά ερωτήσεων στους μαθητές/ήτριες :

- Ποιοι είναι αυτοί οι άνθρωποι; Τι σχέση έχουν μεταξύ τους;
- Ποιος είναι ο χώρος;
- Ποιος είναι ο λόγος που βρίσκονται εκεί;
- Πώς συμπεριφέρεται το ζευγάρι; Γιατί κατά την γνώμη σας;
- Πώς συμπεριφέρονται τα άλλα πρόσωπα;
- Τι καθορίζει την συμπεριφορά του καθενός;
- Τι φανταζόμαστε πριν βρεθούν όλοι μαζί;
- Πώς νιώσαμε μετά το τέλος της προβολής; Για τους γονείς; ;Για τον Τζαφάρ

Βήμα: 2ο Ανίχνευση προϋπάρχουσας γνώσης και αποσαφήνιση εννοιών : (35΄)

Ο/η εκπαιδευτικός δίνει σε όλους τους μαθητές/ήτριες φωτοτυπίες από τους παρακάτω πίνακες.

Σtereότυπα και προκαταλήψεις

1. Κάθε μαθητής/ήτρια μελετά και συμπληρώνει τον παρακάτω πίνακα μόνος του.
2. Στη συνέχεια οι μαθητές /ήτριες, σε ομάδες των 3 έως 5, αποφασίζουν και επιλέγουν τουλάχιστον 5 προτάσεις για τις οποίες όλοι/ες συμφωνούν και 5 με τις οποίες διαφωνούν.

ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΑ ΚΑΙ ΠΡΟΚΑΤΑΛΗΨΕΙΣ					
		ΕΓΩ		Η ΟΜΑΔΑ	
		Σtereότυπο	Προκατάληψη	Σtereότυπο	Προκατάληψη

1	Οι γυναίκες είναι λιγότερο έξυπνες απ' τους άντρες.				
2	Για την οικονομική κρίση στην Ευρώπη ευθύνονται οι τεμπέληδες κάτοικοι του Νότου.				
3	Οι Γερμανοί είναι πότες, αυταρχικοί και ψυχροί.				
4	Οι γιατροί παίρνουν φακελάκια.				
5	Οι Γάλλοι αρνούνται να μιλήσουν μια άλλη γλώσσα και δεν βοηθούν όποιον δεν μιλάει την γλώσσα τους.				
6	Οι Μουσουλμάνοι δεν μπορούν να συνηθίσουν τον δυτικό τρόπο ζωής.				
7	Οι λατινοαμερικάνοι είναι δεινοί χορευτές.				
8	Τα ΜΜΕ λένε ψέματα.				
9	Οι Έλληνες είναι ο πιο φιλόξενος λαός.				
10	Ένα ζευγάρι ομοφυλόφιλων δεν μπορούν να γίνουν καλοί γονείς.				
11	Οι Ιάπωνες είναι ο πιο εργατικός λαός του κόσμου..				
12	Η Παρασκευή και 13 είναι γρουσουζική ημέρα.				
13	Οι γυναίκες είναι κακοί οδηγοί.				

14	Ο εθελοντισμός προάγει την αδράνεια του κράτους.				
15	Οι ξένοι μας παίρνουν τις δουλειές.				
16	Οι Εβραίοι είναι τσιγγούνηδες και άπληστοι..				
17	Οι Ιταλοί είναι ελαφρόμυαλοι				
18	Τα αγόρια είναι καλύτερα στις θετικές επιστήμες.				
19	Οι πρόσφυγες πολέμου είναι δειλοί, έπρεπε να μείνουν να πολεμήσουν στην πατρίδα τους.				
20	Οι Ρομά δεν είναι Ευρωπαίοι πολίτες.				

Με αφορμή τις προτάσεις- δηλώσεις ο/ η εκπαιδευτικός:

Ζητά από τους μαθητές/ ήτριες να σκεφτούν και άλλα στερεότυπα που έχουμε για άλλους ανθρώπους, συμπεριλαμβανομένων των αλλοδαπών ή των μειονοτήτων καθώς και για τους ρόλους ανδρών γυναικών.

Ζητά από τους μαθητές/ήτριες ανά ζευγάρια να ορίσουν τι είναι στερεότυπο και τι προκατάληψη, όλοι οι ορισμοί σημειώνονται στον πίνακα. Από κοινού με την βοήθεια του/της εκπαιδευτικού συνθέτουν τους τελικούς ορισμούς¹. Στην συνέχεια καλεί τους/τις μαθητές/τριες:

¹ Ορισμοί για εκπαιδευτική χρήση: Γενικές πληροφορίες για εκπαιδευτικούς. Στερεότυπα και προκαταλήψεις. Living democracy – Συμβούλιο της Ευρώπης. Στο <https://www.living-democracy.com/textbooks/volume-3/part-1/unit-1/> (Ανακτήθηκε 20/5/2022).

- Να αναζητήσουν από πού αντλούμε τα στερεότυπά μας.
- Να σκεφτούν τη διαπολιτισμική σύγκρουση ως ένδειξη ανωτερότητας για την κοινωνική ή εθνική ομάδα από την οποία προέρχονται τα ρατσιστικά αστεία κ.λπ.
- Να αναλογιστούν την έννοια των «αποδιοπομπαίων τράγων», των ηρώων ρατσιστικών ανεκδότων που αφορούν ομάδες ανθρώπων που υπάρχουν σε κάθε χώρα (Πόντιοι, ξανθιές, Βέλγοι κλπ.).
- Να σκεφτούν αν το στερεότυπο είναι μηχανισμός για την προστασία της δικής τους κοινωνικής ταυτότητας (και γιατί).

Βήμα 3ο: Πώς συντηρούνται και διαδίδονται τα στερεότυπα (50΄)

Οι μαθητές/ήτριες καλούνται να αναζητήσουν παραδείγματα που ενισχύουν τα στερεότυπα (εικόνες, εφημερίδες, βίντεο). Να αναλογιστούν ποια είναι κυρίως τα θύματα αυτών των προκαταλήψεων και των στερεοτύπων.

- Ζητάμε από τους/τις μαθητές/ήτριες να βρουν ένα άρθρο που θεωρούν στερεοτυπικό και να το ξαναγράψουν χωρίς τα στερεότυπα.

Ποιες διαφορές διαπιστώνουν ανάμεσα στα κείμενα;

- Να γράψουν ένα άρθρο για την εφημερίδα ή την ιστοσελίδα του σχολείου επιχειρηματολογώντας πειστικά και με παραδείγματα για τη σαθρότητα των στερεοτύπων και τις αρνητικές τους επιπτώσεις.
- Ζητάμε από τους/τις μαθητές/ήτριες να προσποιηθούν ότι είναι δημοσιογράφοι σε έντυπα ή στον ηλεκτρονικό τύπο που χρησιμοποιούν στερεοτυπικό λόγο. Να γράψουν

Μια αρκετά λεπτομερής παράθεση ορισμών στο Πουλιόπουλου, Κ. (27/7/2020) *Στερεότυπα και προκαταλήψεις για μειονοτικές ομάδες*. Socialpolicy.gr, στο <https://socialpolicy.gr/2020/07/%CF%83%CF%84%CE%B5%CF%81%CE%B5%CF%8C%CF%84%CF%85%CF%80%CE%B1-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CF%80%CF%81%CE%BF%CE%BA%CE%B1%CF%84%CE%B1%CE%BB%CE%AE%CF%88%CE%B5%CE%B9%CF%82-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CE%BC%CE%B5%CE%B9.html> (Ανακτήθηκε 17/3/2021)

ένα σύντομο άρθρο με παρόμοιο στυλ, ούτως ώστε να ενθαρρύνουν τους αναγνώστες να υποστηρίζουν μια στερεοτυπική ιδέα π.χ. ένα άρθρο με τίτλο «Τι πρέπει να φορούν οι γυναίκες μετά τα 50».

- Παιχνίδι ρόλων: Αγανακτισμένες/οι αναγνώστριες/στες τηλεφωνούν στον/την δημοσιογράφο και διαμαρτύρονται για το άρθρο. Ο/η δημοσιογράφος υπερασπίζεται τις ιδέες που έχει εκφράσει.

Βήμα 4ο: Αναλαμβάνουμε δράση (50)'

Στην ολομέλεια ζητάμε από τους μαθητές/ήτριες να πουν, με την μορφή του καταιγισμού ιδεών, ό,τι λέξη σκέφτονται ώστε να δημιουργήσουμε ένα αλφαβητάρι με έννοιες που συνδέονται με τις πιο διαδεδομένες προκαταλήψεις και στερεότυπα σχετικά με τις αναπαραστάσεις που έχουμε για τους άλλους ανθρώπους.

Στην συνέχεια ο/ η εκπαιδευτικός μοιράζει τον άδειο πίνακα και ζητά από τους μαθητές να τον συμπληρώσουν και να τον εμπλουτίσουν.

Συζητούν και επεξηγούν όρους που πιθανόν δεν γνωρίζουν ή το πλαίσιο στο οποίο χρησιμοποιούνται.

Τι μπορούμε να κάνουμε ως ενεργοί πολίτες για την εξάλειψή τους;

- Μια καμπάνια; Με ποιο τρόπο θα κάνουν την καμπάνια; Πότε είναι η κατάλληλη στιγμή; Πού θα γίνει η καμπάνια;
- Ένα μικρό θεατρικό δρώμενο που θα παρουσιάσουμε στην σχολική κοινότητα (συμμαθητές/ήτριες, γονείς).
- Ένα συλλογικό εικαστικό έργο (ζωγραφική, κολάζ, συνδυασμός τους κ.λπ.).
-

A.	N.
B.	Ξ.
Γ.	O.

Δ.	Π.
Ε.	Ρ.
Ζ.	Σ.
Η.	Τ.
Θ.	Υ.
Ι.	Φ.
Κ.	Χ.
Λ.	Ψ.
Μ.	Ω.

Ενδεικτικά: Αλληλεγγύη (αποδοχή, άλλοι άνθρωποι, αξίες) Αντισημιτισμός, Βιωσιμότητα, Βία κλπ.

Βήμα 5ο: «Είναι πραγματικά αστείο;» Αναστοχασμός (35')

Ο/η εκπαιδευτικός ζητά από τους/τις μαθητές/ήτριες να βρουν και να καταγράψουν στερεότυπα που εκφράζονται από ρατσιστικά αστεία που βασίζονται σε στερεότυπα, με στόχο τον κριτικό προβληματισμό σχετικά με τα αρνητικά στερεότυπα που έχουμε για τους άλλους λαούς, ώστε να επαναπροσδιορίσουν την δική τους αντίληψη για τον κόσμο.

Μερικά παραδείγματα :

- «Ποια είναι η διαφορά μεταξύ των Σουηδών και των Φινλανδών; Οι Σουηδοί έχουν συμπαθητικούς γείτονες».
- «Σε μια πρόσφατη έρευνα, 11 στους 10 Ισπανούς δήλωσαν ότι ένιωθαν ανώτεροι από τους άλλους», Πορτογάλοι για τους Ισπανούς.

Προτεινόμενοι ιστότοποι:

<https://europeisnotdead.com/european-trolling/>

<https://www.theguardian.com/world/2016/may/08/crude-but-rarely-nasty-the-jokes-europeans-tell-about-their-neighbours>

Οι μαθητές/ήτριες καλούνται να αναλογιστούν

1. Ποιο είναι το εθνικό στερεότυπο που προκύπτει από την έρευνά τους σε σχέση με τους Έλληνες;
2. Υπάρχουν τέτοια στερεότυπα για άλλες εθνικές ή κοινωνικές ομάδες στην Ελλάδα;
3. Τι χαρακτηριστικό έχουν το στερεότυπα της κάθε κοινωνικής ή εθνικής ομάδας;
4. Γιατί υπάρχουν τέτοια αστεία; Είναι πειστικά; Υπάρχουν ιστορικοί λόγοι που συνέβαλαν στη δημιουργία αυτών των αστείων;
5. Σκεφτείτε τις κοινωνικές ή εθνικές ομάδες που προσεγγίζουν τα αστεία (Πόντιοι, Αλβανοί, Έλληνες, έγχρωμοι κ.λπ.). Σκεφτείτε αναλυτικά γιατί αυτές οι εθνικές ή κοινωνικές ομάδες έχουν γίνει ο στόχος των "αστείων".

Πηγές:

- Education Pack "all different - all equal" (n.d.). Ανακτήθηκε στις 21/05/21 από τον διαδικτυακό τόπο: <http://www.eycb.coe.int/edupack/>
- European Trolling (2020). Europe's not dead. Ανακτήθηκε στις 21/05/21 από τον διαδικτυακό τόπο: <https://europeisnotdead.com/european-trolling/>
- Henley, J. (2016). Crude, but rarely nasty': The jokes Europeans tell about their neighbours. The Guardian. Ανακτήθηκε στις 21/05/21 από τον διαδικτυακό τόπο: ['Crude, but rarely nasty': The jokes Europeans tell about their neighbours | Europe | The Guardian](https://www.theguardian.com/world/2016/may/08/crude-but-rarely-nasty-the-jokes-europeans-tell-about-their-neighbours)

Ενότητα 2^η. Η ΣΥΝΥΠΑΡΞΗ

Εισαγωγή

Ένα σημαντικό βήμα στην εκπαίδευση για τη δημοκρατία και την ιδιότητα του ενεργού πολίτη είναι οι μαθητές και οι μαθήτριες να αποκτήσουν το έθος του σεβασμού όλων των ανθρώπων, χωρίς διακρίσεις, και τις δεξιότητες για ουσιαστικό διάλογο.

Η ενότητα αυτή έχει σκοπό να συνεισφέρει στην κατανόηση της έννοιας της συνύπαρξης και την αποδοχή οποιασδήποτε διαφορετικότητας, σε οποιοδήποτε πλαίσιο.

Είναι πραγματικά σημαντικό να δημιουργήσουμε στις σχολικές τάξεις αλλά και έξω από αυτές μια κουλτούρα σεβασμού και να βοηθήσουμε τους μαθητές και τις μαθήτριες να καταλάβουν ότι δεν σκέφτονται όλοι οι άνθρωποι με τον ίδιο τρόπο, ότι κάθε άνθρωπος φέρει τις δικές του πολιτισμικές αναφορές και προσλαμβάνουσες, ότι δεν υπάρχουν ανώτεροι και κατώτεροι πολιτισμοί, αλλά διαφορετικοί πολιτισμοί. Όταν γνωρίζεις τον άλλο και τον πολιτισμό του ο φόβος του διαφορετικού αμβλύνεται.

Αναγκαία προϋπόθεσή για αρμονική συνύπαρξη είναι αποδοχή της αρχής της μη διάκρισης, ως προς τη θρησκεία, τη φυλή, την καταγωγή, την αναπηρία, τις έμφυλες ταυτότητες... κάθε ετερότητα. Είναι η αναγνώριση ότι όλοι έχουν το δικαίωμα να εκφέρουν δημοκρατικά την άποψή τους και αυτή να γίνεται σεβαστή, να εισακούεται.

Πραγματοποιώντας δραστηριότητες εναλλαγής ρόλων με σκοπό τη θέαση του εαυτού μέσα από την οπτική του Άλλου, καθώς και την πραγμάτευση των προσωπικών προσδοκιών και της ατομικής ταυτότητας σε αντίστιξη με την ταυτότητα και τις προσδοκίες άλλων ανθρώπων, επιδιώκεται η άμβλυνση προκαταλήψεων και η διαμόρφωση στάσεων ανεκτικότητας και αποδοχής.

Με αλληλεπίδραση, διάλογο, διαμεσολάβηση, προσομοίωση, ομαδική και ατομική εργασία και δημιουργικές δράσεις επιδιώκεται η ενεργοποίηση των μαθητών/τριών για μεγαλύτερη κοινωνική συμμετοχή και συνειδητή ανάληψη πρωτοβουλιών που προσβλέπουν σε αρμονική συνύπαρξη και συνεργασία με βάση τον διαπολιτισμικό και δημοκρατικό διάλογο.

Δραστηριότητες

A. Μπορούμε να γίνουμε ομάδα;

Βαθμίδα:

- Γυμνάσιο
- Λύκειο

Στόχος: Μέσω της δραστηριότητας αυτής επιδιώκεται η καλύτερη γνωριμία μεταξύ των μαθητών και των μαθητριών μιας τάξης (ειδικά αν συγκροτείται πρώτη φορά, π.χ. Α΄ Γυμνασίου ή Α΄ Λυκείου) καθώς και η συγκρότησή της ως ομάδας. Οι μαθητές και οι μαθήτριες μαθαίνουν να συνυπάρχουν, να ενεργούν και να μαθαίνουν μέσα στο πλαίσιο της ομάδας.

Πλαίσιο: Η δραστηριότητα αξιοποιεί τη μικρή και τη μεγάλη ομάδα για να ασκήσει τα παιδιά σε συνθήκες ανταλλαγής και συνύπαρξης. Η μικρή ομάδα χρησιμοποιείται ως το βασικό στοιχείο μέσω του οποίου συγκροτείται η μεγαλύτερη ομάδα, δηλαδή αυτή της τάξης. Η διαδικασία της επικοινωνίας και της μάθησης χτίζεται με εναλλαγή της σχέσης μεταξύ ατόμου, μικρής ομάδας και ολομέλειας, με τρόπο που να τροφοδοτείται το ένα επίπεδο από το άλλο. Έτσι καλλιεργείται η αίσθηση της ευθύνης του «ανήκειν» σε ένα μεγαλύτερο κοινωνικό σύνολο. Στο πλαίσιο αυτό ο/η εκπαιδευτικός δίνει χώρο στη διαφορετικότητα/ιδιαιτερότητα να υπάρξει και αναπτύσσει τρόπους ώστε «όλες οι φωνές» (μέσα στο άτομο /ομάδα/κοινότητα) να ακούγονται με σεβασμό και να αξιοποιούνται, και ο καθένας να βιώνει την μοναδική του αξία και χρησιμότητα. Αυτή είναι βασική αρχή για την δημιουργία καλού συναισθηματικού κλίματος που αποτελεί τη βάση για την αποτελεσματικότητα της μαθησιακής διαδικασίας (Μείζον Πρόγραμμα Επιμόρφωσης, 2011).

Διάρκεια: (2 διδ. ώρες)

Υλικά/μέσα: χαρτί του μέτρου, μαρκαδόροι, χρώματα

Περιγραφή δραστηριότητας

Σχεδιασμός: Στο κέντρο της τάξης τοποθετούνται σε κύκλο τόσες καρέκλες όσοι/ες και οι μαθητές/ήτριες, μαζί με τον/την εκπαιδευτικό. Όλα τα θρανία έχουν τραβηχτεί στην άκρη. Τα παιδιά

καλούνται από τον/την εκπαιδευτικό να καθίσουν στις καρέκλες, τυχαία, με όποιον τρόπο θέλουν, και ο/η εκπαιδευτικός κάθεται σε κάποια θέση ανάμεσά τους. Φροντίζουμε να μην υπάρχει κενή θέση, αν υπάρχει τότε αποσύρουμε το κάθισμα και ο κύκλος κλείνει και πάλι.

Βήμα 1ο

Ο/η εκπαιδευτικός παίρνει πρώτος/η το λόγο και αυτοπαρουσιάζεται. Εκτός από το όνομα και την ειδικότητα, λέει και κάποια λίγα στοιχεία από τον εαυτό του/της π.χ. από πού κατάγεται και ποιο χόμπι έχει. Αμέσως μετά αναφέρεται στον στόχο της δραστηριότητας και επισημαίνει ότι το βασικό ζητούμενο είναι η γνωριμία των μαθητών και μαθητριών μεταξύ τους και η διαμόρφωση ενός καλού κλίματος επικοινωνίας ανάμεσα σε όλους, ώστε να αισθάνονται πως ανήκουν σε μια ομάδα. Με αυτόν τον τρόπο, εξηγεί, θα ανταποκριθούμε όλοι καλύτερα στις εκπαιδευτικές μας υποχρεώσεις και παράλληλα θα μπορούσαμε να χτίσουμε σχέσεις που θα μας βοηθήσουν να επικοινωνούμε καλύτερα και επομένως να μαθαίνουμε ευκολότερα, ζώντας μαζί ένα μεγάλο μέρος της ημέρας, κάθε μέρα. Τέλος ο/η εκπαιδευτικός κάνει μια μικρή αναφορά στο πώς αισθάνεται για τη συνάντηση αυτή, π.χ. χαρά, αγωνία, συγκίνηση, άγχος, προσμονή. Είναι η φάση της σύνδεσης: δίνουμε χρόνο ως εκπαιδευτικοί, παρέχοντας την ευκαιρία και στα μέλη της ομάδας, να κάνουν συνδέσεις: εμάς με την ομάδα, το πλαίσιο και το στόχο, το πριν με το τώρα.

Βήμα 2ο

Αμέσως μετά ο/η εκπαιδευτικός ζητά από κάθε μαθητή/ήτρια να πει το όνομά του/της και κάτι μικρό που θα ήθελε να μοιραστεί με τους υπόλοιπους σχετικά με τον εαυτό του/της και το πώς αισθάνεται εκείνη τη στιγμή. Π.χ., «Είμαι ο Νίκος, έρχομαι πρώτη φορά στο σχολείο αυτό, παίζω κιθάρα και δεν μου αρέσουν τα μαθηματικά... αισθάνομαι λίγο αγχωμένος γιατί δεν ξέρω τι θα συμβεί». Μετά ο/η μαθητής/μαθήτρια σηκώνεται και γράφει το μικρό του/της όνομα στο χαρτί του μέτρου που είναι τοποθετημένο στο κέντρο του κύκλου και ζωγραφίζει με τους μαρκαδόρους και τα χρώματα ό,τι νομίζει ότι αντιπροσωπεύει κάπως το πώς νοιώθει, ένα μικρό καράβι, ή ένα λουλούδι κλπ. Το ίδιο κάνουν όλοι τα παιδιά, το ένα μετά το άλλο.

Βήμα 3ο

Ο/η εκπαιδευτικός ζητά τώρα από τους μαθητές και τις μαθήτριες να σηκωθούν από τις θέσεις τους και χωρίς να μιλούν, χωρίς να ανταλλάξουν λέξη, να περπατήσουν μέσα στην αίθουσα, αναζητώντας ο

καθένας το βλέμμα του άλλου σιωπηλά. Με αυτόν τον τρόπο ο καθένας θα επιλέξει ένα ταίρι. Συνιστούμε στα παιδιά να επιλέξουν ως ταίρι, όχι κάποιον/α που ήδη γνωρίζουν, αλλά κάποιον/α που γνωρίζουν όσο το δυνατόν λιγότερο ή -ακόμα καλύτερα- καθόλου. (Συνδέουμε τους λιγότερο συνδεδεμένους: άγνωστοι ή αυτοί που μόλις λίγο πριν βίωσαν έναν ρόλο διαφορετικό, τον λίγο με τον περισσότερο έμπειρο. Η ομάδα θέλουμε να λειτουργεί στο επίπεδο και του πιο αδύναμου κρίκου). Η τάξη έχει «σπάσει» σε ζευγάρια. Το κάθε ζευγάρι κάθεται μόνο του, μακριά κατά το δυνατόν από τα άλλα, σε καρέκλες που τοποθετούνται η μία απέναντι από την άλλη (και όχι πχ δίπλα η μία στην άλλη όπως στο θρανίο), ώστε να είναι εμφανής η εικόνα του ζεύγους ως διπόλου.

Βήμα 4ο

Κάθε ζευγάρι έχει στη διάθεσή του 15 λεπτά. Στο χρονικό αυτό διάστημα, ο καθένας περιγράφει για 5 λεπτά τον εαυτό του στον άλλον, παρουσιάζει δηλαδή ότι ο ίδιος/η ίδια θεωρεί σημαντικό και ό,τι αποφασίσει να μοιραστεί με το ταίρι του/της. Στα τελευταία 5 λεπτά, τα δύο παιδιά αναζητούν τα κοινά σημεία που ενδεχομένως υπάρχουν στις παρουσιάσεις τους. (Δίνουμε χρόνο να βάλουν κοντά τις εμπειρίες τους, που μοιάζουν ή διαφέρουν).

Βήμα 5ο

Στο κάθε ζευγάρι δίνονται άλλα 10 λεπτά. Ο καθένας ανακαλεί στη μνήμη του και αφηγείται στον άλλον, για 5 λεπτά, μια θετική εκπαιδευτική εμπειρία από το παρελθόν του, ένα δηλαδή θετικό γεγονός, ένα θετικό βίωμα από την προηγούμενη σχολική του ζωή, που συνέβη μέσα ή έξω από τη σχολική τάξη, και το θυμάται γιατί του προκάλεσε θετικά συναισθήματα. (Δίνουμε χρόνο να μοιραστούν κάτι θετικό που θα βοηθήσει να χτίσουν την σχέση σε ένα πρώτο επίπεδο με «υλικά» από θετική εμπειρία, δεν βασίζουμε αρχικά τη σχέση σε δυσκολία).

Βήμα 6ο

Κατόπιν τα ζευγάρια σηκώνονται και αρχίζουν και πάλι σιωπηλά να περπατούν στο χώρο, αναζητώντας ένα άλλο ζευγάρι, όσο το δυνατόν λιγότερο γνωστό, με το οποίο θα «ενωθούν» και θα σχηματίσουν έτσι μια τετράδα. Στην νέα αυτή ομάδα, το κάθε παιδί θα συστήσει το ταίρι του με βάση όσα αυτό έχει αφηγηθεί, αναγνωρίζοντας ταυτόχρονα το βαθμό επικοινωνίας που κατάφερε η δυάδα. Μετά τις συστάσεις, η ομάδα θα δώσει στον εαυτό της ένα όνομα που θα την αντιπροσωπεύει. (Δίνουμε λίγο χρόνο στην τετράδα να διαμορφωθεί σε επίπεδο σχέσης, επιμένοντας οι 4 καρέκλες να κλείνουν σε έναν μικρό κύκλο). Στη συνέχεια ο καθένας/η καθεμιά θα αφηγηθεί την θετική εκπαιδευτική εμπειρία

που πριν του/της είχε εμπιστευτεί το ταίρι του/της. Μετά τις 4 αφηγήσεις, η τετράδα θα αναζητήσει σε κάθε μια από αυτές τι ήταν αυτό που τις έκανε για τον καθένα/καθεμία αξέχαστες. Θα καταγράψουν σε ένα φύλλο χαρτί τους λόγους για τους οποίους οι εκπαιδευτικές αυτές εμπειρίες άφησαν ένα θετικό ίχνος σε αυτούς που τις έζησαν και θα αναζητήσουν μήπως υπάρχουν κοινά σημεία ανάμεσα σε αυτούς τους λόγους, τα οποία επίσης θα καταγράψουν. Η διάρκεια του βήματος αυτού θα είναι 30 λεπτά, ώστε, μέσα από την υλοποίηση του ζητούμενου, να ενδιαφερθούν ο ένας για τον άλλο, να έχουν τον χρόνο να δεθούν ως ομάδα.

Βήμα 7ο

Όταν οι τετράδες είναι έτοιμες, καλούνται και πάλι να καθίσουν στον κύκλο, αυτή τη φορά τα άτομα κάθε τετράδας το ένα δίπλα στο άλλο. Η κάθε τετράδα έχει ορίσει έναν εκπρόσωπο, ο οποίος αφού αναφέρει το όνομα της τετράδας, παρουσιάζει τα συμπεράσματα από την ανταλλαγή των θετικών εκπαιδευτικών εμπειριών, και όχι αυτές καθ' αυτές τις εμπειρίες. Η κάθε τετράδα αφού έχει ήδη συζητήσει, καλείται να αναδείξει μια σύνθεση ή/και διευρυμένη κατανόηση που εμπεριέχει τη διαφορά χωρίς να τη καταργεί (όλες οι φωνές να ακούγονται).

Βήμα 8ο

Ο/η εκπαιδευτικός κατά τη διάρκεια της παρουσίασης σημειώνει, μαζί με τα ονόματα των ομάδων, και λέξεις κλειδιά που χαρακτηρίζουν την παρουσίαση της κάθε τετράδας. Στο τέλος παρουσιάζει μια σύνθεση από ό,τι έχει προκύψει. Η παρουσίαση του έργου στην ολομέλεια αναδεικνύει την χρησιμότητα-συμβολή της μικρής ομάδας στην μεγάλη, συγκροτώντας την ταυτότητά της. Με τον τρόπο αυτό καλλιεργούμε το *συνδέεσθαι* σε ένα ανώτερο επίπεδο –αυτό της ολομέλειας -διαμορφώνοντας έτσι έναν ευρύτερο καμβά, το επικοινωνιακό δίκτυο της ομάδας της τάξης, που μπορεί να αντέχει μεγαλύτερη πολυπλοκότητα. Στο κλείσιμο ο/η εκπαιδευτικός υπογραμμίζει τη συμβολή κάθε μικρής ομάδας και αναδεικνύει τις υπάρχουσες συνδέσεις, γύρω από το κεντρικό θέμα της συγκρότησης των μαθητών/τριών ως ομάδας, δηλαδή ως σύνολο που συνυπάρχει δυναμικά για κάποιον συγκεκριμένο σκοπό. Τέλος, δεν παραλείπει να εστιάσει στα συναισθήματα και στο πώς αυτά συνδέονται στην πράξη με τη λειτουργία της ομάδας ως κοινότητας που μαθαίνει μαζί.

B. Θα με φιμώσεις;

Βαθμίδα:

- Γυμνάσιο
- Λύκειο

Στόχος: Μέσω της δραστηριότητας επιδιώκουμε να γνωρίσουν οι μαθητές τους κανόνες που πρέπει να τηρούν όταν αναρτούν ή σχολιάζουν στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης (ΜΚΔ), και να αντιληφθούν τα όρια εντός των οποίων μπορούν να κινούνται, ώστε να μην υποστούν τις συνέπειες που προβλέπονται για τους χρήστες του κάθε μέσου.

Πλαίσιο: Είναι πολύ συνηθισμένο σήμερα, και πολύ γνωστό στους μαθητές, το γεγονός της ανάρτησης κειμένων και σχολίων με προσβλητικό και υβριστικό περιεχόμενο στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης (ΜΚΔ). Αποτέλεσμα του φαινομένου αυτού είναι να μην υπάρχει αποτελεσματικός διάλογος, να παραβιάζεται η αρχή του σεβασμού της προσωπικότητας του άλλου, να γίνεται κατάχρηση μιας κακώς εννοούμενης ελευθερίας του λόγου στα ψηφιακά μέσα, και εν τέλει να αναπτύσσεται ρητορική μίσους, η οποία δημιουργεί φανατικούς οπαδούς αλλά δεν έχει σχέση με τις δημοκρατικές διαδικασίες επίλυσης προβλημάτων. Η εκπαίδευση των μαθητών στο πώς τοποθετούνται σε αυτό το πλαίσιο των ΜΚΔ είναι σημαντική γιατί μπορεί να διαμορφώσει μια νέα γενιά χρηστών των μέσων που θα επιβάλουν μια ρητορική δημοκρατίας και αλληλοσεβασμού και θα περιορίσει τις περιπτώσεις των αρνητικών συνεπειών στο ελάχιστο δυνατό.

Διάρκεια: (4 διδ. ώρες)

Υλικά/μέσα: χαρτί του μέτρου, μαρκαδόροι, χρώματα, ψηφιακά μέσα για διάβασμα κειμένων, αναζήτηση πληροφορίας και παρακολούθηση αναρτήσεων.

Περιγραφή δραστηριότητας

Σχεδιασμός: Η δραστηριότητα στηρίζεται στο κείμενο που βρίσκεται στον σύνδεσμο <https://www.ertnews.gr/eidiseis/diethni/to-twitter-symvoyleyeyi-toys-christes-na-einai-eygenikoi-kai-na-skeftontai-prin-apantisoun/>

Η προέλευση του κειμένου είναι από το BBC και αναφέρεται στην πολιτική του Twitter σχετικά με τη μείωση των προσβλητικών και υβριστικών σχολίων καθώς και στην περίπτωση αναστολής της ελευθερίας δημοσίευσης από τον χρήστη ως συνέπεια της μη τήρησης των όρων χρήσης.

Στο πλαίσιο αυτής της δραστηριότητας ο εκπαιδευτικός μπορεί να φτιάξει μια κλειστή ομάδα στο facebook με πραγματικά ή εικονικά προφίλ των μαθητών ώστε να μπορούν να υλοποιηθούν κάποια από τα βήματα της δραστηριότητας.

Βήμα 1ο

Ο/η εκπαιδευτικός μοιράζει το κείμενο στους μαθητές/ήτριες (μπορεί να το έχει τυπώσει). Χωρίζονται σε ομάδες και καλούνται να απαντήσουν στα εξής ερωτήματα:

- Σε ποια προβλήματα αναφέρεται το κείμενο;
- Ποιους τρόπους προτείνει για την αντιμετώπισή τους;
- Έχετε γράψει ποτέ προσβλητικό ή υβριστικό σχόλιο ή ποστ;
- Έχετε δεχθεί ποτέ προσβλητικό ή υβριστικό σχόλιο ή μήνυμα;
- Πώς αισθανθήκατε σε κάθε περίπτωση;
- Ποια ήταν τα αποτελέσματα;
- Ποια νομίζετε ότι είναι τα κίνητρα κάποιου που κάνει τέτοια σχόλια;
- Τι νομίζετε ότι προσφέρουν αυτού του είδους τα σχόλια;
- Έχετε ποτέ αναφέρει/καταγγείλει χρήστες με αφορμή τέτοια σχόλια;
- Έχετε ποτέ υποστεί συνέπειες από τέτοια σχόλια; (πχ αναφορά, κατέβασμα προφίλ για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα κλπ)

Ο/η εκπαιδευτικός μαζί με ομάδα μαθητών/τριών καταγράφει τις απαντήσεις και σχολιάζει στην τάξη θέματα που ενδεχομένως θα προκύψουν όπως πχ η συχνότητα με την οποία παρουσιάζεται το φαινόμενο, η υποτιθέμενη αίσθηση ελευθερίας που έχει συνήθως ο ανώνυμος χρήστης των ΜΚΔ, η πρόσκαιρη «ευχαρίστηση» την οποία προσφέρει σε αυτόν που κάνει προσβλητικά ή υβριστικά σχόλια,

η σκοπιμότητα (πχ πολιτική σκοπιμότητα) που μπορεί να υπάρχει ως κίνητρο, η αναποτελεσματικότητα αυτών των μεθόδων, η δυσκολία να καταγγείλουμε τέτοιες ψηφιακές συμπεριφορές, τα συναισθήματα απαξίωσης και άγχους που προκαλούν, οι περιπτώσεις «λογοκρισίας», δηλαδή αφαίρεσης του δικαιώματος δημοσίευσης για κάποιο χρονικό διάστημα κλπ. Τα κυριότερα από τα συμπεράσματα αυτά καταγράφονται στον πίνακα ή σε χαρτί του μέτρου, σε σημείο ορατό από όλους τους μαθητές

Βήμα 2ο

Οι μαθητές/ήτριες καλούνται μέσα στις ομάδες τους, με βάση όσα έχουν σημειώσει στο αρχικό κείμενο αλλά και όσα έχουν προκύψει από τον σχολιασμό του βήματος 1, να μπουν στο ρόλο του διαχειριστή μιας πλατφόρμας κοινωνικής δικτύωσης (facebook, Instagram, twitter, tic toc) και να διαμορφώσουν ένα κατάλογο με σύνολο από κανόνες και τρόπους που θα απευθύνουν στους χρήστες τους, με στόχο να μειώσουν και ει δυνατόν να εξαλείψουν τα σχόλια μίσους. Οι κανόνες μπορεί να περιέχουν προτροπές, συμβουλές αλλά και «ποινές» και συνέπειες από τη μη τήρηση των κανόνων καλής ψηφιακής συμπεριφοράς. Οι κατάλογοι της κάθε ομάδας αναρτώνται.

Βήμα 3ο

Οι μαθητές καλούνται τώρα να μπουν σε κάθε μία από τις 4 πλατφόρμες και κάνοντας μια εικονική νέα εγγραφή, να διαβάσουν αναλυτικά τους όρους χρήσης της κάθε πλατφόρμας. Από αυτά τα κείμενα, καλούνται να βρουν:

- ποιοι είναι οι υποχρεωτικοί κανόνες για κάθε πλατφόρμα;
- ποιες είναι οι συνέπειες για κάθε χρήστη που τις παραβιάζει;
- υπάρχει τελικά λογοκρισία στα ΜΚΔ;
- πότε εφαρμόζεται αυτή;

Βήμα 4ο

Κατόπιν οι μαθητές κάνουν μια σύγκριση ανάμεσα στους κανόνες που έφτιαξαν οι ίδιοι και σε αυτούς που ήδη ισχύουν και που ο κάθε χρήστης έχει αποδεχτεί από τη στιγμή που φτιάχνει το προφίλ του. Ποιοι είναι αυστηρότεροι; Ποιοι θεωρούν οι μαθητές ότι είναι πιο αποτελεσματικοί;

Βήμα 5ο

Στο βήμα αυτό, η πρώτη από τις 4 ομάδες κάνει ένα (εικονικό) προσβλητικό/υβριστικό ποστ, στο πλαίσιο της κλειστής ομάδας του facebook που έχει δημιουργήσει ο εκπαιδευτικός, και η δεύτερη ομάδα

απαντά στα σχόλια με το ίδιο υβριστικό/προσβλητικό τρόπο. Η πρώτη ανταπάντα και αυτό συνεχίζεται μέχρι άτομα και από τις δύο ομάδες να προσπαθήσουν με άλλου τύπου σχόλια (ήπια, συμβιβαστικά, χωρίς χαρακτηρισμούς αλλά και χωρίς νουθεσίες) να επαναφέρουν ένα καλό κλίμα διαλόγου. Στην πορεία του βήματος αυτού οι μαθητές δοκιμάζουν και τη λειτουργία της αναφοράς (ισχύει και στο Instagram). Το ίδιο κάνουν αντίστοιχα και η τρίτη με την τέταρτη ομάδα.

Βήμα 6ο

Τέλος, οι μαθητές καλούνται στις ομάδες τους να ψάξουν περιπτώσεις όπου εφαρμόστηκε από κάποια πλατφόρμα ΚΔ το «κλείσιμο» του προφίλ (πχ του Τραμπ, όπως αναφέρει το κείμενο), να συγκεντρώσουν βασικές πληροφορίες για τις συνθήκες και τις αιτίες που αυτό συνέβη και να απαντήσουν με ένα μικρό άρθρο το ερώτημα: «Εάν είσαστε ο διαχειριστής και υπεύθυνος μιας πλατφόρμας, σε ποια περίπτωση θα «κλείνατε» κάποιο προφίλ;» ή το ερώτημα: «Ποια είναι τα όρια της κριτικής, της λογοκρισίας και της αυτολογοκρισίας στα ΜΚΔ;» (η κάθε ομάδα διαλέγει ποιο ερώτημα θέλει να απαντήσει)

Βήμα 7ο

Ο/η κάθε μαθητής/ήτρια διαλέγει ποιος είναι ο σημαντικότερος γι' αυτόν κανόνας που θα τηρεί ότι και να γίνει και τον αναρτά στο προφίλ του.

Γ. Ο κόσμος άνω κάτω

Βαθμίδα:

- Ε' - ΣΤ' Δημοτικού
- Γυμνάσιο
- Λύκειο

Στόχοι: Οι μαθητές και οι μαθήτριες να κατανοήσουν πώς η διαφορετική εστίαση μπορεί να αλλάξει την οπτική μας. Να μάθουν να βλέπουν και να ερευνούν πέρα από το συμβατικό και να αναγνωρίζουν την ισοτιμία των διαφορετικών απόψεων. Να καλλιεργηθεί η διαπολιτισμική τους ικανότητα.

Πλαίσιο: Με την αξιοποίηση διαφορετικών παγκόσμιων χαρτών επιχειρείται να ξεκινήσει ένας προβληματισμός των παιδιών για όσα θεωρούν δεδομένα, σταθερά, βλέποντας κάτι οικείο από

διαφορετική οπτική γωνία. Θα βιώσουν οπτικά τη συχνά αποπροσανατολιστική επίδραση του να βλέπουν τον οικείο χάρτη του κόσμου από διαφορετική οπτική γωνία. Επιδιώκεται να καταλήξουν στο συμπέρασμα ότι ο κόσμος είναι ένας, υπάρχουν όμως πολλοί τρόποι να τον δούμε. Το να αναγνωρίζει κάποιος ότι υπάρχει και μια διαφορετική οπτική -ή πολλές διαφορετικές οπτικές- από αυτήν με την οποία βλέπεις τον κόσμο, αποτελεί διαπολιτισμική ικανότητα. Στις πολιτισμικά πολύμορφες κοινωνίες, όπως είναι οι σύγχρονες, η διαπολιτισμική ικανότητα εκλαμβάνεται από το *Πλαίσιο Αναφοράς του Συμβουλίου της Ευρώπης για τις ικανότητες που απαιτούνται για μια κουλτούρα δημοκρατίας* ως αναπόσπαστη συνιστώσα της δημοκρατικής ικανότητας και της ιδιότητας του πολίτη.

Ο Βορράς τοποθετείται σταθερά στην κορυφή των χαρτών, κατά σύμβαση. Στην πραγματικότητα ο βορράς δεν είναι πάνω ή κάτω, αλλά σημείο προσανατολισμού. Με την τοποθέτηση του βορρά στην κορυφή, έχει διαμορφωθεί μια ιστορική και γεωγραφική αφήγηση ότι το βόρειο ημισφαίριο είναι ανώτερο, δημιουργώντας αυτό που οι ψυχολόγοι αποκαλούν «σιωπηρή φυλετική στάση» - μια αυτόματη, αναμφισβήτητη ασυνείδητη, ρατσιστική στάση.

Σύμφωνα με έρευνα, η τοποθέτηση του Βορρά στο πάνω μέρος των χαρτών και του Νότου στο κάτω έχει ψυχολογικές επιπτώσεις, δημιουργεί στερεότυπα. Ο βορράς συνδέεται με πλουσιότερους ανθρώπους και καλύτερες κατοικίες, γενικά κάτι το θετικό, ενώ ο νότος συνδέεται με φτώχεια, με κάτι το αρνητικό αφού βρίσκεται κάτω. Αντανάκλαση αυτού που συμβαίνει σε διάφορες μετρήσεις κερδών, επίδρασης κλπ. όπου το καλό, το θετικό, το πολύ, τοποθετείται επάνω. Όταν στους συμμετέχοντες στην έρευνα παρουσιάστηκαν χάρτες με τον Νότο στο επάνω μέρος, αυτή η προκατάληψη Βορρά-Νότου αμβλύθηκε (Meier & Robinson, 2004; South-up map orientation, n.d.).

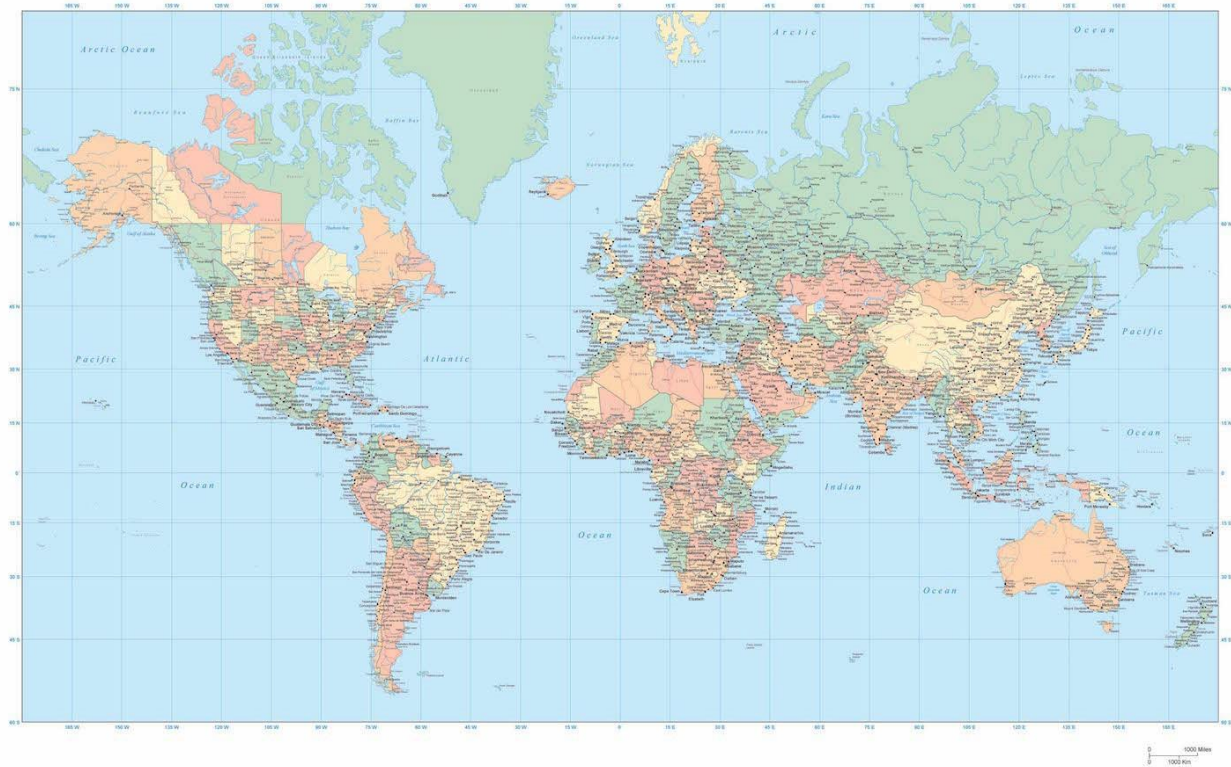
Διάρκεια: 2 ώρες

Υλικά/μέσα: Η/Υ και μηχανήμα προβολής, χαρτί του μέτρου, ψαλίδι, εκτυπώσεις των χαρτών

Περιγραφή δραστηριότητας

Βήμα 1ο

Ο/η εκπαιδευτικός ζητά από τα παιδιά να παρατηρήσουν τον παγκόσμιο χάρτη, πολιτικό και γεωφυσικό. Σημειώνεται ότι αποτελούν την πιο συνηθισμένη απεικόνιση του παγκόσμιου χάρτη και στηρίζονται στο έργο του Φλαμανδού χαρτογράφου Gerardus Mercator, το 1569.

Εικόνα 1.

World map

Πηγή: <https://static.a-n.co.uk/wp-content/uploads/2015/09/World-map.jpg>, via <http://free-download-web.com> [License: Creative Commons Attribution 3.0.]

Εικόνα 2

Πηγή: mapswire.com, χάρτες του κόσμου, στο <https://mapswire.com/maps/world/world-physical-map-mercator-large.jpg> [Creative Commons Attribution 4.0 International License]

Ζητά από τα παιδιά να τους παρατηρήσουν: Ποιες πληροφορίες μας δίνουν οι δυο χάρτες; Ποιο ημισφαίριο μοιάζει πιο σημαντικό; Γιατί; Τι πιστεύουν για τις χώρες που είναι στον βορρά; Πώς είναι εκεί η ζωή των ανθρώπων; Ποιες δυσκολίες μπορεί να έχουν; Τι πιστεύουν για τις χώρες που είναι στον νότο; Πώς είναι εκεί η ζωή των ανθρώπων; Ποιες δυσκολίες μπορεί να έχουν;

Στη συνέχεια τους δείχνει τη Γροιλανδία και τους ζητά να τη συγκρίνουν με την Αφρική. Όταν διαπιστώσουν ότι στον χάρτη εμφανίζονται σχεδόν ίσες, τους εξηγεί ότι η Γροιλανδία στην πραγματικότητα είναι 14 φορές μικρότερη από την Αφρική. Συγκρίνουν επίσης την Αυστραλία με τη Γροιλανδία: η Αυστραλία είναι στην πραγματικότητα 3.5 φορές μεγαλύτερη από τη Γροιλανδία. Παρατηρούν τη θέση του Ισημερινού: διατρέχει τον χάρτη αρκετά κάτω από το κέντρο του.

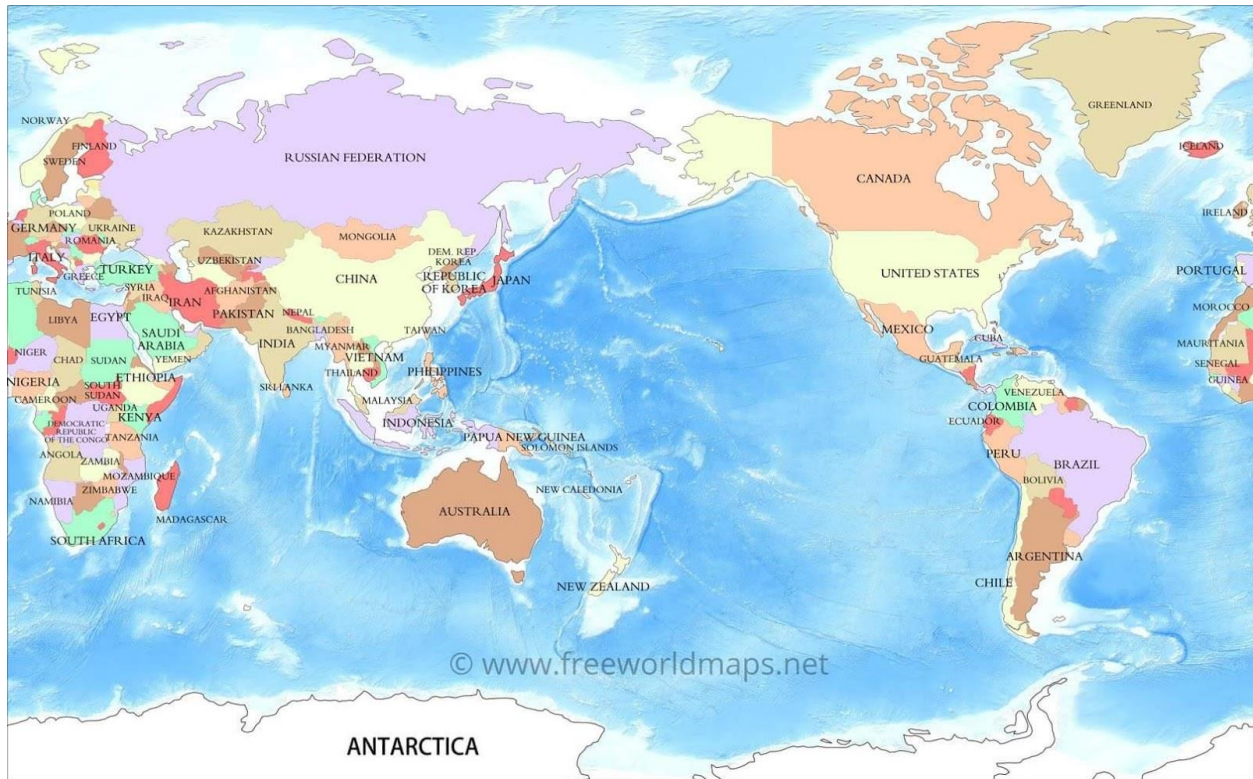
Συζητούν τις σκέψεις που τους προκαλεί το βάρος που δίνουν οι χάρτες αυτοί στο βόρειο ημισφαίριο. Πώς μπορεί να επηρεάζει τους ανθρώπους η έμφαση στο βόρειο ημισφαίριο;

Αναζητούν το κέντρο του χάρτη: Σε ποια περιοχή του κόσμου μοιάζει να βρίσκεται; Ποιο μέρος τους φαίνεται το πιο μακρινό;

Ποια χώρα μοιάζει να είναι στην άκρη του κόσμου; Ο/η εκπαιδευτικός τους εξηγεί ότι ο χαρτογράφος ήταν από μια περιοχή που σήμερα είναι το Βέλγιο και τους τη δείχνει.

Βήμα 2ο

Κατόπιν συγκρίνουν με τον χάρτη που έχει ως κέντρο του τον Ειρηνικό ωκεανό:

Εικόνα 3.

Πηγή: <https://www.freeworldmaps.net/world/pacific-centered/pacific-centered-countries-worldmap.jpg>

- Πώς τους φαίνεται ο κόσμος; Ποιο μοιάζει να είναι το κέντρο του κόσμου; Το κέντρο του προηγούμενου χάρτη (A1) τώρα ποια θέση έχει; Τους φαίνεται τώρα το ίδιο σημαντικό;
- Αν ζούσαν στην Αυστραλία, ποιος χάρτης θα τους φαινόταν πιο σωστός; Ποια σχέση έχει το πώς βλέπουμε τον κόσμο με την περιοχή που ζούμε;
- Παιχνίδι: Τα παιδιά χωρίζονται σε ομάδες. Κάθε ομάδα έχει στη διάθεσή της μια εκτύπωση παγκόσμιου χάρτη και θα πρέπει να κατασκευάσει έναν χάρτη με επίκεντρο μια διαφορετική περιοχή του κόσμου: Κίνα, Βραζιλία, Καναδάς, Τουρκία, Νότια Αφρική, Νότιος Πόλος. Ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να τους δείξει το παράδειγμα της σφαίρας με επίκεντρο τον βόρειο πόλο στο <https://images.theconversation.com/files/162032/original/image-20170322-31203->

[5ixlp.jpg?ixlib=rb-1.1.0&q=45&auto=format&w=754&h=754&fit=crop&dpr=1](https://www.5ixlp.jpg?ixlib=rb-1.1.0&q=45&auto=format&w=754&h=754&fit=crop&dpr=1)

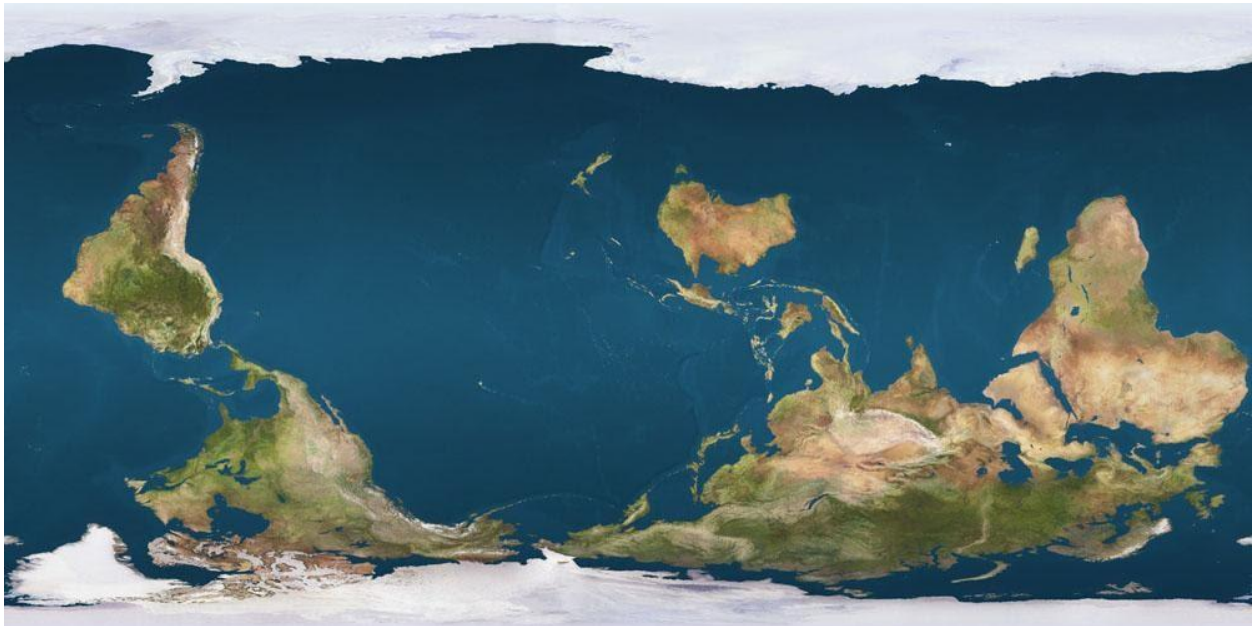
(ανακτήθηκε

22/4/2021)

- Πώς φαίνεται ο κόσμος από την οπτική γωνία της χώρας που είναι στο επίκεντρο;

Βήμα 3ο

Ο/η εκπαιδευτικός τους δείχνει τον χάρτη 4, με τον Νότο στην κορυφή. Τι όνομα θα έδιναν σε αυτό τον χάρτη; Συζητούν πώς τους φαίνεται έτσι ο κόσμος. Πού είναι το κέντρο του; Πόσο σημαντικό φαίνεται το βόρειο ημισφαίριο; Υπάρχει τελικά πάνω και κάτω; ανώτερο και κατώτερο;

Εικόνα 4.

Πηγή: [https://en.wikipedia.org/wiki/South-](https://en.wikipedia.org/wiki/South-up_map_orientation#/media/File:Reversed_Earth_map_1000x500.jpg)

[up_map_orientation#/media/File:Reversed_Earth_map_1000x500.jpg](https://en.wikipedia.org/wiki/South-up_map_orientation#/media/File:Reversed_Earth_map_1000x500.jpg), ελεύθερη χρήση

Προτείνεται τα παιδιά να δουν και άλλους, πολιτικούς χάρτες με τον Νότο στην κορυφή:

- <https://we-are-star-stuff.tumblr.com/image/50356958393>
- <https://www.flourish.org/upsidedownmapimages/hobodyer-large.jpg>,
- <https://qph.fs.quoracdn.net/main-qimg-43e3682f92c096e739ab8c443a9e3d60>

Η γη από ψηλά

Ο/η εκπαιδευτικός για να δείξει ότι είναι θέμα οπτικής γωνίας και όχι αναποδογύρισμα εικόνας, τους δείχνει τη φωτογραφία της γης που τραβήχτηκε το 1972 από τους αστροναύτες του Απόλλωνα 17 με τον Νότιο Πόλο στην κορυφή.

Η NASA ανέστρεψε την εικόνα για να συμμορφώνεται με αυτό που ήταν η επικρατούσα παραδοχή, αν και ο πλανήτης Γη δεν έχει κορυφή και κάτω μέρος, είναι στρογγυλός.

Εικόνα 5.

Πηγή: wikipedia, στο https://en.wikipedia.org/wiki/South-up_map_orientation#/media/File:Apollo17WorldReversed.jpg, Public Domain.

Προέκταση 1η (1 ώρα)

Εξετάζοντας την αναλογία μεγέθους της Αφρικής και Γροιλανδίας

- Ποιο είναι το πραγματικό μέγεθος της Αφρικής;
- Πόσες χώρες θα χωρούσαν στην Αφρική;

Τους δείχνει τον χάρτη https://metro.co.uk/wp-content/uploads/2018/11/kai-krause_map01-7741.png?quality=90&strip=all&zoom=1&resize=540%2C574 (Εικόνα: Kai Krause). Ο σχεδιαστής Kai Krause έχει τοποθετήσει γραφιστικά μέσα στο περίγραμμα της Αφρικής, τηρώντας τις αναλογίες σε έκταση, την Κίνα, τις ΗΠΑ, μεγάλο μέρος της Ευρώπης, την Ινδία την Ιαπωνία.

Τα παιδιά διατυπώνουν υποθέσεις για τους λόγους για τους οποίους η Αφρική εμφανίζεται στους χάρτες 1 και 2 μικρότερη. Προτείνεται να πραγματοποιήσουν και τα ίδια τη σύνθεση (Pearrell, n.d.).

Προέκταση 2η (1-2 ώρες)

Πού κατοικούν οι περισσότεροι άνθρωποι;

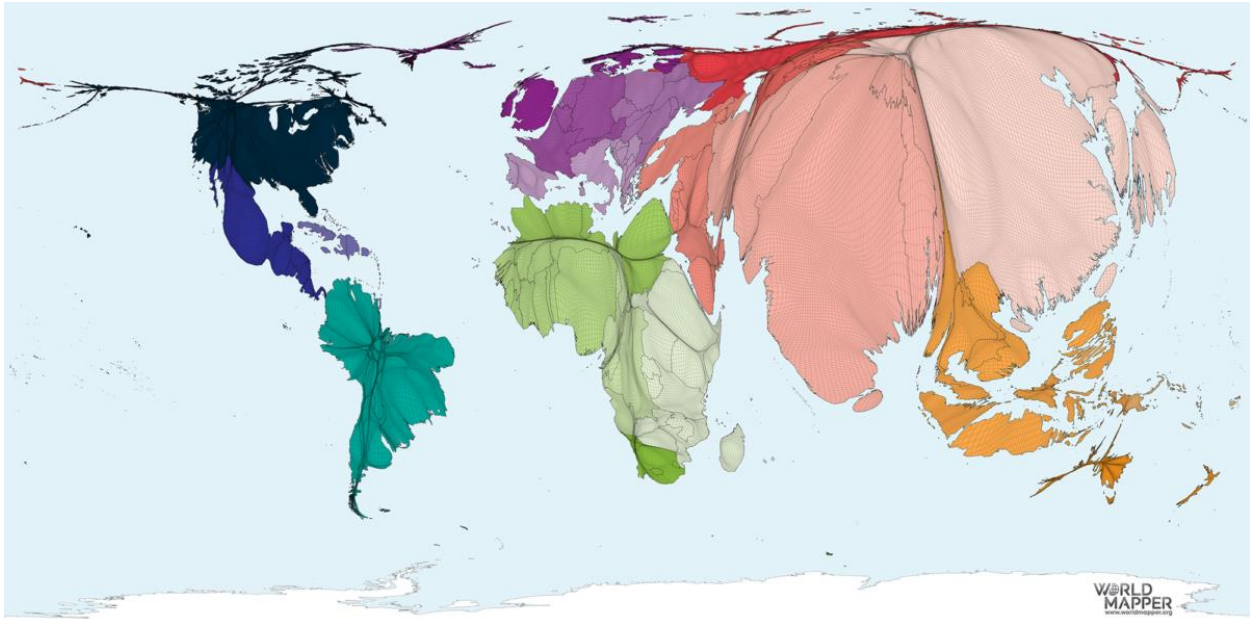
Ο/η εκπαιδευτικός ζητά από τα παιδιά να διατυπώσουν υποθέσεις το πού κατοικούν οι περισσότεροι άνθρωποι, ποιες είναι οι πιο πυκνοκατοικημένες περιοχές του κόσμου.

Βλέπουν τον χάρτη στο:

<https://socialpolicy.gr/2015/12/10-%CF%87%CE%AC%CF%81%CF%84%CE%B5%CF%82-%CF%80%CE%BF%CF%85-%CE%B8%CE%B1-%CE%B1%CE%BB%CE%BB%CE%AC%CE%BE%CE%BF%CF%85%CE%BD-%CF%84%CE%BF%CE%BD-%CF%84%CF%81%CF%8C%CF%80%CE%BF-%CF%80%CE%BF%CF%85-%CE%B2.html>

Μεταφέρουν τα ποσοστά που αναγράφονται στον χάρτη στον αριθμό των παιδιών της τάξης: αν τα παιδιά της τάξης εκπροσωπούσαν τους κατοίκους της γης, πόσα αναλογούν σε κάθε χρώμα του χάρτη αυτού;

Στη συνέχεια βλέπουν έναν χάρτη όπου το μέγεθος των χωρών παρουσιάζεται σε αναλογία με τον πληθυσμό: *Population Year 2020*. World Mapper, στο <https://worldmapper.org/maps/grid-population-2020/>. Παρατηρούν ότι η Ρωσία εμφανίζεται πολύ μικρότερη, ο Καναδάς έχει γίνει μια γραμμή, η Ινδία σαν μπαλόκι φουσκωμένο...

Εικόνα 6.

Πηγή: <https://worldmapper.org/maps/grid-population-2020/>

Σημείωση: Μπορούν να κατεβάσουν φυλλάδιο με τον αντίστοιχο χάρτη του 2018, όπου υπάρχουν πίνακας με πληροφοριακά στοιχεία για τον πληθυσμό και συμβατικός χάρτης για σύγκριση, διαθέσιμο στο https://worldmapper.org/wp-content/uploads/2018/03/People_TotalPopulation_2018.pdf.

Συζητούν αν συμφωνούν οι αρχικές υποθέσεις τους με την πραγματικότητα.

Πόλεμοι

- Πού συμβαίνουν πολεμικές συγκρούσεις; Θα μπορούσαν να τις τοποθετήσουν στον παγκόσμιο χάρτη; Στη συνέχεια παρατηρούν τους χάρτες όπου καταγράφονται συγκρούσεις, στο <https://i.redd.it/pdnkulx25ds11.jpg> και στο <https://www.statista.com/chart/21652/countries-with-armed-clashes-reported>
- Ποιες πρωτοβουλίες θα μπορούσαν να πάρουν για την ειρηνική συνύπαρξη πάνω στον μοναδικό πλανήτη που μοιραζόμαστε; (Οργάνωση καμπάνιας, γνωστοποίηση των προβλημάτων κλπ)

Βιβλιογραφία

Meier, B. P. & Robinson, M. D. (2004), "Why the sunny side is up associations between affect and vertical position", *Psychological Science*, 15 (4), 243–247.

Πανταζής, Β. (2018). *Χάρτες και ιδεολογίες. Οι προσανατολισμοί των χαρτών και οι τύχες των λαών*. Αθήνα: Στερέωμα

Many Ways to See the World (5/3/2015). Στο <https://www.youtube.com/watch?v=aALCuA9H2KI&t=1233s> (ανακτήθηκε 18/4/2021)

Πλαίσιο Αναφοράς Ικανοτήτων για Δημοκρατικό Πολιτισμό (2018). *Συμβούλιο της Ευρώπης*. Η ελληνική έκδοση ανακτήθηκε στις 12/4/2021 από τον διαδικτυακό τόπο: <https://humanrightsforbeginners.gr/resources/>

Peapell, R. It's time to tackle the racism that lurks in our classrooms, starting with the map of the world. Metro. Ανακτήθηκε στις 12/5/2021 από τον διαδικτυακό τόπο: <https://metro.co.uk/2018/11/11/its-time-to-tackle-the-racism-that-lurks-in-our-classrooms-starting-with-the-map-of-the-world-8102005/?ito=cbshare>

Population Year 2018. worldmapper.org. Ανακτήθηκε στις 03/5/2021 από τον διαδικτυακό τόπο: <https://worldmapper.org/maps/population-year-2018/>

Rediscovering the world. *World Mapper*. Ανακτήθηκε στις 09/5/2021 από τον διαδικτυακό τόπο: <https://worldmapper.org/>

South-up map orientation. Wikipedia. Ανακτήθηκε στις 05/5/2021 από τον διαδικτυακό τόπο: https://en.wikipedia.org/wiki/South-up_map_orientation

15 WEIRD AND WONDERFUL MAPS TO TURN YOUR WORLD UPSIDE DOWN (2019). max gets curious. Ανακτήθηκε στις 23/4/2021 από τον διαδικτυακό τόπο: <https://www.maxgetscurious.com/blog/maps>

Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας, εκπαιδευτικός και μαθητές/ήτριες συζητούν και επιλέγουν λέξεις ή φράσεις κλειδιά που τη χαρακτηρίζουν. Βοηθητικά ερωτήματα: Τι είναι αυτό που μπορούν τώρα να καταλάβουν καλύτερα; να κάνουν καλύτερα; Κάτι που θα κάνουν από εδώ και πέρα; Η καταγραφή μπορεί να είναι περιφραστική, περιγραφική, ανάλογα με την ηλικία των παιδιών. Μπορεί ο/η εκπαιδευτικός να έχει τον ρόλο γραμματέα για τα παιδιά που δεν γνωρίζουν ακόμα γραφή. Γράφουν τις χαρακτηριστικές λέξεις ή φράσεις σε χαρτί του μέτρου που βρίσκεται σε τοίχο της τάξης καθ' όλη τη διάρκεια του προγράμματος. Μπορούν να προσθέτουν και λέξεις ή φράσεις που σκέπτονται για τις δραστηριότητες σε δεύτερο χρόνο.

Δ. Μπορούν οι λέξεις να μας φέρνουν κοντά;

Βαθμίδα:

- Νηπιαγωγείο- Β΄ Δημοτικού
- Γ΄ - Δ΄ Δημοτικού
- Γυμνάσιο

Στόχος: Να κατανοήσουν ότι η συνύπαρξη στηρίζεται στον σεβασμό του άλλου, να δίνουν χώρο στους άλλους να εκφράζονται.

Διάρκεια: 2 ώρες

Υλικά/μέσα: χαρτί του μέτρου, ψαλίδι, μαρκαδόροι, post it ή μικρά χαρτιά και χαρτοταινία (προαιρετικά)

Περιγραφή δραστηριότητας

Επιδιώκεται τα παιδιά να συνειδητοποιήσουν ότι για την αρμονική συνύπαρξη είναι αναγκαία προϋπόθεση ο σεβασμός των άλλων και η τήρηση ηθικού ορίου έναντι όλων. Στη δραστηριότητα αυτή καλούνται να σκεφτούν γύρω από τη δύναμη των λέξεων και πώς ο σεβασμός των άλλων και τα ηθικά όρια συμβάλλουν σε ένα κλίμα αρμονικής συνύπαρξης.

Ο/η εκπαιδευτικός ξαπλώνει σε χαρτί του μέτρου και τα παιδιά φτιάχνουν το περίγραμμά του δύο φορές. Κόβουν περιμετρικά και κρεμούν τις δυο φιγούρες στον τοίχο. Στη μία φιγούρα θα γράψουν ή θα σχεδιάζουν λέξεις ή φράσεις που τα ενοχλούν, τα πληγώνουν όταν προέρχονται από τους άλλους, και στην άλλη εκείνες που τα κάνουν να νοιώθουν καλά, να αισθάνονται ζεστασιά και εμπιστοσύνη.

Δίνουν όνομα σε κάθε φιγούρα. Κάθε παιδί με τη σειρά του λέει και γράφει τις λέξεις ή τις φράσεις μέσα στην ανάλογη φιγούρα. Ο/η εκπαιδευτικός έχει τον ρόλο γραμματέα για τα παιδιά που δεν γνωρίζουν ακόμα να γράφουν. Στις μεγαλύτερες ηλικίες κάθε παιδί γράφει κάθε λέξη ή φράση σε post it ή μικρά κομμάτια χαρτιού και τα κολλά στην ανάλογη φιγούρα. Μπορεί να βάλει περισσότερα από ένα χαρτάκια σε κάθε φιγούρα.

Μόλις ολοκληρωθεί η διαδικασία, παρατηρούν αν υπάρχουν λέξεις ή φράσεις που είναι κοινές για περισσότερα παιδιά. Επίσης εξετάζουν αν υπάρχουν λέξεις ή φράσεις που βρίσκονται και στις δύο φιγούρες. Συζητούν γιατί οι λέξεις αυτές τα πληγώνουν και πώς αισθάνονται όταν τους απευθύνονται.

Ερωτήματα για τα μεγαλύτερα παιδιά: Μπορεί η ίδια λέξη ή φράση άλλοτε να πληγώνει κι άλλοτε να εμψυχώνει; Πώς αυτό σχετίζεται με τον τρόπο και το ύφος του ομιλητή; Ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να χρησιμοποιήσει ένα παράδειγμα., π.χ. τη λέξη μωρό, λέγοντάς την με τρυφερότητα και την ίδια λέξη με τρόπο που να δείχνει απαξίωση.

Σε δεύτερο στάδιο προσθέτουν συμπεριφορές που τα πληγώνουν. Ο/η εκπαιδευτικός θέτει τα εξής ερωτήματα για συζήτηση: Πώς αισθάνονται τα παιδιά όταν τους λένε τις λέξεις που τα ενοχλούν; Πώς νομίζουν ότι αισθάνονται οι άλλοι αν τα ίδια, όταν τους απευθύνονται, χρησιμοποιούν λέξεις/φράσεις που τους ενοχλούν; Τι μπορούν να κάνουν αν καταλάβουν ότι η λέξη/φράση/ συμπεριφορά τους ενόχλησε κάποιον; Τους ζητά επίσης να σκεφτούν πώς θα αντιμετωπίσουν τις λέξεις που τα ενοχλούν.

Πόσο εύκολη είναι η συνεργασία αν χρησιμοποιούμε λέξεις που πληγώνουν; Τώρα που ξέρουμε τι μας ενοχλεί και τι ενοχλεί τους άλλους, τι μπορούμε να κάνουμε; Γιατί είναι σημαντικό να μην κάνουμε πράγματα που ενοχλούν τους άλλους; Ποια είναι τα όρια της ελευθερίας όλων μας; Τι μπορούμε να συμφωνήσουμε; Σε τι βοηθάει σε μια τάξη, σε μια ομάδα να γνωρίζουμε τι ενοχλεί τους άλλους;

Τα παιδιά (ή, αν δεν έχουν ακόμα κατακτήσει τον μηχανισμό ανάγνωσης, ο/η εκπαιδευτικός) διαβάζουν τις λέξεις / φράσεις που τα κάνουν να νοιώθουν καλά. Ποιες λέξεις μας φέρνουν κοντά; «Μας ζεσταίνουν;» Μας κάνουν να αισθανόμαστε εμπιστοσύνη; Προσθέτουν μικρές καθημερινές λέξεις που βοηθούν στην επικοινωνία και δημιουργούν φιλικό κλίμα (ενδεικτικά, *γεια, καλημέρα, έλα...*). Ο/η εκπαιδευτικός συζητά μαζί τους τη δύναμη αυτών των λέξεων.

Σημείωση: Καλό είναι οι φιγούρες να παραμείνουν στην τάξη και να προσθέτουν τα παιδιά τις λέξεις που ενοχλούν και τις λέξεις που «ζεσταίνουν»

Παραλλαγή: Ο άτρωτος γίγαντας

Ο/η εκπαιδευτικός ξαπλώνει σε χαρτί του μέτρου και τα παιδιά φτιάχνουν το περίγραμμά του. Κρεμούν στον τοίχο τη φιγούρα και της δίνουν όνομα. Γύρω από τη φιγούρα γράφουν ή σχεδιάζουν όλες τις λέξεις ή τις φράσεις και τις πράξεις που τα πληγώνουν. Μέσα τον γίγαντα γράφουν όλες τις λέξεις, τις φράσεις και τις πράξεις που τα κάνουν να νοιώθουν καλά. Πόση δύναμη μπορούν να δώσουν σε όσα βρίσκονται μέσα στον γίγαντα, ώστε να τον κάνουν άτρωτο; Αν προσπαθούμε όλοι μαζί; Πότε μπορεί να γίνει πιο δυνατός ο γίγαντας, όταν πασχίζει με όλες του τις δυνάμεις ο καθένας μόνος του ή όταν ενώνουμε τις δυνάμεις μας; Ο/η εκπαιδευτικός τους ζητά να διαλέξουν από το εσωτερικό του γίγαντα τις λέξεις που δείχνουν εμπιστοσύνη και καλή διάθεση για τους άλλους και να τις φωνάξουν όλοι μαζί δυνατά.

Σημείωση: Προτείνεται να υλοποιηθεί στη συνέχεια η δραστηριότητα «Συνταγματικός χάρτης της τάξης».

Πηγή: Η δραστηριότητα είχε ως πηγή έμπνευσης το βιβλίο της Ελίζαμπεθ Βέρντικ «Οι λέξεις δεν είναι για να πληγώνουμε», εκδόσεις Μεταίχμιο, 2006.

Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας, εκπαιδευτικός και μαθητές/ήτριες συζητούν και επιλέγουν λέξεις ή φράσεις κλειδιά που τη χαρακτηρίζουν. Βοηθητικά ερωτήματα: Τι είναι αυτό που μπορούν τώρα να καταλάβουν καλύτερα; να κάνουν καλύτερα; Κάτι που θα κάνουν από εδώ και πέρα; Η καταγραφή μπορεί να είναι περιφραστική, περιγραφική, ανάλογα με την ηλικία των παιδιών. Μπορεί ο/η εκπαιδευτικός να έχει τον ρόλο γραμματέα για τα παιδιά που δεν γνωρίζουν ακόμα γραφή. Γράφουν τις χαρακτηριστικές λέξεις ή φράσεις σε χαρτί του μέτρου που βρίσκεται σε τοίχο της τάξης καθ' όλη τη διάρκεια του προγράμματος. Μπορούν να προσθέτουν και λέξεις ή φράσεις που σκέπτονται για τις δραστηριότητες σε δεύτερο χρόνο.

Ε. Για να ζούμε μαζί

Βαθμίδα:

- Νηπιαγωγείο- Β' Δημοτικού
- Γ' - Δ' Δημοτικού
- Ε' - Στ' Δημοτικού
- Γυμνάσιο

Στόχος: Η κατανόηση ότι η συνύπαρξη στηρίζεται στον σεβασμό του άλλου και την ανοχή· ότι η συνεργασία έχει πολλαπλασιαστικό αποτέλεσμα.

Διάρκεια: 2 ώρες

Υλικά/μέσα: χαρτί του μέτρου, χαρτόκουτα από παπούτσια ή και μικρότερα, ψαλίδια, χαρτοταινία, κόλλα, μαρκαδόροι

Περιγραφή δραστηριότητας

Τα παιδιά σε χαρτί του μέτρου ή με κουτιά παπουτσιών ή άλλα μικρά χαρτόκουτα κατασκευάζουν μια μεγάλη πολυκατοικία ή μια πόλη με τα σπίτια κολλημένα το ένα στο άλλο. Σε κάθε διαμέρισμα τοποθετούν έναν ήρωα παραμυθιού ή έναν υπερήρωα ή ένα πρόσωπο από τη μυθολογία. Καταγράφουν τις ιδιαιτερότητες κάθε ενοίκου. Ο/η εκπαιδευτικός βοηθάει τα παιδιά να υπερβάλλουν τις οχληρές συνήθειες και τις ανάγκες των ενοίκων, βάσει των χαρακτηριστικών τους. Ποιος χρειάζεται να γυμνάζεται πολύ και κάνει θόρυβο; Ποιος έχει βροντερή φωνή; Ποιος μπορεί να βγαίνει πετώντας και υπάρχει ο κίνδυνος να σπάει τα τζάμια και να λερώνει τις μπουγάδες; Ποιος τρώει συνέχεια και από το διαμέρισμά του βγαίνουν μέρα νύχτα καπνοί από το μαγείρεμα; Και τα τρία γουρουνάκια που χρειάζονται μια λίμνη με λάσπη; Κι όταν ακριβώς δίπλα μένει η Χιονάτη που τα θέλει όλα πεντακάθαρα; Ο Ήφαιστος που δουλεύει όλη μέρα με το αμόνι και τις φωτιές; κοκ. Τα παιδιά σκέφτονται όλα όσα θα μπορούσαν να αποτελέσουν αιτίες σύγκρουσης ανάμεσά τους. Πώς θα μπορούσαν να συνυπάρχουν; Αναζητούν και προτείνουν λύσεις.

Τι συμβαίνει στην πραγματικότητα σε μια πολυκατοικία, σε μια γειτονιά σ' ένα χωριό; Πώς καταφέρνουν άνθρωποι διαφορετικοί μεταξύ τους να συνυπάρχουν; Τα παιδιά μεταφέρουν τις εμπειρίες τους και συζητούν ποια μπορεί να είναι τα όρια και γιατί είναι σημαντική η συνύπαρξη.

Για τα μεγαλύτερα παιδιά:

Ο/η εκπαιδευτικός, στη συνέχεια, δίνει στα παιδιά το απόσπασμα που ακολουθεί από *Τα Δίκαια του Ανθρώπου*, του Ρήγα Βελεστινλή, τα βοηθά να κατανοήσουν το περιεχόμενό του και τους εξηγεί ποιος ήταν ο Ρήγας και πότε έζησε. Τους ζητά να σκεφτούν παραδείγματα: Ποια είναι τα όρια που ένα πολίτης σε ένα ελεύθερο κράτος πρέπει να θέτει στον εαυτό του ή αλλιώς, γιατί το όριο της ελευθερίας είναι οι άλλοι;

«Άρθρον 6. Η ελευθερία είναι εκείνη η δύναμη που έχει ο άνθρωπος στο να κάμνει όλα εκείνα ώστε να μη βλάπτει τα δίκαια του γείτονά του. Αυτή έχει ως θεμέλιο τη φύση, γιατί φυσικά αγαπάμε να είμαστε ελεύθεροι· έχει ως κανόνα τη δικαιοσύνη, γιατί η δίκαιη ελευθερία είναι καλή· έχει ως φύλακα το νόμο, γιατί αυτός προσδιορίζει έως πού πρέπει να είμαστε ελεύθεροι. Το ηθικό σύνορο της ελευθερίας είναι τούτο το ρητό: Μην κάμνεις στον άλλο εκείνο που δεν θέλεις να σου κάμνουν» (Πρίμπας, 2014).

Προέκταση

Δραστηριότητα δημιουργικής γραφής «Η ισχύς εν τη ενώσει»

Διάρκεια: 2 ώρες

Τα παιδιά σε ομάδες, σκέφτονται μια δύσκολη κατάσταση που αντιμετωπίζουν οι κάτοικοι στην πολυκατοικία ή την πόλη τους (μπορούν να πάρουν ιδέες από τα βιβλία των ηρώων ή την επικαιρότητα). Οι γείτονες θα χρειαστεί να βρουν λύση από κοινού. Τα παιδιά δημιουργούν μια ιστορία όπου κάθε ένας από τους κατοίκους με τις δικές του ιδιαίτερες ιδιότητες θα συνεισφέρει ώστε να ξεπεραστεί η δύσκολη κατάσταση. Προϋπόθεση, να βρεθεί για όλους θέση.

Οι ομάδες διαβάζουν τις ιστορίες τους και τις δραματοποιούν. Συζητούν αν συνεισέφεραν όλοι οι κάτοικοι και ποιο ήταν το αποτέλεσμα.

Κατόπιν, καταγράφουν προβλήματα του σχολικού τους χώρου και προτείνουν βελτιώσεις που θα ήθελαν να κάνουν. Σε τι θα μπορούσε να συνεισφέρει το κάθε μέλος της τάξης; Ποια είναι τα δικά τους δυνατά σημεία; Ετοιμάζουν ένα σχέδιο δράσης, όπου όλοι έχουν θέση, για ένα από τα θέματα που εντόπισαν και το προτείνουν στον/ την εκπαιδευτικό και τη Διεύθυνση του σχολείου. Με τη βοήθειά τους το προσαρμόζουν στις πραγματικές συνθήκες και προχωρούν στην υλοποίησή του.

Βιβλιογραφία

Πρίμπας, Γ. (2014). *Ρήγας Βελεστινλής: Η επαναστατική προκήρυξη για τα δίκαια του ανθρώπου*. TVXS. Ανακτήθηκε στις 12/3/2021 από τον διαδικτυακό τόπο: <https://tvxs.gr/news/paideia/rigas-belestinlis-i-epanastatiki-prokiryksi-gia-ta-dikaia-toy-anthropoy>

Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας, εκπαιδευτικός και μαθητές/ήτριες συζητούν και επιλέγουν λέξεις ή φράσεις κλειδιά που τη χαρακτηρίζουν. Βοηθητικά ερωτήματα: Τι είναι αυτό που μπορούν τώρα να καταλάβουν καλύτερα; να κάνουν καλύτερα; Κάτι που θα κάνουν από εδώ και πέρα; Η καταγραφή μπορεί να είναι περιφραστική, περιγραφική, ανάλογα με την ηλικία των παιδιών. Μπορεί ο/η εκπαιδευτικός να έχει τον ρόλο γραμματέα για τα παιδιά που δεν γνωρίζουν ακόμα γραφή. Γράφουν τις χαρακτηριστικές λέξεις ή φράσεις σε χαρτί του μέτρου που βρίσκεται σε τοίχο της τάξης καθ' όλη τη διάρκεια του προγράμματος. Μπορούν να προσθέτουν και λέξεις ή φράσεις που σκέπτονται για τις δραστηριότητες σε δεύτερο χρόνο.

ΣΤ. Το βάρος μιας ταμπέλας

Βαθμίδα:

- Νηπιαγωγείο- Β΄ Δημοτικού (με προσαρμογή, κατά την κρίση του/της εκπαιδευτικού)
- Γ΄ - Δ΄ Δημοτικού
- Ε΄ - ΣΤ΄ Δημοτικού
- Γυμνάσιο

Στόχος: η κατανόηση των εννοιών της προκατάληψης και της διάκρισης

Διάρκεια: 1-2 ώρες

Υλικά/μέσα: Η/Υ και προτζέκτορας ή διαδραστικός πίνακας

Περιγραφή δραστηριότητα

Η δραστηριότητα στηρίζεται στην προβολή της πολυβραβευμένης ταινίας animation «Zero» του Christopher Kezelos, 2010, με διάρκεια 12:32 λ, διαθέσιμη στο <https://www.youtube.com/watch?v=L0MbySJTKpg> και στο <https://vimeo.com/24975340>

Στο *Zero* (Μηδέν) παρουσιάζεται μια κοινωνία όπου οι άνθρωποι (πρόκειται για κούκλες από μαλλί) γεννιούνται φέροντας το σημάδι ενός αριθμού ως το 10 και προσδιορίζονται βάσει αυτού. Βάσει του αριθμού τους κρίνεται η επίδοσή τους, η επαγγελματική τους ικανότητα, όλη τους η ζωή. «Το Μηδέν αντιμετωπίζει συνεχείς προκαταλήψεις και διώξεις. Ακολουθεί μια μοναχική πορεία μέχρι που μια τυχαία συνάντηση του αλλάζει τη ζωή για πάντα: συναντά μια γυναίκα Μηδέν. Μαζί αποδεικνύουν ότι με αποφασιστικότητα, θάρρος και αγάπη, το τίποτα μπορεί να γίνει πραγματικά κάτι».

Παρακάτω η αφήγηση που συνοδεύει το animation σε μετάφραση (υπάρχουν αγγλικοί υπότιτλοι):

- *Επειδή*
- *Όλοι γεννιόμαστε από το ίδιο υλικό*
- *Όμως δεν γεννιόμαστε όλοι ίσοι*
- *Ποιος θα είσαι; Τι θα γίνεις;*

- Μερικοί άνθρωποι γεννιούνται για να είναι αρχηγοί, κάνουν μεγάλες αλλαγές που επηρεάζουν τον λαό τους,
- άλλοι γεννιούνται μέτριοι, περνώντας τη ζωή τους αθόρυβα, χωρίς κάτι αξιοσημείωτο
- αλλά για κάποιους
- η ζωή θα είναι ένας διαρκής αγώνας χωρίς καμιά ευκαιρία.
- Λοιπόν, πώς μπορεί το τίποτα ... να είναι κάτι;

- Το σχολείο ήταν το μόνο μέρος όπου ο Μηδέν τραβούσε την προσοχή.
- Έπαιρνε σημαντικά μαθήματα ζωής, όπως το ποια ήταν η θέση του στην κοινωνία.
- Και του ήταν απαγορευμένο να κάνει οικογένεια.

- Μερικές φορές ο Μηδέν αισθανόταν ότι ήταν ένας πολύ μεγαλύτερος αριθμός
- αλλά τα παιδιά ήθελαν μόνο να του θυμίσουν ότι ένα μηδενικό είναι ένα μηδενικό, όπως κι αν στέκεται ή ακόμα κι όταν αναποδογυρίζει.
- Ο Μηδέν μεγάλωνε, έγινε ενήλικος, τίποτα δεν άλλαξε, εξακολουθούσε να είναι μόνος.

- «ΖΗΤΕΙΤΑΙ ΒΟΗΘΕΙΑ»
- Παρά τα μηδαμινά έσοδά του [που οφειλόταν στον μηδενικό αριθμό του], ο Μηδέν αισθάνθηκε ότι κάτι θα μπορούσε να προσφέρει.
- Ο Μηδέν δεν άφηνε τις δυσάρεστες καταστάσεις να τον πάρουν από κάτω,
- δεν ήθελε να είναι αρνητικός αριθμός.

- Δεν ήταν η πρώτη φορά που ο Μηδέν ξυπνούσε με το σώμα του γεμάτο μώλωπες και χτυπήματα,
- όμως αυτή τη φορά ήταν διαφορετικά.
- Για πρώτη φορά δεν το ένοιαζε για τον μικρό του αριθμό.
- Με την παρέα της νέας του φίλης αισθανόταν τόσο σπουδαίος όσο τρεις ...
- ή ακόμα και τέσσερεις.
- Αλλά η πιο θαυμάσια αίσθηση
- ήταν η αίσθηση του ανήκειν.
- Η μοναξιά μιας ολόκληρης ζωής έγινε παρελθόν
- αν και η αγάπη τους ήταν απαγορευμένη.

- *Ενώ ο κόσμος συνέχιζε την πορεία του χωρίς αυτόν,*
- *ο Μηδέν αναρωτιόταν πώς θα μπορούσε να συνεχίσει χωρίς την αγάπη του.*
- *Τα νεογέννητα έφεραν το σύμβολο του απείρου, τον πιο μεγάλο και τον πιο αξιοσέβαστο αριθμό που είχαν ποτέ τους δει οι άνθρωποι.*
- *Ο Μηδέν ήξερε ότι από το τίποτα δημιούργησε κάτι πραγματικά μεγαλοπρεπές.*

Βήμα 1ο

Τα παιδιά συζητούν την πλοκή της ταινίας. Ποια προβλήματα διακρίνουν; Θεωρούν ότι είναι ένας δίκαιος κόσμος; Τι τους φαίνεται άδικο;

Ο/η εκπαιδευτικός τους ζητά να θυμηθούν τα επαγγέλματα που εμφανίζονται ανάλογα με τους αριθμούς των ανθρώπων: 1 για τον οδοκαθαριστή, 6 για τη γιατρό, 5 για τη δασκάλα, 7 για τον φούρναρη, 7 για τους αστυνομικούς... Τι δουλειές φαντάζονται ότι προορίζονταν σε αυτή την κοινωνία για το 8 και το 9; Για το 2 και το 3; Γιατί το 1 δεν μπορούσε να γίνει αστυνομικός ή γιατρός; Ποιος πιστεύουν ότι το όριζε; Γιατί δεν αντιδρούσε κανείς;

Γιατί νομίζουν ότι απαγορευόταν στο Μηδέν να κάνει οικογένεια; Πώς αντέδρασε το Μηδέν; Δέχτηκε ότι δεν είχε καμιά δυνατότητα; Υπήρχαν άραγε κι άλλα Μηδέν εκτός από τα δυο της ιστορίας; Αν μπορούσαν να βρεθούν και να συνεννοηθούν, τι θα μπορούσαν να κάνουν;

Πώς τους φαίνεται μια κοινωνία που βάζει ταμπέλες και ξεχωρίζει τα μέλη της σε κατηγορίες; Πώς είναι να ζει κανείς σε μια τέτοια κοινωνία, σε έναν κόσμο που κρίνει τους ανθρώπους με τον αριθμό τους; Εμείς, στον δικό μας κόσμο, στο σχολείο, στη γειτονιά, βάζουμε ταμπέλες; Μπορούν να σκεφτούν κάποιες που έχουν ακούσει; (π.χ. γυαλάκιας, χοντρή, «παλτό»). Σκέφτονται αν έχουν βάλει ή έχουν αντιληφθεί να βάζουν άλλοι ταμπέλα σε κάποιον βάσει της θρησκείας του, της φυλής του, της προέλευσής του, των χαρακτηριστικών του, του τρόπου που μιλάει ή ντύνεται...

Τι θα πρότειναν να αλλάξει; Πώς θα μπορούσε να γίνει αυτό; Τι μπορούν να κάνουν τα ίδια στη δική μας κοινωνία;

Βήμα 2ο

Με οδηγό α] τη «Μαθητική έκδοση της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού», Living democracy, διαθέσιμη στο <https://www.living-democracy.com/el/textbooks/volume-5/part-3/documents-and-teaching-material-1/>, και β] τη Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, Διεθνής Αμνηστία, διαθέσιμη στο <https://www.amnesty.gr/universal-declaration-of-human-rights>, καταγράφουν ποια δικαιώματα δεν έχουν ισχύ στην κοινωνία της ταινίας Zero.

Βήμα 3ο

Τι έγινε μετά; Σε ομάδες, δημιουργούν τη συνέχεια της ιστορίας σε comics ή γραπτές αφηγήσεις και παρουσιάζουν στην ολομέλεια της τάξης τα δημιουργήματά τους.

Σημείωση: Προτείνεται να συνδυαστεί με τη δραστηριότητα «Επιτεδοχώρα»

Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας, εκπαιδευτικός και μαθητές/ήτριες συζητούν και επιλέγουν λέξεις ή φράσεις κλειδιά που τη χαρακτηρίζουν. Βοηθητικά ερωτήματα: Τι είναι αυτό που μπορούν τώρα να καταλάβουν καλύτερα; να κάνουν καλύτερα; Κάτι που θα κάνουν από εδώ και πέρα; Η καταγραφή μπορεί να είναι περιφραστική, περιγραφική, ανάλογα με την ηλικία των παιδιών. Μπορεί ο/η εκπαιδευτικός να έχει τον ρόλο γραμματέα για τα παιδιά που δεν γνωρίζουν ακόμα γραφή. Γράφουν τις χαρακτηριστικές λέξεις ή φράσεις σε χαρτί του μέτρου που βρίσκεται σε τοίχο της τάξης καθ' όλη τη διάρκεια του προγράμματος. Μπορούν να προσθέτουν και λέξεις ή φράσεις που σκέπτονται για τις δραστηριότητες σε δεύτερο χρόνο.

Ενότητα 3^η. Ο ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΟΛΙΤΗΣ. ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΠΟΛΙΤΗΣ

Εισαγωγή

«Αν μοναδικός στόχος ενός δημοκρατικού κράτους είναι να προετοιμάζει τα μέλη του για την ιδιότητά τους ως πολιτών, αυτό θα πρέπει να το επιδιώκει με όσο γίνεται περισσότερη εκπαίδευση. Είναι αναγκαίο οι πολίτες να ενθαρρύνονται στο να ξοδεύουν το μεγαλύτερο μέρος της ζωής τους περισσότερο στην προετοιμασία της ιδιότητας του πολίτη παρά στην άσκηση αυτής...»

Amy Gutmann, *Democratic Education*, Princeton Press

Πηγή: Καρακατσάνη, Δ. (2003). *Εκπαίδευση και πολιτική διαπαιδαγώγηση*. Αθήνα: Μεταίχμιο

Ενεργός πολίτης είναι αυτός που μετέχει στις κοινωνικές διεργασίες, στη διαμόρφωση αιτημάτων, στη λήψη των αποφάσεων, στην αξιολόγηση των αποτελεσμάτων. Έχει δηλαδή ενεργό συμμετοχή σε πολιτικές και κοινωνικές δομές όπως είναι οι φορείς αυτοδιοίκησης, οι συνδικαλιστικοί φορείς, σύλλογοι, αλλά και οι άτυπες συλλογικότητες (κοινωνικού, πολιτικού ή πολιτιστικού χαρακτήρα), επιστημονικές ενώσεις κλπ. Ενεργός είναι ο πολίτης που αναγνωρίζει προβλήματα, δυσλειτουργίες και κοινωνικές αδικίες στηριζόμενος όχι μόνο στις αρχές που διέπουν τους νόμους και το εθνικό δίκαιο, αλλά και στην ηθική. Ο πολίτης που αναλαμβάνει πρωτοβουλίες και δρα υπεύθυνα και συγκροτημένα, στο πλαίσιο των αρχών του δικαίου, για την αλλαγή ή βελτίωση των κακώς κείμενων. Ο πολίτης που ενημερώνεται για τα κοινά, απαιτεί διαφάνεια, γνωρίζει τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του, που διεκδικεί τα δικαιώματά του στον δημόσιο χώρο, που εκφράζει τις απόψεις του με επιχειρήματα και ακούει τις απόψεις των άλλων. Ενεργός δημοκρατικός πολίτης είναι αυτός που σέβεται τα δικαιώματα και την ελευθερία των άλλων (είναι το όριο της δικής του ελευθερίας), έχει αναπτύξει διαπολιτισμικές δεξιότητες, ενστερνίζεται τις αρχές της αρμονικής συνύπαρξης και αγωνίζεται γι' αυτή.

Το σύνολο των δραστηριοτήτων του υλικού αυτού επιδιώκει την αναγνώριση των χαρακτηριστικών και την καλλιέργεια των δεξιοτήτων του ενεργού δημοκρατικού πολίτη.

Είναι όμως ένα παιδί πολίτης;

Η απάντηση βρίσκεται στη Διεθνή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού, ένα σύνολο νομικά δεσμευτικών δικαιωμάτων που ισχύουν για όλα τα παιδιά. Τη σύμβαση έχουν επικυρώσει και κάνει εσωτερικό τους δίκαιο με υποχρεωτική εφαρμογή όλες οι χώρες του κόσμου πλην των ΗΠΑ. Τα άρθρα 12 -17 προβλέπουν την εξασφάλιση και προστασία της ελευθερίας γνώμης, της ελευθερία έκφρασης,

της ελευθερίας σκέψης, συνείδησης και θρησκείας, το δικαίωμα στην ειρηνική δημόσια συγκέντρωση την προστασία της ιδιωτικής ζωής, την πρόσβαση σε κατάλληλες πληροφορίες. Πρόκειται για την ομάδα δικαιωμάτων που αφορούν τη συμμετοχή των παιδιών στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων και την έκφραση γνώμης που γίνεται σεβαστή και εισακούεται. Όσο και αν φαίνεται παράδοξο, είναι τα δικαιώματα που παραβιάζονται διαρκώς από τον κόσμο των ενηλίκων.

Τα παιδιά οργανώνουν και συμμετέχουν σε μαθητικά συμβούλια, στη συγκρότηση κανονισμών στα σχολεία, παρακολουθούν την επικαιρότητα και διαμορφώνουν άποψη, έχουν γνώμη για όσα συμβαίνουν γύρω τους, έχουν ενδιαφέροντα που άπτονται του δημόσιας σφαίρας.

Η απάντηση βρίσκεται επίσης στο ερώτημα, τι είδους ενήλικο πολίτη θέλουμε;

Δραστηριότητες

A. Ενεργός πολίτης, τι είναι;

Βαθμίδα

- Νηπιαγωγείο- Β΄ Δημοτικού
- Γ΄ - Δ΄ Δημοτικού
- Ε΄ - ΣΤ΄ Δημοτικού

Στόχος: η κατανόηση της έννοιας «ενεργός πολίτης»

Διάρκεια: 2 διδακτικές ώρες

Υλικά/μέσα: Χαρτί του μέτρου, χαρτόνι, μαρκαδόροι

Περιγραφή δραστηριότητας

Η δραστηριότητα αυτή, αν και ανήκει στην 3η ενότητα, πραγματοποιείται με την ολοκλήρωση του προγράμματος.

Επειδή η φράση *ενεργός πολίτης* είναι έννοια συμπεριληπτική και αφηρημένη, και δεν γίνεται εύκολα κατανοητή από τα μικρότερα παιδιά, επιχειρείται ο περιγραφικός ορισμός της και η κατανόησή της μέσα από τις διαστάσεις της που έχουν προσεγγιστεί αναλυτικά σε άλλες δραστηριότητες του υλικού. Επιπλέον, για τα μεγαλύτερα παιδιά του Δημοτικού (Ε΄ και Στ΄) που γνωρίζουν την έννοια του πολίτη από το διδακτικό αντικείμενο της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής, η δραστηριότητα έχει χαρακτήρα ανάλυσης και σύνθεσης.

Βήμα 1ο

Με την ολοκλήρωση της κάθε δραστηριότητας του υλικού, εκπαιδευτικός και μαθητές/ήτριες συζητούν και επιλέγουν λέξεις ή φράσεις κλειδιά που τη χαρακτηρίζουν. Βοηθητικά ερωτήματα: Τι είναι αυτό που μπορούν τώρα να καταλάβουν καλύτερα; να κάνουν καλύτερα; Κάτι που θα κάνουν από εδώ και πέρα; Η καταγραφή μπορεί να είναι περιφραστική, περιγραφική, ανάλογα με την ηλικία των παιδιών. Μπορεί ο/η εκπαιδευτικός να έχει τον ρόλο γραμματέα για τα παιδιά που δεν γνωρίζουν ακόμα γραφή. Γράφουν τις χαρακτηριστικές λέξεις ή φράσεις σε χαρτί του μέτρου που βρίσκεται σε τοίχο της τάξης καθ' όλη τη διάρκεια του προγράμματος. Μπορούν να προσθέτουν και λέξεις ή φράσεις που σκέπτονται για τις δραστηριότητες σε δεύτερο χρόνο.

Βήμα 2ο

Με την ολοκλήρωση των δραστηριοτήτων ή μέρους αυτών, ο/η εκπαιδευτικός και οι μαθητές/ήτριες θα διαβάσουν όσα έγραψαν στο χαρτί του μέτρου και με τη βοήθεια του εκπαιδευτικού θα αναδειχτούν και θα συζητηθούν στην τάξη τα χαρακτηριστικά και οι διαστάσεις της έννοιας του ενεργού πολίτη.

Βήμα 3ο

Προτείνεται, στη συνέχεια, τα παιδιά να ετοιμάσουν σε χαρτόνι έναν πίνακα με τίτλο «Ο ενεργός πολίτης...» και από κάτω να συμπληρώσουν φράσεις, σύμφωνα με όσα συζήτησαν.

Προέκταση:

Τα παιδιά σε ομάδες, δημιουργούν comics με ήρωα έναν ενεργό πολίτη, αναπτύσσοντας στα καρέ τα χαρακτηριστικά του.

Σημείωση: Τα χαρακτηριστικά του ενεργού πολίτη στα οποία δίνει έμφαση το παρόν υλικό αναγράφονται στα κεφάλαια Το πρόγραμμα «Ενεργώ ως πολίτης», σελ. 5 και στην Εισαγωγή της ενότητας Ο ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΟΛΙΤΗΣ. ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΠΟΛΙΤΗΣ, σελίδα 57.

B. Ενεργός πολίτης;

Βαθμίδα:

- Γυμνάσιο
- Λύκειο

Στόχος: Με τη δραστηριότητα αυτή επιδιώκεται να προσεγγίσουν οι μαθητές και οι μαθήτριες την έννοια του ενεργού πολίτη. Να την διακρίνουν από τη γενικότερη έννοια του πολίτη και να την πλαισιώσουν με τα χαρακτηριστικά που προσδιορίζουν την έννοια του ενεργού πολίτη σε μια σύγχρονη κοινωνία.

Πλαίσιο: Οι μαθητές και οι μαθήτριες στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση έρχονται σε επαφή με την έννοια του πολίτη και μέσω του μαθήματος της ιστορίας (ειδικά με τις αναφορές στην αρχαία αθηναϊκή δημοκρατία) αλλά και μέσω της κοινωνικής και πολιτικής αγωγής. Ωστόσο η προσέγγιση παραμένει θεωρητική και η έκταση των αναφορών που γίνονται δεν επιτρέπει να γίνει αποσαφήνιση της έννοιας αλλά ούτε και εξειδίκευσή της στις σύγχρονες συνθήκες της παγκοσμιοποίησης, των ψηφιακών μέσων και των κοινωνικοοικονομικών κρίσεων. Μέσω των επιμέρους εδώ δραστηριοτήτων οι μαθητές και οι μαθήτριες θα μπορούν να προσδιορίσουν ακριβέστερα το ρόλο του ενεργού πολίτη και κυρίως να περιγράψουν τις προσδοκώμενες στάσεις και συμπεριφορές του σύγχρονου ενεργού πολίτη σε ποικίλα θέματα που αφορούν τον ίδιο, μια ομάδα ή/και την ευρύτερη κοινωνία.

Διάρκεια: (4 διδ. ώρες)

Υλικά/μέσα: χαρτί του μέτρου, μαρκαδόροι, χρώματα, ψηφιακά μέσα για αναζήτηση πληροφορίας και διαμόρφωση υλικού.

Περιγραφή δραστηριότητας

Σχεδιασμός: Η δραστηριότητα αυτή είναι βασική και καλό θα ήταν να πραγματοποιηθεί αρκετά νωρίς, πχ αμέσως μετά από μια δραστηριότητα για την ταυτότητα και μία για τη συνύπαρξη. Έχοντας οι μαθητές

και οι μαθήτριες προσεγγίσει τη βασική έννοια του ενεργού πολίτη, θα μπορέσουν οι υπόλοιπες δραστηριότητες να υλοποιηθούν πολύ πιο αποτελεσματικά.

Βήμα 1ο

Ο/η εκπαιδευτικός απευθύνεται στους μαθητές και τις μαθήτριες και ρωτά τι σημαίνει γι' αυτούς/αυτές ο όρος «ενεργός πολίτης». Ακολουθεί καταιγισμός ιδεών των μαθητών, τις οποίες ο εκπαιδευτικός καταγράφει σε πίνακα ή οι ίδιοι οι μαθητές ο ένας μετά τον άλλον καταγράφουν σε χαρτί του μέτρου. Από τη διαδικασία αυτή θα προκύψουν πιθανότατα φράσεις όπως:

- *Ενδιαφέρεται για τα κοινά*
- *Είναι υπεύθυνος απέναντι στον εαυτό του και τις υποχρεώσεις του*
- *Φροντίζει να ενημερώνεται συνεχώς*
- *Λέει τη γνώμη του*
- *Προστατεύει το περιβάλλον*
- *Γνωρίζει τα δικαιώματά του*
- *Παίρνει πρωτοβουλίες και προτείνει λύσεις για διάφορα προβλήματα*
- *Σέβεται τη διαφορετικότητα*
- *Διεκδικεί το δίκαιο με επιμονή και κάθε νόμιμο τρόπο*
- *Είναι ευαίσθητος απέναντι στους κοινωνικά αδύναμους*

Βήμα 2ο

Τα παιδιά χωρίζονται σε ομάδες και η κάθε ομάδα «χρεώνεται» κάποιες από τις ιδιότητες του ενεργού πολίτη που έχουν αναφερθεί στο βήμα1. Ο/η εκπαιδευτικός καλεί τους μαθητές των ομάδων, με βάση τις συγκεντρωμένες φράσεις, να αναφερθούν σε παραδείγματα, κατά το δυνατόν πραγματικά, που θα τεκμηριώνουν τις φράσεις αυτές. Τα παραδείγματα μπορούν να αντληθούν από την προσωπική ζωή των μαθητών, από τη ζωή του σχολείου και της κοινότητας, από την επικαιρότητα, αλλά και από την ιστορία. Η αναφορά σε κάθε παράδειγμα μπορεί να γίνει με κείμενο που θα γράψουν οι μαθητές και οι μαθήτριες (πχ αν είναι μια προσωπική ή οικογενειακή εμπειρία), με ένα άρθρο από εφημερίδα (πχ για μια δράση ακτιβισμού), με μια ζωγραφιά/κολάζ/βίντεο που θα παράξουν ή θα αντλήσουν από το διαδίκτυο (αν πχ πρόκειται για ένα παράδειγμα από την επικαιρότητα), ή και με ένα ιστορικό, πολιτικό, λογοτεχνικό κείμενο αν αυτό περιέχει ένα κατάλληλο σύμφωνα με τους μαθητές και τις μαθήτριες παράδειγμα.

Η κάθε ομάδα παρουσιάζει τα παραδείγματά της και εμπλουτίζει έτσι τον αρχικό κατάλογο.

Βήμα 3ο

Στη συνέχεια ο/η εκπαιδευτικός μοιράζει σε κάθε ομάδα ένα σενάριο. Το σενάριο περιέχει την περιγραφή μιας κατάστασης ή την αρχή μιας ιστορίας, στην οποία τα παιδιά καλούνται να πουν τι θα έκαναν ή πώς θα τελείωναν την ιστορία. Την ίδια ιστορία οι ομάδες καλούνται να την ολοκληρώσουν μπαίνοντας και στο ρόλο του καθηγητή. Θα τους δοθεί έτσι η ευκαιρία να διακρίνουν αν και πόσο ο κοινωνικός ρόλος δίνει διαφορετικές ευκαιρίες στον ενεργό πολίτη. Στο τέλος κάθε ιστορίας η κάθε ομάδα πρέπει να συμπληρώσει τη φράση «Θα μπορούσα να ...» με όσους τρόπους θέλει.

Ενδεικτικά σενάρια:

A. Είσαι μαθητής/καθηγητής στο σχολείο αυτό και τον τελευταίο καιρό αντιλαμβάνεσαι ότι οι κάτοικοι της διπλανής πολυκατοικίας, επειδή ο κάδος σκουπιδιών που τους αντιστοιχεί έχει μεταφερθεί αρκετά πιο μακριά από την πολυκατοικία, μεταφέρουν τα απορρίμμάτα τους στον κάδο σκουπιδιών του σχολείου, με αποτέλεσμα αυτός να είναι καθημερινά γεμάτος και να μην μπορεί να εξυπηρετήσει τις ανάγκες του σχολείου. Το είπες στον διευθυντή, αλλά μέχρι στιγμής δεν έχει γίνει τίποτα. Θα μπορούσες να κάνεις κάτι;

Θα μπορούσα....

B. Με το τελευταίο προσφυγικό κύμα, αρκετές οικογένειες έστειλαν τα παιδιά τους στο σχολείο. Ένα κορίτσι ήρθε στο λύκειό σας. Είσαι μαθητής/καθηγητής και αντιλαμβάνεσαι ότι καμιά από τις ομάδες που έχουν οι μαθητές στα εργαστηριακά μαθήματα δεν θέλει να την κάνει μέλος της. Οι μαθητές ψιθυρίζουν μεταξύ τους ότι η μαθήτριά μιρίζει κάπως παράξενα, κι ότι δεν μιλάει ούτε γελάει. Θα μπορούσες να κάνεις κάτι;

Θα μπορούσα....

Γ. Στη γειτονιά που μένεις όλες σχεδόν οι λάμπες στο πεζοδρόμιο είναι σπασμένες. Υπάρχουν παιδιά που πετάνε πέτρες λένε κάποιοι κι άλλοι πάλι ότι φταίει ο δήμος που δεν ενδιαφέρεται. Οι περισσότεροι τη νύχτα κυκλοφορούν με δικούς τους φακούς γιατί και τα πεζοδρόμια είναι σε κακή κατάσταση και υπάρχει φόβος να έχεις ατύχημα από τη μια στιγμή στην άλλη. Βέβαια το κακό δεν είναι μόνο στη δική σου γειτονιά, είναι σε όλη την πόλη, γι' αυτό κι όλοι το έχουν πάρει απόφαση. Θα μπορούσες να κάνεις κάτι;

Θα μπορούσα....

Δ. Είσαι μαθητής/καθηγητής στο σχολείο και αντιλαμβάνεσαι ότι κάποιοι μαθητές κάνουν χρήση ναρκωτικών ουσιών. Πολλές φορές έρχονται σε κακή κατάσταση, έχουν περίεργη συμπεριφορά, σχεδόν τραυλίζουν και απ' ότι έμαθες πρότειναν και σε κάποιο άλλο παιδί να «δοκιμάσει» την εμπειρία, αυτός σου επιβεβαίωσε και τις υποψίες σου. Είναι καλοί μαθητές, παρόλο που οι επιδόσεις τους έχουν πέσει τον τελευταίο καιρό, και οι γονείς τους είναι άνθρωποι γνωστοί στην πόλη. Θα μπορούσες να κάνεις κάτι; Θα μπορούσα...

Ε. Κάθε φορά που περνάς από το σπίτι στους πηγαίνοντας για το σχολείο, ακούς φωνές. Μα κάθε φορά. Μερικές φορές ακούς και κλάματα, είναι μάλλον το μικρό τους παιδί που δεν πάει ακόμα σχολείο. Το μεγαλύτερο που καμιά φορά συναντιέστε στο δρόμο για το σχολείο, καθυστερεί συχνά, είναι κάπως κλεισμένο στον εαυτό του, δεν μιλάει και πολύ, ούτε παίζει στα διαλείμματα. Δυο τρεις φορές έτυχε στα χέρια του να δεις και κάτι περίεργα σημάδια, σαν μελανιές, που τα έκρυψε κατεβάζοντας τα μανίκια. Η μαμά τους έρχεται καμιά φορά στο σχολείο να παρακαλέσει να μην μετρηθούν οι απουσίες γιατί το παιδί πολλές φορές δεν έρχεται καθόλου. Ο πατέρας δεν έχει έρθει ποτέ. Τώρα έχουν περάσει 20 μέρες και το παιδί δεν έχει έρθει καθόλου. Θα μπορούσες να κάνεις κάτι; Θα μπορούσα...

Οι ομάδες παρουσιάζουν τα αποτελέσματα των εργασιών τους, καθώς και όλες τις απόψεις που εκφράστηκαν στην ομάδα σχετικά με την ενδεχόμενη εξέλιξη, όπως επίσης και το κριτήριο με το οποίο έκαναν την τελική τους επιλογή για το κάθε σενάριο. Ο/η εκπαιδευτικός θα ήταν καλό να συμπληρώσει και άλλες εκδοχές, όπου εκτιμά ότι χρειάζεται, και να ενθαρρύνει τους μαθητές να συμπεριλάβουν στις λύσεις και τη διεκδίκηση συγκεκριμένων και μόνιμων λύσεων, με την αξιοποίηση κάθε νόμιμου μέσου σε τοπικό, εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο.

Μετά την ολοκλήρωση των παρουσιάσεων, ο/η εκπαιδευτικός ρωτά τα παιδιά αν θέλουν να εμπλουτίσουν τον αρχικό κατάλογο των ιδιοτήτων του ενεργού πολίτη και με καινούργια στοιχεία όπως προέκυψαν από το βήμα 3.

Βήμα 4ο

Στο τέλος οι μαθητές και οι μαθήτριες καλούνται, αξιοποιώντας τον κατάλογο των ιδιοτήτων του ενεργού πολίτη, να φτιάξουν ένα ερωτηματολόγιο που μπορούν να διακινήσουν μέσα στη σχολική

κοινότητα., με στόχο να καταγράψουν στάσεις και συμπεριφορές που τα μέλη της σχολικής κοινότητας θα είχαν σε υποθετικές καταστάσεις που θα χρειάζονταν διαχείριση. Το ερωτηματολόγιο είναι καλό να καλύπτει όλες τις ιδιότητες του ενεργού πολίτη που έχουν καταγραφεί και να δίνει δυνατότητα τουλάχιστον τριών (3) επιλογών απάντησης.

Ενδεικτικές ερωτήσεις:

A. Στις 10 Αυγούστου γίνονται εκλογές στη χώρα που ζεις για την επιλογή κυβέρνησης. Τι κάνεις;

-Σιγά μην κόψω τις διακοπές που περίμενα 2 χρόνια για να πάω να ψηφίσω!

-Άμα ξυπνήσω θα πάω, άλλωστε έτσι κι αλλιώς όλοι ίδιοι είναι, όλοι το σύστημα εξυπηρετούν κι εμείς στην απέξω

-Ναι θα πάω οπωσδήποτε, είπε ένας στον πατέρα μου ότι θα βγουν κάτι θέσεις τώρα και θα με πάρει, θα πάω να το ρίξω σ' αυτόν

-Ναι θα πάω, δεν έχω αποφασίσει ακόμα, αλλά κοιτάζω να ενημερωθώ, ρωτάω, συζητάω και θα πάω

B. Στην κεντρική πλατεία της πόλης σου ένας παλιός πλάτανος που τη στόλιζε ξεράθηκε μέσα σε λίγες μέρες. Στην εφημερίδα γράφτηκε ότι ο ιδιοκτήτης της διπλανής καφετέριας έριξε χημικά γιατί του «έκοβε» χώρο. Τι θα κάνεις;

-Τι να κάνω; Σιγά τον πλάτανο, καλύτερα έχουμε και πιο πολλή άπλα

-Ναι το άκουσα κι εγώ και στεναχωρήθηκα, αλλά τι μπορώ να κάνω; Σάμπως θα γίνει τίποτα;

-Ναι υπέγραψα ένα κείμενο διαμαρτυρίας, δεν έχω χρόνο για περισσότερα με τόσες υποχρεώσεις

-Έχουμε ήδη μαζέψει υπογραφές, πήγαμε και στον δήμο και κάναμε και καταγγελία στην υπηρεσία που πρέπει να αναλάβει. Και θα μαζευτούμε να δούμε αν σώζεται ή αν πρέπει να φυτέψουμε κάτι άλλο

Το βασικό όφελος για τους μαθητές και τις μαθήτριες που θα εμπλακούν στη διαμόρφωση του ερωτηματολογίου είναι το γεγονός ότι κατά τη διατύπωση των επιλογών των απαντήσεων συνειδητοποιούν όλα τα στάδια από τα οποία περνάει η στάση ενός πολίτη που καλείται να διαχειριστεί μια κατάσταση, μέχρι να φτάσει στη στάση του ενεργού πολίτη.

Εκτός αυτού, τα αποτελέσματα του ερωτηματολογίου μπορούν να αποτελέσουν και οδηγό για τον/την εκπαιδευτικό και την τάξη σχετικά με επόμενες δραστηριότητες που θα επιλέξουν από το εγχειρίδιο αυτό.

Γ. Μα πού ζούμε;

Βαθμίδα:

- Γυμνάσιο
- Λύκειο

Στόχος: Μέσω της δραστηριότητας επιδιώκουμε να ευαισθητοποιηθούν οι μαθητές και οι μαθήτριες σχετικά με το αστικό περιβάλλον, να κατανοήσουν το βαθμό ευθύνης που έχουν οι πολίτες για την κατάστασή του και να σκεφτούν τρόπους αντίδρασης και ενεργοποίησης για τη διαμόρφωσή του προς όφελος όλων των ανθρώπων που ζουν σε αυτό.

Πλαίσιο: Η δραστηριότητα αυτή απευθύνεται ιδιαίτερα σε σχολεία αστικών περιοχών (μεγάλων και μικρών πόλεων). Τα «μικρά» προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι πολίτες των πόλεων στην καθημερινότητά τους, όπως για παράδειγμα ο πεζός που δεν βρίσκει χώρο να βαδίσει στο πεζοδρόμιο επειδή είναι κατειλημμένο από αυτοκίνητα, παγιώνονται συχνά ως μόνιμες καταστάσεις, γίνονται - σχεδόν μοιρολατρικά- αποδεκτές ως προβληματικές και ενοχλητικές καταστάσεις, που όμως δεν είναι δυνατόν να επιλυθούν. Η προσέγγιση αυτή συνδέεται και με γενικεύσεις για τα χαρακτηριστικά των συμπατριωτών μας, για την αδιαφορία των διοικούντων, για την αδράνεια και την αντίσταση στην αλλαγή, και για την μακρινή απόσταση που μας χωρίζει από τα σύγχρονα ευρωπαϊκά κράτη. Η δραστηριότητα δημιουργεί ένα πλαίσιο μέσα στο οποίο οι μαθητές και οι μαθήτριες μπορούν όχι μόνο να έλθουν σε επαφή με το πρόβλημα, αλλά κυρίως να βρουν και να συζητήσουν τρόπους να το διαχειριστούν και να διαμορφώσουν στάσεις και συμπεριφορές που – ακόμα κι αν δεν μπορούν να «διορθώσουν» τις υπάρχουσες καταστάσεις, τουλάχιστον - δεν θα διαιωνίζουν το πρόβλημα.

Η ίδια δραστηριότητα μπορεί να αναπροσαρμοσθεί για σχολεία μη αστικών περιοχών, δημιουργώντας αντίστοιχη αφόρμηση από πχ την διαχείριση των σκουπιδιών (σε πολλές μη αστικές περιοχές υπάρχουν σε διάφορα σημεία αυτοσχέδιοι σκουπιδότοποι, οι οποίοι αποτελούν «πληγές» για τους τόπους και τις ζωές των εκεί κοινοτήτων)

Διάρκεια: (4 διδ. ώρες)

Υλικά/μέσα: χαρτί του μέτρου, μαρκαδόροι, χρώματα, ψηφιακά μέσα για αναζήτηση πληροφορίας, δημιουργία βίντεο και πόστερ.

Περιγραφή δραστηριότητας

Σχεδιασμός: Πριν το ξεκίνημα της δραστηριότητας ο/η εκπαιδευτικός πρέπει να έχει συγκεντρώσει φωτογραφίες από σημεία της πόλης όπου απεικονίζονται προβληματικές καταστάσεις που δυσκολεύουν με διάφορους τρόπους τη ζωή των πολιτών. Τέτοιες εικόνες μπορεί να δείχνουν πχ πεζοδρόμια κατειλημμένα από αυτοκίνητα με αποτέλεσμα να μην μπορεί να περάσει ο πεζός και να αναγκάζεται να κατέβει στον δρόμο, ή αυτοκίνητα παρκαρισμένα με τρόπο που να σταματούν την κυκλοφορία, ή στάσεις λεωφορείων χωρίς στέγαστρα ή κάδους σκουπιδιών υπερπλήρεις, ή τοίχους με συνθήματα κάθε είδους, ή δρόμους χωρίς φωτισμό με σπασμένες λάμπες ή με πεταμένα αποτσίγαρα, χαρτιά κλπ. Μπορεί επίσης να έχει συγκεντρώσει και σχετικά video ή και δημοσιεύματα ψηφιακά ή συμβατικά που αναφέρονται στα θέματα αυτά.

Εναλλακτικά μπορεί ο/η εκπαιδευτικός, στο πλαίσιο της δραστηριότητας, αλλά πριν ξεκινήσει το βήμα 1, να βγει με τους μαθητές και τις μαθήτριες του για ένα φωτογραφικό ρεπορτάζ στην πόλη και θέμα «Φωτογραφίζω ότι με ενοχλεί, ότι με δυσκολεύει στην καθημερινότητά μου στην πόλη».

Βήμα 1ο

Ο/η εκπαιδευτικός εκθέτει στην τάξη, σε ένα ταμπλό, τις φωτογραφίες που με τον ένα ή τον άλλο τρόπο έχουν συγκεντρωθεί, και προβάλλει τα video αν υπάρχουν. [Για τις ανάγκες της παρουσίασης της δραστηριότητας θεωρούμε ότι οι φωτογραφίες θα μπορούσαν να απεικονίζουν πεζοδρόμια γεμάτα από παρκαρισμένα αυτοκίνητα και πεζούς που αναγκάζονται να κατέβουν στο οδόστρωμα για να περάσουν]. Οι μαθητές και οι μαθήτριες παρατηρούν το υλικό και καλούνται να γράψουν λέξεις ή/και φράσεις που περιγράφουν αυτό που εικονίζεται στις φωτογραφίες:

- Τι καταγράφετε από τις φωτογραφίες;
- Τι σας κάνει εντύπωση;
- Ποιες λέξεις θα χρησιμοποιούσατε για να περιγράψετε αυτό που συμβαίνει;
- Πώς θα αισθανόσασταν αν ήσασταν στη θέση των πεζών;

Ο/η εκπαιδευτικός μαζί με τους μαθητές και τις μαθήτριες βρίσκει τα κοινά σημεία των παρατηρήσεων των παιδιών και διαμορφώνει ένα ενιαίο κείμενο για την περιγραφή του προβλήματος.

Βήμα 2ο

Οι μαθητές και οι μαθήτριες χωρίζονται σε δύο ομάδες και μπαίνουν σε δύο ρόλους, του οδηγού που αφήνει το αυτοκίνητό του στο πεζοδρόμιο και του πεζού που προσπαθεί να περάσει. Η κάθε ομάδα αναπτύσσει επιχειρήματα από την πλευρά του ρόλου που αντιπροσωπεύει, για να υποστηρίξει τη θέση της. Η πρώτη ομάδα ισχυρίζεται πχ ότι ο οδηγός βιάζεται, ότι δεν θα μείνει παρά πέντε λεπτά, ότι δεν υπάρχει χώρος πάρκινγκ, ότι ο πεζός μπορεί να περάσει από αλλού κλπ.; Κατόπιν ένας αντιπρόσωπος από κάθε ομάδα, δηλαδή ένας οδηγός και ένας πεζός, παίρνουν μέρος σε έναν εικονικό διάλογο, όπου δίνεται η ευκαιρία στους υπόλοιπους μαθητές που τον παρακολουθούν, να ασκηθούν στο πώς ένας ενεργός πολίτης διεκδικεί το δίκαιο.

Βήμα 3ο

Οι μαθητές και οι μαθήτριες ως θεατές του διαλόγου καλούνται να σχολιάσουν:

- Ποιες νομίζετε εσείς πως είναι οι αιτίες του προβλήματος;
- Πώς σας κάνει να αισθάνεστε αν είσαστε στη θέση του οδηγού;
- Πώς αν είσαστε στη θέση του πεζού;
- Ποιος έχει εν μέρει ή εξ ολοκλήρου δίκιο;
- Προτάθηκε κάποια λύση στο πλαίσιο του διαλόγου που έγινε;
- Υπάρχουν κατά τη γνώμη σας λύσεις στο συγκεκριμένο πρόβλημα; Ποιες είναι αυτές κατά τη γνώμη σας;
- Ποιος καλείται να τις δώσει; (πολίτης, σύλλογοι, Δήμος, Πολιτεία)
- Ποιος καλείται να τις εφαρμόσει;
- Τι θα κάνατε αν είσαστε στη θέση ενός πεζού με κινητικά προβλήματα που επείγεται να περάσει και δεν μπορεί;

Ο/η εκπαιδευτικός ή ομάδα μαθητών καταγράφει τα βασικά σημεία των απαντήσεων στις 4 τελευταίες ερωτήσεις.

Βήμα 4ο

Τα παιδιά χωρισμένα σε ομάδες καλούνται να βρουν:

- φωτογραφίες σχετικές με το ίδιο θέμα (παράνομο παρκάρισμα) από άλλες ευρωπαϊκές πρωτεύουσες
- το τι προβλέπει ο νόμος για το θέμα στην Ελλάδα
- το τι προβλέπει ο νόμος για το θέμα σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες

Βήμα 5ο

Τέλος, με βάση όλο το υλικό που έχει παραχθεί και συγκεντρωθεί οι μαθητές και οι μαθήτριες καλούνται να οργανώσουν μια καμπάνια για την πόλη τους, με στόχο τη μείωση του παράνομου παρκαρίσματος. Η καμπάνια αυτή θα περιλαμβάνει:

- Ένα άρθρο στην τοπική εφημερίδα
- Ένα βίντεο
- Σποτάκια που θα μοιραστούν/κολληθούν σε ειδικούς χώρους
- Ένα πόστερ
- Ένα θεατρικό δρώμενο

Δ. Μια συνέντευξη τύπου

Βαθμίδα:

- Γυμνάσιο
- Λύκειο

Στόχος: Οι μαθητές και οι μαθήτριες μαθαίνουν πώς μπορούν να οργανώσουν μια συνέντευξη τύπου, πώς να υποστηρίζουν τους στόχους τους μέσω αυτής, πώς να επικοινωνούν με τα μέσα ενημέρωσης και τους εκπροσώπους τους, πώς να τα επιλέγουν και να τα αξιοποιούν.

Πλαίσιο: Η δραστηριότητα αυτή μπορεί να υλοποιηθεί ως συνέχεια μιας άλλης δραστηριότητας που έχει προηγηθεί. Αποτελεί, στην πραγματικότητα, εκπαίδευση πάνω σε μια μέθοδο προβολής και διεκδίκησης στόχων που έχουν τεθεί και συναποφασιστεί νωρίτερα. Η μέθοδος αυτή επιτρέπει τη διάχυση των αρχικών στόχων (της δραστηριότητας που προηγήθηκε) στην ευρύτερη κοινότητα, την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση άλλων πολιτών και ομάδων, την εξασφάλιση συνεργασιών και συμμαχιών και εν τέλει τη διαμόρφωση συνθηκών που μπορούν να κάνουν πιο αποτελεσματική την επίτευξη των αρχικών στόχων. Παράλληλα, επειδή φέρνει σε επαφή τους μαθητές και τις μαθήτριες με τα ΜΜΕ και τους εκπροσώπους τους, δίνει την ευκαιρία για την διαμόρφωση αναπαραστάσεων για τα μέσα που συνδέονται με την εμπειρία των μαθητών και των μαθητριών, για κριτική στάση απέναντι στους «μύθους» για την ισχύ και το ρόλο των ΜΜΕ και για την αξιοποίησή τους για κοινωνικό όφελος.

Διάρκεια: (3+1 διδ. ώρες)

Υλικά/μέσα: Τοπικές και άλλες εφημερίδες, social media, αίθουσα και εγκαταστάσεις (μικροφωνική, κάμερα κλπ) παρουσίασης

Συνεργασίες: ΜΜΕ, δημοσιογράφοι

Περιγραφή δραστηριότητας

Σχεδιασμός: Καθώς οι μαθητές και οι μαθήτριες «έρχονται» από προηγούμενη δραστηριότητα, όπου έχει επιλεγεί η πραγματοποίηση μιας συνέντευξης τύπου, συγκεντρώνονται ως ενιαία ομάδα και, μέσω καταγισμού ιδεών, αποσαφηνίζουν με τη βοήθεια του εκπαιδευτικού τα παρακάτω:

1. Ποιος είναι ο στόχος της συγκεκριμένης συνέντευξης; (ενημέρωση, ευαισθητοποίηση, πρόσκληση, κινητοποίηση, διαμαρτυρία, διαμόρφωση συμμαχιών κλπ)
2. Που θέλουμε να απευθυνθούμε; (σχολικές κοινότητες, ευρύτερη νεολαία, γονείς και κηδεμόνες, τοπική κοινότητα, χώρα, διεθνές περιβάλλον κλπ)
3. Ποιο είναι το κεντρικό μήνυμα που θέλουμε να περάσουμε; (Μπορεί να διατυπωθεί με μια φράση, ένα σύνθημα, ένα μικρό κείμενο κλπ)

Βήμα 1ο

Στο σύνολο της ομάδας της τάξης γίνεται προβολή video ή διάλεξη δια ζώσης ή διαδικτυακά εξ αποστάσεως, όπου ένας/μία δημοσιογράφος παρουσιάζει σύντομα το πώς οργανώνεται μια συνέντευξη τύπου (το γιατί, το πριν, το κατά τη διάρκεια και το μετά). Οι μαθητές και οι μαθήτριες μπορούν μετά ή/και κατά τη διάρκεια να θέτουν ερωτήσεις.

- Γιατί να διοργανώσουμε μια συνέντευξη; Τι θα μας προσφέρει; Τι θα προσφέρουμε;
- Ποια είναι τα βήματα που πρέπει να γίνουν; Από που θα ξεκινήσουμε;
- Τι πρέπει να προσέξουμε;
- Σε ποιους θα απευθυνθούμε; Ποιος μπορεί να μας βοηθήσει; Με ποιους θα συνεργαστούμε;

Όταν ολοκληρωθούν και απαντηθούν οι ερωτήσεις, οι μαθητές και οι μαθήτριες με τη βοήθεια του/της εκπαιδευτικού επιστρέφουν στον αρχικό σχεδιασμό (βλ. Σχεδιασμός) και κάνουν τις απαραίτητες διορθώσεις, προσθήκες, αναπροσαρμογές κλπ.

Βήμα 2ο

Μετά τον τελικό σχεδιασμό, οι μαθητές και οι μαθήτριες μαζί με τον/την εκπαιδευτικό καταγράφουν:

- Τα μέσα (ψηφιακά και συμβατικά) στα οποία θα απευθυνθούν και θα προσκαλέσουν στη συνέντευξη
- Τα πρόσωπα (δημοσιογράφους, δημόσια πρόσωπα, φορείς και εκπροσώπους κλπ) που θα προσκαλέσουν για να παρακολουθήσουν τη συνέντευξη
- Τα πρόσωπα (εκπαιδευτικοί, γονείς, δημόσια πρόσωπα κλπ) που θα απευθυνθούν για να ζητήσουν ενεργό στήριξη στη συνέντευξη πχ παρέμβαση, προδημοσίευση, κινητοποίηση άλλων κλπ
- Τις επικοινωνίες και τις ενέργειες που πρέπει να γίνουν μαζί με το αντίστοιχο χρονοδιάγραμμα

Βήμα 3ο

Με βάση το τι κάθε μαθητής/μαθήτρια θέλει να αναλάβει από τα παραπάνω, η ομάδα της τάξης χωρίζεται σε επιμέρους ομάδες, η κάθε μία από τις οποίες αναλαμβάνει έναν από τους παρακάτω ρόλους:

- Προετοιμασία χώρου (υποδοχή, καθίσματα, μικροφωνική, κάμερες κλπ)
- Διαμόρφωση της πρόσκλησης και διανομή (μέσω ηλεκτρονικού ή/και συμβατικού ταχυδρομείου, τηλεφωνικής επικοινωνίας κλπ)
- Προετοιμασία ομιλιών από τους μαθητές και τις μαθήτριες και επικοινωνία με μη μαθητές για προετοιμασία παρεμβάσεων
- Διαφήμιση της συνέντευξης μέσω πόστερ (ηλεκτρονικού ή/και συμβατικού) και διακίνησης μέσω των social media
- Διάχυση των αποτελεσμάτων (δελτίο τύπου, αποστολή στα μέσα και στα social media κλπ)

Οι ομάδες δραστηριοποιούνται με βάση το χρονοδιάγραμμα (βήμα 2) το οποίο η κάθε μια έχει εξειδικεύσει ανάλογα με το αντικείμενο της. Η τήρηση του χρονοδιαγράμματος παρακολουθείται και από τον/την εκπαιδευτικό.

Βήμα 4ο

Κατά την πραγματοποίηση της συνέντευξης, ο/η κάθε μαθητής/μαθήτρια έχει συγκεκριμένο ρόλο που του/της έχει ανατεθεί από την ομάδα, με βάση ότι έχει αναλάβει να φέρει σε πέρας (στις περιπτώσεις που αυτό έχει νόημα).

Υπάρχει επίσης ομάδα υποδοχής καθώς και ομάδα τεχνικής υποστήριξης.

Μετά την ολοκλήρωση της συνέντευξης τύπου γίνεται στο σύνολο της ομάδας της τάξης, απολογισμός και αξιολόγηση, τόσο σε ποσοτικό επίπεδο όσο και σε ποιοτικό. Η ομάδα καλείται να απαντήσει σε ερωτήματα όπως:

- Ποιοι και πόσοι από όσους προσκλήθηκαν ήρθαν;
- Ποια ελλείμματα είχαμε; (στην επικοινωνία, την παρουσίαση, τα τεχνικά μέσα, τους συνεργάτες κλπ)
- Επιτεύχθηκε τελικά ο στόχος που είχαμε; (δηλαδή η ενημέρωση, η ευαισθητοποίηση, η κινητοποίηση κλπ) Σε ποιο βαθμό;
- Ποια συμπεράσματα βγάζουμε από την όλη διαδικασία;
- Τι θα ξανακάναμε με τον ίδιο τρόπο;
- Τι θα αλλάζαμε την επόμενη φορά;
- Τι μάθαμε γενικότερα; (για εμάς, για τις ικανότητές μας, για τις αδυναμίες μας, για τους άλλους, για τα μέσα κλπ)

Ε. Θα μιλήσουμε; Θα συζητήσουμε

Βαθμίδα:

- Γυμνάσιο
- Λύκειο

Στόχος: Να εκπαιδευτούν οι μαθητές και οι μαθήτριες στο πώς γίνεται ένας δημόσιος διάλογος. Που μιλάμε και για ποιο πράγμα; Ποιες είναι οι προϋποθέσεις για να είναι αποτελεσματικός ένας δημόσιος διάλογος; Πώς και με ποιες διαδικασίες εξασφαλίζεται η ισότιμη συμμετοχή, η δημοκρατία και η ελευθερία του λόγου;

Πλαίσιο: Η ικανότητα να συμμετέχει κάποιος σε μια διαλογική συζήτηση, όπου θα μπορεί αποτελεσματικά να εκφράζεται, να τοποθετεί και να υπερασπίζεται τα επιχειρήματά του, να παρακολουθεί ενεργητικά τις απόψεις όλων των συμμετεχόντων, να αντικρούει τα αντίθετα ή/και να συνθέτει μη ταυτόσημες απόψεις, είναι απολύτως αναγκαία για τον ενεργό πολίτη που, στις σύγχρονες συνθήκες, θα βρεθεί συχνά συμμετοχος σε τέτοιου είδους διαδικασίες, όχι μόνο σε επαγγελματικό πλαίσιο, αλλά ενδεχομένως και σε πολιτικό και σε κοινωνικό. Το εκπαιδευτικό σύστημα θα μπορούσε να αποτελέσει

πεδίο εκπαίδευσης και άσκησης των μαθητών στην ικανότητα του δημόσιου διαλόγου και στην τήρηση των δημοκρατικών διαδικασιών.

Διάρκεια: 6 διδ. ώρες

Υλικά/μέσα: Βίντεο από ΜΜΕ, αναρτήσεις από ΜΚΔ, άρθρα.

Περιγραφή δραστηριότητας

Σχεδιασμός: Βασικοί άξονες του σχεδιασμού της δραστηριότητας αυτής είναι μέσα από επιμέρους δραστηριότητες να αναζητηθούν απαντήσεις στα παρακάτω ερωτήματα:

α. Γιατί γίνεται ένας δημόσιος διάλογος;

- για να πείσουμε αυτόν/αυτούς με τον/τους οποίο/οποίους συζητάμε για κάτι,
- για να πείσουμε το ακροατήριο,
- για να δημοσιοποιήσουμε/προωθήσουμε τις θέσεις μας,
- για να γνωριστούμε στο πλαίσιο μιας ομάδας,
- για να ανα-γνωρίσουμε και να μας ανα-γνωρίσουν σε ένα νέο πλαίσιο,
- για να κινητοποιήσουμε κάποιους,
- για να «κερδίσουμε» κάτι πχ την προώθηση ενός προϊόντος, μιας ιδέας κλπ

β. Ποιες είναι οι προϋποθέσεις για έναν αποτελεσματικό δημόσιο διάλογο; Δηλαδή για έναν διάλογο που, ακόμα και αν δεν καταλήξει σε σύνθεση απόψεων, θα έχει τουλάχιστον «επιτρέψει» να διατυπωθούν με ελευθερία και πληρότητα όλες οι απόψεις, όλα τα επιχειρήματα και θα έχει δώσει την ευκαιρία σε όποιον παρακολουθεί να αντιληφθεί τα επιχειρήματα όλων των πλευρών, να κατανοήσει βασικές πλευρές των θεμάτων που τίθενται και (ίσως) να καταλήξει σε κάποια θέση. Τέτοιες προϋποθέσεις είναι:

- η καλή γνώση του αντικειμένου για το οποίο κάποιος καλείται να τοποθετηθεί
- η ικανότητα και η δέσμευση των συνομιλητών να «κινούνται» εντός του θέματος,
- η ικανότητα να αποφασίζουν τι θα πουν, πότε θα το πουν και με ποιο τρόπο, ανάλογα με το υπάρχον πλαίσιο και τον επιδιωκόμενο στόχο, χωρίς αυτό να θεωρείται στέρηση ελευθερίας
- η ικανότητα να γίνονται, εκτός από καλοί ομιλητές και ενεργητικοί ακροατές των συνομιλητών τους, αποφεύγοντας τους παράλληλους μονολόγους

- η ικανότητα να χειρίζονται τον λόγο με τρόπο που να υποστηρίζει τον στόχο του διαλόγου, χωρίς χρήση χαρακτηρισμών, ακραίων εκφράσεων, ύβρεων και χωρίς χρέωση προθέσεων στον (γνωστό ή άγνωστο) συνομιλητή.

γ. Με ποια μέσα μπορεί να γίνει ένας δημόσιος διάλογος;

Στο πλαίσιο κάποιων πολιτικών/θεσμικών/συνδικαλιστικών/κοινωνικών οργάνων,

- μέσω Debate,
- στα μέσα μαζικής ενημέρωσης,
- με επιστολές ή/και email,
- μέσω αρθρογραφίας σε εφημερίδες και περιοδικά,
- μέσω αναρτήσεων στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.

Βήμα 1ο

Οι μαθητές και οι μαθήτριες χωρίζονται σε ομάδες των 4 ή 5 ατόμων και σε κάθε μία από αυτές δίνεται αρχικά ως υλικό ένα βίντεο και/ή ένα απόσπασμα (screen shot) από ένα διάλογο (πόστ και σχόλια) στο facebook. (ενδεικτικά βίντεο από τηλεοπτικές συγκρούσεις πολιτικών πχ Βορίδης - Παπαδημούλης, κλπ ή πολιτικών με δημοσιογράφους πχ Καμένος -Τσαπανίδου κλπ) (ενδεικτικά ανάρτηση Πολάκη με αντίστοιχα σχόλια, ανάρτηση Γεωργιάδη με αντίστοιχα σχόλια κλπ).

Αφού παρακολουθήσουν τα βίντεο και διαβάσουν τις αναρτήσεις, καλούνται να απαντήσουν στα παρακάτω ερωτήματα:

- Ποιο είναι το θέμα της συζήτησης; Πόσα άλλα θέματα θίχτηκαν παράλληλα;
- Ποιος νομίζετε ότι ήταν ο στόχος της συζήτησης; (για τους διοργανωτές και για τους συμμετέχοντες)
- Συνέπιπταν οι στόχοι όλων;
- Ποια είναι τα χαρακτηριστικά του διαλόγου που παρακολουθήσατε;
- Ποιο ήταν το σημείο που σας άρεσε περισσότερο και ποιο αυτό που σας ενόχλησε/στεναχώρησε περισσότερο;
- Ποιο/ποια ήταν κατά τη γνώμη σας τα αποτελέσματα αυτού του διαλόγου; - για τους συμμετέχοντες, για όσους παρακολούθησαν/διάβασαν.
- Τι κατά τη γνώμη σας έλειψε από αυτόν τον διάλογο; Τι θα θέλατε ακόμα να περιλαμβάνει για να σας ικανοποιεί;
- Τι σας πρόσφερε αυτός ο διάλογος;

- Ποιες ομοιότητες και ποιες διαφορές εντοπίζετε ανάμεσα στα δύο αυτά είδη διαλόγου που παρακολουθήσατε; - δηλαδή ανάμεσα στον τηλεοπτικό διάλογο και στον διάλογο στο facebook.
- Πώς θα αισθανόσασταν αν βρισκόσασταν στη θέση καθενός από τους συμμετέχοντες;

Οι ομάδες παρουσιάζουν τις απαντήσεις τους και σε κάθε ερώτημα ο εκπαιδευτικός σημειώνει λέξεις/φράσεις κλειδιά.

Στις ομάδες δίνονται τώρα τα παρακάτω δύο άρθρα.

Βήμα 2ο

Στις ομάδες δίνονται τώρα τα παρακάτω δύο άρθρα.

- <https://www.lifo.gr/now/greece/o-dialogos-os-meso-exelixis-toy-kosmoy>
- <https://apopseis.gr/i-ypochreosis-tou-dimosiou-logou/>

Οι μαθητές αφού μελετήσουν τα άρθρα, μπορούν να συμπληρώσουν τις απαντήσεις που έδωσαν στο βήμα 1 και ταυτόχρονα να διαμορφώσουν τον χάρτη του σωστού δημόσιου διαλόγου. Μπορεί να έχει τη μορφή κειμένου με bullets, μπορεί να είναι ένας εννοιολογικός χάρτης, μία ζωγραφιά πχ ενός συμβολικού δέντρου, ή ακόμα και ένα βίντεο με συμβουλές που θα φτιάξουν οι μαθητές με αξιοποίηση του κινητού τους τηλεφώνου. Ο χάρτης αυτός θα έχει δύο μέρη, ένα για τον δια ζώσης διάλογο και έναν για τον διάλογο στα ψηφιακά μέσα.

Βήμα 3ο

Οι ομάδες γίνονται δύο και σε κάθε μια δίνεται ένα εικονικό σενάριο:

- Η πρώτη ομάδα λαμβάνει ένα email από την διεύθυνση του σχολείου, η οποία τους ανακοινώνει ότι λόγω έλλειψης χώρων στο σχολείο και λόγω της μελλοντικής ίδρυσης από το επόμενο έτος ενός νέου σχολείου στην περιοχή, οι μαθητές καλούνται σε δημόσια συζήτηση μεταξύ τους, όπου θα αποφασίσουν και θα προτείνουν στη διεύθυνση, τα κριτήρια με τα οποία θα επιλεγούν οι μαθητές που θα αλλάξουν σχολείο. Οι μαθητές αυτοί πρέπει να είναι οι μισοί από όσους φοιτούν σήμερα στο σχολείο. Η δημόσια αυτή συζήτηση θα γίνει ενώπιον όλων, με βασικούς συνομιλητές τα μέλη του 15μελούς συμβουλίου. Τα μέλη της ομάδας μπαίνουν στο ρόλο των μελών του 15μελούς, ενώ η υπόλοιπη τάξη παρακολουθεί τη δημόσια συζήτηση και αν χρειαστεί παρεμβαίνει, μέχρι να προκύψει η τελική απόφαση.
- Αμέσως μετά η δεύτερη ομάδα δημιουργεί με τη βοήθεια του εκπαιδευτικού ένα εικονικό προφίλ (ομάδας) στο facebook, στο οποίο αποκτούν πρόσβαση μόνο οι μαθητές και οι μαθήτριες της τάξης και το οποίο καταργείται μετά το τέλος της δραστηριότητας. Ένα μέλος της ομάδας κάνει μια ανάρτηση στην οποία κατηγορεί το 15μελές ότι ο τρόπος που αποφάσισε για το ποιοι

μαθητές θα αλλάξουν σχολείο είναι τελείως λάθος και εξυπηρετεί μόνο τα συμφέροντα ορισμένων. Η ανάρτηση είναι οργισμένη, χρησιμοποιεί γλώσσα σκληρή και ακραίους χαρακτηρισμούς. Κάποιος άλλος απαντά στα σχόλια, με το ίδιο ύφος, οπότε ξεκινά ένας διάλογος κάτω από την σχετική ανάρτηση. Οι υπόλοιποι μαθητές και μαθήτριες μπορούν να παρέμβουν είτε με δικές τους αναρτήσεις, είτε σχολιάζοντας κάτω από τις υπάρχουσες, απαντώντας στα σχόλια ή δημιουργώντας καινούργια. Ο στόχος της δεύτερης ομάδας είναι να συντηρήσει την ένταση στο προφίλ, με προκλητικές εκφράσεις και σχόλια, ενώ ο στόχος της πρώτης ομάδας που αρχικά απλώς παρακολουθεί, είναι να παρέμβει και αυτή στο διάλογο, με στόχο να αμβλύνει την ένταση και κυρίως να επιφέρει κάποιο αποτέλεσμα στο διάλογο, είτε πείθοντας τους διαμαρτυρούμενους, είτε προτρέποντας το 15μελές να κάνει διόρθωση/συμπλήρωση/αλλαγή της απόφασής του.

Βήμα 4ο

Στο τελευταίο αυτό στάδιο, οι μαθητές και οι μαθήτριες καλούνται:

- Να συμπληρώσουν εάν θέλουν τον χάρτη του σωστού διαλόγου που δημιούργησαν νωρίτερα
- Να περιγράψουν τι δυσκολίες αντιμετώπισαν συμμετέχοντας στις δραστηριότητες του 3^{ου} βήματος
- Να εντοπίσουν ποιος ήταν κάθε φορά ο γενικός στόχος και αν οι ίδιοι είχαν και επιμέρους στόχους
- Να επισημάνουν λάθη που είδαν στους συνομιλητές τους (ήταν όλοι πάντα μέσα στο θέμα; είχαν πειστικά επιχειρήματα; παρακολουθούσαν τις διαδικασίες και τους συνομιλητές τους; έμειναν μέσα στα όρια των κανόνων που οι ίδιοι είχαν βάλει; Κλπ)
- Να επισημάνουν τι έμαθαν από τη διαδικασία που προηγήθηκε
- Να περιγράψουν πώς αισθάνθηκαν (θετικά και αρνητικά συναισθήματα)
- Να αναφέρουν αν αισθάνονται τώρα πιο έτοιμοι και πιο ικανοί να συμμετάσχουν σε μια δημόσια συζήτηση

Ο εκπαιδευτικός με όσα αναφέρουν οι μαθητές και οι μαθήτριες στο βήμα αυτό, συμπληρώνει τις αρχικές του σημειώσεις από τις παρουσιάσεις των ομάδων και κάνει το κλείσιμο της δραστηριότητας.

ΣΤ. Ταξίδι στην Επιπεδοχώρα

Βαθμίδες:

- Γ' - Δ' Δημοτικού
- Ε' - ΣΤ' Δημοτικού
- Γυμνάσιο

Στόχοι: Οι μαθητές και οι μαθήτριες

- Να ανακαλύψουν τη σχέση των δικαιωμάτων του παιδιού (και του ανθρώπου) που αφορούν την ελευθερία στην έκφραση, τη διατύπωση γνώμης και τη συμμετοχή, με την έννοια του ενεργού πολίτη
- Να διαπιστώνουν ότι ο σεβασμός στην ταυτότητα και τη διαφορετικότητα είναι στενά συνδεδεμένος με το δικαίωμα της ελευθερίας της έκφρασης.

Διάρκεια: 2 ώρες

Υλικά/μέσα: Σπάγκος ή χρωματιστή ταινία, χαρτί του μέτρου, μικρές κάρτες 4Χ6 εκ. από χαρτόνι ή χαρτί.

Απλοποιημένη έκδοση της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού. Πηγές: *Εξερευνούμε τα δικαιώματα του παιδιού*. Living Democracy, εκπαιδευτική πλατφόρμα του Συμβουλίου της Ευρώπης. Διαθέσιμη στο <https://www.living-democracy.com/el/textbooks/volume-5/part-3/documents-and-teaching-material-1/>. Εναλλακτικά, *Η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του παιδιού με απλά λόγια*, Συνήγορος του Παιδιού, διαθέσιμη στο <https://www.synigoros.gr/paidi/downloads/sp.pdf>. Η Σύμβαση στην πλήρη της μορφή και τα προαιρετικά πρωτόκολλα της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα του παιδιού βρίσκονται στον ιστότοπο του Δικτύου για τα Δικαιώματα του Παιδιού, στην ενότητα Διεθνή και Ευρωπαϊκά κείμενα, διαθέσιμα στο <https://ddp.gr/nomoi-k-dikaiomata/>

Περιγραφή δραστηριότητας

Τα παιδιά μεταφέρονται με τη φαντασία τους σε ένα τόπο, την Επιπεδοχώρα, όπου επικρατεί καθεστώς πλήρους ομοιομορφίας και βιώνουν την ισοπέδωση, την απαγόρευση κάθε ατομικής έκφρασης και την στέρηση ταυτότητας. Μέσα από αυτή τη διαδικασία τα παιδιά συνειδητοποιούν την ανάγκη για διαφορετικότητα και αναδεικνύονται τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που συγκροτούν την ταυτότητα κάθε παιδιού.

Προετοιμασία: Ο εκπαιδευτικός τυπώνει ή γράφει στις κάρτες από ομοιόχρωμο χαρτί ή χαρτόνι τυχαίους τετραψήφιους διαφορετικούς αριθμούς, τόσους όσα και τα παιδιά. Φροντίζει ανά 4 οι αριθμοί να καταλήγουν στο ίδιο ψηφίο.

Χωρίζει την αίθουσα σε δύο μέρη (1/4 και 3/4) με ταινία ή σπάγκο στο πάτωμα. Στη μεγαλύτερη πλευρά, στο τοίχο, τοποθετεί τα τραπέζια των θρανίων κολλητά, ώστε να δημιουργείται κάτω από αυτά ένας χώρος προσβάσιμος από τα παιδιά, η «φυλακή».

Δράση: Τα παιδιά στέκονται στο 1/4 της αίθουσας. Ο εκπαιδευτικός τους μοιράζει τις κάρτες με τους αριθμούς και τους εξηγεί ότι είναι το διαβατήριό τους για να εισέλθουν στην Επιπεδοχώρα, όπως ονομάζει το άλλο μέρος της αίθουσας (τα 3/4).

Με την είσοδο τους στην Επιπεδοχώρα, τους ανακοινώνει ότι το όνομά τους πλέον είναι ο αριθμός της κάρτας τους. Για 2 με 3' δίνει ασύνδετες εντολές αποκαλώντας τα παιδιά με τον αριθμό τους. Ενδεικτικά: «2121, σήκωσε το αριστερό σου χέρι», «Όσοι έχουν όνομα που τελειώνει σε 7 να σταθούν στο ένα πόδι» κ.ο.κ. Σταδιακά οι εντολές γίνονται πιο αυστηρές και αρχίζουν διακρίσεις και απαγορεύσεις που νομοθετούνται αυθαίρετα. Μπορεί να αφορούν χαρακτηριστικά, ενδυμασία, τροφές, λέξεις κ.ά. Ενδεικτικά «Όσοι φορούν κάτι μπλε θα μένουν ακίνητοι», «όσοι πιο ψηλοί από 1.45 απαγορεύεται να μιλούν», «Σε ποιους αρέσουν τα μακαρόνια; Απαγορεύεται ακόμα και η λέξη», «Όσοι στα ονόματά τους έχουν τον αριθμό 3 πρέπει να κινούνται κάνοντας κουτσό» «Απαγορεύονται οι λέξεις που έχουν κ». Σε αυτό το σημείο θέτει ποικίλες ερωτήσεις κι όποιο παιδί πει στην απάντησή του λέξη που περιέχει τον φθόγγο κ θα πρέπει να πάει κάτω από τα συγκεντρωμένα θρανία –στη «φυλακή». Ενδεικτικά: Τι κάνεις; Ποιο πουλί κακαρίζει; κοκ.

Στη συνέχεια ο/η εκπαιδευτικός ανακοινώνει όσα επιτρέπονται ή είναι υποχρεωτικά, μια «νομοθεσία» δικής του επινόησης, που δεν έχει να κάνει με μαθήματα και σχολική πραγματικότητα και που έχει στοιχεία έκπληξης για τα παιδιά. Ενδεικτικά: «Όλοι πρέπει να φορούν μόνο κίτρινα, είναι υποχρεωτικό να αρέσει σε όλους το κίτρινο. Όσοι δεν φορούν κάτι κίτρινο, στη φυλακή», «Διατάσσουμε να τρώνε όλοι σπανακόρυζο», «Απαγορεύεται το γέλιο κάθε μέρα από τις 8 το πρωί ως τις 8 το βράδυ», «Διατάσσουμε να περπατάνε όλοι κάνοντας 2 μεγάλα βήματα ένα μικρό, ξανά 2 μεγάλα ένα μικρό. Όποιος δεν το κάνει θα τιμωρείται με αφαίρεση παπουτσιών»...

Ο εκπαιδευτικός μπορεί να θέτει απαγορεύσεις ή νόμους που επιβάλουν σε όλους το ίδιο και δεν επιτρέπουν προσωπικές επιλογές. Σε κάθε περίπτωση καλεί τα παιδιά με τον αριθμό τους και όχι με το όνομά τους.

Μετά από 30' σταματά τη διαδικασία και ζητά από τα παιδιά να συζητήσουν πώς αισθάνθηκαν, τι τα ενόχλησε πιο πολύ στην Επιπεδοχώρα; Πώς τους φαίνεται το να είμαστε όλοι ίδιοι, στο ντύσιμο, στον τρόπο που μιλάμε, που περπατάμε, κινούμαστε; Με όλες αυτές τις απαγορεύσεις και τις διαταγές μπορεί κανείς να έχει τη δική του, ξεχωριστή ταυτότητα; Μπορούμε να καταλάβουμε τα ενδιαφέροντα των άλλων; Να κάνουμε φίλους; Σε τι μας δυσκολεύουν οι απαγορεύσεις αυτές;

Ο εκπαιδευτικός ζητά από κάθε παιδί να πει τι είναι αυτό που πιστεύει το κάνει να ξεχωρίζει, αυτό για το οποίο τον αγαπούν οι φίλοι του; (π.χ. παίζει καλό ποδόσφαιρο, γελάει εύκολα, λέει αστεία...). Θα μπορούσαν στην Επιπεδοχώρα να είναι ο πραγματικός εαυτός τους; Θα μπορούσαν να έχουν φίλους, πρόσωπα που να εμπιστεύονται; Τι προτείνουν να αλλάξει στην Επιπεδοχώρα; Πώς θα το κατάφερναν;

Ο εκπαιδευτικός καταγράφει σε χαρτί του μέτρου τις σημαντικές λέξεις της συζήτησης. Στη συνέχεια διαβάζει με τα παιδιά τα άρθρα 12-17 από τη σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού, αναζητούν σε ποια από αυτά ταιριάζουν οι λέξεις που συγκέντρωσαν στο χαρτί του μέτρου.

Πρόεκταση για μαθητές Στ' τάξης και γυμνάσιο

Γαλάζια μάτια, καστανά μάτια

Διάρκεια: 1 - 2 ώρες

Υλικό: Αποσπάσματα από το πρώτο μέρος του ντοκιμαντέρ «Μια τάξη, φυλετικά διαχωρισμένη» (A Class Divided, FRONTLINE), διαθέσιμο στο <https://www.dailymotion.com/video/xetqv6>. Συστήνεται η παρακολούθηση από την έναρξη έως το 17'.40''.

Μία ημέρα μετά τη δολοφονία του Μάρτιν Λούθερ Κινγκ, στις 5 Απριλίου του 1968, η δασκάλα Jane Elliott στο δημοτικό μιας μικρής πόλης των ΗΠΑ, όπου κατοικούσαν μόνο λευκοί, χώρισε τους μαθητές της σε δύο ομάδες, εκείνους με γαλάζια μάτια κι εκείνους με καφέ μάτια, δίνοντας το πάνω χέρι τότε στη μια και τότε στην άλλη ομάδα, κάνοντάς τους έτσι να βιώσουν τον φυλετικό διαχωρισμό (άσκηση "Blue eyes/Brown eyes". Κατασκεύασε δηλαδή «μια μικρογραφία της κοινωνίας στην τάξη», όπως είπε η ίδια. Συνεχίζοντας με ερωτήσεις, με έμφαση στο περί δικαίου αίσθημα, έδωσε στα παιδιά ένα βιωματικό μάθημα κατά των στερεοτύπων και φυλετικών διακρίσεων.)

Αφού οι μαθητές και οι μαθήτριες δουν το πρώτο μέρος της ταινίας, συζητούν με ποιον τρόπο κατασκευάζονται τα στερεότυπα και γιατί μια κοινωνία που στηρίζεται στις διακρίσεις δεν είναι δημοκρατική.

Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας, εκπαιδευτικός και μαθητές/ήτριες συζητούν και επιλέγουν λέξεις ή φράσεις κλειδιά που τη χαρακτηρίζουν. Βοηθητικά ερωτήματα: Τι είναι αυτό που μπορούν τώρα να καταλάβουν καλύτερα; να κάνουν καλύτερα; Κάτι που θα κάνουν από εδώ και πέρα; Η καταγραφή μπορεί να είναι περιφραστική, περιγραφική, ανάλογα με την ηλικία των παιδιών. Μπορεί ο/η εκπαιδευτικός να έχει τον ρόλο γραμματέα για τα παιδιά που δεν γνωρίζουν ακόμα γραφή. Γράφουν τις χαρακτηριστικές λέξεις ή φράσεις σε χαρτί του μέτρου που βρίσκεται σε τοίχο της τάξης καθ' όλη τη διάρκεια του προγράμματος. Μπορούν να προσθέτουν και λέξεις ή φράσεις που σκέπτονται για τις δραστηριότητες σε δεύτερο χρόνο.

Ζ. Συμβούλιο τάξης

Βαθμίδα:

- Νηπιαγωγείο- Β΄ Δημοτικού (με πιο απλές διαδικασίες και τον/την εκπαιδευτικό να έχει βοηθητικό ρόλο στα παιδιά που παίρνουν τους ρόλους του προέδρου και του γραμματέα)
- Γ΄ - Δ΄ Δημοτικού
- Ε΄ - ΣΤ΄ Δημοτικού

Στόχος: Η άσκηση σε δημοκρατικές διαδικασίες και σε λήψη αποφάσεων μετά από διαβούλευση, η ειρηνική επίλυση συγκρούσεων, η επιδίωξη συναινέσεων.

Διάρκεια: 1 ώρα/εβδομάδα

Υλικά/μέσα: Χαρτί του μέτρου ή πίνακας ανακοινώσεων, ένα τετράδιο

Περιγραφή δραστηριότητας

Η δραστηριότητα είναι εβδομαδιαία και στηρίζεται στην παιδαγωγική του Σελεστίν Φρενέ.

Μια φορά την εβδομάδα, σε τακτό χρόνο (π.χ. 3^η διδακτική ώρα της Παρασκευής), συστηματικά, συγκαλείται το συμβούλιο της τάξης. Εκεί τα παιδιά συζητούν θέματα που τα απασχολούν στο σχολείο και τις λύσεις που προτείνουν. Θέματα όπως οι παραβιάσεις του συνταγματικού χάρτη της τάξης,

παράπονα, σχεδιασμοί και αποφάσεις για δράσεις της τάξης. Στο συμβούλιο τάξης θα σκεφτούν και θα μιλήσουν πάνω στα θέματα που απασχολούν τον κοινωνικό χώρο της τάξης. Κάθε διαμάχη, παράπονο, σύγκρουση μετατρέπεται σε αιτιολογημένο λόγο. Είναι μια διαδικασία τακτική, συμμετοχική, όπου όλοι έχουν λόγο και που καλλιεργεί τον διάλογο, τον αλληλοσεβασμό και το δημοκρατικό έθος. Μαθητές/ήτριες και εκπαιδευτικοί συμμετέχουν επί ίσοις όροις, με μία ατομική ψήφο. Όσα αποφασίζονται στο συμβούλιο πραγματοποιούνται, αρκεί να μην παραβαίνουν τις αρχές του συνταγματικού χάρτη της τάξης και να μην παραβιάζουν την ελευθερία και την αξιοπρέπεια των άλλων.

Διαδικασία

Στη διάρκεια όλης της εβδομάδας, τα παιδιά γράφουν σε χαρτί του μέτρου ή σε πίνακα που υπάρχει μόνιμα στην τάξη τις προτάσεις τους τα θέματα που θέλουν να εισάγουν στο Συμβούλιο. Δίπλα σε κάθε θέμα γράφουν το όνομά τους, αν θέλουν να μιλήσουν γι' αυτό στο Συμβούλιο. Οι μικρότεροι/ες που δεν ξέρουν ακόμα να γράφουν, θα υπαγορεύσουν τα θέματα στον/την εκπαιδευτικό. Καλό είναι όλα τα παιδιά να διαβάζουν τα θέματα πριν το Συμβούλιο, ώστε να προετοιμάζονται και να σκέφτονται τι απόφαση θα πάρουν και με ποια επιχειρήματα θα τη στηρίξουν.

Κάθε εβδομάδα ορίζονται πρόεδρος και γραμματέας του συμβουλίου, μετά από κλήρωση. Καλό είναι να περάσουν όλα τα παιδιά από αυτές τις θέσεις.

Από την αρχή της σχολικής χρονιάς, και με οδηγό τον συνταγματικό χάρτη της τάξης αλλά και όσα έχουν θέσει ως προϋποθέσεις αρμονικής συνύπαρξης, θεσπίζουν τους κανόνες του συμβουλίου. Συμφωνούν και τους υπογράφουν.

Σημαντικό είναι να περιλαμβάνονται οι κανόνες:

- Ακούω αυτήν/ον που μιλάει.
- Ζητώ τον λόγο.
- Δεν κοροϊδεύω, δεν ενοχλώ
- Δεν επαναλαμβάνω αλλού αυτά που άκουσα εδώ.
- Έχω την ελευθερία να λέω αυτά που σκέφτομαι, χωρίς όμως να προσβάλλω τους άλλους.

Λειτουργία

Τα παιδιά κάθονται σε κύκλο. Ο/η πρόεδρος κηρύσσει την έναρξη. Ψηφίζουν στην αρχή της διαδικασίας τα θέματα με τη σειρά που θέλουν να συζητηθούν με κριτήρια το επείγον ή το σοβαρό του θέματος. Αν τα θέματα προς συζήτηση είναι πολλά και δεν χωράνε στον προκαθορισμένο χρόνο, τα θέτει σε ψηφοφορία, ώστε να συζητήσουν αυτά που απασχολούν τους/τις περισσότερους/ες. Εναλλακτικά,

ο/η πρόεδρος με τον/τη γραμματέα ετοιμάζουν ημερήσια διάταξη που διαβάζουν κατά την έναρξη και ακολουθούν τη σειρά των θεμάτων.

Ρόλος του /της προέδρου είναι να δίνει τον λόγο και να κρατάει χρόνο κατά τη συζήτηση. Μια κλεψύδρα, ορατή από όλα τα παιδιά, θα ήταν πολύ καλή λύση για την τήρηση του χρόνου. Ο γραμματέας κρατά πρακτικά και φροντίζει να καθαρογράψει τις αποφάσεις που τυχόν πήραν στο ειδικό τετράδιο (τετράδιο με τις αποφάσεις). Φροντίζει επίσης για την καλή κατάσταση του πίνακα ή του χαρτιού που γράφονται τα θέματα. Στις πρώτες συνεδριάσεις συμπροεδρεύει ο/η εκπαιδευτικός για να δώσει τον τόνο και να βοηθήσει τη διαδικασία.

Σημείωση: Καλό είναι να υπάρχουν τελετουργικές φράσεις, γιατί δίνουν στη διαδικασία σοβαρότητα.

Ενδεικτικά:

- Το Συμβούλιο αρχίζει.
- Ποιος θα πάρει τον λόγο;
- «Τον λόγο έχει τώρα ο/η ...»
- Το συμβούλιο ολοκληρώθηκε.

Αποφάσεις παίρνονται με ανάταση χεριού, αφού συζητηθεί το αν η πρόταση είναι εφικτή και δεν προσβάλλει κάποιον.

Ο/η πρόεδρος φροντίζει να δίνει τον λόγο στα παιδιά που έχουν μιλήσει λιγότερο. Τα παιδιά που είναι «κατά» της πρότασης, παίρνουν τον λόγο για να εξηγήσουν γιατί και να προτείνουν μια καινούρια ιδέα.

Στο τέλος κάθε συνεδρίασης του Συμβουλίου, κληρώνεται ο/η επόμενος/η πρόεδρος καθώς και ο/η γραμματέας.

Αν υπάρχουν σε κάποιο θέμα, αντίθετες, τεκμηριωμένες γνώμες, καλό είναι να μην πάρουν άμεσα απόφαση, ώστε να έχουν χρόνο να σκεφτούν. Επαναφέρουν το θέμα στο επόμενο Συμβούλιο.

Στην περίπτωση που θα προκύψει κάποιο ιδιαίτερα επείγον και σημαντικό ζήτημα, τίθεται στην κρίση όλων αν θα πραγματοποιηθεί έκτακτο συμβούλιο στη διάρκεια διαλείμματος.

Βιβλιογραφία:

Connac, S., Joffre, E. & Tiberi D. (2008). *Coopération - Citoyenneté. Pour agir maintenant dans son milieu.* Nantes: ICEM - Pédagogie Freinet

Laffite, P. & Le groupe Vers une Pedagogie Institutionnelle (2001) Memento De La Pedagogie Institutionnelle. MATRICE LES CLASSIQUES DE LA PEDAGOGIE INSTITUTION

Τα μαθητικά συμβούλια. Πιλοτικό Πρόγραμμα Παιδαγωγικής Φρενέ. Στο <http://pilotikofreinet.weebly.com/tauomicron-sigmaupsilonmubetaomicron973lambdaiotaomicron-tauetasigmaf-tau940xietasigmaf.html> (Ανακτήθηκε 1/6/2021)

Αλεξιάδη, Κ., Λάχλου, Σ., & Παπαδόπουλος, Χ. (επιμ.) (2019). *Ξεκινώντας με την Παιδαγωγική Freinet, Εφαρμόζοντας εργαλεία μιας εναλλακτικής παιδαγωγικής. Αποτύπωση της εκπαιδευτικής εμπειρίας και πρακτικής* Αθήνα: Παιδαγωγική ομάδα «ΤΟ ΣΚΑΣΙΑΡΧΕΙΟ»

Η. Μαθητικά Συμβούλια

Στόχος: Στόχος του προτεινόμενου προγράμματος δράσεων είναι να ενισχύσει την ικανότητα των μαθητών να οργανώνουν και να συμμετέχουν σε διαδικασίες επιλογής αντιπροσώπων, να θέτουν στόχους, να διαμορφώνουν κριτήρια και εν τέλει να εφαρμόζουν θεσμοθετημένους κανόνες και να αποφασίζουν για το ποιοι θα τους εκπροσωπούν. Εμμέσως ενισχύεται και η ικανότητά τους α) να κατανοούν τους ρόλους και τις ευθύνες που συνεπάγεται η εκλογή ή ο ορισμός σε μία θέση και β) να αυτοαξιολογούν τη δική τους καταλληλότητα ή ικανότητα να αναλάβουν συγκεκριμένα καθήκοντα. Παράλληλα, η μεθοδολογία του προγράμματος καλλιεργεί την κριτική σκέψη, τη δημιουργικότητα, τη φαντασία, τις ικανότητες συνεργασίας, συντονισμού, οργάνωσης, διαβούλευσης, προφορικής παρουσίας, αξιολόγησης, τις αναλυτικές και συνθετικές ικανότητες, τις δεξιότητες στοχοθεσίας, της οργάνωσης, της διαχείρισης του χρόνου, της ενεργητικής ακρόασης, του αναστοχασμού, της αυτοπαρουσίας, της λήψης απόφασης, της ανάπτυξης επιχειρημάτων και διαλόγου, της συμμετοχής σε debate κ.ά.

Διάρκεια: 8 διδακτικές ώρες

Υλικά/μέσα: χαρτί, μολύβι/στυλό, υπολογιστής, σύνδεση στο διαδίκτυο, βασικά υλικά σχεδιασμού (χαρτί, μολύβι, χρώματα, μαρκαδόροι, κ.ά.), ρολόι για την τήρηση του χρόνου

Περιγραφή δραστηριότητας

Το πρόγραμμα αποτελείται από δράσεις που αναπτύσσονται σε αλληλουχία, σε επίπεδο σχολικού τμήματος. Συνολικά απαιτούνται 8 διδακτικές ώρες για την ολοκλήρωσή τους. Οι ώρες αυτές περιγράφονται παρακάτω ως ενότητες (Α, Β, Γ, Δ, Ε, ΣΤ, Ζ και Η). Έχει περιγραφεί για να υλοποιείται σε επίπεδο τμήματος και με εστίαση στο έργο του 5μελούς συμβουλίου, όμως μπορεί να γίνει ευρύτερα και με αναφορά στο 15μελές. Επίσης, μπορεί να προσαρμόζεται από τον εκπαιδευτικό έτσι, ώστε να υλοποιείται στο δημοτικό.

Βήμα 1ο: Ερωτηματολόγιο (πριν)

Διάρκεια: 1 διδακτική ώρα

Ο εκπαιδευτικός εξηγεί στους μαθητές τους στόχους του προγράμματος. Πριν ξεκινήσουν τους ζητά να συμπληρώσουν το ακόλουθο ερωτηματολόγιο, που στοχεύει στην εκτίμηση των απόψεων και στάσεων των μαθητών πριν (και στη συνέχεια μετά) την εφαρμογή του προγράμματος:

1. Θα έβαζες υποψηφιότητα για το 5μελές συμβούλιο του τμήματός σου; (Ναι/Όχι)
 - α. Γιατί;
2. Θα έβαζες υποψηφιότητα για το 15μελές συμβούλιο; (Ναι/Όχι)
 - α. Γιατί;
3. Πώς θα ήθελες να είναι ένα μέλος του 5μελούς συμβουλίου του τμήματός σου;
4. Πώς θα ήθελες να είναι ένα μέλος του 15μελούς συμβουλίου του σχολείου;
5. Πώς θα ήθελες να είναι ο/η Πρόεδρος του τμήματός σου;
6. Πώς θα ήθελες να είναι ο/η Πρόεδρος του 15μελούς Συμβουλίου;
 - α. Αν η συμμετοχή στις εκλογές για τα μαθητικά συμβούλια ήταν προαιρετική θα ψήφιζες; (Ναι/Όχι)
 - β. Γιατί;
7. Τα άτομα που ψηφίζεις στις εκλογές για τα μαθητικά συμβούλια τα ψηφίζεις κυρίως επειδή:
 - α. είναι φίλος/ φίλη σου
 - β. τον/την συμπαθείς εσύ και οι περισσότεροι συμμαθητές και συμμαθήτριές σου
 - γ. είναι κοινωνικός/-ή
 - δ. είναι έξυπνος
 - ε. έχει καλό χαρακτήρα

- στ. είναι ικανός/-ή σε κάτι
- ζ. άλλο (παρακαλώ συμπλήρωσε τι;)

[Ερώτηση πολλαπλής επιλογής με δυνατότητα μίας απάντησης μόνο]

8. Όταν τα μέλη του 5μελούς ή του 15μελούς δεν είναι σε θέση να χειριστούν σωστά τα ζητήματα που προκύπτουν, ποιος ευθύνεται περισσότερο για την προβληματική κατάσταση που δημιουργείται και συνήθως επηρεάζει πολλούς ή και όλους; [Εμείς / Εκείνοι (οι εκπρόσωποί μας στο συμβούλιο)].

Σε όσες από τις παραπάνω ερωτήσεις είναι ανοικτές, θα δίνεται η δυνατότητα ελεύθερης απάντησης με περιορισμό λέξεων (προτείνεται μέχρι 50).

Το ερωτηματολόγιο συμπληρώνεται online και ανώνυμα, ώστε στο τέλος να μπορεί ο εκπαιδευτικός να παρουσιάσει και να συζητήσει τα συγκεντρωτικά αποτελέσματα στην τάξη. Το ίδιο σχεδόν ερωτηματολόγιο συμπληρώνεται πριν την έναρξη και κατά τη λήξη του προγράμματος, ώστε με αυτόν τον τρόπο να αξιολογηθεί ο αντίκτυπος και η αποτελεσματικότητά του σχετικά με τους μαθησιακούς στόχους.

Για να μπορεί όμως να γίνει η σύγκριση πριν-μετά έγκυρα πρέπει κάθε μαθητής να εισάγει έναν κωδικό που θα τον γνωρίζει μόνο εκείνος, ώστε να τον εισάγει όταν θα κληθεί να ξανασυμπληρώσει το ερωτηματολόγιο. Ο κωδικός πρέπει να είναι 6ψήφιος και να δημιουργείται από τον κάθε μαθητή ως εξής: Τα δύο πρώτα ψηφία είναι η ημέρα γέννησης της μητέρας του (δηλ. αν η μητέρα έχει γεννηθεί 13/4/1979, οι δύο πρώτοι αριθμοί του κωδικού είναι 13). Τα δύο επόμενα ψηφία είναι η ημέρα γέννησης του πατέρα του (δηλ. αν ο πατέρας έχει γεννηθεί 5/1/1975, οι δύο μεσαίοι αριθμοί του κωδικού είναι 05). Τα τελευταία δύο ψηφία του αριθμού είναι τα τελευταία ψηφία του έτους γέννησης του πατέρα (δηλ. σύμφωνα με το παραπάνω παράδειγμα, 75). Έτσι, ο 6ψήφιος ατομικός κωδικός του μαθητή του παραδείγματός μας είναι 130575. Τον κωδικό αυτό ο μαθητής δεν τον μοιράζεται με κανέναν – ούτε με τον εκπαιδευτικό του. Έτσι, διασφαλίζεται η ανωνυμία, αλλά και η δυνατότητα έγκυρης σύγκρισης των αποτελεσμάτων. Ο λόγος που προτείνουμε την παραπάνω φόρμουλα δημιουργίας κωδικού είναι ώστε να την υπενθυμίσουμε στους μαθητές, σε περίπτωση που έχουν ξεχάσει τον κωδικό τους όταν έρθει η ώρα να ξανασυμπληρώσουν το ερωτηματολόγιο.

Το ερωτηματολόγιο πρέπει να συμπληρώνεται ατομικά, στο σχολείο, κατά τη διάρκεια μιας διδακτικής ώρας. Εξηγούμε στους μαθητές ότι στόχος της διαδικασίας είναι να αυτοαξιολογήσουμε ως

μαθητές, αλλά και στη συνέχεια ως ομάδα, τον ρόλο και την ευθύνη μας στην επιλογή εκπροσώπων μας σε συλλογικά όργανα. Κάθε μαθητής αποθηκεύει/εκτυπώνει τις απαντήσεις του, ώστε να επανέλθει σε αυτές μετά την ολοκλήρωση του προγράμματος.

Βήμα 2ο: Εργασία σε Ομάδες

Διάρκεια: 1 διδακτική ώρα

Με αυτή τη δραστηριότητα οι μαθητές εξοικειώνονται με πρακτικές εργασίας στην ομάδα, συντονισμού και αξιολόγησης, ενώ παράλληλα συζητούν και καταθέτουν προτάσεις σχετικά με τη λειτουργία και τον ρόλο των μαθητικών συμβουλίων.

Η δραστηριότητα πραγματοποιείται στην τάξη και διαρκεί μία διδακτική ώρα. Οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες των 4 και τους δίνεται χρόνος 35 λεπτών ώστε να συζητήσουν και να απαντήσουν στα ακόλουθα ερωτήματα:

1. Χρειάζεται να υπάρχει 5μελές συμβούλιο; Ναι ή όχι και γιατί;
2. Πρέπει να εκλέγεται ή νομίζετε ότι υπάρχουν και άλλοι καλύτεροι τρόποι;
3. Με ποια θέματα πρέπει να ασχολείται το συμβούλιο; Πείτε τα 3 σημαντικότερα για εσάς
4. Ποια πρέπει να είναι η σχέση και η επικοινωνία του 5μελούς με την υπόλοιπη τάξη;
5. Με ποιο τρόπο μπορεί ο κάθε μαθητής να παρακολουθεί και να γνωρίζει τι κάνει το συμβούλιο;
6. Υπάρχει κάτι πρωτότυπο που θα θέλατε να προτείνετε να κάνει το συμβούλιο και θα επηρεάσει θετικά τους μαθητές και γενικότερα το σχολείο;

Ο/η εκπαιδευτικός ορίζει έναν συντονιστή στην κάθε ομάδα, ο οποίος φροντίζει να απαντηθούν όλα τα ερωτήματα μέσα στον προκαθορισμένο χρόνο και να δοθεί η ευκαιρία σε όλα τα μέλη της ομάδας να τοποθετηθούν εστιάζοντας στο θέμα έναν «ρεπόρτερ», ο οποίος κρατά σημειώσεις από τις θέσεις στις οποίες καταλήγει η ομάδα, ώστε στη συνέχεια να τις παρουσιάσει στην τάξη.

Τα 4 μέλη κάθε ομάδας αποφασίζουν χαμηλόφωνα σχετικά με το όνομα που θέλουν να δώσουν στην ομάδα τους, το οποίο προς το παρόν κρατούν κρυφό. Ο εκπαιδευτικός διαβάζει δυνατά τα ερωτήματα και στη συνέχεια εξηγεί στους μαθητές ότι για να προλάβουν να απαντήσουν στα ερωτήματα θα πρέπει να ακολουθήσουν κάποιους κανόνες λειτουργίας σαν ομάδα. Τους δίνει τις ακόλουθες οδηγίες:

Οι μαθητές/ήτριες συνεργάζονται και συμμετέχουν στη συζήτηση ισότιμα, ανεξάρτητα από τον ρόλο τους στην ομάδα.

- Για θέματα κατανομής του χρόνου συμμορφώνονται όλοι με τις οδηγίες του συντονιστή.
- Κάθε μέλος της ομάδας έχει στη διάθεσή του 1 λεπτό για να τοποθετηθεί για κάθε ερώτημα.
- Μιλά ένας/ μια μόνο μαθητή/ήτρια κάθε φορά και οι υπόλοιποι ακούν προσεκτικά.
- Η σειρά με την οποία τοποθετούνται οι μαθητές/ητριες αλλάζει κάθε φορά, ώστε να μην τοποθετούνται πάντα οι ίδιοι/ες πρώτοι/ες ή τελευταίοι/ες.
- Πριν ξεκινήσουν τα μέλη της ομάδας να απαντούν, ο συντονιστής διαβάσει το εκάστοτε ερώτημα δυνατά.
- Αν κάποιος κληθεί να μιλήσει και δεν είναι έτοιμος, μπορεί να ζητήσει χρόνο να σκεφτεί όσο θα τοποθετείται κάποιο άλλο μέλος της ομάδας.

Αν αυτό που ήθελε να πει κάποιος, το έχει αναφέρει νωρίτερα κάποιος άλλος, δεν χρειάζεται να επαναληφθεί. Απλά, ο συγκεκριμένος μαθητής όταν έρθει η σειρά του μπορεί να πει «συμφωνώ με τον/την ...». Αν έχει να προσθέσει κάτι σε αυτό που είπε ο συμμαθητής του λέει «θα ήθελα να προσθέσω σε αυτά που είπε ο/η...». Αν διαφωνεί, θα πρέπει να πει «δε συμφωνώ με την άποψη του/της ... για..., διότι...» και να τεκμηριώσει την αντίθετη θέση του.

Ο ρεπόρτερ καταγράφει επιγραμματικά τις απαντήσεις για κάθε ερώτημα, συγκεντρώνοντας έτσι όλα τα σημεία που συζητήθηκαν.

Όταν τελειώνει ο κύκλος τοποθετήσεων σε κάθε ερώτημα -και πριν περάσουν στο επόμενο- αν υπήρξε σημείο διαφωνίας, τίθεται προς συζήτηση από τον συντονιστή, ο οποίος παρουσιάζει στην υπόλοιπη ομάδα τις αντικρουόμενες θέσεις και καλούνται ένα-ένα τα μέλη της ομάδας να τοποθετηθούν. Η διαδικασία αυτή δεν μπορεί να διαρκέσει συνολικά περισσότερο από 3 λεπτά.

Αφού ολοκληρωθεί αυτή η διαδικασία, ο ρεπόρτερ παρουσιάζει στην ομάδα συνοπτικά (μέσα σε 2 λεπτά) την συνολική απάντηση της ομάδας στο ερώτημα.

Ο συντονιστής αμέσως δίνει το σύνθημα ώστε να περάσουν στο επόμενο ερώτημα, καλώντας ένα μέλος της ομάδας να απαντήσει πρώτο. Η διαδικασία συνεχίζεται και γι' αυτό το ερώτημα, όπως περιγράφεται παραπάνω, μέχρι που η ομάδα απαντά σε όλα τα ερωτήματα μέσα στον προκαθορισμένο χρόνο των

Στη διαδικασία δεν πρέπει να υπάρχει νεκρός χρόνος και καθυστερήσεις, διότι τότε δεν θα προλάβει η ομάδα να ολοκληρώσει τις εργασίες της.

Ο χρόνος των 35 λεπτών ξεκινά να μετρά μόλις ο εκπαιδευτικός τελειώσει με τις οδηγίες προς τους μαθητές.

Στη λήξη των 35 λεπτών ο εκπαιδευτικός ενημερώνει τους μαθητές ότι στο επόμενο μάθημα θα παρουσιάσουν τις θέσεις της ομάδας τους μέσα σε 5 λεπτά. Για τον σκοπό πρέπει ο ρεπόρτερ να ετοιμάσει τις σημειώσεις του ή αν θέλει και μπορεί, μια ψηφιακή παρουσίαση (αν το επιτρέπουν και οι υποδομές στο σχολείο). Προτείνεται στους ρεπόρτερ να κάνουν πρόβα της παρουσίασής τους στο σπίτι, χρονομετρώντας την, ώστε να είναι συνεπείς με τον προβλεπόμενο στο σχολείο χρόνο. Επιπλέον, εξηγεί στις ομάδες ότι θα ανακοινώσουν το όνομά τους στο επόμενο μάθημα και ότι στο μεσοδιάστημα μπορούν να φτιάξουν ένα σήμα (λογότυπο) της ομάδας είτε ζωγραφίζοντας στο χέρι είτε ψηφιακά.

Βήμα 3ο: Παρουσίαση αποτελεσμάτων εργασίας των ομάδων

Διάρκεια: (1 διδακτική ώρα)

Πρόκειται για συνέχεια της διαδικασίας συνεργασίας που αναφέρεται στο σημείο Β. παραπάνω. Γίνεται συνοπτική, εντός 5 λεπτών, παρουσίαση των θέσεων της κάθε ομάδας. Ιδανικά αυτό πραγματοποιείται είτε αμέσως μετά από το Β., αν ο εκπαιδευτικός έχει στη διάθεσή του δύο διαδοχικές ώρες, είτε σε πρώτη ευκαιρία, χρονικά, όσο πιο κοντά γίνεται στην ομαδική εργασία.

Ο ρεπόρτερ της κάθε ομάδας παρουσιάζει τις θέσεις της ομάδας του. Για τον σκοπό αυτό μπορεί να αξιοποιήσει είτε τις σημειώσεις του, είτε -και εφόσον υπάρχει δυνατότητα προβολής- ψηφιακή παρουσίαση που δημιούργησε βάσει των σημειώσεών του. Στην αρχή της παρουσίασης ανακοινώνει στην τάξη το όνομα της ομάδας του και ένα μέλος της ομάδας αναρτά στον πίνακα το λογότυπο της ομάδας εκτυπωμένο. Καθώς εξελίσσονται οι παρουσιάσεις των ομάδων, αν οι θέσεις που παρουσίασε μία ομάδα συμπίπτουν με εκείνες άλλης, ο ρεπόρτερ της δεύτερης ομάδας αναφέρει ότι συμφωνεί με τη «Χ» τοποθέτηση της προηγούμενης ομάδας, χωρίς να επαναλάβει αναλυτικά τη συγκεκριμένη θέση. Με την ολοκλήρωση των παρουσιάσεων ο εκπαιδευτικός συνοψίζει τις θέσεις όλων των ομάδων.

Στη συνέχεια ο εκπαιδευτικός εξηγεί ότι κάποιες φορές είναι δυνατό να διαταραχθεί η ομαλή λειτουργία του σχολείου. Στις περιπτώσεις αυτές είναι σημαντικό τα μαθητικά συμβούλια να υποστηρίζουν τη μαθητική κοινότητα και να συνεργάζονται με τον σύλλογο διδασκόντων – ενδεχομένως και με το σύλλογο γονέων και κηδεμόνων, ώστε να αντιμετωπίζουν οποιεσδήποτε δυσκολίες προκύπτουν. Για παράδειγμα, η επιστροφή των μαθητών στο σχολείο μετά την εκδήλωση της πανδημίας του COVID-19, έφερε μαθητές και εκπαιδευτικούς αντιμέτωπους με μια νέα καθημερινότητα, ασύμβατη

με τη σχολική ζωή. Η τήρηση αποστάσεων και σχολαστικών κανόνων υγιεινής, δυσχεραίνει τόσο την ίδια τη διαδικασία της μάθησης όσο και τις συνθήκες κοινωνικοποίησης και αλληλεπίδρασης των μαθητών μεταξύ τους. Υπήρξαν μαθητές που τήρησαν τις αποστάσεις με συνέπεια και άλλοι που τις αγνόησαν, θέτοντας έτσι σε κίνδυνο τη δική τους υγεία, αλλά και την υγεία των άλλων. Παρόλη την αυξημένη επιτήρηση και τις συστάσεις των εκπαιδευτικών, αρκετοί μαθητές αγνοούσαν τις οδηγίες. Το σχολείο υπήρχε αντισηπτικό gel, ώστε όλα τα μέλη της κοινότητας να απολυμαίνουν τα χέρια τους, όμως κάποιοι μαθητές άρχισαν να το χρησιμοποιούν ως παιχνίδι, αλείφοντας ο ένας τον άλλο, με αποτέλεσμα οι προμήθειες μίας εβδομάδας να εξαντληθούν την τρίτη ημέρα, την ώρα που στην αγορά υπάρχει έλλειψη σε τέτοιου είδους προϊόντα. Μια ομάδα μαθητών αποφάσισε να λειτουργήσει τρομοκρατικά προς τους υπόλοιπους, περπατώντας στους διαδρόμους του σχολείου στη διάρκεια των διαλειμμάτων και βήχοντας (προκλητά) χωρίς να καλύπτουν το στόμα τους και διαλαλώντας στη συνέχεια ότι είναι φορείς του ιού. Η διεύθυνση και οι καθηγητές του σχολείου προφανώς έλαβαν τα κατάλληλα μέτρα, ώστε να προστατεύσουν την υγεία των μελών της σχολικής κοινότητας.

Ο εκπαιδευτικός καλεί τους μαθητές να εργαστούν στις ομάδες και να προτείνουν μέτρα και πρωτοβουλίες που θα μπορούσαν να πάρουν τα μαθητικά συμβούλια προκειμένου να προλάβουν ή να αποτρέψουν τέτοιου είδους συμπεριφορές. Οι ομάδες έχουν στη διάθεσή τους 10 λεπτά για να απαντήσουν στο ερώτημα. Κρατούν σημειώσεις ώστε να παρουσιάσουν τις θέσεις τους στο επόμενο μάθημα.

Βήμα 4ο: Διαχείριση κρίσης από τα μαθητικά συμβούλια

Ένα μέλος της κάθε ομάδας -κατά προτίμηση διαφορετικό από τον ρεπόρτερ και από τον συντονιστή - παρουσιάζει μέσα σε 3 λεπτά τις προτάσεις της ομάδας του. Μετά από κάθε παρουσίαση ακολουθεί συζήτηση.

Ο εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές να εντοπίσουν κοινά στοιχεία στις προτάσεις που παρουσίασαν και προσπαθεί να τους βοηθήσει να αναγνωρίσουν την αξία της έγκαιρης ενημέρωσης, ευαισθητοποίησης και ενδυνάμωσης των μαθητών, ώστε να νιώθουν οι ίδιοι ότι συμμετέχουν και συνδιαμορφώνουν το πλαίσιο λειτουργίας του σχολείου.

Στη συνέχεια, ο εκπαιδευτικός αναθέτει την εξή εργασία στις ομάδες: Τα μαθητικά συμβούλια -τα 15μελή, αλλά και τα 5μελή του τμήματος- ασχολούνται με λίγο πολύ γνωστά θέματα, τα οποία συνδέονται με τη λειτουργία του σχολείου. Σκεφτείτε σαν ομάδα, ένα σενάριο κρίσης στο σχολείο, το οποίο ξεφεύγει από τα συνηθισμένα και απαιτεί την κινητοποίηση πρωτόγνωρων για τα σχολικά

δεδομένα διαδικασιών και δυνάμεων. Το σενάριο πρέπει να είναι ρεαλιστικό, με την έννοια ότι δεν μπορεί να υπάγεται στη σφαίρα της επιστημονικής φαντασίας και πρέπει να αναφέρεται στη δημιουργία προβλημάτων στη σχολική καθημερινότητα. Περιγράψτε πώς θα μπορούσε το μαθητικό συμβούλιο να αναλάβει πρωτοβουλίες, ώστε να συμβάλει ουσιαστικά στην αντιμετώπιση των προβλημάτων που προέκυψαν. Η κάθε ομάδα θα πρέπει να απαντήσει στα εξής:

- Ποιο είναι το πρόβλημα στο οποίο χρειάζεται να παρέμβει;
- Ποιους επηρεάζει το πρόβλημα και με ποιον τρόπο;
- Τι συγκεκριμένες ενέργειες θα κάνει; (βήμα βήμα)
- Ποιους τρόπους και ποια μέσα θα χρησιμοποιήσει;
- Ποιες συνεργασίες θα αναπτύξει (αν χρειάζεται);
- Πώς θα κρίνει τα αποτελέσματα που προέκυψαν;

Βήμα 5ο: Σενάρια κρίσης

Διάρκεια: (1 διδακτική ώρα)

Κάθε ομάδα έχει στη διάθεσή της 5 λεπτά για να παρουσιάσει συνοπτικά το σενάριό της και να περιγράψει πώς συνέβαλε το μαθητικό συμβούλιο στην επίλυση των προβλημάτων που δημιούργησε η κρίση.

- Όλοι οι μαθητές παρακολουθούν με προσοχή, διότι θα κληθούν να τοποθετηθούν.
- Κάθε μαθητής έχει μπροστά του ένα χαρτί, στο οποίο σημειώνει το όνομά του και από κάτω

Σενάριο 1: Ομάδα

Ιδανικό Πενταμελές Συμβούλιο:

Σενάριο 2: Ομάδα

Ιδανικό Πενταμελές Συμβούλιο:

Σενάριο 3: Ομάδα

Ιδανικό Πενταμελές Συμβούλιο:

Σενάριο 4: Ομάδα

Ιδανικό Πενταμελές Συμβούλιο:

Σενάριο 1 είναι το σενάριο της πρώτης ομάδας που παρουσίασε, 2 της δεύτερης κ.ο.κ. Μετά από κάθε παρουσίαση κάθε μαθητής έχει στη διάθεσή του 3 λεπτά για το εξής: Γράφει δίπλα στη λέξη «Ομάδα» το όνομα της Ομάδας και στο «Ιδανικό Πενταμελές Συμβούλιο» σκέφτεται τα ονόματα 5 παιδιών από το τμήμα του που θεωρεί ότι θα ήταν ιδανικά για να χειριστούν τη συγκεκριμένη κρίση, αλλά δεν τα ανακοινώνει και δεν τα γράφει. Ονομάζει τα παιδιά αυτά α, β, γ, δ, και ε και δίπλα από το κάθε γράμμα (που στην ουσία αντιπροσωπεύει ένα παιδί που έχει στο μυαλό του) γράφει 1-3 (όχι περισσότερα) χαρακτηριστικά του παιδιού που το καθιστούν κατάλληλο για τον χειρισμό της κρίσης.

Στο τέλος του μαθήματος ο εκπαιδευτικός μαζεύει τα φύλλα των μαθητών και τα κρατάει για το επόμενο μάθημα.

Παράλληλα, όταν ολοκληρωθούν όλες οι παρουσιάσεις, ζητά ο εκπαιδευτικός από την τάξη να ψηφίσει (σηκώνοντας το χέρι) απαντώντας στην εξής ερώτηση:

Σε ποιο σενάριο ήταν πιο αποτελεσματική η αντίδραση της μαθητικής κοινότητας μέσω των εκπροσώπων της;

Η συζήτηση συνεχίζει σε ολομέλεια με τα εξής ερωτήματα:

- Ποια στοιχεία έκαναν τον χειρισμό από μέρους της μαθητικής κοινότητας πιο αποτελεσματικό;
- Τι θα μπορούσε να γίνει διαφορετικά ώστε να έχει καλύτερο αποτέλεσμα;

Βήμα 6ο: Τα χαρακτηριστικά του εκπροσώπου των μαθητών

Διάρκεια: (1 διδακτική ώρα)

Στόχος του μαθήματος είναι να συνειδητοποιήσουν οι μαθητές τι χαρακτηριστικά και προσόντα απαιτείται να έχει κανείς για να εκπροσωπεί το σύνολο των μαθητών με επάρκεια. Σε συνέχεια των καταγραφών που έκαναν οι μαθητές κατά τη διάρκεια των παρουσιάσεων των εικονικών σεναρίων, ο εκπαιδευτικός τους μοιράζει τα φύλλα εργασίας και καλεί ένα-ένα τα παιδιά να διαβάζουν τους

χαρακτηρισμούς που έγραψαν δυνατά. Τα επίθετα (ή άλλοι χαρακτηρισμοί) γράφονται στον πίνακα. Όσοι έχουν συμπληρώσει το ίδιο ή κάποιο συνώνυμο επίθετο σε οποιοδήποτε σενάριο σηκώνουν το χέρι. Γίνεται καταμέτρηση των φορών που αναφέρθηκε το κάθε επίθετο (αν ο ίδιος μαθητής το επαναλαμβάνει για περισσότερα άτομα ή για περισσότερα σενάρια, το μετρά τόσες φορές, όσες το έχει σημειώσει στο χαρτί του και το ανακοινώνει στην τάξη). Με αυτόν τον τρόπο καταγράφονται και αθροίζονται οι αριθμοί δίπλα από κάθε χαρακτηριστικό. Έτσι, συμπληρώνεται ένα φάσμα χαρακτηριστικών που οι μαθητές θεωρούν σημαντικά, ώστε οι εκπρόσωποί τους στα συμβούλια να μπορούν να διαχειριστούν προβλήματα και κρίσεις. Τα επίθετα που αναφέρονται με μεγαλύτερη συχνότητα θεωρούνται προφανώς και τα πιο σημαντικά.

Ο εκπαιδευτικός ρωτά αν οι μαθητές πιστεύουν ότι υπάρχουν και άλλα προσόντα που πρέπει να έχει κανείς για να αντιμετωπίσει μια κρίση στο σχολείο. Καταγράφονται και συζητούνται και αυτά.

Στη συνέχεια ζητά από τους μαθητές να συμπληρώσουν στο κάτω μέρος του φύλλου τους χαρακτηριστικά στοιχεία από το συνολικότερο προφίλ του ιδανικού μαθητικού εκπροσώπου. Δηλ. να καταγράψουν χαρακτηριστικά που είναι απαραίτητο να έχουν τα μέλη του μαθητικού συμβουλίου σε οποιοδήποτε συνθήκες. Με τον ίδιο τρόπο συμπληρώνονται και αυτά στον πίνακα.

Κάθε μαθητής καλείται να επιλέξει από τα χαρακτηριστικά που είναι γραμμένα στον πίνακα και να καταγράψει στο φύλλο του τα 10 χαρακτηριστικά, που εκείνος θεωρεί πιο σημαντικά ως κριτήρια επιλογής της συμμαθήτριάς ή του συμμαθητή που θα τον εκπροσωπεί.

Ο εκπαιδευτικός καλεί τους μαθητές να συζητήσουν για ποιους λόγους συμβαίνει ένας εκλεγμένος υποψήφιος να μην έχει τα προσόντα ώστε να ανταποκριθεί στο σκοπό για τον οποίο εκλέχθηκε.

Βήμα 7ο: Μέτρηση αντικτύπου και αναστοχασμός

Το πρόγραμμα ολοκληρώθηκε. Σε διάστημα μίας διδακτικής ώρας οι μαθητές θα καλούνται να απαντήσουν και πάλι στο online ερωτηματολόγιο που απάντησαν πριν την εφαρμογή του προγράμματος. Οι μόνες προσαρμογές στο ερωτηματολόγιο αφορούν σε χρονικές αναφορές (αφού τώρα ζητάμε δεδομένα σχετικά με μελλοντικές συμπεριφορές, προθέσεις ή αποφάσεις των μαθητών. Επιπλέον, έχει προστεθεί στο τέλος μία ερώτηση που συμβάλλει στην ποιοτική αξιολόγηση του προγράμματος.

1. Θα έβαζες υποψηφιότητα για το 5μελές συμβούλιο του τμήματός σου; (Ναι/Όχι)
 - β. Γιατί;
2. Θα έβαζες υποψηφιότητα για το 15μελές συμβούλιο; (Ναι/Όχι)

- α. Γιατί;
- 3. Πώς θα ήθελες να είναι ένα μέλος του 5μελούς συμβουλίου του τμήματός σου;
- 4. Πώς θα ήθελες να είναι ένα μέλος του 15μελούς συμβουλίου του σχολείου;
- 5. Πώς θα ήθελες να είναι ο/η Πρόεδρος του τμήματός σου;
- 6. Πώς θα ήθελες να είναι ο/η Πρόεδρος του 15μελούς Συμβουλίου;
 - γ. Αν η συμμετοχή στις εκλογές για τα μαθητικά συμβούλια ήταν προαιρετική θα ψήφιζες; (Ναι/Όχι)
 - δ. Γιατί;
- 7. Τα άτομα που ψηφίζεις στις εκλογές για τα μαθητικά συμβούλια τα ψηφίζεις κυρίως επειδή:
 - η. είναι φίλος/ φίλη σου
 - θ. τον/την συμπαθείς εσύ και οι περισσότεροι συμμαθητές και συμμαθήτριές σου
 - ι. είναι κοινωνικός/-ή
 - ια. είναι έξυπνος
 - ιβ. έχει καλό χαρακτήρα
 - ιγ. είναι ικανός/-ή σε κάτι
 - ιδ. άλλο (παρακαλώ συμπλήρωσε τι;)

[Ερώτηση πολλαπλής επιλογής με δυνατότητα μίας απάντησης μόνο]

- 8. Όταν τα μέλη του 5μελούς ή του 15μελούς δεν είναι σε θέση να χειριστούν σωστά τα ζητήματα που προκύπτουν, ποιος ευθύνεται περισσότερο για την προβληματική κατάσταση που δημιουργείται και συνήθως επηρεάζει πολλούς ή και όλους; [Εμείς / Εκείνοι (οι εκπρόσωποί μας στο συμβούλιο)].
- 9. Θεωρείς ότι κέρδισες κάτι από τη συμμετοχή σου σε αυτό το πρόγραμμα; Αν ναι, τι; Αν όχι, γιατί;

Σε όσες από τις παραπάνω ερωτήσεις είναι ανοικτές θα δίνεται η δυνατότητα ελεύθερης απάντησης με περιορισμό λέξεων (προτείνεται μέχρι 50).

Κάθε μαθητής αποθηκεύει/εκτυπώνει τις απαντήσεις του. Σαν εργασία για το σπίτι κάθε παιδί συγκρίνει τις πρόσφατες απαντήσεις του με τις αντίστοιχες που είχε δώσει πριν ξεκινήσει το πρόγραμμα. Σημειώνει τα σημεία όπου υπήρχαν διαφορές και εκείνα όπου δεν άλλαξε η απάντησή του και αναλογίζεται γιατί υπήρξε ή δεν υπήρξε αλλαγή. Προετοιμάζεται ώστε στο επόμενο μάθημα να εξηγήσει

στην τάξη με μια τοποθέτηση 1 λεπτού, αν άλλαξε άποψη για το ποιος είναι ο ρόλος του στις μαθητικές εκλογές και σε ποια ακριβώς σημεία αποφάσισε να δρα διαφορετικά.

Βήμα 8ο: Αναστοχασμός

Κάθε μαθητής έχει 1 λεπτό για να παρουσιάσει αν και γιατί θα αλλάξει τον τρόπο που συμμετέχει στις μαθητικές εκλογές.

Ο εκπαιδευτικός έχει συγκεντρώσει τα αποτελέσματα των μετρήσεων συνολικά για το τμήμα του, πριν και μετά την πραγματοποίηση του προγράμματος. Με μια παρουσίαση, όπου τους εξηγεί γραφήματα, τους παρουσιάζει ενδεχόμενες μεταβολές στις απόψεις και στάσεις τους.

Επίσης, κάνει μια σύνοψη των απαντήσεων που έδωσαν οι μαθητές του στο τελευταίο ερώτημα (Θεωρείς ότι κέρδισες κάτι από τη συμμετοχή σου σε αυτό το πρόγραμμα; Αν ναι, τι; Αν όχι, γιατί;)

Ρωτά τους μαθητές αν θέλουν να συζητήσουν κάτι που τους απασχολεί και το πρόγραμμα ολοκληρώνεται.

Πηγές:

- Δημοκρατία και Εκπαίδευση. *Γλωσσάρι για τον κανονισμό των μαθητικών κοινοτήτων.* Διαθέσιμο στο: http://foundation.parliament.gr/VoulhFoundation/VoulhFoundationPortal/images/site_content/voulhFoundation/file/Ekpaideytika%20New/Koinotites/1_8koinotites.pdf (ανακτήθηκε στις 21/5/2021)
- Συνήγορος του Πολίτη (2017). *Διερεύνηση της γνώμης μαθητών/ μαθητριών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σχετικά με τη λειτουργία των μαθητικών κοινοτήτων.* Διαθέσιμο στο: <https://www.synigoros.gr/resources/20170915-stoixeia-symperasmata-erevnasmk.pdf> (ανακτήθηκε στις 21/5/2021)
- Erasmus Student Network. *Συμμετοχή Των Νέων Στην Ευρώπη: Εσύ πόσο ενεργός πολίτης είσαι;* Διαθέσιμο στο: <https://uoc.esngreece.gr/events/συμμετοχή-των-νέων-στην-ευρώπη-εσύ-πόσο-ενεργός-πολίτης-είσαι> (ανακτήθηκε στις 21/5/2021)
- Λάχλου, Σ (2015) *Παιδαγωγικές αρχές και τεχνικές Freinet στο δημόσιο σχολείο.* Διαθέσιμο στο: <https://skasiarxeio.wordpress.com/αρχειο-και-τεχνικες-φρενε/> (ανακτήθηκε στις 21/5/2021)

- Jean Le Gall (1999). *Coopérer pour développer la citoyenneté: la classe cooperative* (απόσπασμα) (Μτφρ. Η συνεργασία για την ανάπτυξη της ιδιότητας του πολίτη: η συνεταιριστική τάξη), Edition Hatier. Collection Questions d'École. Τάξη-κοινότητα. Δυο σημαντικοί θεσμοί της σχολικής ζωής. μετάφραση: Φωτεινός Ιωάννης. Διαθέσιμο στο: <https://skasiarxeio.wordpress.com/κειμενα/jean-le-gal-τάξη-κοινότητα/> (ανακτήθηκε στις 21/5/2021)
- Auffrand, R. (2007) *Ecoles different- Alternatives educatives -Changeons l' école Nous sommes tous ministres de l' education*. Agence Information Enfance-Possible , 23 rue Zola, 93400, Saint Ouen. (Μπέλου Φ. και Φωτεινός Γ. μετάφραση) Διαθέσιμο στο: <https://skasiarxeio.wordpress.com/σχολεία-freinet/τα-διαφορετικά-σχολεία/> (ανακτήθηκε στις 21/5/2021)
- Ο Συνήγορος του Πολίτη (2015). *Δημοκρατική σχολική διοίκηση, εκπαίδευση των μαθητών στα δικαιώματα και παρεκβάσεις με στόχο την προστασία των μαθητών από τη βία και τις διακρίσεις*. Διαθέσιμο στο: https://www.synigoros.gr/resources/protaseisypourgeiopaideias_dimokratia_dikaiomata_sxolei_o.pdf (ανακτήθηκε στις 21/5/2021)

Θ. Τι θα άλλαζα; Είμαι αρκετά μεγάλος/η ώστε...

Βαθμίδα:

- Νηπιαγωγείο - Β' Δημοτικού
- Γ' - Δ' Δημοτικού
- Ε' - ΣΤ' Δημοτικού

Στόχος: η υποκίνηση του ενδιαφέροντος για τον δημόσιο χώρο, για τη βελτίωση των συνθηκών (περιβαλλοντικών, διαβίωσης, έκφρασης) της κοινότητας, η προσωπική ευθύνη, η συνεργασία, η ανάληψη πρωτοβουλιών

Διάρκεια: 2-3 ώρες. Αξιοποίηση και εξωδιδακτικού χρόνου.

Υλικά/μέσα: Χαρτί του μέτρου, φωτοτυπίες του πίνακα της δραστηριότητας (ακολουθεί), εκτυπώσεις σύντομων και απλών άρθρων από την επικαιρότητα

Συνεργασίες: προαιρετικά, οικογένεια, δήμος, εκπρόσωπος ΜΜΕ, εκπρόσωπος ΜΚΟ

Περιγραφή δραστηριότητας

Τα παιδιά παρατηρούν το κοντινό τους περιβάλλον, καταγράφουν τα κακώς κείμενα του δημόσιου χώρου, όσα θεωρούν ότι μπορούν να αλλάξουν ή να βελτιωθούν, προτείνουν αλλαγές και σχεδιάζουν πραγματοποιήσιμες δράσεις. Στη συνέχεια αναζητούν εταίρους για την πραγματοποίηση των προτάσεών τους. Επιδιώκεται τα παιδιά, ως πολίτες που έρχονται σε επαφή με τον δημόσιο χώρο και τον χρησιμοποιούν να ενδυναμωθούν ώστε να αποκτήσουν φωνή, να μάθουν τα βήματα για τη διεκδίκηση βελτιώσεων και, στον βαθμό που τους αναλογεί, να συμμετέχουν και να παρεμβαίνουν με υπευθυνότητα.

Βήμα 1ο: Ο κόσμος γύρω μου: από το σπίτι μου ως το σχολείο

α) Ο/η εκπαιδευτικός ζητά από τους/τις μαθητές/ήτριες να σκεφτούν κάτι που θα άλλαζαν και κάτι που δεν θα άλλαζαν απ' όσα βλέπουν από το παράθυρό τους, απ' όσα συναντούν στη διαδρομή τους μέχρι το σχολείο, καθώς και στους χώρους του σχολείου. Αναφέρει και ο/η ίδιος/α ένα δύο παραδείγματα από τη δική του διαδρομή ή τη γειτονιά του.

β) Καταγράφουν ατομικά, σε 2 στήλες, τι θα ήθελαν να αλλάξει και τι όχι, σύμφωνα με τον παρακάτω πίνακα. Μπορούν να κάνουν από μία έως τρεις καταγραφές. Μπορούν επίσης να φωτογραφίσουν τις επιλογές τους. Καλό είναι ο/η εκπαιδευτικός να αφήσει στους μαθητές/ήτριες περιθώριο μερικών ημερών για να κάνουν τις καταγραφές τους. Στον πίνακα μπορούν να γράψουν, να ζωγραφίσουν, να κολλήσουν φωτογραφίες σχετικά με τα ευρήματά τους.

Τι θα άλλαζα;	Τι δεν θα άλλαζα;
Γιατί; Τι δεν μου αρέσει σε αυτό;	Γιατί; Τι μου αρέσει σε αυτό;
Τι θα πρότεινα να αλλάξει;	Τι θα πρότεινα για να γίνει ακόμα καλύτερο;

--	--

γ) Οι μαθητές/ήτριες ανακοινώνουν τα ευρήματά τους και αιτιολογούν τις επιλογές τους. Καταγράφονται σε χαρτί του μέτρου, χωρισμένου σε δύο στήλες (Τι δεν θα άλλαζα / Τι θα άλλαζα). Διαπιστώνουν αν υπάρχουν παρόμοιες καταγραφές. Ακολουθεί συζήτηση.

Ενδεικτικές ερωτήσεις

- Ποιος είναι ο υπεύθυνος για την κατάσταση (καλή ή κακή) του χώρου; Τα ίδια τα παιδιά έχουν κάποια ευθύνη;
- Σε ποιον /ποιους θα πρέπει να απευθυνθούν για να γνωστοποιήσουν το πρόβλημα;
- Πώς θα μπορούσαν να πραγματοποιηθούν οι αλλαγές που προτείνουν;
- Τι μπορούν να κάνουν οι ίδιοι/ες ατομικά για να βελτιωθεί η κατάσταση; (προσωπική ευθύνη). Π.χ. να ποτίζουν τα παρτέρια, να φροντίζουν για την ανακύκλωση στο σπίτι, να επιστήσουν την προσοχή σε μια σπασμένη τραμπάλα κοκ.
- Νομίζουν ότι τα προβλήματα που εντόπισαν συμβαίνουν μόνο στη γειτονιά τους; Έχουν κάποιες πληροφορίες για άλλες περιοχές;
- Ποιοι μπορεί να είναι οι σύμμαχοί τους; Πώς θα τους πείσουν να συνεργαστούν;
- Τι μπορούν να κάνουν ως ομάδα;

Ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να τους δείξει παραδείγματα από δράσεις σχολείων (ενδεικτικά:

- <https://noiazomaikaidrw.gr/2020/02/07/omorfainontas-tin-poli-mas/>,
- <https://noiazomaikaidrw.gr/2020/02/06/aytoschedies-ta-stres-poylion-apo-ta-n/>,
- http://kalyterizoi.gr/case_studies/dimotiko-sholeio-filothois-dimioyrgontas-prasines-nisides-drasis).

δ) Στη συνέχεια επιλέγουν ένα από αυτά που κατέγραψαν και που θα ήθελαν ως ομάδα να βελτιώσουν. Με κριτήριο το εφικτό της πρότασης, οργανώνουν μια δράση γι' αυτό.

Ενδεικτικά: Ετοιμάζουν ενημερωτική αφίσα. Παρουσιάζουν το σχέδιό τους σε συγκέντρωση γονέων. Ενημερώνουν άλλες τάξεις. Οργανώνουν, σε συνεννόηση με τον/την Διευθυντή/ύντρια του σχολείου ή τον δήμο ή κάποια ΜΚΟ, τη δράση τους.

Σημείωση: Προτείνεται να ακολουθήσει τη δραστηριότητα «Ο εαυτός μου και οι άλλοι». Συνδέεται επίσης, με τη δραστηριότητά «Ένα σχολείο δρα».

Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας, εκπαιδευτικός και μαθητές/ήτριες συζητούν και επιλέγουν λέξεις ή φράσεις κλειδιά που τη χαρακτηρίζουν. Βοηθητικά ερωτήματα: Τι είναι αυτό που μπορούν τώρα να καταλάβουν καλύτερα; να κάνουν καλύτερα; Κάτι που θα κάνουν από εδώ και πέρα; Η καταγραφή μπορεί να είναι περιφραστική, περιγραφική, ανάλογα με την ηλικία των παιδιών. Μπορεί ο/η εκπαιδευτικός να έχει τον ρόλο γραμματέα για τα παιδιά που δεν γνωρίζουν ακόμα γραφή. Γράφουν τις χαρακτηριστικές λέξεις ή φράσεις σε χαρτί του μέτρου που βρίσκεται σε τοίχο της τάξης καθ' όλη τη διάρκεια του προγράμματος. Μπορούν να προσθέτουν και λέξεις ή φράσεις που σκέπτονται για τις δραστηριότητες σε δεύτερο χρόνο.

I. Ομάδες και Αποφάσεις

Βαθμίδα:

- Νηπιαγωγείο - Α' τάξη: τα βήματα 1-4 και το 6
- Β' Δημοτικού
- Γ' - Δ' Δημοτικού
- Ε' - ΣΤ' Δημοτικού

Στόχοι: Η γνωριμία με τα μέλη της κοινότητας της τάξης, η συνειδητοποίηση του ανήκειν σε μία αλλά και σε διαφορετικές ομάδες, η διαπραγμάτευση για την εύρεση λύσης, η ανάπτυξη δημοκρατικού ήθους.

Διάρκεια: 2-3 διδακτικές ώρες. Σε περίπτωση εμπλοκής των οικογενειών μπορεί να αξιοποιηθεί και εξωδιδακτικός χρόνος

Υλικά/μέσα: χαρτιά, μολύβια, κολλητική ταινία, αντικείμενο που παράγει ήχο (κουδουνάκι, μικρό τύμπανο, cd με μουσική...)

Συνεργασίες: Προτείνεται συνεργασία με την οικογένεια και ΜΚΟ που έχουν αντικείμενο την προστασία ζώων σε μέρος της δραστηριότητας

Περιγραφή δραστηριότητας

Βήμα 1ο

Ο/η εκπαιδευτικός μοιράζει στους /τις μαθητές /ήτριες μικρές κάρτες (1/6 του Α4) με ένα διαφορετικό ερώτημα κάθε φορά. Τα ερωτήματα αφορούν θέματα αγαπητά στα παιδιά, ανάλογα με την ηλικία, που οι απαντήσεις τους μπορούν να ομαδοποιηθούν. Κάθε μαθητής/ήτρια γράφει (ή σχεδιάζει) την απάντηση κρυφά από τα υπόλοιπα παιδιά.

Ενδεικτικά ερωτήματα: Ποιο οικόσιτο ζώο μου αρέσει; Ποιο άγριο ζώο μου αρέσει (ή ζώο που ελεύθερο στη φύση); Ποιο χρώμα μου αρέσει; Ποιο φαγητό μου αρέσει; Ποιο σπορ μου αρέσει;

Βήμα 2ο

Μόλις τα παιδιά γράψουν την απάντηση, την κολλούν με σελοτέιπ σε όποιο σημείο του σώματός τους θέλουν. Στη συνέχεια ο/η εκπαιδευτικός τους ζητά να κινηθούν στον χώρο σιωπηλά, ενώ παράγει ήχο με κουδουνάκι ή μικρό τύμπανο, και να γίνουν ομάδες σύμφωνα με τις προτιμήσεις τους. Όταν βρουν άτομο με την ίδια προτίμηση, κινούνται πλέον μαζί.

Όταν ο ήχος σταματά ακινητοποιούνται. Ο/η εκπαιδευτικός βοηθά τα παιδιά που δεν είναι σε ομάδα είτε να ανακαλύψουν σε ποια ανήκουν είτε, αν η προτίμησή τους δεν έχει ταίρι, να γίνουν μια νέα ομάδα, η ομάδα των μοναδικών.

Βήμα 3ο

Επαναλαμβάνεται η διαδικασία με άλλο ερώτημα (π.χ. *Ποιο χρώμα μου αρέσει*). Επαναλαμβάνεται η διαδικασία με ένα τρίτο ερώτημα, κοκ.

Οι ομάδες που θα δημιουργηθούν θα έχουν διαφορετική σύνθεση κάθε φορά. Οι μαθητές/ήτριες διαπιστώνουν ότι μπορεί να ανήκουν σε διαφορετικές κάθε φορά ομάδες, ανάλογα με το θέμα.

Βήμα 4ο

Ο/η εκπαιδευτικός ζητά από τα παιδιά να συνθέσουν και πάλι τις ομάδες τους βάσει του χρώματος. Κάθε ομάδα ετοιμάζει μια σημαία χρησιμοποιώντας ως κεντρικό το χρώμα τους και συμπληρωματικά τα χρώματα των άλλων ομάδων.

Στη συνέχεια τους ζητά να ανασυγκροτήσουν τις ομάδες βάσει του αγαπημένου τους σπορ. Οι ομάδες είναι πλέον διαφορετικές. Ποια από τις σημαίες θα διάλεγαν για τη νέα τους ομάδα; Με ποια κριτήρια; Κάθε ομάδα θα πρέπει να καταλήξει σε συμφωνία, συζητώντας με επιχειρήματα. Τέλος οι ομάδες παρουσιάζουν τη σημαία της επιλογής τους και ψηφίζουν μία σημαία κοινή για όλους.

Βήμα 5ο

Τα παιδιά ανασυγκροτούν τις ομάδες με βάση την προτίμησή τους για άγριο ζώο / ζώο σε κίνδυνο. Ο/η εκπαιδευτικός ζητάει από κάθε ομάδα να σκεφτεί πώς θα ήθελε να βοηθήσει η τάξη τους την επιβίωση του ζώου της προτίμησής τους: με καμπάνια, συγκέντρωση χρημάτων, εικονική υιοθεσία κλπ. Στη συνέχεια τους ζητά να επανέλθουν στις ομάδες βάσει της προτίμησης χρωμάτων. Κάθε ομάδα θα πρέπει να καταλήξει σε πρόταση για ένα από τα ζώα και τους τρόπους που θα το υποστηρίξουν, με επιχειρήματα. Τους θέτει τον όρο ότι η τάξη μπορεί να υποστηρίξει ένα μόνο ζώο και ότι θα πρέπει να σκεφτούν τις ανάγκες του, τη σπανιότητά του και τους κινδύνους που διατρέχει. Τέλος, κάθε ομάδα παρουσιάζει την απόφασή της και τους τρόπους που αποφάσισε να αξιοποιήσει για την υποστήριξή του. Όλα τα παιδιά ψηφίζουν και προχωρούν στην πραγματοποίηση της απόφασής τους με τον σχεδιασμό δράσεων και την υλοποίησή τους. Ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να προτείνει την ενημέρωση και τη συνεργασία με ΜΚΟ που έχουν στόχο την προστασία άγριας ζωής και ζώων σε κίνδυνο.

Εναλλακτικά: Αν υπάρχει η δυνατότητα, μπορούν να αποφασίσουν για την υιοθεσία ζώου από καταφύγιο για αδέσποτα. Σε αυτή την περίπτωση ο/η εκπαιδευτικός τους ζητά να σκεφτούν τις ανάγκες του ζώου, τις δυνατότητες που έχουν για τη φροντίδα του σε όλη τη διάρκεια της χρονιάς, και το κόστος της φροντίδας. Επίσης να σκεφτούν και να εντάξουν στις δράσεις τους

ενημέρωση του σχολείου και των γονέων για τα αδέσποτα και τις ανάγκες τους, τακτική εθελοντική υποστήριξη δημοτικού ξενώνα αδέσποτων. συνεργασία με ΜΚΟ με σχετικό έργο κλπ.

Η διαδικασία μπορεί να επαναληφθεί με διαφορετικές συνθέσεις των ομάδων και διαφορετικά ερωτήματα.

Βήμα 6ο

Ο/η εκπαιδευτικός ζητά από τους/τις μαθητές/ήτριες να σκεφτούν και να συζητήσουν αν ήταν το ίδιο εύκολο κάθε φορά να καταλήξουν σε μια πρόταση και πώς έφτασαν σε αυτήν. Έλαβαν υπόψη τις διαφορετικές γνώμες; Προσπάθησαν να βρουν τρόπους να πείσουν ο ένας τον άλλον; Χρησιμοποίησαν επιχειρήματα για να τους πείσουν; Ψήφισαν; Υπήρχαν δυσαρεστημένοι μέσα στην κάθε ομάδα; Τι έκαναν για τους δυσαρεστημένους εκείνοι των οποίων η γνώμη υπερίσχυσε; Έχει κάποιος δικαίωμα να αλλάξει γνώμη;

Τέλος τους ζητά να προτείνουν λύσεις οι οποίες θα μπορούσαν να συνδυάζουν περισσότερες απόψεις.

Πρόεκταση (για μαθητές Δ΄-Στ΄): Οι κάτοικοι μιας πολυκατοικίας πρέπει να αποφασίσουν τη διάθεση του αποθεματικού της. Οι κάτοικοι των 2 πρώτων ορόφων ζητούν να βελτιωθεί η ηχομόνωση λόγω του ιδιαίτερα αυξημένου θορύβου του δρόμου και των καταστημάτων του ισογείου. Οι κάτοικοι του 3^{ου} και του 4^{ου} να αλλάξει το σύστημα θέρμανσης της πολυκατοικίας, ώστε να βελτιωθεί η θέρμανση και να γίνει πιο οικονομική. Εκείνοι του 5^{ου} και του 6^{ου} να τοποθετηθεί καινούριο, πιο ασφαλές ασανσέρ, το υπάρχον χρειάζεται συνεχώς επισκευές. Οι μαθητές μαθήτριες χωρίζονται σε τρεις ισομοιρασμένες ομάδες, σύμφωνα με τους ορόφους και αναπτύσσουν τα επιχειρήματά τους. Στη συνέχεια ο/η εκπαιδευτικός διανέμει σε κάθε ομάδα χαρτάκια με τους αριθμούς 1, 2 ή 3. Οι «κάτοικοι» χωρίζονται εκ νέου σε τρεις ισάριθμες ομάδες, σύμφωνα με τους αριθμούς, και έτσι αναμιγνύονται. Το ερώτημα είναι και πάλι το ίδιο, μόνο που τώρα θα πρέπει πλέον να αποφασίσουν όχι σύμφωνα με το «στενότερο» συμφέρον τους, αλλά να σκεφτούν αυτό που είναι περισσότερο αναγκαίο για το σύνολο.

Επιπλέον πηγές και εκπαιδευτικό υλικό

Προτείνεται η αξιοποίηση του εκπαιδευτικού υλικού του Υπουργείου Πολιτισμού για τη [Δημοκρατία στην Αρχαία Αθήνα](#), αναρτημένο στον κόμβο «Ακολούθησε τον Οδυσσέα». Συγκεκριμένα: «Αθήνα. Η γέννηση ενός δημόσιου χώρου» και «Τίς άγορεύειν βούλεται;» [για μαθητές και εκπαιδευτικούς](#).

Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας, εκπαιδευτικός και μαθητές/ήτριες συζητούν και επιλέγουν λέξεις ή φράσεις κλειδιά που τη χαρακτηρίζουν. Βοηθητικά ερωτήματα: Τι είναι αυτό που μπορούν τώρα να καταλάβουν καλύτερα; να κάνουν καλύτερα; Κάτι που θα κάνουν από εδώ και πέρα; Η καταγραφή μπορεί να είναι περιφραστική, περιγραφική, ανάλογα με την ηλικία των παιδιών. Μπορεί ο/η εκπαιδευτικός να έχει τον ρόλο γραμματέα για τα παιδιά που δεν γνωρίζουν ακόμα γραφή. Γράφουν τις χαρακτηριστικές λέξεις ή φράσεις σε χαρτί του μέτρου που βρίσκεται σε τοίχο της τάξης καθ' όλη τη διάρκεια του προγράμματος. Μπορούν να προσθέτουν και λέξεις ή φράσεις που σκέπτονται για τις δραστηριότητες σε δεύτερο χρόνο.

ΙΑ. Για το καλό της κοινότητας

Βαθμίδα

- Νηπιαγωγείο- Β΄ Δημοτικού (σε απλοποιημένη εκδοχή)
- Γ΄ - Δ΄ Δημοτικού
- Ε΄ - ΣΤ΄ Δημοτικού

Στόχοι: Η ανάπτυξη επιχειρημάτων (λειτουργία πειθούς), η πραγμάτευση της φράσης «κοινό καλό», η διαμόρφωση της οπτικής του ευρύτερου πλαισίου, η καλλιέργεια υπεύθυνης στάσης, η ανάληψη πρωτοβουλιών, η ανάπτυξη έθους δημοκρατικών διαδικασιών

Διάρκεια: 2-3 ώρες

Υλικά/μέσα: Χαρτί του μέτρου, φωτογραφίες από άδεια οικόπεδα και από χώρους που έχουν αξιοποιηθεί με ποικίλους τρόπους, όπως δημοτικά αθλητικά κέντρα, παιδικοί σταθμοί, πάρκα και

σχετικά κείμενα... Ενδεικτικές ηλεκτρονικές διευθύνσεις με φωτογραφίες και κείμενα (παρατίθενται στη συνέχεια).

Περιγραφή δραστηριότητας

Τα παιδιά καλούνται, σε μια υποθετική κατάσταση, να πάρουν αποφάσεις, λαμβάνοντας υπόψη το κοινό καλό και όχι το ατομικό ή μικρο-τοπικό συμφέρον. Συγχρόνως προβάλλεται ένα μοντέλο συμμετοχικής δημοκρατίας που στηρίζεται σε διάλογο και συναινετικές αποφάσεις.

Βήμα 1ο

Παρουσιάζεται στα παιδιά η υπόθεση και οι προτάσεις διαφόρων ομάδων πολιτών.

Η υπόθεση

Στη γειτονιά σου υπάρχει ένα μεγάλο οικόπεδο, που ο Δήμος, μετά από πολλούς αγώνες, κατάφερε να αποκτήσει. Το οικόπεδο έχει έκταση όση οκτώ μεγάλες πολυκατοικίες μαζί.

Όσοι μένουν στη γειτονιά του οικοπέδου, αλλά και αυτοί που μένουν πιο μακριά, διατυπώνουν σκέψεις για το μέλλον του οικοπέδου. Ο δήμαρχος κάλεσε τους δημότες να καταθέσουν τις απόψεις τους και να μπουν σε διάλογο, ώστε να επιλέξουν οι ίδιοι, με κριτήριο το κοινό καλό.

Οι προτάσεις των κατοίκων του δήμου:

- 1. Οι κάτοικοι της γειτονιάς γύρω από το οικόπεδο ζητούν να φυτευτούν πολλά δέντρα, να γίνει ένα μικρό άλσος, γιατί η γειτονιά δεν έχει πράσινο. Θα μπορούν να όλοι κάνουν βόλτες και τα παιδιά να παίζουν στη φύση.*
- 2. Οι κάτοικοι της λεωφόρου και οδών που βρίσκονται σε κοντινή απόσταση, αλλά και καταστηματάρχες της αγοράς, ζητούν να κατασκευαστεί πολυώροφο πάρκινγκ όπου η στάθμευση και φύλαξη των αυτοκινήτων θα παρέχεται δωρεάν για τους κατοίκους του Δήμου, ώστε να ελευθερωθούν οι πεζόδρομοι από το παράνομο παρκάρισμα και τα αυτοκίνητα να είναι ασφαλή. Πρότειναν η περίμετρος να φυτευτεί με δέντρα. Θέση στο πάρκινγκ θα μπορούν να έχουν οι επισκέπτες της περιοχής από άλλους δήμους, πληρώνοντας χαμηλή τιμή. Έτσι ο Δήμος θα έχει κάποια έσοδα.*
- 3. Δύο πολύ δραστήριες εθελοντικές ομάδες του Δήμου πρότειναν το οικόπεδο να γίνει δημοτικός λαχανόκηπος για την παραγωγή βιολογικών λαχανικών και φρούτων. Θα*

απασχολούνται άνεργοι και συνταξιούχοι, θα μπορούν να τον επισκέπτονται σχολικές ομάδες και τα προϊόντα θα μοιράζονται σε όσους έχουν ανάγκη.

4. Πολλοί εργαζόμενοι κάτοικοι, αφού επεσήμαναν την έλλειψη θέσεων στους λίγους παιδικούς σταθμούς του Δήμου, ζήτησαν να κτιστεί στο οικόπεδο ένας σύγχρονος παιδικός σταθμός για τα παιδιά των εργαζομένων, δωρεάν για τους δημότες. Εκεί θα μπορούν να εμπιστεύονται με ασφάλεια τα μικρά παιδιά τους κατά τον χρόνο της εργασίας τους.

5. Κάτοικοι από όλες τις γειτονιές του Δήμου επεσήμαναν την έλλειψη ενός σύγχρονου αθλητικού κέντρου. Ζήτησαν να κτιστεί στο οικόπεδο ένα αθλητικό κέντρο με κλειστούς και ανοικτούς χώρους, καθώς και πισίνα, για όλους, μικρούς και μεγάλους. Να δημιουργηθεί και έναν κυλικείο για να έχει ο Δήμος έσοδα.

Ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να χρησιμοποιεί για τη δραστηριότητα όλες τις προτάσεις ή μέρος τους (ανάλογα με τον αριθμό των μαθητών/τριών της τάξης) ή να ετοιμάσεις άλλες. Σημείωση: Στα νηπιαγωγεία και τις Α΄ και Β΄ τάξεις προτείνεται να δοθούν λιγότερες και πιο σύντομες προτάσεις αξιοποίησης του οικοπέδου

Για την προετοιμασία, προκειμένου οι μαθητές να γνωρίζουν αξιοποιήσιμες χώρων όπως αυτές που περιγράφονται στο σενάριο, καλό είναι να έχει τυπώσει ή να δείχνει στον Η/Υ φωτογραφίες από άδεια οικόπεδα, από χώρους που έχουν αξιοποιηθεί με ποικίλους τρόπους, καθώς και σύντομα σχετικά κείμενα τα οποία διαβάζουν.

Ενδεικτικά:

- [Δημοτικός λαχανόκηπος στο Αγρίνιο,](#)
- [Δημοτικό πάρκινγκ στα Χανιά,](#)
- [Δημοτικός Παιδικός Σταθμός στη Γλυφάδα Αττικής \(https://www.notia.gr/2017/05/dimos-glyfadas-ena-paramythenio-chorio-o-neos-pedikos-stathmos-ikones/\),](https://www.notia.gr/2017/05/dimos-glyfadas-ena-paramythenio-chorio-o-neos-pedikos-stathmos-ikones/)
- [Πάρκο τσέπης στην Κυψέλη \(Αθήνα\) https://www.huffingtonpost.gr/entry/ena-parko-tsepes-sten-ano-kepsele-to-pto-sten-pole-apo-ton-demo-athenaion_gr_5f229ef1c5b6a34284b70b52](https://www.huffingtonpost.gr/entry/ena-parko-tsepes-sten-ano-kepsele-to-pto-sten-pole-apo-ton-demo-athenaion_gr_5f229ef1c5b6a34284b70b52)

Βήμα 2ο

Αφού διαβάσουν τις προτάσεις για το οικόπεδο και κάνουν μια σύντομη συζήτηση, οι μαθητές/ήτριες χωρίζονται σε 5 ομάδες. Κάθε ομάδα εκπροσωπεί μία από τις παραπάνω πέντε κατηγορίες κατοίκων της περιοχής και της δίνεται η αντίστοιχη πρόταση την οποία θα πρέπει να επεξεργαστεί και να ετοιμάσει επιχειρήματα υπέρ της. Κάθε ομάδα διαλέγει τον εκπρόσωπό της και τον γραμματέα της για την

παρουσίαση (Στα νηπιαγωγεία ρόλο γραμματέα έχει ο/η εκπαιδευτικός). Τα άλλα μέλη της κάθε ομάδας ετοιμάζουν πλακάτ για την υπεράσπιση της θέσης τους.

Στη συνέχεια τοποθετούνται 5 μεγάλα χαρτιά (χαρτί του μέτρου) στον τοίχο, καθένα με τον τίτλο μιας από τις προτάσεις. Ο εκπρόσωπος κάθε ομάδας παρουσιάζει τα επιχειρήματά τους στην ολομέλεια, παράλληλα ο γραμματέας γράφει τα επιχειρήματα σε αντίστοιχο χαρτί.

Ο εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές/ήτριες να πουν αν τα επιχειρήματα που άκουσαν τους έκαναν να αλλάξουν άποψη. Επίσης, να πουν ιδέες για συνδυασμό προτάσεων (π.χ. παιδικός σταθμός και λαχανόκηπος) και να τις αιτιολογήσουν.

Σημείωση: Για τα παιδιά Δ΄-Στ΄ τάξεων προτείνεται να συζητηθεί πώς στην Δημοκρατία της; Αρχαίας Αθήνας ο διαχωρισμός των Αθηναίων πολιτών σε 10 φυλές προωθούσε την έννοια του κοινού συμφέροντος έναντι του τοπικού ή ταξικού. Βλ. σχετικά στο έντυπο: Καρακίτσου, Β. Αθήνα, η γέννηση ενός Δημόσιου χώρου. ΥΠΠΟ. Διαθέσιμο στο: <https://docplayer.gr/12305749-Vasiliki-karakitsoy-athina-i-gennisi-enos-dimosioy-horoy-ioros-eimi-tes-agoras.html>

Βήμα 3

Τέλος οι μαθητές/ήτριες ψηφίζουν: κάθε παιδί ψηφίζει με μυστική ψηφοφορία τις 2 προτάσεις που πιστεύει ότι είναι για το καλό των περισσότερων.

Παραλλαγή

Ζητείται από τους/τις μαθητές/ήτριες να ετοιμάσουν δικές τους προτάσεις για το οικόπεδο του Δήμου με σύντομη αιτιολόγηση. Με ψηφοφορία επιλέγουν 4 ή 5 από τις προτάσεις. Στη συνέχεια μοιράζονται σε ομάδες τις προτάσεις και ακολουθεί η διαδικασία, όπως περιγράφηκε προηγουμένως.

Προέκταση (διάρκεια 2 ώρες)

Η δραστηριότητα υλοποιείται με αφορμή έναν υπάρχοντα χώρο στην γειτονιά του σχολείου (οικόπεδο, πλατεία, πάρκο...) ή και στο ίδιο το σχολείο (αυλή, μη χρησιμοποιούμενη αίθουσα, κενοί χώροι). Οι μαθητές/ήτριες καταθέτουν τεκμηριωμένες προτάσεις για την αξιοποίησή του. Μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας, όπως περιγράφεται παραπάνω, οι μαθητές/ήτριες σκέφτονται και ετοιμάζουν τρόπους δημοσιοποίησης της πρότασής τους.

- Φτιάχνουν σχέδιο ή απλή μακέτα του χώρου όπως προτείνουν να διαμορφωθεί.
Συγκεντρώνουν στοιχεία (έρευνα, συνεντεύξεις, φωτογραφίες).

- Αποφασίζουν πώς θα ενημερώσουν το σχολείο και τη γειτονιά για την πρότασή τους (παρουσίαση, έκθεση, αφίσα, σχολική εφημερίδα κλπ.)
- Ετοιμάζουν επιστολή για τη δημοτική αρχή και τη στέλνουν.
- Αναζητούν τρόπους συνεργασίας με τη δημοτική αρχή και τον σύλλογο γονέων για τη βελτίωση του δημόσιου χώρου που επέλεξαν.

Επιπλέον πηγές και υλικό (ενδεικτικά) που προτείνεται να αξιοποιηθούν και αφορούν την πρωτοβουλία κατοίκων για βελτίωση δημόσιων χώρων:

- Ο [Μεσογειακός Κήπος](#) των Atenistas σε πολυσύχναστο σημείο του κέντρου της Αθήνας
- Επισκευές και ο καλλωπισμός σε [πάρκο των Ιωαννίνων](#) από τους Παγουρίτσας, με πρόσκληση από τον Δήμο

Σημείωση: Βλέπε και δραστηριότητες «Ένα σχολείο αναλαμβάνει δράση», «Τι θα άλλαζα; Είμαι αρκετά μεγάλος/η ώστε...» με τις οποίες μπορεί να συνδυαστεί.

Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας, εκπαιδευτικός και μαθητές/ήτριες συζητούν και επιλέγουν λέξεις ή φράσεις κλειδιά που τη χαρακτηρίζουν. Βοηθητικά ερωτήματα: Τι είναι αυτό που μπορούν τώρα να καταλάβουν καλύτερα; να κάνουν καλύτερα; Κάτι που θα κάνουν από εδώ και πέρα; Η καταγραφή μπορεί να είναι περιφραστική, περιγραφική, ανάλογα με την ηλικία των παιδιών. Μπορεί ο/η εκπαιδευτικός να έχει τον ρόλο γραμματέα για τα παιδιά που δεν γνωρίζουν ακόμα γραφή. Γράφουν τις χαρακτηριστικές λέξεις ή φράσεις σε χαρτί του μέτρου που βρίσκεται σε τοίχο της τάξης καθ' όλη τη διάρκεια του προγράμματος. Μπορούν να προσθέτουν και λέξεις ή φράσεις που σκέπτονται για τις δραστηριότητες σε δεύτερο χρόνο.

IB. Νέα Γη, Νέα Ζωή

Βαθμίδα:

- Ε΄-Στ΄ Δημοτικού (με προσαρμογή)
- Γυμνάσιο
- Λύκειο

Στόχος: Η αναγνώριση της ανάγκης για μια βιώσιμη κοινωνία, με ασφαλές περιβάλλον και εφαρμογή των αρχών της ισονομίας, της αξιοπρέπειας, του σεβασμού των δικαιωμάτων όλων. Ανάπτυξη στρατηγικής σκέψης για την επίλυση κοινωνικών ζητημάτων.

Πλαίσιο: Η σύγχρονη εποχή παρά τα επιτεύγματα της τεχνολογίας και της επιστήμης που έχουν σκοπό τη βελτίωση της ποιότητας της ζωής του ανθρώπου, πάσχει από πολλαπλές κρίσεις στο πεδίο των αξιών, της κοινωνικής συνοχής, του περιβάλλοντος, της οικονομίας. Η έντονη οικονομική κρίση που έπληξε την προηγούμενη δεκαετία την χώρα μας και ένα μεγάλο μέρος του κόσμου, συμπεριλαμβανομένων και αναπτυσσόμενων χωρών, και η υγειονομική κρίση που πλήττει από τις αρχές του 2020 όλο τον πλανήτη είναι άρρηκτα συνδεδεμένες με τις επιλογές μας ως κοινωνίες από την βιομηχανική επανάσταση και μετά.

Η περιβαλλοντική κρίση πηγάζει από την ανεξέλεγκτη διαχείριση και σπατάλη φυσικών πόρων και της ενέργειας, προς ικανοποίηση των καταναλωτικών μας συνηθειών. Το υφιστάμενο μοντέλο ζωής υποβαθμίζει το περιβάλλον και οδηγεί σε σοβαρά περιβαλλοντικά ζητήματα τα οποία διαταράσσουν την οικολογική ισορροπία και θέτουν σε κίνδυνο την επιβίωση των οικοσυστημάτων και κατά συνέπεια του ίδιου του ανθρώπου. Η περιβαλλοντική κρίση έρχεται να εντατικοποιήσει τη φτώχεια, τη μετανάστευση (οικονομικοί και περιβαλλοντικοί μετανάστες), τις πολεμικές συγκρούσεις. Η αντιμετώπιση των ζητημάτων αυτών απαιτεί αλλαγές στον τρόπο σκέψης και δράσης των πολιτών προς πιο βιώσιμες επιλογές. Απαιτεί την ανάπτυξη σεβασμού, κριτικής και συστημικής σκέψης, συμμετοχής και ενδιαφέροντος, την εμφύσηση ηθικών αξιών καθώς και σημαντικές δεξιότητες επίλυσης προβλήματος, αναστοχασμού και αξιολόγησης.

Υλικά/μέσα: Χαρτιά, μαρκαδόροι, στυλό, flipchart χαρτιά, χρωματιστά χαρτιά, μαρκαδόροι, ψαλίδι, κολλητική ταινία, ένα κουτί για μουσική ψηφοφορία, μικρές χρωματιστές αυτοκόλλητες κουκίδες (dots) για ψήφους.

Περιγραφή δραστηριότητας

Μέσα από μια φανταστική ιστορία θα συζητήσουμε για τα ανθρώπινα δικαιώματα, θα εμβαθύνουμε στις διαφορετικές πτυχές των βιώσιμων πόλεων και κοινοτήτων, θα διαπιστώσουμε την ευθύνη και τη δύναμη που έχουν οι πολίτες, για την διαμόρφωση μιας δίκαιης κοινωνίας που σέβεται το φυσικό περιβάλλον και στηρίζεται στην αειφορία.

Η ιστορία (που πρέπει να διαβαστεί / διανεμηθεί στους μαθητές-τριες): (10’)

Σημ. Οι προτεινόμενοι χρόνοι είναι ενδεικτικοί

Το πλοίο σας ναυάγησε μετά από μια μεγάλη θαλασσοταραχή και μηχανική βλάβη στην μέση του Ωκεανού. Είστε μεταξύ των (30 ενδεικτικός αριθμός) (αριθμός των συμμετεχόντων που παίρνουν μέρος) ατόμων που επέζησαν μετά το ναυάγιο. Τα κύματα του Ωκεανού σας έφεραν σε ένα όμορφο νησί το οποίο ποτέ δεν κατοικήθηκε μέχρι τώρα. Το νησί έχει νερό και έχει πλούσια βλάστηση σε βρώσιμα φρούτα και λαχανικά. Η θάλασσα είναι γεμάτη ψάρια και το δάσος πουλιά, αγριοκούνελα και κάθε είδους ορνιθοπανίδα. Έχετε μοναδική ευκαιρία να ξεκινήσετε τη νέα σας ζωή με νέους κανόνες, νέους νόμους νέα διακυβέρνηση.

Για τον λόγο αυτό πρέπει να οργανωθείτε ώστε να διοικήσετε αυτό το νέο σας σπίτι με τον καλύτερο και αποτελεσματικότερο τρόπο ώστε να ζείτε όλοι σε μια δίκαιη κοινωνία. Πώς θα γίνει αυτό;

Σχεδιασμός

Βήμα 1ο: Δημιουργία ομάδων 20’

Ο/Η εκπαιδευτικός εξηγεί ότι για να δημιουργηθεί μια παραγωγική ομάδα ικανή πρέπει ο καθένας και η καθεμία να μοιράζεται το ίδιο όραμα με τα υπόλοιπα μέλη της σχετικά με το σκοπό για τον οποίο πρόκειται να δουλέψουν από κοινού.

Ζητά από τους/τις μαθητές/τριες να απαντήσουν στο παρακάτω ερώτημα: «Αν ήσασταν αρχηγοί σε ένα κράτος ποιους πέντε κανόνες θα βάζατε για αρχή;».

Τους αφήνει να σκεφτούν και να καταγράψουν τους κανόνες τους και στην συνέχεια ο/η κάθε μαθητής/τρια διαβάζει τους κανόνες που έχει γράψει και ο / η εκπαιδευτικός καταγράφει στον πίνακα. Ομαδοποιεί τους κανόνες και σχηματίζει τις ομάδες.

Παραλλαγή

Ο/η εκπαιδευτικός γράφει τους κανόνες στον πίνακα και ζητάει από τους /τις μαθητές/ήτριες να ψηφίσουν 5 από αυτούς.

- Να φροντίζουμε και να προστατεύουμε το χώρο που ζούμε (σπίτι, σχολείο, χώρο εργασίας αλλά και γενικότερα το περιβάλλον). Να κάνουμε υποχρεωτική ανακύκλωση και σωστή χρήση υλικών αγαθών.
- Να υπάρχει ημέρα εθελοντισμού όπου θα καθαρίζουμε τους δημόσιους χώρους και θα προσφέρουμε τις υπηρεσίες μας σε άσυλο ζώων, σε χώρο φροντίδας ηλικιωμένων κλπ. Να υπάρχει αλληλεγγύη.
 - Να μην κλέβουμε.
 - Να μην προσβάλουμε τους άλλους.
 - Να τηρούμε τις ώρες κοινής ησυχίας.
 - Να απαγορεύεται δημόσια το κάπνισμα.
 - Να γυμναζόμαστε όλοι, να μαθαίνουμε ξένες γλώσσες και νοηματική. Να τηρούνται παντού οι κανόνες υγιεινής.
- Να αποταμιεύουμε ένα ποσό που θα πηγαίνει στην κοινότητα, για τους αρρώστους ή για όσους έχουν ανάγκη.
- Να κάνουμε συχνές συνεδριάσεις όπου θα αποφασίζονται κάποια θέματα που απασχολούν την κοινότητα, να αποφασίζουμε όλοι μαζί για το που θα ξοδευτούν τα χρήματα της κοινότητας.
 - Να υπάρχει εργασία για όλους.
 - Να υπάρχει ελεύθερος χρόνος για διακοπές, εκδρομές και αναψυχή για όλους .
 - Να δεχόμαστε και να φιλοξενούμε όλους τους νέους συμπολίτες μας, μέχρι να βρουν δουλειές και να τακτοποιηθούν.
- Να υπάρχουν ποινές για όποιους δεν τηρούν τους κανόνες.

Βήμα 2ο: Σχεδιάζουμε ένα μοντέλο διακυβέρνησης για μια νέα ζωή (30')

Οι ομάδες καλούνται να ετοιμάσουν τις στρατηγικές της προεκλογικής τους εκστρατείας και να τις παρουσιάσουν στις άλλες ομάδες. Όλες οι ομάδες διαθέτουν μεγάλα χαρτόνια εργασίας στα οποία καταγράφουν τα σχέδια τους για το πώς θα κάνουν την ζωή και την πόλη καλύτερες. Στο τέλος η μία ομάδα μετά την άλλη θα παρουσιάσει το «πρόγραμμά» της. Για να ενισχύσουν την εκστρατεία τους μπορούν να κατασκευάσουν αφίσα, μικρό video, τηλεοπτικό πάνελ, podcast.

Οι μαθητές/τριες καλούνται να αναφέρουν :

- τις προτεραιότητες της οικοδόμησης της νέας κοινωνίας
- το σύστημα ηγεσίας και λήψης αποφάσεων στο νησί (με τα μικρότερα παιδιά, αναφερόμαστε στον τρόπο διακυβέρνησης, στο πολίτευμα και στο πώς και από ποιον/ποιους λαμβάνονται οι αποφάσεις)
- τις μορφές ενέργειας που θα χρησιμοποιήσει και την διαχείριση των αποβλήτων
- την οργάνωση και πρόσβαση στην τροφή και το νερό
- την οργάνωση της Εκπαίδευσης
- την οργάνωση της Υγείας
- την οργάνωση της Εργασίας
- τον σεβασμό στα Ανθρώπινα Δικαιώματα
- την διατήρηση και την προστασία του Περιβάλλοντος
- τις υποδομές που θα κάνουν την πόλη τους αξιόβιωτη (εκεί όπου χαίρεται κανείς να ζει)
- την εκτίμηση κινδύνου για τη βιωσιμότητα της νέας κοινωνίας.
- Ότι άλλο θεωρεί προτεραιότητα

Σημείωση για τον /την εκπαιδευτικό:

Επισημαίνεται ότι υπάρχουν πολλοί και διαφορετικοί ορισμοί γύρω από την ηγεσία, οι οποίοι συχνά εκφράζουν και αντικρουόμενες απόψεις. Θα μπορούσε να συζητηθεί το θέμα με τα μεγαλύτερα παιδιά.

Ακολουθούν ενδεικτικά οι πλέον γνωστοί ορισμοί της έννοιας.

- Ηγεσία είναι η ικανότητα ενός ατόμου να πείθει τους άλλους να κάνουν αυτό που εκείνο έχει οραματιστεί. Το αποτέλεσμα είναι ότι όχι απλά το κάνουν αλλά αισθάνονται ότι το θέλουν και οι ίδιοι πραγματικά (N. Αϊζενχάουερ, 1890-1969).

- Η ηγεσία έχει ως στόχο την υλοποίηση ενός οράματος και ο ηγέτης επιτυγχάνει το στόχο του μέσω της ικανότητας του να ασκεί επιρροή στους συνεργάτες του. (Robbins & Judge, 2011).

- Η ηγεσία είναι μια διαδικασία η οποία επηρεάζει τα μέλη μιας ομάδας να επιτύχουν όλοι μαζί με προθυμία συγκεκριμένους στόχους (Bass, 1990).

- Η ηγεσία προϋποθέτει ένα άτομο να ασκεί επιρροή και κάποια άλλα άτομα να υφίστανται αυτή την επιρροή. (Katz & Kahn, 1978).

Σχετικά με τον τελευταίο ορισμό είναι σημαντικό να σταθούμε στη λέξη επιρροή. Όταν μιλάμε για ηγεσία δεν αναφερόμαστε στην επιρροή που προκύπτει από τη δύναμη της εξουσίας.

Στη σύγχρονη και αποτελεσματική ηγεσία αναφερόμαστε στην επιρροή που προκύπτει από το άτομο και όχι από τη θέση.

Θ. Φούντα, Κοινωνιολόγος – Certified coach, University of Cambridge, UK

Βήμα 3^ο Γενική συνέλευση των νέων κατοίκων/πολιτών (20’)

Τα μέλη των ομάδων καλούνται να τοποθετηθούν μέσω ενός εκπροσώπου τους, σε περίπτωση διαφωνίας ενός μέλους, ζητά τον λόγο και τοποθετείται μετά το τέλος του 1ου γύρου των απαντήσεων.

Προτεινόμενες ερωτήσεις για την αξιολόγηση των προτάσεων διακυβέρνησης στη Γενική Συνέλευση

- Ποιες ήταν οι προτεραιότητες των ομάδων;
- Ποια είδη ηγεσίας έχουν προταθεί;
- Ποιες ήταν οι μέθοδοι της εκστρατείας;
- Ποιες εικόνες και μηνύματα έχουν εμπλακεί;
- Ποια ήταν η διαίρεση ή οι ρόλοι στην ομάδα σας;
- Υπήρχαν κοινές προτεραιότητες μεταξύ των ομάδων;
- Ποιες ήταν;
- Τι δεν επιλέξατε; Γιατί;

Βήμα 4ο : Dot-mocracy (30’)

Τα μεγάλα χαρτιά της προεκλογικής εκστρατείας απλώνονται σε κοινή θέα και πρόσβαση (στον τοίχο, στο πάτωμα, σε άδεια θρανία).

Ο/η εκπαιδευτικός μοιράζει στους κατοίκους (μαθητές/ήτριες) ένα αυτοκόλλητο (dot) και τους καλεί να ψηφίσουν την εκστρατεία που τους φάνηκε πιο επιτυχημένη σε σχέση με τους τρεις πυλώνες: κοινωνία, οικονομία, περιβάλλον.

Το χαρτόνι με τα περισσότερα dots έχει την καλύτερη προεκλογική εκστρατεία.

Τέλος σε κύκλο οι νέοι κάτοικοι συζητούν:

- Ποιο ήταν το κίνητρό σου να ψηφίσεις;

- Τι σε επηρέασε περισσότερο η εκστρατεία ή το πρόγραμμα;
- Τι έμαθες;

Βήμα 5ο: Ας χτίσουμε την δική μας πόλη (20')

Ο εκπαιδευτικός καλεί τους/τις μαθητές/τριες να καταγράψουν ό,τι θα ήθελαν να έχουν στην γειτονιά τους και ό,τι ΔΕΝ θα ήθελαν να έχουν (στα παιδιά του δημοτικού δίνεται το δίπολο Κολυμβητήριο / Κτίριο για τη φιλοξενία αστέγων).

ΘΑ ΗΘΕΛΑ ΝΑ ΥΠΑΡΧΕΙ	ΔΕΝ ΘΑ ΗΘΕΛΑ ΝΑ ΥΠΑΡΧΕΙ
Κολυμβητήριο	Κέντρο απεξάρτησης τοξικομανών

Βοηθητικά μπορεί να τους διανεμηθεί ο πίνακας που περιέχει κάποιες βασικές υποδομές απαραίτητες ή λιγότερο απαραίτητες για μια πόλη:

- Κέντρο Νέων
- Πολυχώρος πολιτισμού
- Κέντρο για ΑΜΕΑ
 - Νοσοκομείο
 - Ιδιωτικά ιατρεία
- Σούπερ Μάρκετ
 - Λαϊκή Αγορά
- Εμπορικό Κέντρο
- Χώρος για συναυλίες
- Εστιατόρια, καφέ και κέντρα διασκέδασης
 - Τράπεζες

- Σχολείο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (Γυμνάσιο & Λύκειο)
 - Πανεπιστήμιο
- Καλωδίωση για ευρυζωνική σύνδεση (γρήγορη σύνδεση στο διαδίκτυο)
- Κατάστημα με προϊόντα Δίκαιου Εμπορίου (Fair Trade)
 - Σταθμός τρένου
 - Στάση λεωφορίου
 - Μετρό
 - Τράμ

- Γραφεία
- Ταχυδρομείο
- Πάρκα, Άλση, χώροι με πράσινο
- Κέντρο διαχείρισης αποβλήτων
 - Νεκροταφείο
 - Χώροι άθλησης
 - Ποδηλατόδρομοι
 - Δημοτικό Σχολείο

- Αστυνομικό Τμήμα
- Εκκλησία
- Άλλοι χώροι θρησκευτικής λατρείας
- Εργοστάσιο
- Σταθμός φόρτισης ηλεκτρικών αυτοκινήτων
 - Χώροι στάθμευσης αυτοκινήτων
 - Φυλακή
 - Βιβλιοθήκη
 - Μουσείο

Αφού τελειώσουν με την καταγραφή τους καλεί σε συζήτηση:

Άξονες συζήτησης:

A. Διαπιστώσεις

B. Ανάλυση δράσης

A. Διαπιστώσεις - Ενδεικτικές ερωτήσεις

- Πόσο σημαντικό είναι οι άνθρωποι να έχουν το δικαίωμα να εκφέρουν τη γνώμη τους, όταν πρόκειται να ληφθούν αποφάσεις σχετικά με τον τόπο που ζουν;
- Κατά πόσο συμβαίνει αυτό;
- Μπορείτε να δώσετε παραδείγματα από την γειτονιά σας;
- Με ποιους τρόπους ο ενεργός πολίτης μπορεί να διεκδικήσει να εισακουστούν τα αιτήματά του;
- Τι αντιπροτείνετε για αυτές τις υποδομές που δεν θέλετε να υπάρχουν στην πόλη σας;

B. Ανάλυση δράσης:

Η δημοτική αρχή της πόλης σας θέλει να μικρύνει τα πεζοδρόμια για να δώσει μια λωρίδα κυκλοφορίας στα αυτοκίνητα.

Ποιες ενέργειες διαμαρτυρίας θα κάνατε ως ενεργοί δημότες;

Βήμα 6° Αναστοχασμός (45')

- Κάνετε έναν περίπατο στην πόλη σας και σκεφτείτε:
 - Πόσο μοιάζει με αυτήν που ιδανικά περιγράψατε ότι θα θέλατε να οικοδομήσετε;
 - Είναι φιλική προς όλα τα άτομα ;
 - Είναι σημαντικό να είναι βιώσιμη η πόλη που ζούμε;
 - Γιατί;

- Παρακολουθείστε τα παρακάτω βίντεο:
 - *Βιώσιμες πόλεις και κοινότητες (Sustainable Development Goals)*
<https://www.youtube.com/watch?v=2ZKPgmrPRP0> (ανακτήθηκε στις 21/5/2021)
 - Small Buddies: Πάρκα τσέπης. Διαθέσιμο στο: <https://www.youtube.com/watch?v=o-o605npBCE> (ανακτήθηκε στις 21/5/2021)
 - Euronews: Φινλανδία: Έξι πόλεις πρωτοπορούν στη βιώσιμη αστική ανάπτυξη. Διαθέσιμο :στο <https://www.youtube.com/watch?v=IQXleyJkW1I> (ανακτήθηκε στις 21/5/2021)
 - Icleieurope: *How to green a city? Perspectives from Freiburg with Mayor.* Διαθέσιμο στο https://www.youtube.com/watch?v=9_Ei-PhxMe0 (με αγγλικούς υπότιτλους, ανακτήθηκε στις 21/5/2021)
 - Ministry of Sustainability and the Environment: *Singapore Green Plan 2030.* Διαθέσιμο στο: <https://www.youtube.com/watch?v=oNFeOI7pW9s> (με αγγλικούς υπότιτλους, ανακτήθηκε στις 21/5/2021)

Θέματα για συζήτηση:

- Τι χαρακτηριστικά έχουν οι βιώσιμες πόλεις και ποια οι πολίτες τους;
- Τι έχουν αλλάξει σε υποδομές;
- Με ποιους τρόπους ωφελούνται οι πολίτες;

- Πώς θα μπορούσαν να προταθούν αυτές τις λύσεις στην πόλη σας; Τι αλλαγές θα έπρεπε να γίνουν;

Πηγές:

Learning Cities and the SDGs: A Guide to Action. Ανακτήθηκε στις 21/05/21 από τον διαδικτυακό τόπο:

<http://unesdoc.unesco.org/images/0026/002604/260442e.pdf>

The sustainable development goals: What local governments need to know. Ανακτήθηκε στις 21/05/21 από τον διαδικτυακό τόπο:

https://www.uclg.org/sites/default/files/the_sdgs_what_localgov_need_to_know_0.pdf

Η εκπαίδευση για το περιβάλλον και την αειφόρο ανάπτυξη ως παιδαγωγικό πλαίσιο στη δημοτική και προδημοτική εκπαίδευση- Εγχειρίδιο για εκπαιδευτικούς. Επιμέλεια: Χρυσάνθη Κάζη και Αραβέλλα Ζαχαρίου Frederic Research Centre Ιανουάριος 2013. Ανακτήθηκε στις 21/05/21 από τον διαδικτυακό τόπο: http://www.ncu.org.cy/files/booklet_ALL-5.pdf

Ενότητα 4^η. ΚΑΝΟΝΕΣ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΟ

Εισαγωγή

«Δεν είναι δίκαιο», ακούμε πολύ συχνά από τα παιδιά, όταν κάποια πράξη ή παράλειψη αισθάνονται να τα φέρνει σε δυσμενή θέση. Το ίδιο αν το γεγονός αφορά όχι τα ίδια, αλλά κάποιο άλλο παιδί ή ομάδα ανθρώπων. Σε αρκετές περιπτώσεις προβαίνουν σε κινήσεις αυτοδικίας, καταγγελίας ή αναπτύσσουν επιχειρήματα, ζητώντας το δίκιο τους ή το δίκιο του άλλου.

Το ερώτημα *τι είναι δίκαιο*, καθώς και οι συγκρούσεις για τη διεκδίκησή του, συνυφαίνονται με την ιστορία του ανθρώπου και τη συγκρότηση κοινοτήτων. Η θέσπιση κανόνων, άγραφων και γραπτών, ήταν και είναι μια προσπάθεια επίλυσης προβλημάτων της καθημερινής ζωής, που προκύπτουν από τη συμβίωση, και διευθέτησης συγκρουόμενων συμφερόντων των μελών της. Είναι όμως δίκαιο και κανόνες έννοιες ταυτόσημες; Ιστορικά, σημαντική είναι η παράμετρος του ποιος θεσπίζει τους κανόνες και αν λαμβάνονται υπόψη ισότιμα τα συμφέροντα όλων. Πολλοί είναι οι πόλεμοι, οι μακρόχρονες διαμάχες και οι εθνοκαθάρσεις που ξεκίνησαν από την καταπίεση μέσω νομοθεσίας και τη στέρηση δικαιωμάτων σε κοινωνικές και εθνοτικές ομάδες.

Εκκινώντας από το έντονο περί δικαίου αίσθημά τους, ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να αναζητήσει με τα παιδιά πώς αυτό μεταφράζεται σε κανόνες συμβίωσης και ισοτιμίας και να συζητήσει μαζί τους, μέσα από παραδείγματα και δραστηριότητες, τα ερωτήματα που ακολουθούν.

Γιατί να έχουμε νόμους και κανόνες; Ποιος τους θέτει; Μπορεί ένας κανόνας να είναι άδικος;² Ποιο είναι το όριο ανάμεσα στο δίκαιο και το άδικο; Μπορεί αυτό που είναι δίκαιο για μένα να είναι άδικο για κάποιον άλλο; Τι συμβαίνει αν ένα μόνο πρόσωπο θέτε τους κανόνες; Τι συμβαίνει όταν η ομάδα ή το πρόσωπο που θέτει τους κανόνες νομοθετεί σύμφωνα με το συμφέρον της /του; Πώς βρίσκεται η ισορροπία που κάνει εφικτή τη συμβίωση και την ισοτιμία³; Ποια είναι η σχέση της Δημοκρατίας με το

² Σύμφωνα με τον Αριστοτέλη (Πολιτικά. Βιβλίο Γ, 9,10-13) «ίσον το δίκαιον είναι, και έστιν, αλλ' ου πάσιν αλλά τοις ίσοις· και το άνισον δοκεί δίκαιον είναι, και γαρ έστιν, αλλ' ου πάσιν αλλά τοις άνισοις». Δηλαδή, δεν μπορεί να υπάρξει ισοτιμία, ούτε ισότιμη σύμβαση, ανάμεσα σε άνισα μέρη. Ισότιμη σύμβαση υπάρχει μόνο απέναντι σε πραγματικά ίσους.

³ Προτείνεται να συζητηθεί πώς στην Δημοκρατία της; Αρχαίας Αθήνας ο διαχωρισμός των Αθηναίων πολιτών σε 10 φυλές προωθούσε την έννοια του κοινού συμφέροντος έναντι του τοπικού ή ταξικού. Βλ. σχετικά στο έντυπο: Καρακίτσου, Β. Αθήνα, η γέννηση ενός Δημόσιου χώρου. ΥΠΠΟ. Διαθέσιμο στο:

δίκαιο; Ποια είναι η σχέση των δικαιωμάτων του ανθρώπου με το δίκαιο; Μπορεί αν ισχύουν, σε μια δημοκρατική χώρα διαφορετικοί νόμοι για διαφορετικές ομάδες πληθυσμού, όπως αυτές ορίζονται από το χρώμα, το φύλο ή τη θρησκεία τους ή άλλους παράγοντες⁴; Πρέπει να συμμορφώνεται κανείς σε κάθε περίπτωση με τους κανόνες;⁵ Με ποιες προϋποθέσεις μπορεί να τους παραβεί; Μπορεί να τους αλλάξει, και πώς;

Προκύπτουν συχνά καταστάσεις όπου θεσμοί και πολίτες καλούνται να πάρουν θέση ή/και να δράσουν με τρόπο που να δίνονται λύσεις σε θέματα με πολιτική και κοινωνική σημασία, όπου φαινομενικά ή/και πραγματικά συγκρούονται έννοιες όπως η ατομική ελευθερία και η υποχρέωση απέναντι στο νόμο, το ηθικό και το νόμιμο, το προσωπικό και το κοινωνικό καλό, τα συμφέροντα μιας ομάδας με αυτά μιας άλλης, η χρήση νόμιμης βίας και ο έλεγχος των δυνάμεων που την εφαρμόζουν, το δικαίωμα στην έκφραση και ο σεβασμός στην προσωπικότητα του άλλου, το δικαίωμα στην υγεία και στη ζωή και αυτό στην επιλογή απέναντι σε μια θεραπευτική μέθοδο κλπ.

Σε ένα τέτοιο λοιπόν περιβάλλον η εκπαίδευση των αυριανών πολιτών σχετικά με τους κανόνες και τους νόμους σε ένα κράτος δικαίου, σε ένα δηλαδή δημοκρατικό πλαίσιο δικαιοσύνης και ισονομίας, όπου θα καλούνται να αναπτύσσουν στάσεις και συμπεριφορές που θα υπερασπίζονται τα ανθρώπινα δικαιώματα, θα σέβονται τις δημοκρατικές ελευθερίες και κατακτήσεις και θα κινούνται μέσα στα θεσπισμένα πλαίσια διαλόγου και δράσης, είναι συστατικό στοιχείο της εκπαίδευσης για τον ενεργό πολίτη.

<https://docplayer.gr/12305749-Vasiliki-karakitsoy-athina-i-gennisi-enos-dimosioy-horoy-ioros-eimi-tes-agogas.html>

⁴ Ενδεικτικά παραδείγματα που προτείνεται να αξιοποιηθούν: η νιμοθεσία φυλετικού διαχωρισμού και η ιστορία της [Ρόζας Παρκ](#) στις ΗΠΑ, το απαρχαίνι στη Ν. Αφρική, η ψήφος και η εκπαίδευση των γυναικών

⁵ Προτείνεται να συζητηθεί το δίλημμα της Αντιγόνης: υπακοή στον θεϊκό νόμο, τον άγραφο νόμο κοινωνικής ηθικής (απόδοση νεκρικών τιμών στον αδελφό της που σκοτώθηκε μαχόμενος ενάντια στην πόλη του) ή στον νόμο της ανθρώπινης εξουσίας;

Δραστηριότητες

Α. Ποιο είναι το μήνυμα;

Βαθμίδα:

- Γυμνάσιο
- Λύκειο

Στόχος: η διαπραγμάτευση των εννοιών: ανθρώπινα δικαιώματα, ατομικότητα έναντι του κοινού καλού, νομιμότητα και βία, δημοκρατική και κοινωνικά υπεύθυνη δράση

Πλαίσιο: Η βία δεν αποτελεί τρόπο επίλυσης προβλημάτων στις δημοκρατικές κοινωνίες. Υπάρχουν θεσμοί και διαδικασίες στο πλαίσιο του κράτους δικαίου, όπου ο πολίτης ή οι ομάδες πολιτών προσφεύγουν για την επίλυση προβλημάτων, πολύ περισσότερο αυτών που έχουν δημόσιο χαρακτήρα. Ειδικά στον χώρο της εκπαίδευσης (αλλά και σε οποιονδήποτε χώρο) δεν έχουν θέση παράνομες, βίαιες και αντιδημοκρατικές ενέργειες. Η ακαδημαϊκή ελευθερία είναι κατοχυρωμένη όπως και η ελεύθερη διακίνηση των ιδεών. Ωστόσο η ελευθερία δεν περιλαμβάνει την άσκηση οποιασδήποτε μορφής βίας. Η ανθρώπινη αξιοπρέπεια, ο σεβασμός της ζωής και της προσωπικότητας και η υπεράσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων είναι θεμελιώδεις και αδιαπραγμάτευτες αξίες μιας σύγχρονης δημοκρατικής κοινωνίας.

Διάρκεια: 3 διδακτικές ώρες

Περιγραφή δραστηριότητας

Σχεδιασμός: Στους/τις μαθητές/ήτριες προβάλλεται αρχικά η φωτογραφία αυτή και μόνο. Ακολουθεί καταιγισμός ιδεών με στόχο να καταγραφούν αρχικά συναισθήματα και ερωτήματα. Κατόπιν οι μαθητές οργανώνονται και εργάζονται σε ομάδες οι οποίες διαπραγματεύονται τα ερωτήματα και με τη χρήση υλικού καταλήγουν σε παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού.

Βήμα 1ο

Χωρίς καμιά εισαγωγή η φωτογραφία αυτή προβάλλεται στον πίνακα. Οι μαθητές /ήτριες καλούνται να πουν αυθόρμητα:

- Ποια είναι τα συναισθήματα που οι ίδιοι νοιώθουν
- Ποια νομίζουν ότι είναι τα συναισθήματα του κεντρικού προσώπου
- Ποια νομίζουν ότι είναι τα συναισθήματα των ανθρώπων που φαίνονται στο background.

Βήμα 2ο

Οι απαντήσεις των μαθητών/τριών καταγράφονται από τον εκπαιδευτικό και κρατούνται **σε ένα αρχείο**.

Βήμα 3ο

Αμέσως μετά ο/η εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές/ήτριες να υποθέσουν ποιο μπορεί να είναι το πλαίσιο αυτής της φωτογραφίας, δηλαδή να υποθέσουν τον τόπο, τον χρόνο και τον λόγο για τον οποίο πάρθηκε αυτή η φωτογραφία.

Βήμα 4ο

Καταγράφονται και πάλι οι απαντήσεις των μαθητών, δίνοντας βάρος στο τελευταίο: για ποιο λόγο πάρθηκε αυτή η φωτογραφία; Ποιο είναι το φανερό της μήνυμα; Υπάρχουν και άλλα μηνύματα εκτός από το φανερό; Ποια είναι ενδεχομένως κρυφά μηνύματα που «στέλνει» αυτή η φωτογραφία; Ο εκπαιδευτικός δεν παρεμβαίνει, απλώς καταγράφει τις απαντήσεις **στο ίδιο αρχείο**.

Βήμα 5ο

Κατόπιν ο εκπαιδευτικός ανακοινώνει τα πραγματικά στοιχεία της φωτογραφίας, δηλαδή που και πότε λήφθηκε, και με ποια κείμενα συνοδεύτηκε η δημοσίευσή της.

Συγκεκριμένα, ο εκπαιδευτικός δίνει 3 διαφορετικά κείμενα που συνόδευαν τη δημοσίευση της φωτογραφίας στον τύπο, μαζί με τις πηγές από τις οποίες προέρχονται.

Ενδεικτικά:

- <https://www.kathimerini.gr/society/561148189/dimitris-mpoyrantonis-stin-k-tolmires-apofaseis-gia-prostasia-ton-aei/>
- https://www.ethnos.gr/ellada/138896_epithesi-ston-prytani-tis-asoee-gnorimoi-tis-elas-oi-drastes
 - <https://timeline.gr/ellada/mpoyrantonis-stin-kathimerini-ilthe-i-ora-na-exovelistoyn-via-kai-anomia/>
 - **Βήμα 6ο**
 - Με υλικό α)το αρχείο καταγραφής των συναισθημάτων και των υποθετικών μηνυμάτων και β) τη φωτογραφία και το/τα συνοδευτικό/ά κείμενο/α, οι μαθητές/ήτριες χωρίζονται σε ομάδες οι οποίες διαπραγματεύονται τα παρακάτω ερωτήματα (το κάθε ερώτημα απευθύνεται και αντιστοιχεί σε μία ομάδα):
- Ομάδα 1. Διακρίνετε στο στιγμιότυπο αυτό παραβίαση/παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων; Από ποιον;/ποιους; (χρησιμοποιείτε ως πηγή τον χάρτη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων) Σημειώστε με κόκκινο χρώμα πάνω στον χάρτη, τα δικαιώματα που παραβιάζονται και εξηγήστε σε ένα σύντομο κείμενο το γιατί. (Μπορείτε γι' αυτό να χρησιμοποιήσετε και το αρχείο των συναισθημάτων που σας έχει δοθεί.)
- Ομάδα 2. «Μερικές φορές το ατομικό καλό πρέπει να υποτάσσεται στο συλλογικό/κοινωνικό καλό». Σχολιάστε την παραπάνω φράση. Αναφέρετε παραδείγματα από την κοινωνική σας εμπειρία όπου βρεθήκατε (εσείς ή άνθρωποι που γνωρίζετε) σε τέτοιο δίλημμα. Σχετίζεται η φράση αυτή με το στιγμιότυπο της φωτογραφίας; Οργανώστε και παρουσιάστε έναν εικονικό διάλογο (debate) ανάμεσα σε δύο μέλη της ομάδας σας, για την υποστήριξη των δύο αντικρουόμενων προσεγγίσεων.
- Ομάδα 3. Από τα τρία κείμενα που σας έχουν δοθεί ως συνοδευτικά της φωτογραφίας, προσπαθείστε να ανακαλύψετε ποια είναι η θέση των συγγραφέων για τη χρήση βίας στους κοινωνικούς αγώνες. Με ποιες φράσεις/λέξεις καταγράφονται αυτές οι θέσεις; Ποια είναι τα βασικά επιχειρήματα υπέρ της χρήσης

βίας; Ποια είναι τα βασικά επιχειρήματα κατά της χρήσης βίας; Ποια είναι η δική σας γνώμη για το ερώτημα αυτό; Οργανώστε και παρουσιάστε την απάντησή σας μέσα από ένα κείμενο/βίντεο/παρουσίαση/πόστερ/ποίημα/θεατρικό δρώμενο. Για το σκοπό αυτό μπορείτε να χρησιμοποιήσετε σε συνεργασία με τον καθηγητή σας, πηγές από την ιστορία, ή/και κείμενα από τη λογοτεχνία, τη φιλοσοφία, την πολιτική.

- **Ομάδα 4.** Τι νόημα δίνετε στη φράση «Δημοκρατική και κοινωνικά υπεύθυνη δράση»; Δώστε την απάντηση αντλώντας παραδείγματα από το πώς διαχειριστήκατε ή θα διαχειριζόσασταν προβλήματα της σχολικής σας κοινότητας, της γειτονιάς σας ή της αθλητικής ομάδας που ανήκετε. Τι οδηγίες θα δίνετε σε κάποιον πολίτη που σας ρωτά τι κατά τη γνώμη σας θα πρέπει να κάνει ένας δημοκρατικός πολίτης που νοιώθει κοινωνικά υπεύθυνος, όταν αντιλαμβάνεται ότι παραβιάζονται τα δικαιώματά του; Φανταστείτε ότι είσαστε φοιτητές και συμμετέχετε στη συνέλευση των φοιτητών που γίνεται την παραμονή των γεγονότων στη σχολή όπου υπήρξε το γεγονός της φωτό. Πώς θα αντιδρούσατε σε μια πρόταση να γίνει μια πράξη σαν αυτή που εικονίζεται; Ποιες δυσκολίες νομίζετε ότι θα είχατε; πώς θα αισθανόσασταν; Ποια διλήμματα ίσως θα αντιμετωπίζατε; Ποιος θα ήταν ο πιο σημαντικός παράγοντας που εν τέλει θα σας επηρέαζε στο τι θα κάνατε; Γράψτε ένα (ή πολλά) μηνύματα στον κολλητό σας μέσω messenger και αφού του περιγράψετε σύντομα τι συμβαίνει, ζητήστε του τη γνώμη του/τη βοήθειά του/τη συμπαράστασή του για το τι προτίθεστε να κάνετε (όποιο κι αν είναι αυτό)

Βήμα 7ο

Οι ομάδες παρουσιάζουν σε ολομέλεια ό,τι παρήγαγαν. Μετά από κάθε παρουσίαση γίνονται σχόλια και ερωτήσεις από τις άλλες ομάδες.

Βήμα 8ο

Στο τέλος ο/η εκπαιδευτικός προβάλλει τη φωτογραφία, πλακισωμένη από το εκπαιδευτικό υλικό που παρήγαγαν οι μαθητές/ήτριες, και τους ζητά να γράψουν ανώνυμα μια λέξη ή μια φράση που αποκόμισαν από την όλη δραστηριότητα. Αυτά όλα ο εκπαιδευτικός μπορεί αν τα συνθέσει σε κάτι ενιαίο (κείμενο, κολάζ, ζωγραφιά κλπ) Αυτό θα είναι το δικό τους μήνυμα.

B. Ποιος μπορεί να αφαιρεί ανθρώπινες ζωές;

Βαθμίδα:

- Γυμνάσιο
- Λύκειο

Στόχος: Η αποσαφήνιση της έννοιας της απονομής κοινωνικής δικαιοσύνης, ο διαχωρισμός της πολιτικής και της ιδεολογίας από την τρομοκρατική δράση, η υπεράσπιση της ανθρώπινης ζωής ως υπέρτατο καθήκον στις σύγχρονες δημοκρατίες

Πλαίσιο: Η συγκεκριμένη δραστηριότητα αναφέρεται στις τρομοκρατικές οργανώσεις που εμφανίστηκαν το τελευταίο τέταρτο του 20^{ου} αιώνα στα ανεπτυγμένα ευρωπαϊκά και άλλα κράτη. Οι οργανώσεις αυτές εμφανίστηκαν αρχικά ως ομάδες ένοπλης πάλης στις πόλεις και επένδυσαν την δράση τους ιδεολογικά, χρίζοντας τους εαυτούς τους ως υπέρτατους φορείς απονομής κοινωνικής δικαιοσύνης. Στο πλαίσιο αυτό και δρώντας παράνομα, έκαναν απαγωγές και δολοφονίες και άλλα εγκλήματα του ποινικού δικαίου πάντα στο όνομα της κάθαρσης, της επιβολής του δικαίου εν ονόματι του λαού, το οποίο υποτίθεται ότι υπερτερεί έναντι του δικαίου των λίγων και ισχυρών. Ωστόσο παρά την εξάρθρωση των βασικών οργανώσεων, οι εγκληματικές πρακτικές δεν έχουν εκλείψει και οι «ιδέες» της ένοπλης τρομοκρατικής δράσης φαίνεται να μην απορρίπτονται εξ ολοκλήρου από το σύνολο της ελληνικής κοινωνίας και κυρίως από τμήματα που δεν βίωσαν την δράση τους. Στην δραστηριότητα η προσέγγιση γίνεται μέσω της αφήγησης της δολοφονίας του Ιταλού πρωθυπουργού Aldo Moro από τις ερυθρές ταξιαρχίες.

Διάρκεια: (4 διδ. ώρες)

Υλικά/μέσα: τα παιδιά πρέπει να διαθέτουν tablets ή laptops ανά ομάδα, ή να χρησιμοποιήσουν τα κινητά τους, με σύνδεση στο διαδίκτυο.

Περιγραφή δραστηριότητας

Σχεδιασμός: Χρησιμοποιούνται το βίντεο https://youtu.be/_6dcY-8f9yo και το άρθρο <https://www.mixanitouxronou.gr/i-apagogi-ke-i-dolofonia-tou-italou-prothipourgou-alnto-moro-pos-i->

[erithres-taxiarchies-gazosan-me-91-sferes-ti-froura-tou-ti-lei-apo-ti-filaki-i-gineka-pou-frontize-ton-omiro/](https://www.mixanitouxronou.gr/i-apagogi-ke-i-dolofonia-tou-italou-prothipourgou-alnto-moro-pos-i-erithres-taxiarchies-gazosan-me-91-sferes-ti-froura-tou-ti-lei-apo-ti-filaki-i-gineka-pou-frontize-ton-omiro/)

Οι μαθητές/μαθήτριες χωρισμένοι σε ομάδες, απαντούν σε αρχικά ερωτήματα, ερευνούν και επανέρχονται για νέες ή/και συμπληρωματικές απαντήσεις στα αρχικά ερωτήματα. Στο τέλος γράφουν ένα άρθρο στην εφημερίδα του σχολείου.

Βήμα 1ο

Στην τάξη προβάλλεται το βίντεο <https://youtu.be/6dcY-8f9yo>. Από τους μαθητές και τις μαθήτριες ζητείται να γράψουν σε μία ή δύο φράσεις τι νομίζουν ότι περιγράφει το βίντεο, καθώς και πραγματικά στοιχεία, όπως τόπο, χρόνο, πρόσωπα. Στο ίδιο κείμενο ο/η κάθε μαθητής/μαθήτρια καταγράφει τα συναισθήματα που του/της προκάλεσε το βίντεο. Κάποιοι από τους/τις μαθητές/μαθήτριες διαβάζουν στην τάξη τι έγραψαν, άλλοι/ες συμπληρώνουν και ο/η εκπαιδευτικός καταγράφει στον πίνακα λέξεις κλειδιά που προκύπτουν και που αφορούν το γεγονός αλλά και τα συναισθήματα των παιδιών.

Βήμα 2ο

Οι μαθητές/μαθήτριες χωρίζονται σε ομάδες. Σε όλες τις ομάδες δίνεται το άρθρο <https://www.mixanitouxronou.gr/i-apagogi-ke-i-dolofonia-tou-italou-prothipourgou-alnto-moro-pos-i-erithres-taxiarchies-gazosan-me-91-sferes-ti-froura-tou-ti-lei-apo-ti-filaki-i-gineka-pou-frontize-ton-omiro/> καθώς και ένα απόσπασμα από τα πρακτικά της δίκης της 17^{ης} Νοέμβρη. Το απόσπασμα είναι το εξής:

«Από τα πρακτικά της δίκης της 17N.

Ι. ΚΟΥΡΤΟΒΙΚ: Δέκα χρόνια πριν οι Ερυθρές Ταξιαρχίες είχαν σκοτώσει τον Άλντο Μόρο, ένα σημαντικό πολιτικό που είχε παραλληλιστεί η περίπτωση με την περίπτωση του συζύγου σας. Είχατε παρακολουθήσει εκείνη την υπόθεση καθόλου;

Θ. ΜΠΑΚΟΓΙΑΝΝΗ: Δεν νομίζω πως υπήρχε κανένας πολιτικά ευαίσθητοποιημένος άνθρωπος, που δεν είχε παρακολουθήσει την δολοφονία του Άλντο Μόρο.

Ι. ΚΟΥΡΤΟΒΙΚ: Είχε ένα πολιτικό σκεπτικό εκείνη η ενέργεια;

Θ. ΜΠΑΚΟΓΙΑΝΝΗ: Σας εξήγησα, ότι για όλες τις ενέργειες οι οποίες υπήρξαν από τρομοκρατικές οργανώσεις, γινόταν προσπάθεια να παρουσιαστεί πολιτική λογική.

Ι. ΚΟΥΡΤΟΒΙΚ: Ενώ η λογική ήταν πια;

Θ. ΜΠΑΚΟΓΙΑΝΝΗ: Η δική μου η λογική κυρία Κούρτοβικ, δεν μπορεί να ακολουθήσει αυτή τη λογική, διότι κατά τη διάρκεια της δημοκρατίας δεν δολοφονείς ανθρώπους, αυτό πιστεύω εγώ.

Ι. ΚΟΥΡΤΟΒΙΚ: Κυρία Μπακογιάννη συμφωνώ μαζί σας. Δεν είναι αυτό το θέμα. Εγώ δεν σας ρωτάω εάν συμφωνείτε με τη λογική. Είναι σαφές».

Βήμα 3ο

Οι ομάδες μελετούν τα κείμενα και καλούνται να απαντήσουν στις παρακάτω ερωτήσεις:

A. Υπάρχουν κοινά σημεία ανάμεσα στα δύο κείμενα; Ποια είναι αυτά;

B. Ποιες είναι οι τρομοκρατικές οργανώσεις που αναφέρονται στα κείμενα; Ποια είναι τα θύματα για τα οποία γίνεται συζήτηση;

Γ. Υπάρχουν ομοιότητες ανάμεσα στα θύματα;

Δ. Υπάρχουν ομοιότητες ανάμεσα στις οργανώσεις;

E. Ποιο ήταν το τέλος των οργανώσεων; (αναζητήστε πληροφορίες σε ιστότοπους έγκυρων εφημερίδων ή/και οργανισμών)

ΣΤ. Πώς κρίνετε τη στάση της Ιταλικής δημοκρατίας κατά τη διάρκεια της κράτησης του Aldo Moro; (σημ.: η ιταλική κυβέρνηση αρνήθηκε εξ αρχής και μέχρι τέλους να διαπραγματευτεί με τους τρομοκράτες, οι οποίοι ζητούσαν την απελευθέρωση των μελών τους που βρίσκονταν στις ιταλικές φυλακές)

Z. Ποια νομίζετε ότι είναι τα κίνητρα ενός τρομοκράτη που προβαίνει σε δολοφονίες; Ποια νομίζετε ότι είναι τα συναισθήματά του;

H. Ποια νομίζετε ότι ήταν τα συναισθήματα των ανθρώπων του περιβάλλοντος των θυμάτων;

Θ. Πώς θα αισθανόσασταν αν βρισκόσασταν τυχαία ως μάρτυρας σε ένα τέτοιο γεγονός; Ή αν το μαθαίνατε ως είδηση;

Ι. Βρείτε πληροφορίες για παρόμοια γεγονότα που συνέβησαν στην Ευρώπη από το 1960 μέχρι σήμερα. Αναφέρετε τις χώρες, το γεγονός, τους δράστες, τα θύματα και τις συνέπειες.

Κ. Πώς νομίζετε ότι πρέπει ο πολίτης ή οι ομάδες να υπερασπίζονται το δίκαιο; Πώς νομίζετε ότι πρέπει να λύνονται τα πολλά και μεγάλα θέματα της κοινωνικής αδικίας στις σύγχρονες κοινωνίες;

* Οι ερωτήσεις είναι ενδεικτικές, ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να επιλέξει από αυτές ή/και να τις καταναίμει σε διαφορετικές ομάδες.

Βήμα 4ο

Με βάση τις απαντήσεις που έχετε δώσει στα τρία προηγούμενα βήματα, γράψτε ως ομάδα ένα άρθρο στην εφημερίδα του σχολείου σας, με τίτλο:

- Μπορεί ο αγώνας των πολιτών για την αποκατάσταση της κοινωνικής αδικίας να χρησιμοποιεί βία; Μπορεί να υπάρξει κάποιος λόγος που να δικαιολογεί τις πολιτικές δολοφονίες;
- Η κάθε ομάδα διαβάσει το κείμενό της και η δραστηριότητα λήγει με μια σαφή τοποθέτηση της ομάδας, με παρότρυνση του/της εκπαιδευτικού για την πλήρη, απερίφραστη και χωρίς εξαιρέσεις καταδίκη της τρομοκρατίας στα δημοκρατικά καθεστώτα.

Προαιρετική πηγή

Άρθρο «Η στρεβλή συζήτηση για τα δικαιώματα του κ. Κουφοντίνα» του Αντύπα Καρίπογλου (εφημερίδα «Τα Νέα», 30 Ιανουαρίου 2021)

Όσο βαριά, όσο ειδεχθή κι αν είναι τα εγκλήματα για τα οποία καταδικάζεται κάποιος, η ποινή που του επιβάλλει ο φυσικός του δικαστής είναι η μόνη τιμωρία και η έκτισή της η μόνη του οφειλή. Φυσικά μπορεί να νοιώθουμε ηθική αποστροφή για τον εγκληματία, να μην τον συγχωρούμε ποτέ, να τον μισούμε. Αλλά δεν μπορούμε να κάνουμε τίποτα άλλο. Και, κυρίως, δεν μπορούμε να του στερήσουμε κανένα άλλο δικαίωμα, πέρα από αυτά που η απόφαση του δικαστηρίου του στερεί. Όταν, λοιπόν, τίθεται ζήτημα δικαιωμάτων ενός κρατουμένου που εκτίει ποινή, η απάντηση «ποια δικαιώματα έδωσες εσύ στα θύματά σου;», μπορεί να ικανοποιεί το θυμικό κάποιων, αλλά είναι βλακώδης. Ο νόμος ορίζει και το τίμημα για τις πράξεις του και τα δικαιώματά του.

Όμως, πρέπει να ξεκαθαρίσουμε ποια είναι αυτά τα δικαιώματα. Τα δικαιώματα καθορίζονται από το Σύνταγμα, τις διεθνείς συμβάσεις και τον νόμο και προβλέπουν τους όρους με τους οποίους εκτίεται η ποινή. Και οι νόμοι μπορούν να αλλάζουν εντός των ορίων του Συντάγματος και των διεθνών συμβάσεων. Κανένα θεμελιώδες δικαίωμα να εκτίει την ποινή του ο κ. Κουφοντίνας σε αγροτικές φυλακές δεν υπάρχει. Πριν, ο νόμος όριζε – κακώς, κατά την γνώμη μου - ότι μπορεί να την εκτίει υπό πιο χαλαρές συνθήκες, να παίρνει άδειες, να κάνει βόλτες. Η νέα ρύθμιση του νόμου, ότι για τα αδικήματά του η ποινή δεν μπορεί να εκτιθεί σε αγροτικές φυλακές, δεν παραβιάζει κανένα δικαίωμά του. Μετά την θέση της σε ισχύ, όσοι εκτίουν ποινή για αδικήματα τρομοκρατίας και είχαν μεταχθεί σε αγροτικές φυλακές, μέταγονται εκ νέου στο προηγούμενο σωφρονιστικό κατάστημα. Οποιαδήποτε ερμηνεία αυτής της διάταξης ως δικαίωμα του κρατουμένου να εκτίσει την ποινή του στο ίδιο ακριβώς κατάστημα που την εξέτιε πριν τις αγροτικές φυλακές, είναι απολύτως εσφαλμένη. Υπάρχει μια κακοτεχνία στην διατύπωση

της διάταξης, αλλά η έννοιά της είναι εντελώς προφανής. Η Κεντρική Επιτροπή Μεταγωγών μπορεί να διατάξει την μεταγωγή ενός κρατουμένου από το κατάστημα του Κορυδαλλού στο κατάστημα του Δομοκού, για λόγους που προβλέπει ο Σωφρονιστικός Κώδικας. Είναι, λοιπόν, ανόητο να ισχυριστεί κάποιος ότι η ΚΕΜ όφειλε να διατάξει την μεταγωγή του στον Κορυδαλλό, απ' όπου μπορούσε αμέσως να διατάξει την μεταγωγή του στον Δομοκό, αλλά παραβίασε τα δικαιώματά του επειδή το έκανε με μια απόφαση. Η μεταγωγή του κ. Κουφοντίνα στο κατάστημα Δομοκού δεν παραβιάζει κανένα απολύτως δικαίωμά του. Η ξεκάθαρη έννοια της διάταξης είναι ότι δεν μπορεί να συνεχίσει να κρατείται σε αγροτικές φυλακές, αλλά σε φυλακές του τύπου που ο νόμος ορίζει για την περίπτωση του.

Επομένως, όλη αυτή η συζήτηση των τελευταίων ημερών είναι εντελώς στρεβλή κι από τις δυο πλευρές. Ναι, τάσσομαι απολύτως με το δικαίωμα οποιουδήποτε να ενδιαφέρεται για τα δικαιώματα του κ. Κουφοντίνα και τάσσομαι απολύτως υπέρ της ευλαβικής τήρησής τους. Αλλά εδώ δεν παραβιάστηκε κανένα δικαίωμα. Και ναι, κι εγώ φρίττω μπροστά στα εγκλήματά του, αλλά θεωρώ εντελώς λάθος η φρίκη αυτή να χρησιμοποιείται ως λόγος αδιαφορίας για τα δικαιώματά του. Αυτοί που καταγγέλλουν την απόφαση μεταγωγής του στον Δομοκό, οφείλουν να υποδείξουν το δικαίωμα που παραβιάστηκε και όχι να κινούνται από τόσο φανερή συμπάθεια προς τον εγκληματία – και τα εγκλήματά του. Κι αυτοί που συμφωνούν με την μεταγωγή οφείλουν να υποστηρίξουν την νομιμότητά της και όχι να επικαλούνται το βάρος των εγκλημάτων του. Το βάρος αυτό το ζύγισε αμετάκλητα η Δικαιοσύνη. Ούτε αυτοί που πιστεύουν ότι όταν δολοφονούσε είχε καλό σκοπό και επίκεντρο τον άνθρωπο, ούτε εμείς που τον απεχθανόμαστε για τα φρικτά του εγκλήματα έχουμε δικαίωμα να το ξαναζυγίσουμε.

Γ. Σε στιγμές μεγάλης κρίσης

Βαθμίδα:

- Γυμνάσιο
- Λύκειο

Στόχος: *Οι μαθητές και οι μαθήτριες μαθαίνουν πώς ένας/μία ενεργός πολίτης αντιδρά σε μια μεγάλη κρίση όπως η πανδημία, πώς τοποθετεί τον εαυτό του μέσα σε αυτήν, πώς διαμορφώνει τις ιεραρχήσεις του, τις στάσεις και τις πράξεις του.*

Πλαίσιο: Η πανδημία ανέδειξε κοινωνικές και ατομικές δυσκολίες, τις οποίες ο κάθε πολίτης ή/και ομάδα πολιτών κλήθηκε να διαχειριστεί. Οι δυσκολίες είχαν να κάνουν με την κατάργηση κοινωνικών σχέσεων και δραστηριοτήτων, την κατάρρευση της οικονομίας και κυρίως με την διαρκή διακινδύνευση της ατομικής υγείας και της ζωής όλων. Το πώς ο/η πολίτης ενεργεί σε ένα τέτοιο περιβάλλον, ποιες στάσεις και συμπεριφορές αναπτύσσει και πόσο και πώς συμβάλλει στην αντιμετώπιση και το ξεπέραςμα της κατάστασης, συνδέεται με το ζήτημα της ατομικής και συλλογικής ευθύνης μέσα σε μια κοινωνία που βιώνει μια βαθύτατη και πολύπλευρη κρίση.

Διάρκεια: (3 διδ. ώρες)

Υλικά/μέσα: Άρθρα από εφημερίδες, ανακοινώσεις ιατρικών και επιστημονικών οργανισμών, βίντεο και φωτογραφίες από ΜΜΕ.

Περιγραφή δραστηριότητας

Σχεδιασμός: Η δραστηριότητα αυτή συνδέεται σε μεγάλο βαθμό με τα βιώματα των μαθητών και μαθητριών και αυτά αξιοποιούνται για την ανάδειξη των εννοιών της προσωπικής ευθύνης, της αλληλεγγύης, της ιεράρχησης των αναγκών σε συνθήκες κρίσης.

Βήμα 1ο

Οι μαθητές και οι μαθήτριες καλούνται από τον/την εκπαιδευτικό να αφηγηθούν πώς βίωσαν την πανδημία, μέσω της αναφοράς σε μια προσωπική τους ιστορία/εμπειρία που ήταν γι' αυτούς/ες η πιο σημαντική στην περίοδο αυτή. Την ιστορία αυτή ο κάθε μαθητής και μαθήτρια μπορεί να την αφηγηθεί, γραπτά, προφορικά, να την ζωγραφίσει, να την παρουσιάσει μέσω φωτογραφιών ή βίντεο. Στο τέλος κάθε αφήγησης το κάθε παιδί καταγράφει ένα βασικό του συμπέρασμα/μότο/κανόνα που διαμόρφωσε μέσω της ιστορίας που έζησε, όπως επίσης και αντίστοιχες λέξεις κλειδιά. Με όλο αυτό το υλικό δημιουργείται ένα κολάζ (μπορεί να είναι και ψηφιακό), με τίτλο «ιστορίες της πανδημίας»

Βήμα 2ο

Έχοντας διαθέσιμο το συνολικό υλικό, οι μαθητές και οι μαθήτριες καλούνται μέσα από τις ιστορίες να εντοπίσουν ανθρώπινες στάσεις και συμπεριφορές, δηλαδή να τις αναγνωρίσουν, να τις ταξινομήσουν, να εντοπίσουν τα θετικά και τα αρνητικά τους χαρακτηριστικά.

Βασική ερώτηση που μπορεί να υποστηρίξει αυτήν την διαδικασία στο ξεκίνημά της:

- Με ποια κριτήρια μπορούμε να ομαδοποιήσουμε τις στάσεις και τις συμπεριφορές των ηρώων των ιστοριών; (πχ με βάση του τι θεωρούν πιο σημαντικό σε αυτές τις συνθήκες, με βάση τη σύμπτωση ή όχι λόγων και έργων, με βάση τη στάση τους απέναντι στα υποχρεωτικά περιοριστικά μέτρα, με βάση το πώς διαχειρίζονται το θέμα της προσωπικής ελευθερίας).

Βήμα 3ο

Μετά δίνεται στους μαθητές και τις μαθήτριες υλικό για μελέτη υλικό σχετικό με την πανδημία, πχ ανακοινώσεις και εκκλήσεις γιατρών, θεωρίες για τη χρήση της μάσκας, βίντεο από διαδηλώσεις κατά των μέτρων αντιμετώπισης της πανδημίας, στατιστικά στοιχεία από την παγκόσμια κατάσταση, ιδιαίτερες ιστορίες που είδαν το φως της δημοσιότητας, η ανακοίνωση για την έγκριση των εμβολίων κλπ. Οι μαθητές και οι μαθήτριες καλούνται να διακρίνουν και εδώ στάσεις και συμπεριφορές που διαφαίνονται μέσα στο υλικό. Υπάρχουν κοινά σημεία με αυτές που καταγράφηκαν στο βήμα 2; Ποια είναι αυτά;

Βήμα 4ο

Αφού οι μαθητές και οι μαθήτριες καταγράψουν τελικά τα βασικά μοντέλα στάσεων και συμπεριφορών, όπως προέκυψαν και μέσω της δικής τους εμπειρίας αλλά και μέσω του υλικού που τους δόθηκε, καλούνται να ανακαλύψουν αν μέσα από τα παραπάνω μοντέλα στις συνθήκες μιας τέτοιας μεγάλης κρίσης γίνονται πιο έντονες οι συγκρούσεις ανάμεσα στις έννοιες, και αν διαμορφώνονται δίπολα, που μας υποχρεώνουν να πάρουμε μια σαφή θέση. Για παράδειγμα μπορεί να αναδειχθούν οι συγκρούσεις ανάμεσα στις παρακάτω έννοιες:

- Ελευθερία – υποχρεωτικότητα/καταναγκασμός των μέτρων
- Τα δικά μου δικαιώματα - τα δικαιώματα των άλλων
- Νομιμότητα/συμμόρφωση – παρανομία/παράβαση ως προς τα μέτρα

- Προσωπική ευχαρίστηση – προστασία των άλλων
- Οι ηλικιακές ομάδες και ο περιορισμός των μεν για την προστασία των δε
- Οι αποδείξεις των επιστημόνων – οι θεωρίες των συνομωσιολόγων
- Υγεία/ζωή ή οικονομία
- Ελευθερία ή υγεία/ζωή

Βήμα 5ο

Αφού ολοκληρωθεί η καταγραφή των διπόλων, τίθεται το ερώτημα, αν αυτές οι αντικρουόμενες έννοιες μας βάζουν σε κάποιο δίλημμα. Πρόκειται για πραγματικό δίλημμα; Για ποιο πράγμα καλείται ο πολίτης τελικά να αποφασίσει; Για την δική του ζωή; Για την ζωή των άλλων; Για το μέλλον όλων; Για το μέλλον της χώρας του; Ποια ευθύνη έχει σε σχέση με την απόφασή του; Ποια ευθύνη έχει για την στάση του; Ποια ευθύνη έχει για τους διπλανούς του; Ποια ευθύνη έχει για τη χώρα του; Τι είναι η ατομική ευθύνη; Είναι ένα ασήκωτο βάρος που μας φόρτωσαν άλλοι; Είναι να φταίω πάντα εγώ; Είναι να μου χρεώνουν οι κυβερνήσεις ότι δεν μπορούν αυτές να κάνουν; Ή είναι να αναλαμβάνει ο καθένας να κάνει ότι του αναλογεί ως πολίτης σε ένα κράτος δικαίου;

Με βάση αυτές τις ερωτήσεις γίνεται η τελική συζήτηση της δραστηριότητας, η οποία μπορεί να κλείσει με βίντεο από την τοποθέτηση του Σ. Τσιόδρα και της Κ. Σακελλαροπούλου πάνω ακριβώς στο θέμα της ατομικής ευθύνης.

Οι μαθητές και οι μαθήτριες συμπληρώνουν το πόστερ της ατομικής ευθύνης γράφοντας ο καθένας και η καθεμιά το δικό του/της ορισμό.

Δ. Πάμε κατάληψη;

Βαθμίδα:

- Γυμνάσιο
- Λύκειο

Στόχος: Να κατανοήσουν οι μαθητές και οι μαθήτριες την αντιστοιχία των διεκδικούμενων στόχων με τις χρησιμοποιούμενες μορφές πάλης, να αντιληφθούν ότι οι μορφές πάλης υπόκεινται και αυτές σε

περιορισμούς και να συνειδητοποιήσουν ότι η επιλογή μιας μορφής πάλης γίνεται με την τήρηση των δημοκρατικών κανόνων και της διαφάνειας.

Πλαίσιο: Τα τελευταία χρόνια στα σχολεία της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης εμφανίζεται το φαινόμενο των καταλήψεων την ίδια χρονική στιγμή (συνήθως λίγο πριν τα Χριστούγεννα) σε μαζική κλίμακα. Το ένα μετά το άλλο και ξεκινώντας από τις μεγάλες πόλεις, λύκεια και γυμνάσια «καταλαμβάνονται» από μαθητές, στο πλαίσιο της διεκδίκησης λύσεων σε προβλήματα που είτε σχετίζονται με την κεντρική εκπαιδευτική πολιτική (πχ εξετάσεις) είτε όχι (τοπικά προβλήματα, προβλήματα του σχολείου πχ τουαλέτες κ.ά.). Οι καταλήψεις διαρκούν περίπου το ίδιο χρονικό διάστημα και η λήξη τους γίνεται ανεξάρτητα με την επίλυση των προβλημάτων για τα οποία θεωρείται ότι πραγματοποιούνται. Στη διάρκειά τους προκαλείται εκπαιδευτική αναστάτωση (απώλεια διδακτικών ωρών, διακοπή της εκπαιδευτικής διαδικασίας κλπ), κοινωνική αναστάτωση και επαγγελματική αναστάτωση (για εκπαιδευτικούς και γονείς), με αποτέλεσμα να υπάρχουν συνέπειες λειτουργικές (παράταση σχολικού έτους, απώλεια εκδρομών και εκδηλώσεων κλπ) αλλά και παιδαγωγικές και κοινωνικές, αφού οι μαθητικές κοινότητες «εθίζονται» σε αυτές τις εθιμικού τύπου αυθαίρετες διακοπές, χωρίς την τήρηση των δημοκρατικών διαδικασιών που απαιτούνται για τη λήψη απόφασης και χωρίς την τήρηση της νομιμότητας όχι μόνο απέναντι στη δημόσια περιουσία αλλά και γενικότερα. Η δραστηριότητα αυτή δίνει την ευκαιρία να συζητηθεί από μηδενική βάση το θέμα των μορφών πάλης για τις μαθητικές διεκδικήσεις και δίνει ευκαιρία να ακουστούν όλες οι απόψεις και να εκπαιδευτούν οι μαθητές και οι μαθήτριες σε συνθήκες δημοκρατικού διαλόγου, με σεβασμό στις διαδικασίες και στη νομιμότητα.

Διάρκεια: (3 διδ. ώρες)

Υλικά/μέσα: Άρθρα από εφημερίδες, κείμενα από τα αρχεία του σχολείου, βίντεο και φωτογραφίες από ΜΜΕ.

Περιγραφή δραστηριότητας

Σχεδιασμός: Εάν στο σχολείο έχει πραγματοποιηθεί κατάληψη τα τελευταία χρόνια, είναι καλό να συγκεντρωθούν από τον/την εκπαιδευτικό πριν την δραστηριότητα, σχετικά ντοκουμέντα όπως: τα αιτήματα που διεκδικούνταν, τα πρακτικά της ψηφοφορίας σε συνελεύσεις σχετικά με την πραγματοποίηση της κατάληψης, πρακτικά από τις συνεδριάσεις του 15μελούς, ανακοινώσεις του

15μελούς ή της επιτροπής κατάληψης σχετικά με την κατάληψη, αποσπάσματα από τις συνεδριάσεις του συλλόγου διδασκόντων πριν και μετά την κατάληψη (διάρκεια και ποσοστά συμμετοχής, αποκατάσταση ζημιών, συμπλήρωση χαμένων διδακτικών ωρών κλπ), αποσπάσματα από ανακοινώσεις του συλλόγου γονέων και κηδεμόνων, ανακοινώσεις του Υπουργείου παιδείας, άρθρα σε εκπαιδευτικούς ιστότοπους καθώς και σε τοπικές και άλλες εφημερίδες, συνεντεύξεις, ρεπορτάζ σε τηλεοπτικές ειδήσεις, κλπ. Αν το συγκεκριμένο σχολείο δεν έχει εμπλακεί ποτέ σε κατάληψη τότε συγκεντρώνονται όσα από τα παραπάνω υλικά είναι δυνατόν, από ένα άλλο σχολείο (προφανώς στην περίπτωση αυτή δεν θα υπάρχουν εσωτερικά ντοκουμέντα, οπότε η δραστηριότητα θα γίνει μόνο με όσα σχετικά υπάρχουν δημόσια, δηλ σε ιστότοπους, εφημερίδες κλπ)

Βήμα 1ο

Ο/η εκπαιδευτικός με την είσοδό του/της στην τάξη, γράφει στον πίνακα με μεγάλα γράμματα τη λέξη «Κατάληψη» και καλεί τους μαθητές και τις μαθήτριες να σηκωθούν ο καθένας και η καθεμιά στον πίνακα (μπορούν και ταυτόχρονα) και να γράψουν στον ότι θέλουν. Δεν δίνεται καμιά οδηγία, κανένας περιορισμός και καμιά εξήγηση. Αφού ολοκληρωθεί η διαδικασία του καταιγισμού ιδεών, οι μαθητές και οι μαθήτριες από τα θρανία τους, προσπαθούν να ταξινομήσουν σε κατηγορίες όσα έχουν γραφεί (πχ κατηγορία με αιτήματα, με συνθήματα, με λέξεις που συνειρμικά προκύπτουν πχ αγώνας, με ιστορικά γεγονότα στα οποία παραπέμπει η λέξη, με γεγονότα του σχολείου, με συνέπειες που ακολουθούν κλπ). Οι κατηγορίες διατηρούνται από τον/την εκπαιδευτικό, προς το παρόν, στην άκρη. Με βάση αυτές ο/η εκπαιδευτικός διαμορφώνει και έναν εννοιολογικό χάρτη (σε ψηφιακή μορφή ή σε χαρτί του μέτρου), με κεντρικό πυρήνα: Πάμε κατάληψη;

Βήμα 2ο

Οι μαθητές και οι μαθήτριες χωρίζονται σε ομάδες και το υλικό που αναφέρεται στον σχεδιασμό μοιράζεται στις ομάδες. Η κάθε ομάδα καλείται να απαντήσει σε ερωτήματα που σχετίζονται με το υλικό που έχει στα χέρια της. Τα ερωτήματα αυτά είτε δίνονται έτοιμα από τον/την εκπαιδευτικό (βλ. αμέσως παρακάτω τις ενδεικτικές ερωτήσεις) είτε ζητείται από την κάθε ομάδα να βρει και να παρουσιάσει τις πληροφορίες και τα συμπεράσματα που προκύπτουν από το υλικό που έχει στα χέρια της. Ενδεικτικές ερωτήσεις που μπορούν να τεθούν είναι:

- Για ποιο λόγο έγινε η κατάληψη;

- Ποια ήταν τα αιτήματα;
- Τι είχε προηγηθεί σχετικά με τη διεκδίκηση των αιτημάτων;
- Ποια ήταν η αφορμή;
- Με ποιες διαδικασίες πάρθηκε η απόφαση;
- Πόσοι και για πόσο συμμετείχαν σε αυτήν;
- Ποιοι ήταν οι σύμμαχοι και ποιοι ήταν εναντίον της πραγματοποίησής της;
- Τι πέτυχε; Ποια από τα αιτήματα ικανοποιήθηκαν και από ποιους;
- Τι συνέπειες είχε;
- Έχετε συμμετάσχει σε κατάληψη; Με ποιο τρόπο; Ποια ήταν τα συναισθήματα και οι σκέψεις σας πριν και μετά την κατάληψη;
- Έχετε φίλους που έχουν οργανώσει/συμμετάσχει σε κατάληψη; Με ποιο τρόπο; Ποια νομίζετε πως ήταν τα συναισθήματα και οι σκέψεις τους πριν και μετά;

Βήμα 3ο

Αφού η κάθε ομάδα ολοκληρώσει τις απαντήσεις της, ζητείται από τον/την εκπρόσωπο κάθε ομάδας να τις παρουσιάσει και αμέσως μετά να συμπληρώσει ή/και να «διορθώσει» τον αρχικό εννοιολογικό χάρτη.

Βήμα 4ο

Κατόπιν οι ομάδες αναδιατάσσονται και αποκτούν ρόλους. Δημιουργείται η ομάδα των νομικών, των στατιστικολόγων, και των ιστορικών.

- Η πρώτη ομάδα, των νομικών, αναλαμβάνει να διερευνήσει το νομικό πλαίσιο της κατάληψης. (ενδεικτικά ερωτήματα: πώς μπορούν οι ομάδες πολιτών να διεκδικούν μαχητικά την ικανοποίηση αιτημάτων τους ή να διαμαρτύρονται για κάποιο θέμα; Ποιοι είναι οι φορείς στο πλαίσιο των οποίων μπορεί να ενταχθεί μια τέτοια διεκδίκηση ή διαμαρτυρία; Με ποιες διαδικασίες λαμβάνονται οι αποφάσεις; Βλ και συνδικαλιστικό και μαθητικό χώρο. Είναι όλες οι προτεινόμενες μορφές πάλης νόμιμες; Τι συνέπειες υπάρχουν από τέτοιες παράνομες ενέργειες;) Τι συμπεράσματα προκύπτουν;
- Η δεύτερη ομάδα, των στατιστικολόγων, αναλαμβάνει να ερευνήσει πόσες φορές επιλέχθηκε τα τελευταία χρόνια (πχ τα τελευταία 20 χρόνια) η κατάληψη ως μορφή πάλης και στον μαθητικό

και στον φοιτητικό και στον ευρύτερο κοινωνικό χώρο. (υπάρχουν σχετικά στοιχεία και από το Υπουργείο Παιδείας και από ανακοινώσεις σωματείων και ομοσπονδιών αλλά και από αξιόπιστες δημοσιογραφικές πηγές όπως πχ οι δημοσιογράφοι που καλύπτουν θέματα παιδείας στις εφημερίδες). Κατόπιν η ίδια ομάδα καλείται να βρει σε πόσες και ποιες περιπτώσεις η μορφή αυτή πάλης ήταν αποτελεσματική, προκάλεσε δηλαδή μερική ή ολική ικανοποίηση των διεκδικούμενων αιτημάτων. Τι συμπεράσματα προκύπτουν;

- Τέλος η τρίτη ομάδα, των ιστορικών, καλείται να ερευνήσει ιστορικές πηγές όπου χρησιμοποιήθηκε η κατάληψη ως μορφή πάλης (ενδεικτικά Πολυτεχνείο και Νομική στην Ελλάδα, Μάης του '68, μεγάλοι εργατικοί αγώνες, πόλεμοι, επαναστάσεις κλπ). Τι συμπεράσματα προκύπτουν;

Βήμα 5ο

Αφού η κάθε μια από τις τρεις ομάδες παρουσιάσει τα συμπεράσματά της, γίνεται και πάλι συμπλήρωση και διεύρυνση του εννοιολογικού χάρτη με τα νέα νομικά, στατιστικά και ιστορικά δεδομένα που έχουν προκύψει.

Βήμα 6ο

Κατόπιν ο/η εκπαιδευτικός οργανώνει ένα παιχνίδι ρόλων. Σε συνεννόηση με κάποιους μαθητές/μαθήτριες ή/και εκπαιδευτικούς αναφέρεται σε ένα μείζον πρόβλημα των μαθητών ή του σχολείου (πχ έλλειψη αιθουσών, υποστελέχωση του σχολείου, απηρχαιωμένα βιβλία κλπ) και τους καλεί να πάνε στην αίθουσα συνελεύσεων και να το συζητήσουν. Τα μέλη του πενταμελούς συμβουλίου μοιράζονται τους ρόλους του υπερασπιστή μιας κατάληψης (κατά πλειοψηφία), ενώ ένας είναι κατά και ένας δεν έχει γνώμη. Οι μαθητές και οι μαθήτριες συμμετέχουν στη συνέλευση και παίρνουν θέση στην πρόταση του συμβουλίου για κατάληψη, με όποια επιχειρήματα επιλέξει ο καθένας. Ομάδα μαθητών/τριών μπορεί να αναλάβει να προτείνει εναλλακτικές λύσεις (πέρα από την κατάληψη), άλλη ομάδα μπορεί να προετοιμαστεί να αναλάβει το ρόλο δημοσιογράφων που τους ρωτούν για τα αιτήματα και τις αποφάσεις τους, και άλλη να αναλάβει το ρόλο των γονέων. Τι θα γίνει τελικά; Το όλο δρώμενο μπορεί να βιντεοσκοπηθεί από τους μαθητές/ήτριες και να αποτελέσει υλικό αναστοχασμού για το πώς παίρνονται οι αποφάσεις και ποια είναι η ευθύνη του καθενός απέναντι σε μια καλά οργανωμένη διεκδίκηση, στην εξασφάλιση συμμαχιών και στη νομιμότητα.

Βήμα 7ο

Μετά την εικονική συνέλευση οι μαθητές και οι μαθήτριες μπορούν να χρησιμοποιήσουν όλα τα προηγούμενα υλικά, ακόμα και τα υλικά της εικονικής συνέλευσης και το βίντεο και να φτιάξουν το δικό τους (ψηφιακό ή συμβατικό) χάρτη με τίτλο: Πάμε αγώνα;

Ε. Με απόδειξη ή χωρίς;

Βαθμίδα:

- Γυμνάσιο
- Λύκειο

Στόχος: Μέσω της δραστηριότητας αυτής επιδιώκουμε τη γνωριμία των μαθητών/τριών με τις βασικές έννοιες σχετικά με τη φορολογία και με τη βασική υποχρέωση των πολιτών για την καταβολή των φόρων που τους αναλογούν, καθώς και την ευαισθητοποίηση των μαθητών/τριών πάνω στο φαινόμενο της φοροδιαφυγής και τις συνέπειές του.

Πλαίσιο: Τι είναι η φόροι; Από πότε υπάρχουν στην κοινωνία; Γιατί είναι υποχρεωτικοί και για ποιους; Ποιος τους συγκεντρώνει; Ποιος ωφελείται από αυτούς; Πληρώνουν όλοι φόρους; Τι γίνεται αν κάποιος δεν πληρώσει τους φόρους του; Τι γίνεται αν κάποιος δεν κόβει αποδείξεις ενώ είναι υποχρεωμένος; Ποιος ωφελείται από αυτό; Τι είναι η φοροδιαφυγή; Ποιες είναι οι συνέπειές της; Τι συμβαίνει στην Ελλάδα; Τι συμβαίνει στην Ευρώπη;

Μεγάλη συζήτηση γίνεται τα τελευταία χρόνια, πολύ περισσότερο με αφορμή την οικονομική κρίση αλλά και πριν από αυτήν, σχετικά με τα κρατικά έσοδα που προκύπτουν από τους φόρους. Πώς θα μπορούσε να είναι μια δίκαιη φορολογική πολιτική που δεν θα εξαντλεί τους πολίτες και τις επιχειρήσεις και ταυτόχρονα θα εξασφαλίζει τα απαραίτητα έσοδα για την αποτελεσματική λειτουργία του κράτους και των υπηρεσιών προς τους πολίτες; Ποια είναι η στάση του υπεύθυνου πολίτη απέναντι στην υποχρέωσή του να καταβάλλει τους φόρους που το κράτος του επιβάλλει; Ειδικότερα ποια πρέπει να είναι η στάση του όταν οι φόροι που του επιβάλλονται θεωρεί ότι είναι άδικοι; Ποιος είναι ο ρόλος των ελέγχων; Τι σημαίνει φορολογική συνείδηση και υπευθυνότητα όταν όλοι γύρω μου παρανομούν;

Η χώρα μας σήμερα παρά το ότι βρίσκεται σε καλή θέση ανάμεσα στις χώρες της ΕΕ ως προς τα φορολογικά έσοδα (<https://www.europarl.europa.eu/news/el/headlines/economy/20210415STO02118/metra-gia-tin-prolipsi-tis-forologikis-apatis-kai-tis-forodiafugis-stin-ee>), εξακολουθεί να έχει απώλειες εσόδων λόγω της φοροδιαφυγής. (Στοιχεία δημοσιευμένα το 2019 δείχνουν ότι είμαστε η δεύτερη κατά σειρά χώρα σε απώλειες <https://www.fortunegreece.com/photo-gallery/i-chores-tis-ee-pou-chanoun-ta-perissotera-lefta-apo-forodiafigi-fpa-ke-i-tragiki-epidosi-tis-elladas/>). Προκύπτει επομένως η ανάγκη να είναι οι πολίτες ενημερωμένοι και ευαισθητοποιημένοι όχι μόνο για την υποχρέωση που έχουν αλλά και για τις ατομικές και κοινωνικές συνέπειες που προκύπτουν από τη φοροδιαφυγή.

Διάρκεια: (4 διδ. ώρες)

Υλικά/μέσα: χαρτί του μέτρου, μαρκαδόροι, χρώματα, ψηφιακά μέσα για διάβασμα κειμένων, αναζήτηση πληροφοριών και παρακολούθηση αναρτήσεων.

Συνεργασίες: Οικονομικά επιμελητήρια, σύλλογοι οικονομολόγων

Περιγραφή δραστηριότητας

Σχεδιασμός: Η δραστηριότητα αποτελείται από τρία μέρη. Το πρώτο στοχεύει στην προσέγγιση των βασικών εννοιών και μπορεί εύκολα να πραγματοποιηθεί και στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Το δεύτερο επικεντρώνεται στο πρόβλημα της φοροδιαφυγής και στο τι συμβαίνει στη χώρα μας, στις αιτίες, τις συνέπειες και στο πώς μπορεί να αντιμετωπισθεί. Το τρίτο περιλαμβάνει μικρές δράσεις που μπορούν οι μαθητές/τριες να αναπτύξουν στην κατεύθυνση της διάδοσης μηνυμάτων για την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής.

Βήμα 1ο

Οι μαθητές/τριες καλούνται, αφού παρακολουθήσουν το βίντεο «Χιλιάδες επιχειρηματίες δεν κόβουν αποδείξεις - MEGA ΓΕΓΟΝΟΤΑ» στο <https://www.youtube.com/watch?v=5bC1gredCPw> να απαντήσουν:

- Ποιο είναι το θέμα του βίντεο;
- Ποιο είναι το πρόβλημα το οποίο θέλει να αναδείξει;
- Ποιες είναι οι αιτίες του προβλήματος όπως αναφέρονται στο βίντεο;

- Ποιες είναι οι λύσεις που αναφέρονται;
- Ποιες είναι οι συνέπειες που αναδεικνύονται;
- Σας έχει συμβεί κάτι παρόμοιο; Τι κάνατε;
- Υπάρχουν λέξεις που αναφέρονται στο βίντεο και δεν γνωρίζετε τη σημασία τους;

Ο/η εκπαιδευτικός συγκεντρώνει και καταγράφει τις απαντήσεις σε κάθε ερώτηση σε ένα αρχείο ή στον πίνακα.

Βήμα 2ο

Οι μαθητές/ήτριες καλούνται τώρα να μπουν στην ιστοσελίδα TAXEDU. Διαθέσιμη στο: https://europa.eu/taxedu/teenager_el (για 2 ηλικιακές βαθμίδες) με στόχο:

- να κατανοήσουν τις βασικές έννοιες που αναφέρονται στο βίντεο και να δώσουν τους ορισμούς γι' αυτές: φόρος, φοροδιαφυγή και ό,τι άλλο προκύψει
- να απαντήσουν στις παρακάτω ερωτήσεις:
 - τι είναι οι φόροι;
 - πώς ξεκίνησαν να υπάρχουν;
 - ποιος πληρώνει και σε ποιον φόρους;
 - ποιος ωφελείται από τους φόρους και με ποιο τρόπο;
 - τι γίνεται αν δεν πληρώσω φόρο;
 - τι γίνεται όταν ένας επιχειρηματίας δεν πληρώνει φόρο;

Για την απάντηση των ερωτήσεων είναι καλό να αξιοποιηθεί και ο διαδικτυακός τόπος TAXEDU . Διαθέσιμος στο: https://europa.eu/taxedu/teachers-corner_el

Βήμα 3ο

Οι μαθητές/ήτριες χωρίζονται σε ομάδες και διερευνούν τι συμβαίνει τα τελευταία χρόνια στη χώρα μας. Κάθε ομάδα παίρνει ένα από τα παρακάτω:

- *δια*ΝΕΟσις. *Η Φοροδιαφυγή Στην Ελλάδα.* Διαθέσιμο στο: <https://www.dianeosis.org/research/tax-evasion/>
- Χατζηνικολάου, Π. (2018). *Εξακολουθεί να διογκώνεται η φοροδιαφυγή στην Ελλάδα.* Καθημερινή. Διαθέσιμο στο: <https://www.kathimerini.gr/economy/local/967452/exakoloythei-na-diogkonetai-i-forodiatygi-stin-ellada/>
- Κορομηλάς, Γ. Α. (2018) *Αίτια και συνέπειες της φοροδιαφυγής.* Financial Free press. Διαθέσιμο στο: <https://www.fpress.gr/oi-eidikoi/story/57116/aitia-kai-synepeies-tis-forodiatygis>

- Oikonomologos.gr: Ευρετήριο οικονομικών όρων- Φοροδιαφυγή. Διαθέσιμο στο: <https://www.euretirio.com/forodiatfygi/>

Όλες οι ομάδες απαντούν τις ίδιες ερωτήσεις:

- Πώς εμφανίζεται (με ποιους τρόπους) το πρόβλημα της φοροδιαφυγής στην Ελλάδα;
- Ποιες είναι οι αιτίες;
- Ποιες είναι οι συνέπειες;
- Πώς μπορεί να αντιμετωπισθεί;
- Ποια θα είναι τα οφέλη που θα προκύψουν;

Ο/η εκπαιδευτικός συγκεντρώνει τις απαντήσεις σε ένα νέο αρχείο και παρουσιάζει τη σύγκρισή του με το αρχικό (αυτό που προέκυψε στο βήμα 1).

Βήμα 4ο

Τέλος η κάθε ομάδα αναλαμβάνει να δημιουργήσει/γράψει/σχεδιάσει/κατασκευάσει/πάρει και να παρουσιάσει ένα από τα παρακάτω:

- Ένα θεατρικό δρώμενο ή βίντεο με έναν διάλογο ανάμεσα σε έναν ιδιοκτήτη καταστήματος και σε έναν καταναλωτή, όπου ο δεύτερος αναμένει την απόδειξη για τις αγορές που έκανε και ο πρώτος επιχειρηματολογεί για τη μη έκδοση. Πώς θα αντιδράσει ο καταναλωτής; Αντίστοιχα, ανάμεσα σε έναν γιατρό/δικηγόρο/μηχανικό/εργολάβο/τεχνίτη και έναν καταναλωτή των υπηρεσιών του.
- Ένα άρθρο στη σχολική/τοπική εφημερίδα σχετικά με τη φοροδιαφυγή στην περιοχή (πχ από τους τοπικούς επιχειρηματίες και τους ελεύθερους επαγγελματίες) και τις συνέπειες που αυτή έχει στην τοπική ανάπτυξη.
- Πόστερ από μια ένωση καταναλωτών που προσκαλεί τους τοπικούς επιχειρηματίες και ελεύθερους επαγγελματίες να τηρούν τις υποχρεώσεις τους κατά τις συναλλαγές
- Συνέντευξη από ένα οικονομολόγο (στέλεχος δημόσιας οικονομικής υπηρεσίας ή επιμελητηρίου ή οικονομικού οργανισμού) της περιοχής σχετικά με τις συνέπειες από τη φοροδιαφυγή και το πώς μπορεί να αντιμετωπισθεί.
- Βίντεο-διαφήμιση κατά της φοροδιαφυγής με το σύνθημα «Δεν είναι μαγκιά να κλέβεις τον εαυτό σου!»

ΣΤ. Ένας κόσμος για τα παιδιά

Βαθμίδα:

- Μπορεί, με προσαρμογή από τον/την εκπαιδευτικό, να υλοποιηθεί από Γ' και Δ' τάξεις.
- Ε' - ΣΤ' Δημοτικού

Στόχος: Τα παιδιά να αναγνωρίζουν δικαιώματα τους και να διεκδικούν οργανωμένα τον σεβασμό τους.

Διάρκεια: 2 ώρες. Επιπλέον εξωδιδασκτικός χρόνος για την υλοποίηση καμπάνιας.

Υλικά/μέσα: Η/Υ και προτζέκτορας, χαρτί του μέτρου

Περιγραφή δραστηριότητας

Επιδιώκεται να προβληματιστούν οι μαθητές/ήτριες σχετικά με τη μη τήρηση κανόνων που έχουν θεσπιστεί για την προστασία των παιδιών.

Βήμα 1ο

Αφού οι μαθητές/ήτριες έχουν κατανοήσει την έννοια του δικαιώματος και έχουν συζητήσει για τη Διεθνή Σύμβαση που προστατεύει τα Δικαιώματα του Παιδιού, καθώς και την υποχρεωτική εφαρμογή της από τα κράτη που την έχουν υπογράψει και την έχουν επικυρώσει με νόμο στη χώρα τους (Δραστηριότητα «Δικαίωμα, τι είναι;»), συζητούν αν έχει πέσει στην αντίληψή τους να μην τηρούνται άρθρα της. Αναφέρονται σε περιπτώσεις που γνωρίζουν από την καθημερινότητά τους, την επικαιρότητα, προηγούμενες συζητήσεις στην τάξη.

Σημείωση: Η μόνη χώρα στον κόσμο που έχει υπογράψει αλλά δεν έχει επικυρώσει ακόμα ακόμα τη Σύμβαση, κάνοντάς την νόμο του κράτους, είναι οι ΗΠΑ.

Ο/η εκπαιδευτικός δείχνει στα παιδιά τον διαδραστικό χάρτη με τις χώρες που έχουν υπογράψει και επικυρώσει τη Σύμβαση, από τον ιστότοπο των Ηνωμένων Εθνών, στο <https://indicators.ohchr.org/>: Στην μπάρα «Select a treaty» επιλεγεί «Convention on the Rights of the Child». Αγγίζοντας με το κέρσορα μια

χώρα, εμφανίζονται πληροφοριακά στοιχεία σχετικά με τα έτη υπογραφής και επικύρωσης της Σύμβασης.

Κατόπιν μελετούν τον χάρτη όπου αποτυπώνεται ο σεβασμός των Δικαιωμάτων του Παιδιού στον κόσμο: *Map on the Respect of Children's Rights Worldwide* (2018) Humanium, στο <https://www.humanium.org/en/map-respect-children-rights-worldwide/>. Από την ίδια ιστοσελίδα μπορούν να κατεβάσουν και να τυπώσουν τον χάρτη σε μορφή pdf.

Σε ποια κατηγορία ανήκει η Ελλάδα; Μπορούν να υποθέσουν γιατί δεν είναι στην ομάδα των χωρών που δείχνουν τον μεγαλύτερο σεβασμό των δικαιωμάτων των παιδιών.

Προέκταση για εμπάθυνση: Προτείνεται να αναζητήσουν στατιστικά δεδομένα και πληροφορίες κατά θέμα και χώρα στον ιστότοπο της Unicef, στο <https://data.unicef.org/#> . Επίσης, μπορούν να αναζητήσουν άρθρα, κείμενα, βίντεο με περιπτώσεις παιδιών που δεν γίνονται σεβαστά τα δικαιώματά τους και να πραγματοποιήσουν παρουσίαση στη σχολική κοινότητα.

Βήμα 1ο

Τα παιδιά παρατηρούν έναν παγκόσμιο χάρτη όπου αποτυπώνονται οι 53 χώρες που έχουν απαγορεύσει με νόμο τη σωματική τιμωρία: <https://vividmaps.com/childrens-world-map-countries-ban-corporal-punishment-children/>

Στη συνέχεια διαβάζουν το άρθρο 19 της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού

Το κράτος είναι υπεύθυνο για την προστασία του παιδιού από κακοποίηση από τους γονείς ή άλλους ανθρώπους. Κάθε παιδί έχει το δικαίωμα να μάθει πώς να αποφεύγει ή αντιμετωπίζει κάθε μορφή κακοποίησης.

Πηγή: Μαθητική έκδοση της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού, στο *Εξερευνούμε τα δικαιώματα του παιδιού*. Living Democracy. Στο <https://www.living-democracy.com/el/textbooks/volume-5/part-3/documents-and-teaching-material-1/>

Το άρθρο στην πλήρη του μορφή, όπως αναγράφεται στη Διεθνή Σύμβαση του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού (20 Νοεμβρίου 1989)

Άρθρο 19

1 – Τα Συμβαλλόμενα Κράτη λαμβάνουν όλα τα κατάλληλα νομοθετικά, διοικητικά, κοινωνικά και εκπαιδευτικά μέτρα, προκειμένου να προστατεύσουν το παιδί από κάθε μορφή βίας, προσβολής ή βιαιοπραγιών σωματικών ή πνευματικών, εγκατάλειψης ή παραμέλησης, κακής μεταχείρισης ή εκμετάλλευσης, συμπεριλαμβανόμενης της σεξουαλικής βίας, κατά το χρόνο που βρίσκεται υπό την επιμέλεια των γονέων του ή του ενός από τους δύο, του ή των νομίμων εκπροσώπων του ή οποιουδήποτε άλλου προσώπου στο οποίο το έχουν εμπιστευθεί.

2 – Αυτά τα προστατευτικά μέτρα θα πρέπει να περιλαμβάνουν, όπου χρειάζεται, αποτελεσματικές διαδικασίες για την εκπόνηση κοινωνικών προγραμμάτων, που θα αποσκοπούν στην παροχή της απαραίτητης υποστήριξης στο παιδί και σε αυτούς οι οποίοι έχουν την επιμέλειά του, καθώς και για άλλες μορφές πρόνοιας και για τον χαρακτηρισμό, την αναφορά, την παραπομπή, την ανάκριση, την περίθαλψη και την παρακολούθηση της εξέλιξής τους στις περιπτώσεις κακής μεταχείρισης του παιδιού που περιγράφονται πιο πάνω, και όπου χρειάζεται, για διαδικασίες δικαστικής παρέμβασης.

Συζητούν αν ένας νόμος ή περισσότεροι νόμοι αρκούν για να προστατευτούν τα δικαιώματα των παιδιών. Τι άλλο θα μπορούσε να γίνει; Πιστεύουν ότι τα παιδιά γνωρίζουν τα δικαιώματά τους: Οι ενήλικες γνωρίζουν τα δικαιώματα των παιδιών;

Τι θα μπορούσαν να κάνουν τα παιδιά για να γίνονται σεβαστά τα δικαιώματά τους;

Καταθέτουν τις προτάσεις τους και τις καταγράφουν σε χαρτί του μέτρου.

Γράφουν επιστολή με τις προτάσεις τους και τη στέλνουν σε φορείς που ασχολούνται με τα Δικαιώματα του Παιδιού και την εφαρμογή τους: στον Συνήγορο του Παιδιού, στο Δίκτυο για τα Δικαιώματα του Παιδιού, στη Unicef, στην Action Aid κ.α.

Επιλέγουν ένα από τα δικαιώματα και οργανώνουν μία καμπάνια γύρω από αυτό (Λεπτομέρειες βήμα βήμα για την οργάνωση καμπάνιας από μαθητές/ήτριες: «Σχεδιάζοντας μια καμπάνια» και «Σχεδιάζουμε μια καμπάνια προβολής/ενημέρωσης» στο Γκόβας, Ν. & Κύρδη Κ. (2016) *Νοιάζομαι και Δρω. Εθελοντισμός, Αλληλεγγύη, Ενεργός Πολίτης. Δραστηριότητες – Ασκήσεις – Τεχνικές για τον εκπαιδευτικό* Αθήνα: Ίδρυμα Λαμπράκη, Δεσμός. Τεύχος 2, σελ. 106 και 117 αντίστοιχα. Διαθέσιμο στο <https://noiazomaikaidrw.gr/eksoseis-noiazomai-kai-drw/>)

Προέκταση

Προτείνεται η παρακολούθηση των εξής ταινιών που θίγουν ζητήματα σχετικά με τα δικαιώματα των παιδιών και τη διεκδίκησή τους από τα ίδια:

Ο Βούδας λιποθύμησε από την ντροπή (2007), της Hana Makmalbaf. Το σπίτι της μικρής Μπαχτάι, στο Αφγανιστάν, έχει βομβαρδιστεί, αλλά εκείνη είναι αποφασισμένη να βρει τετράδιο και να διανύσει μια επικίνδυνη διαδρομή και να πάει σχολείο, παρά τα επικίνδυνα παιχνίδια αγοριών που αρνούνται το δικαίωμά της στην εκπαίδευση και της επιτίθενται.

· Ούτε ένας λιγότερος (Yi ge dou bu peng shao), (1999), του Zhang Yimou. Σε ένα απομακρυσμένο χωριό της Κίνας, όπου τα παιδιά αφήνουν το σχολείο για να εργαστούν και να βοηθήσουν τις οικογένειές τους, η 13χρονη Γουέι αντικαθιστά για λίγο καιρό τον δάσκαλο. Όταν ένας μαθητής/ μια μαθήτρια φεύγει για να βρει δουλειά στην κοντινή πόλη, η Γουέι θα κάνει το παν για να τον φέρει πίσω, ακολουθώντας κατά γράμμα την εντολή του δασκάλου: «ούτε ένας λιγότερος στην τάξη». Διαθέσιμο στο <https://www.youtube.com/watch?v=h55fQSPA-gA&t=20s>

Σημείωση: Προτείνεται να συνδυαστεί με τη δραστηριότητα «Δικαίωμα, τι είναι;». Συστήνεται να ακολουθήσουν οι δραστηριότητες «Μια παρέα με άποψη» και «Η ιστορία της Μονιρέ»

Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας, εκπαιδευτικός και μαθητές/ήτριες συζητούν και επιλέγουν λέξεις ή φράσεις κλειδιά που τη χαρακτηρίζουν. Βοηθητικά ερωτήματα: Τι είναι αυτό που μπορούν τώρα να καταλάβουν καλύτερα; να κάνουν καλύτερα; Κάτι που θα κάνουν από εδώ και πέρα; Η καταγραφή μπορεί να είναι περιφραστική, περιγραφική, ανάλογα με την ηλικία των παιδιών. Μπορεί ο/η εκπαιδευτικός να έχει τον ρόλο γραμματέα για τα παιδιά που δεν γνωρίζουν ακόμα γραφή. Γράφουν τις χαρακτηριστικές λέξεις ή φράσεις σε χαρτί του μέτρου που βρίσκεται σε τοίχο της τάξης καθ' όλη τη διάρκεια του προγράμματος. Μπορούν να προσθέτουν και λέξεις ή φράσεις που σκέπτονται για τις δραστηριότητες σε δεύτερο χρόνο.

Z. Οι κανόνες του παιχνιδιού

Βαθμίδα:

- Νηπιαγωγείο- Β΄ Δημοτικού
- Γ΄ - Δ΄ Δημοτικού
- Ε΄ - ΣΤ΄ Δημοτικού

Στόχοι: Κατανόηση της αναγκαιότητας να υπάρχουν κανόνες σεβαστοί από όλους. Εισαγωγή στις δημοκρατικές διαδικασίες. Υποστήριξη των αρχών της ισότητας, του σεβασμού των άλλων, της υπευθυνότητας, της δικαιοσύνης (Θεματική: συμμετοχή στις δημοκρατικές διαδικασίες).

Διάρκεια: 2 ώρες

Περιγραφή δραστηριότητας

Βήμα 1ο

Τα παιδιά διαλέγουν ένα ομαδικό παιχνίδι ή άθλημα. Συζητούν για τους κανόνες του, τους καταγράφουν σε χαρτί του μέτρου και συμφωνούν ότι τους αποδέχονται. Προτείνεται να παίξουν το παιχνίδι για σύντομο διάστημα (5΄).

Στη συνέχεια συζητούν τα ερωτήματα που ακολουθούν:

- Τι θα συνέβαινε αν δεν ήξεραν τους κανόνες; Σε τι βοηθούν οι κανόνες στο παιχνίδι; Τι θα συνέβαινε αν δεν υπήρχαν κανόνες;
- Τι συμβαίνει αν κάποιος δεν παίρνει υπόψη του τους άλλους παίκτες;
- Τι συμβαίνει αν κάποιος παραβιάζει τους κανόνες; Τους έχει συμβεί; Τι αισθάνθηκαν; Πώς αντέδρασαν;

Βήμα 2ο

Ο/η εκπαιδευτικός προσαρμόζει τους κανόνες έτσι ώστε να ευνοούνται συγκεκριμένες, διαφορετικές κάθε φορά, ομάδες παιδιών. Για παράδειγμα, να έχουν δικαίωμα για δεύτερη προσπάθεια μόνο όσοι

έχουν κατσαρά μαλλιά ή να μετρούν διπλά οι πόντοι των παιδιών που φορούν κάτι κίτρινο κοκ. Αφού δοκιμάσουν 2-3 ή και περισσότερες αλλαγές κανόνων, συζητούν πώς τους φάνηκε η εμπειρία.

Εναλλακτικά, συζητούν πώς θα τους φαινόταν αν μια ομάδα παιδιών συμφωνήσει και επιβάλει νέους κανόνες γιατί τους ταιριάζουν καλύτερα. (Για παράδειγμα, αν η ομάδα των ψηλών παιδιών προσαρμόσει τους κανόνες έτσι ώστε να κερδίζουν εύκολα λόγω ύψους.)

Κατόπιν συζητούν:

- Ήταν δίκαιοι οι κανόνες;
- Πώς τους φαίνεται να αποφασίζει ένα άτομο ή μια ομάδα ατόμων ποιοι είναι οι κανόνες, ή να τους αλλάζει χωρίς να λάβει υπόψη όλα τα μέλη της ομάδας;
- Αν σε κάποιον δεν αρέσουν οι κανόνες, μπορεί να τους αλλάξει;
- Πώς μπορούν να αλλάξουν τους κανόνες αν τους θεωρούν άδικους;

Βήμα 3ο

Δημιουργούν ένα δικό τους παιχνίδι και θέτουν τους κανόνες του.

- Ποια κριτήρια βάζουν για να είναι δίκαιοι για όλους οι κανόνες του παιχνιδιού;
- Τι σκέφτονται να κάνουν αν κάποιος παίκτης τους παραβεί;
- Μήπως είναι δίκαιο να ξέρει από την αρχή κάθε παίκτης τις συνέπειες της «παραβάσης»;

Βήμα 4ο

Ακολουθεί συζήτηση γενίκευσης:

- Εκτός από τα παιχνίδια, σε ποιες άλλες περιπτώσεις χρειάζονται κανόνες; Τα παιδιά καταγράφουν σε χαρτί του μέτρου.
- Γιατί να θέτουμε κανόνες; Γιατί να τηρούμε κανόνες; Τα παιδιά αναπτύσσουν επιχειρήματα.

Μια παρόμοια δραστηριότητα με τίτλο «Τι είδους κανόνες χρειάζονται για να μαθαίνουμε, να ζούμε και να παίζουμε μαζί στο σχολείο;», στο Gollub, Rolf and Weidinger, Wiltrud, *Μεγαλώνουμε δημοκρατικά*, Εκδόσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης, Διαθέσιμο στο <https://www.living-democracy.com/el/textbooks/volume-2/unit-5/lesson-1/>

Προέκταση για Δ΄ ως Στ΄ Δημοτικού: Το fair play

Το fair play είναι όρος που χρησιμοποιείται τα τελευταία χρόνια στον αθλητισμό και αντιστοιχεί στο αρχαίο «Ευ αγωνίζεσθαι». Πρόκειται για μια ενέργεια, κατά τη διάρκεια ενός αθλητικού γεγονότος, που έχει σκοπό να διορθώσει μια αδικία, μια ξαφνική ανισορροπία στη δύναμη των αντιπάλων, όπως για παράδειγμα ένας τραυματισμός που δημιουργεί αριθμητικό πλεονέκτημα στη μία ομάδα. Τις περισσότερες φορές δεν υπάρχει παραβίαση των κανόνων, αλλά η ανάγκη και απόφαση των ίδιων αθλητών και αθλητριών να αποκαταστήσουν τους ίσους όρους, τη δικαιοσύνη. Μια απόφαση που δείχνει τον σεβασμό τους στους αντιπάλους και την πίστη τους στην άμυλλα.

Παραδείγματα:

Στους Ολυμπιακούς Αγώνες του 1936 στο Βερολίνο, ο 23χρονος Αμερικανός Τζέσε Όουενς είχε κατακτήσει το χρυσό μετάλλιο στα 100 μέτρα. Ο Αδόλφος Χίτλερ είχε αποχωρήσει από το στάδιο, φανερά εκνευρισμένος. Την επομένη, σειρά είχε το αγώνισμα του μήκους. Ο Όουενς δεν βρίσκεται σε καλή κατάσταση στον πρωινό προκριματικό, κάνοντας δύο άκυρες προσπάθειες και βρίσκεται ένα βήμα πριν τον αποκλεισμό του. Στην ύστατη προσπάθεια του βρίσκει έναν ανέλπιστο σύμμαχο. Ο 23χρονος Γερμανός, Λουτζ Λονγκ, η μεγάλη ελπίδα των συμπατριωτών του για την πρώτη θέση, συμβουλεύει τον Όουενς για την ακριβή θέση, στην οποία πρέπει να πατήσει πίσω από την βαλβίδα για να μη ρισκάρει. Ο Αμερικανός περνάει εύκολα στον τελικό και την επόμενη ημέρα γίνεται μεγάλη μάχη. Ύστερα από σκληρή μονομαχία, ο Τζέσε Όουενς με άλμα στα 8,06 αφήνει πίσω του τον Λόνγκ, ο οποίος έφτασε μέχρι τα 7,87 και κερδίζει το χρυσό μετάλλιο. Ο Γερμανός είναι ο πρώτος, ο οποίος τρέχει να αγκαλιάσει τον μεγάλο νικητή.

Ήθελε πολύ κουράγιο από αυτόν για να το κάνει μπροστά στον Χίτλερ. Όλα μου τα μετάλλια και τα κύπελλα δεν μετράνε καθόλου μπροστά στην 24 καρατίων φίλια που ένιωσα για τον Λονγκ εκείνη τη στιγμή” δήλωσε ο Όουενς. Η στιγμή αυτή έχει μείνει στην ιστορία για την συναδελφικότητα των δύο αθλητών, ειδικά σε εκείνη την τόσο δύσκολη εποχή.

Στους Ολυμπιακούς Αγώνες του Ρίο Ντε Τζανέιρο, το 2016, η Νίκι Χάμπλιν από τη Νέα Ζηλανδία και η Άμπι Ντ' Αγκοστίνιο από τις ΗΠΑ αγωνίζονταν στα 5.000 μ. διεκδικώντας θέση στην εξάδα. Στη μέση της διαδρομής η αθλήτρια από τη Νέα Ζηλανδία έχασε την ισορροπία της, παρασύροντας και την Αμερικανίδα. Η Ντ' Αγκοστίνιο βοήθησε την Χάμπλιν να σηκωθεί, όμως, ο τραυματισμός της πρώτης

αποδείχθηκε σοβαρότερος. Τότε, η αθλήτρια από την Αμερική έδωσε το χέρι της, βοηθώντας την συναθλήτρια της να τερματίσει. Η Ντ' Αγκοστίνο γνώρισε την αποθέωση από όλο το στάδιο και έδωσε το καλό παράδειγμα σε ολόκληρο τον κόσμο.

Πηγή: Οι μεγαλύτερες στιγμές fair play στην ιστορία του αθλητισμού, *sport24.gr*. Ανακτήθηκε στις 27/2/2019 από τον διαδικτυακό τοπό: <https://www.sport24.gr/sthles/oi-megalyteres-stigmes-fair-play-stin-istoria-toy-athlitisimoy.8847980.html>

- Τα παιδιά διαβάζουν τα αποσπάσματα από το άρθρο και το συζητούν. Τι θα έκαναν σε παρόμοια περίπτωση, αν μάλιστα τους περίμενε μια τόσο μεγάλη διάκριση; Μπορούν να σκεφτούν ανάλογες περιπτώσεις στον αθλητισμό; Στα δικά τους παιχνίδια, έχουν εκμεταλλευτεί αδυναμία του αντιπάλου; Ποιο θα ήταν το fair play στη δική τους περίπτωση;
- Εκτός από τον αθλητισμό, θα μπορούσε να εφαρμοστεί το fair play σε άλλες περιπτώσεις; Στο σχολείο; στην δουλειά;
- Διάδρομος συνείδησης: Ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να σταματήσει τη δεύτερη ιστορία στο σημείο της πτώσης της αθλήτριας και να δώσει στα παιδιά δύο εκδοχές: την πραγματική και την αντίθετή της, «η Αμερικανίδα αθλήτρια ξαναπαίγει στην κούρσα και τερματίζει έκτη». Ζητά από ένα παιδί να βγει έξω, παίρνοντας τον ρόλο της Ντ' Αγκοστίνο. Χωρίζει τα παιδιά σε δύο ομάδες. Κάθε ομάδα αναλαμβάνει να υπερασπιστεί από μία εκδοχή, με σύντομες φράσεις ή λέξεις και προετοιμάζεται για 5-7'. Ενδεικτικά: «Μόνο η νίκη έχει σημασία» «θα τα καταφέρεις να έρθεις πρώτη», «το σημαντικό είναι να λάβετε κι οι δυο μέρος» «είναι άδικο για τη Χάμπλιν» κοκ. Στη συνέχεια οι δύο ομάδες παρατάσσονται φτιάχνοντας έναν διάδρομο. Το παιδί που είχε μείνει εκτός, διασχίζει αργά τον διάδρομο και ακούει τις αντικρουόμενες σκέψεις της «συνείδησής του». Τι θα αποφασίσει;

Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας, εκπαιδευτικός και μαθητές/ήτριες συζητούν και επιλέγουν λέξεις ή φράσεις κλειδιά που τη χαρακτηρίζουν. Βοηθητικά ερωτήματα: Τι είναι αυτό που μπορούν τώρα να καταλάβουν καλύτερα; να κάνουν καλύτερα; Κάτι που θα κάνουν από εδώ και πέρα; Η καταγραφή μπορεί να είναι περιφραστική, περιγραφική, ανάλογα με την ηλικία των παιδιών. Μπορεί ο/η εκπαιδευτικός να έχει τον ρόλο γραμματέα για τα παιδιά που δεν γνωρίζουν ακόμα γραφή. Γράφουν τις χαρακτηριστικές λέξεις ή φράσεις σε χαρτί του μέτρου που βρίσκεται σε τοίχο της τάξης καθ' όλη τη διάρκεια του προγράμματος. Μπορούν να προσθέτουν και λέξεις ή φράσεις που σκέπτονται για τις δραστηριότητες σε δεύτερο χρόνο.

Η. Δικαιώματα και Υποχρεώσεις

Βαθμίδα:

- Γυμνάσιο
- Λύκειο

Στόχος: Αναγνώριση και κατανόηση της σημασίας των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, αλλά και των υποχρεώσεων του πολίτη. Η κατανόηση της έννοιας του νόμου σε μια δημοκρατική πολιτεία και της προστασίας που προσφέρει προς όλους, χωρίς διακρίσεις.

Πλαίσιο: Τα ανθρώπινα δικαιώματα, ατομικά, πολιτικά, κοινωνικά, αποτελούν βασική προϋπόθεση για την φυσική και κοινωνική ύπαρξη του ανθρώπου και εκφράζουν τη θέλησή του να ζήσει ως βιολογικό, πνευματικό και κοινωνικό ον.

Πηγάζουν από τους άγραφους νόμους (φυσικό δίκαιο), που η υπακοή σε αυτούς είναι ζήτημα συνείδησης και αισθήματος δικαίου, και έχουν κωδικοποιηθεί σε γραπτούς νόμους η εφαρμογή των οποίων είναι υποχρεωτική.

Μετά το τέλος του 2^{ου} Παγκοσμίου Πολέμου, η Γενική Συνέλευση του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών στις 10 Δεκεμβρίου 1948, υιοθέτησε την Οικουμενική Διακήρυξη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα. Αποτελεί τον θεμέλιο λίθο πάνω στον οποίο η ανθρωπότητα επιχειρεί να οικοδομήσει ένα ειρηνικό και ευοίωνα μέλλον για όλους τους ανθρώπους σε κάθε γωνιά της γης. Λειτουργώντας ως διεθνής σταθερά, επιχειρεί να διασφαλίσει την αξιοπρέπεια και την ασφάλεια όλων των ανθρώπων, καθώς και την προστασία τους, όπου κι αν βρίσκονται, από κάθε μορφής πολιτική, νομική, κοινωνική, πολιτιστική, οικονομική εκμετάλλευση ή κακομεταχείριση και, παράλληλα, από κάθε μορφής διάκριση.

Τα δικαιώματα αυτά αφορούν τον καθένα μας και προστατεύουν κάθε πτυχή της ζωής μας. Θέτουν τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες ο καθένας από εμάς μπορεί και πρέπει να είναι σε θέση να ζει με αξιοπρέπεια, χωρίς εξευτελιστική και διακριτική μεταχείριση. (Σούρλας)

Διάρκεια: (2 διδακτικές ώρες)

Υλικά: Φωτοτυπίες των ερωτήσεων, στυλό, χαρτιά για σημειώσεις

Περιγραφή δραστηριότητας

Άξονες:

- Υποχρεώσεις
- Νόμοι
- Δικαιοσύνη

*«Όλοι οι άνθρωποι γεννιούνται ελεύθεροι και ίσοι στην αξιοπρέπεια και τα δικαιώματα. Είναι προικισμένοι με λογική και συνείδηση, και οφείλουν να συμπεριφέρονται μεταξύ τους με πνεύμα αδελφότητας»**

**Άρθρο 1ο της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του ΟΗΕ*

Οι μαθητές/ήτριες συχνά θεωρούν τα ατομικά δικαιώματα δεδομένα και απεριόριστα, αδυνατούν να εντοπίσουν εύκολα παραβιάσεις ή καταχρήσεις τους, και δεν αντιλαμβάνονται ότι μπορεί, συνειδητά ή ασυνείδητα, να βρεθούν στη θέση εκείνου τα παραβαίνει τα όριά τους. Στην δραστηριότητα αυτή θα γνωρίσουν τα βασικά ατομικά δικαιώματα, θα συνειδητοποιήσουν τη σημαντικότητά τους και την εφαρμογή τους στην καθημερινή πρακτική, αλλά και θα τα συσχετίσουν με τις αντίστοιχες υποχρεώσεις - περιορισμούς τους.

Σχεδιασμός

Βήμα 1ο: Τι γνωρίζω; (45') Σημ. οι χρόνοι είναι ενδεικτικοί

Στόχος της δραστηριότητας είναι η πρώτη προσέγγιση της έννοιας των νόμων, των δικαιωμάτων αλλά και των υποχρεώσεων των νέων μέσα από την ήδη προϋπάρχουσα γνώση και εμπειρία τους.

- Τα παιδιά παίρνουν στα χέρια τους έναν πίνακα με 10 ερωτήσεις, σε ζευγάρια συζητούν και αποφασίζουν για τις απαντήσεις τους.

- Στην έρευνα αυτή μπορούν να αναζητήσουν απαντήσεις στις παρακάτω πηγές ή και σε άλλες.

		ΣΩΣΤΟ	ΛΑΘΟΣ
1.	Μπορεί ένας ανήλικος να κάνει ένα τατουάζ ή piercing χωρίς τη συμφωνία των γονιών του.		

2.	Ένα τμήμα κάνει μάθημα σε ηλεκτρονική πλατφόρμα. Μπαίνω από λογαριασμό που έχω παραβιάσει και ενοχλώ. Δεν θα με ανακαλύψουν. Αλλά και να με ανακαλύψουν δεν θα με τιμωρήσουν.		
	Αγοράζω ένα κλεμμένο smartphone. Δεν διακινδυνεύω κάτι.		
3.	Έχω επάνω μου τα ναρκωτικά για έναν φίλο χωρίς να τα χρησιμοποιώ εγώ. Δεν είναι αξιόποινη πράξη.		
4.	Χρειάζεται να ζητήσω άδεια για να φωτογραφίσω ή να βιντεοσκοπήσω κάποιον/α .		
5.	Ανήλικοι, στους οποίους μπορεί να επιβληθεί κάποιου είδους ποινή ή μέτρο θεωρούνται κατά το ποινικό δίκαιο όσοι είναι από 12 έως 18 ετών. Ποινικά αδικήματα που τελούνται από παιδιά κάτω των 12 ετών παραμένουν ατιμώρητα.		
6.	Όλα τα παιδιά έχουν δικαιώματα που προβλέπονται από νόμους και διεθνείς συμβάσεις. Το σημαντικότερο κείμενο για τα δικαιώματα των παιδιών, είναι η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού του 1989 που την έχουν υπογράψει 192 χώρες και είναι νόμος στην χώρα μας.		
7.	Εάν δεχτώ ένα προσβλητικό ή απειλητικό μήνυμα από άγνωστο σε μένα αποστολέα δεν θα πω τίποτα σε κανέναν.		
8.	Δεν είχα χρόνο να κάνω την εργασία των Νέων Ελληνικών και αντέγραψα μια έτοιμη από το διαδίκτυο.		
9.	Σύμφωνα με τον ελληνικό νόμο οι ανήλικοι χωρίζονται σε 2 κατηγορίες, α) αυτούς από 12 έως 15 ετών και β) αυτούς από 15 έως 18 ετών		
10.	Τα προσωπικά σας στοιχεία πρέπει να χρησιμοποιούνται μόνο με την άδειά σας ή με άδεια των γονέων σας εάν είστε ανήλικοι.		

Ερωτήσεις

- Ήταν δύσκολο να δώσετε βρείτε κάποιες απαντήσεις; Ποιες; Γιατί;
- Ήταν κάποιες ερωτήσεις πιο εύκολες από κάποιες άλλες; Γιατί;
- Σας βοήθησαν οι ηλεκτρονικές πηγές;

- Εάν χρησιμοποιήσατε να αναφέρετε ποιες.
- Ποια δικαιώματα και ποιες υποχρεώσεις ανακαλύψατε;
- Γιατί και πώς επηρεάζουν αυτές οι προτάσεις την ζωή σας;
- Έχετε αντιμετωπίσει κάτι παρόμοιο στην καθημερινή ζωή; Εάν ναι, πώς το αντιμετωπίσατε;
- Πού μπορείτε να μάθετε περισσότερα;
- ++

Βήμα 2ο: Τι δικαιώματα έχω; (25')

Σύμφωνα με την Οικουμενική Διακήρυξη των δικαιωμάτων του ανθρώπου το 1948 τα βασικά δικαιώματα που πρέπει να έχουν όλοι οι άνθρωποι διακρίνονται σε **ατομικά, κοινωνικά και πολιτικά**.

Τι είδους δικαιώματα είναι τα παρακάτω ;

	ΑΤΟΜΙΚΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ	ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ
Δεν μπορεί να μπει κανένας στο σπίτι μου, χωρίς να το επιτρέψω.			
Έχω δικαίωμα να πάω στο Λύκειο μετά το Γυμνάσιο.			
Έχω δικαίωμα σε υπηρεσίες υγείας που προσφέρει το κράτος.			
Έχω δικαίωμα να βάλω υποψηφιότητα για το 15μελες συμβούλιο του Σχολείου μου.			
Έχω δικαίωμα να αγοράσω ένα ποδήλατο με τα χρήματα που εξοικονόμησα από το χαρτζιλίκι μου.			
Όταν ενηλικιωθώ θα έχω δικαίωμα να ψηφίζω στις εθνικές εκλογές.			
Δεν έχω δικαίωμα να αποφασίσω για τον εαυτό μου εάν θα εμβολιαστώ ή όχι κατά του Covid 19			

Έχω δικαίωμα να ασκώ τα θρησκευτικά μου καθήκοντα ακόμα και αν ζω σε χώρα που έχει άλλη επίσημη θρησκεία από την δική μου.			
Έχω δικαίωμα να βάλω υποψηφιότητα για δημοτικός/-ή σύμβουλος όταν ενηλικιωθώ			
Έχω δικαίωμα να είμαι μέλος σε μια μη κερδοσκοπική οργάνωση για την προστασία των ζώων όταν ενηλικιωθώ.			

Αφού χαρακτηρίσετε σε ζευγάρια τα παραπάνω δικαιώματα ας δούμε τι γράψατε

- Παρατηρήσατε, ότι κάποια από τα δικαιώματα αυτά θα τα αποκτήσετε αφού ενηλικιωθείτε. Τι γνώμη έχετε ;
- Η ενηλικίωση είναι κοινή για όλες τις χώρες της ΕΕ;
- Τι επιχειρήματα υπέρ/κατά αυτού υπάρχουν;
- Ποιος επωφελείται και ποιος ζημιώνεται;
- Ποιος επηρεάζεται κυρίως από αυτό;

Βήμα 3ο: Οι υποχρεώσεις μου ως ανήλικος πολίτης. (20')

Η 11^η Δεκεμβρίου είναι Παγκόσμια Ημέρα των Δικαιωμάτων των Παιδιών.

- Τι θα περιείχε μια αντίστοιχη Παγκόσμια Ημέρα των Υποχρεώσεων των Παιδιών;

Ας αρχίσουμε από τα βασικά.

- Ας φτιάξουμε τον δεκάλογο των υποχρεώσεων των παιδιών στο Σχολείο, στην Κοινωνία, στην Οικογένεια και στον **Εαυτό τους**.
- Ας ζωγραφίσουμε
- Ας το πούμε με ένα τραγουδάκι
- Αρχίζουμε εμείς... Έχω υποχρέωση να προσέχω πολύ όταν πηγαίνω στο Σχολείο με το ποδήλατο.

Πηγές:

Σούρλας, Πρόλογος σε Δικαιώματα του Ανθρώπου Εθνικό Σχέδιο Δράσης (συλλογικό)

ΕΘΝΙΚΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ Αθήνα, Μάρτιος 2014

[https://www.un.org/development/desa/disabilities/wp-](https://www.un.org/development/desa/disabilities/wp-content/uploads/sites/15/2019/11/Greece_National-action-plan-on-human-rights.pdf)

[content/uploads/sites/15/2019/11/Greece_National-action-plan-on-human-rights.pdf](https://www.un.org/development/desa/disabilities/wp-content/uploads/sites/15/2019/11/Greece_National-action-plan-on-human-rights.pdf), ανακτήθηκε στις 22/5/2021

Θ. Δικαίωμα, τι είναι;

Βαθμίδα:

- Νηπιαγωγείο- Β΄ Δημοτικού
- Γ΄ - Δ΄ Δημοτικού
- Ε΄ - ΣΤ΄ Δημοτικού

Στόχοι: Να κατανοήσουν τα παιδιά την έννοια «δικαίωμα». Να αντιληφθούν την έκταση των δικαιωμάτων τους και να μάθουν να τα αναγνωρίζουν.

Διάρκεια: 2 ώρες

Υλικά/μέσα: χαρτί του μέτρου, μαρκαδόροι, μεγάλα post-it

Περιγραφή δραστηριότητας

Επιδιώκεται να κατανοήσουν τα παιδιά την έννοια του δικαιώματος μέσα από τις προσωπικές τους εμπειρίες και γνώσεις για τον κόσμο. Επειδή έχουν έντονη την αίσθηση του δικαίου, το οποίο επικαλούνται όποτε αισθάνονται ότι καταπιέζονται, υφίστανται κακομεταχείριση ή αδικούνται, η δραστηριότητα στηρίζεται στη διατύπωση σκέψεων και εμπειριών γύρω από αυτή την έννοια.

Τα δικαιώματα των παιδιών διακρίνονται σε τέσσερις μεγάλες κατηγορίες: Επιβίωσης, Ανάπτυξης, Προστασίας & Συμμετοχής. Ο/η εκπαιδευτικός κατά την πραγματοποίηση της δραστηριότητας, προκειμένου να διευκολύνει τα παιδιά στην κατάταξη όσων έχουν σκεφτεί, καλό είναι να χρησιμοποιήσει αυτές τις τέσσερις κατηγορίες. Για γίνει ευκολότερα η κατάταξη, προτείνεται να συμβουλευτεί την «Ομαδοποίηση των δικαιωμάτων του παιδιού σε τέσσερις διαστάσεις», στο Gollob, R. and Krapf, P. (2007). Εξερευνούμε τα δικαιώματα του παιδιού. Living Democracy. Συμβούλιο της Ευρώπης. Διαθέσιμο στο <https://www.living-democracy.com/el/textbooks/volume-5/part-3/documents-and-teaching-material-2/>

Στη συνέχεια οι σκέψεις και θέσεις των παιδιών αντιπαραβάλλονται με τα δικαιώματα, όπως ορίζονται από τη Διεθνή Σύμβαση. Με τον τρόπο αυτό διευκολύνεται η κατανόηση τόσο της έννοιας, όσο και του περιεχομένου της Σύμβασης.

Βήμα 1ο

Τι δεν είναι δίκαιο για ένα παιδί; Προσπαθώντας να βρουν απάντηση, μετά από μια αρχική συζήτηση, οι μαθητές/ήτριες, καθισμένοι σε κύκλο, σκέφτονται και γράφουν σε ξεχωριστά post-it:

- α. Τι θεωρούν ότι χρειάζεται για να ζει καλά ένα παιδί, να είναι ευτυχισμένο;
- β. Ποιες είναι οι ανάγκες τους; Τι θεωρούν απαραίτητο για να μεγαλώνει καλά ένα παιδί;
- γ. Σε ποια θέματα πρέπει να προστατεύεται, τι πιστεύουν ότι πρέπει οι ενήλικες να κάνουν για τα παιδιά;
- δ. Ποια είναι τα «μη» που τους ενοχλούν; Ακούνε οι μεγάλοι τη γνώμη τους; Στο παιχνίδι της «Επιπεδοχώρας» τι στερήθηκαν;

Για την πληρέστερη απάντηση των ερωτημάτων, ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να τους υπενθυμίσει, αν έχουν προηγηθεί, τις καταγραφές τους από τις δραστηριότητες «Το βάρος μιας ταμπέλας», «Συνταγματικός Χάρτης της τάξης» και «Μπορούν οι λέξεις να μας φέρουν κοντά;». Επίσης, να δουν φωτογραφίες παιδιών ή να διαβάσουν σύντομα λογοτεχνικά αποσπάσματα που αναφέρονται σε παιδιά που αντιμετωπίζουν δύσκολες καταστάσεις, που δεν γίνονται σεβαστά τα δικαιώματά τους (προτάσεις για αποσπάσματα από λογοτεχνικά κείμενα: Δίκτυο για τα Δικαιώματα του Παιδιού, στο <https://ddp.gr/diavazoume-gia-ta-dikaiomata-tou-paidiou-facebook/>).

Βήμα 2ο

Ο/η εκπαιδευτικός χωρίζει το χαρτί του μέτρου σε 4 στήλες με τίτλους: Ζούμε καλά, Μεγαλώνουμε και εξελισσόμαστε, Παίρνουμε μέρος / συμμετέχουμε, Προστατευόμαστε.

Κάθε παιδί διαβάζει το post-it και, παίρνοντας τη γνώμη των υπολοίπων, το τοποθετεί στη στήλη που ταιριάζει.

Στο Νηπιαγωγείο και την Α΄ τάξη, ο/η εκπαιδευτικός λειτουργεί ως γραμματέας. Χωρίζει ένα μεγάλο χαρτί του μέτρου σε τέσσερις στήλες, όσες και οι κατηγορίες των δικαιωμάτων, και γράφει ευδιάκριτα

όσα του λένε τα παιδιά στην ανάλογη στήλη. Χρησιμοποιεί 4 διαφορετικά χρώματα, ανάλογα με την κατηγορία του δικαιώματος. Στο τέλος τα διαβάζει κατά χρώμα.

Όταν ολοκληρωθεί η διαδικασία, σκέφτονται μήπως έχουν παραλείψει ή θέλουν να αλλάξουν κάτι.

Βήμα 3ο

Στη συνέχεια ο/η εκπαιδευτικός εξηγεί ότι εκπρόσωποι από πολλά κράτη ετοίμασαν μια συμφωνία, έναν νόμο με όσα πίστευαν ότι είναι δίκαια για τα παιδιά, για να την υπογράψει κάθε κράτος στη γη. Σκοπός της συμφωνίας είναι να προστατεύονται τα παιδιά, να μεγαλώνουν και να εξελίσσονται χωρίς εμπόδια, να ζουν σε καλές συνθήκες, να συμμετέχουν σε όσα τα αφορούν και να εκφράζουν τη γνώμη τους. Είναι η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού.

Τα κράτη συμφώνησαν ότι κάθε παιδί έχει μια σειρά από δικαιώματα χωρίς καμία απολύτως διάκριση εξαιτίας της φυλής, του χρώματος, του φύλου, της γλώσσας, της θρησκείας, της εθνικής ή κοινωνικής καταγωγής ή οποιασδήποτε άλλης κατάστασης.

Ο/η εκπαιδευτικός εξηγεί στα παιδιά τη σχέση της λέξης *δίκιο*, *δίκαιο* με τη λέξη *δικαίωμα*: το δικαίωμα είναι η έκφραση σε νόμο αυτού που θεωρείται δίκαιο.

Τα παιδιά διαβάζουν τη «Μαθητική έκδοση της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού» στο <https://www.living-democracy.com/el/textbooks/volume-5/part-3/documents-and-teaching-material-1/>. Αντιστοιχούν τα δικαιώματα με τις δικές τους σκέψεις που βρίσκονται στο χαρτί του μέτρου.

Στο Νηπιαγωγείο και την Α' τάξη ο/η εκπαιδευτικός διαβάζει στα παιδιά, εξηγώντας όσο πιο απλά γίνεται, τα άρθρα της Σύμβασης και μαζί αντιπαραβάλλουν με τις σκέψεις τους που έχουν καταγραφεί στο χαρτί του μέτρου.

Τι δεν είχαν σκεφτεί; Τι άλλο θα ήθελαν να προστεθεί; Πώς μπορούν να επιδιώξουν να γίνει νέος νόμος που να περιλαμβάνει όσα προτείνουν να προστεθούν; (ενδεικτικά, επιστολές, γραπτές αιτιολογημένες προτάσεις, καμπάνια...).

Βήμα 4ο

Αναρτούν στην τάξη τα Δικαιώματα του Παιδιού.

Προέκταση για Ε΄ και Στ΄ τάξεις

Κάθε παιδί επιλέγει το δικαίωμα που ταιριάζει με τα ενδιαφέροντα του ή που θεωρεί ότι είναι ιδιαίτερα σημαντικό. Ο/η εκπαιδευτικός δεν παρεμβαίνει. Δεν χρειάζεται να εξαντληθεί ο κατάλογος των δικαιωμάτων. Σκοπός είναι να ασχοληθεί κάθε παιδί με το θέμα που το ενδιαφέρει, το εμπλέκει συναισθηματικά. Ανάλογα με τις επιλογές, σχηματίζονται ομάδες. Αν υπάρχουν παιδιά που η επιλογή τους είναι μοναδική, μπαίνουν σε ομάδα με δικαίωμα της ίδιας κατηγορίας.

Κάθε ομάδα διερευνά σε μεγαλύτερο βάθος το δικαίωμα που έχει επιλέξει: ποιες είναι οι διαστάσεις του, με ποια δικαιώματα είναι συμπληρωματικό, αν εφαρμόζεται, τι συμβαίνει στην Ελλάδα... Γιατί είναι σημαντικό; Τι προτείνουν για τη βελτίωση της εφαρμογής του; Ερευνούν αν οι ενήλικοι γνωρίζουν το δικαίωμα αυτό, το αναγνωρίζουν, το θεωρούν σημαντικό. Οργανώνουν παρουσίαση του δικαιώματος και των προτάσεών τους για την καλύτερη εφαρμογή του. Γνωρίζουν φορείς που ασχολούνται με την προάσπιση του. Αποστέλλουν τις προτάσεις τους σε αρμόδιους φορείς και στον Συνήγορο του Παιδιού.

Βιβλιογραφία

Gollob, R. & Krapf, P. (2007). Εξερευνούμε τα δικαιώματα του παιδιού. Living Democracy. Συμβούλιο της Ευρώπης. Διαθέσιμο στο <https://www.living-democracy.com/el/textbooks/volume-5/>

Προέκταση (1 ώρα)

Τα παιδιά χωρίζονται σε 4-6 ομάδες. Ο/η εκπαιδευτικός μοιράζει από μία φωτογραφία με παιδιά σε καταστάσεις που συνδέονται με παραβιάσεις δικαιωμάτων. Κάθε ομάδα ετοιμάζει μια παγωμένη εικόνα της φωτογραφίας της. Η πρώτη ομάδα την παρουσιάζει και οι άλλες ομάδες πρέπει να μαντέψουν. Περιγράφουν αυτό που βλέπουν και δίνουν έναν τίτλο. Στη συνέχεια βλέπουν τη φωτογραφία, πηγή της παγωμένης εικόνας. Για ποιο δικαίωμα πρόκειται; Τι θα ήθελαν να αλλάξουν;

Ο/η εκπαιδευτικός ζητά από ένα παιδί να διορθώσει την παγωμένη εικόνα, όπως ένας γλύπτης το γλυπτό του: να δώσει την εικόνα όπως θα ήταν αν το δικαίωμα εφαρμοζόταν. Όποιο παιδί θέλει, μπορεί στη συνέχεια να κάνει κι άλλες «διορθώσεις». Μόλις συμφωνήσουν ότι η παγωμένη εικόνα δείχνει πλέον την εφαρμογή του δικαιώματος, παίρνει τη σκυτάλη η επόμενη ομάδα.

Σημείωση

Σε πολλές περιπτώσεις τα παιδιά, μετά από ένα μάθημα ή δραστηριότητα για την εκμάθηση των δικαιωμάτων τους, όπως αναγράφονται στη Σύμβαση, διεκδικούν δικαιώματα, όπως το παιχνίδι, η ψυχαγωγία, η ελεύθερη έκφραση, όταν θέλουν να «ξεφύγουν» από το μάθημα, τις εργασίες για το σχολείο ή άλλες καθημερινές ρουτίνες που τα κουράζουν. Έχει μεγάλο ενδιαφέρον ο τρόπος που το διαχειρίστηκε εκπαιδευτικός σε σχολείο της Βοσνίας μέσα από μια συζήτηση που αφενός αντιμετώπιζε με σοβαρότητα τη γνώμη και το αίτημα των παιδιών, αφετέρου ανέδειξε φαινομενικά αντικρουόμενες διαστάσεις των δικαιωμάτων, θέτοντας έτσι τον σπόρο για μια ολική κατανόησή τους, για συνυπολογισμό ποικίλων παραμέτρων. Κάτι σημαντικό για την καλλιέργεια της ιδιότητας του πολίτη. Αναλυτικά: Αλλά αυτό σημαίνει ότι έχω το δικαίωμα να κάνω διάλειμμα, έτσι δεν είναι;», στο Gollob, R. and Krarf, P. (2007). *Εξερευνούμε τα δικαιώματα του παιδιού*. Living Democracy. Συμβούλιο της Ευρώπης. Διαθέσιμο στο <https://www.living-democracy.com/el/textbooks/volume-5/part-2/teachers-background-information-8/>

I. Η ιστορία της Μονιρέ

Βαθμίδα:

- Γ'-Δ' Δημοτικού (με προσαρμογή της δραστηριότητας από τον/την εκπαιδευτικό)
- Ε'-Στ' Δημοτικού

Στόχοι: Η αναγνώριση και ο σεβασμός των δικαιωμάτων των προσφύγων. Η ανάδειξη του αισθήματος του ανήκειν

Διάρκεια: 2-3 ώρες

Υλικά/μέσα: Η/Υ και προτζέκτορας, χαρτί του μέτρου, χαρτόνια μεγέθους ¼ του Α4, εκτύπωση των κειμένων 1, 2 και 3 (αντίγραφα όσα και τα παιδιά της τάξης – το κείμενο 1 πρέπει να τυπωθεί σε χωριστό φύλλο από τα 2 και 3)

Περιγραφή δραστηριότητας

Με αφορμή το βραβευμένο ποίημα της Monira Sharifi, μιας νεαρής Αφγανής πρόσφυγα που ζει και σπουδάζει στην Ολλανδία αφού πέρασε 4 χρόνια στην Ελλάδα, οι μαθητές/ήτριες καλούνται να

προβληματιστούν σχετικά με τον σεβασμό των δικαιωμάτων των προσφύγων και μεταναστών στις χώρες τους και στις χώρες υποδοχής, καθώς και για το αν οι συνθήκες που τους οδήγησαν στη φυγή από τη χώρα τους σχετίζονται με καταπάτηση δικαιωμάτων τους. Επίσης εξετάζεται η σχέση της έννοιας του σπιτιού, με την ευρεία έννοια του ανήκειν, με την ιδιότητα του μέλους μιας κοινωνίας.

Βήμα 1ο

Οι μαθητές/ήτριες διαβάζουν το ποίημα που ακολουθεί (κείμενο 1) και συζητούν γι' αυτό.

Ενδεικτικές ερωτήσεις

- Ποιο μπορεί να είναι το πρώτο ταξίδι;
- Τι αφήνει κάτι πίσω της οριστικά; Μπορούν να υποθέσουν γιατί;
- Είναι ένα ταξίδι εύκολο;
- Πού μπορεί να βρίσκεται σήμερα η Monira;

Στη συνέχεια διαβάζουν τα βιογραφικά στοιχεία της Monira (κείμενο 2).

Βλέπουν το video του Ελληνικού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες: «Δρομέας» (48''). Διαθέσιμο στο <https://www.gcr.gr/el/news/videos?start=8> ή στο <https://www.youtube.com/watch?v=8-NBfJiyuQI&t=48s>

Αν στην τάξη φοιτούν μαθητές/ήτριες μεταναστευτικής ή προσφυγικής καταγωγής, μπορούν να μιλήσουν για τις δικές τους εμπειρίες. Δεν θα πρέπει όμως να πιεστούν, γιατί μπορεί να φέρουν τραυματικές εμπειρίες.

Τα παιδιά συνδυάζοντας το ποίημα, τα βιογραφικά στοιχεία, τις εμπειρίες των συμμαθητών/τριών τους, το βίντεο, σκέπτονται και συζητούν ποια δικαιώματα της Monira απειλήθηκαν.

Συμβουλευούνται α] τη «Μαθητική έκδοση της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού», Living democracy, διαθέσιμη στο <https://www.living-democracy.com/el/textbooks/volume-5/part-3/documents-and-teaching-material-1/>,

β] τη Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, Διεθνής Αμνηστία, διαθέσιμη στο <https://www.amnesty.gr/universal-declaration-of-human-rights> και γ] το επεξηγηματικό κείμενο *Μετανάστης και πρόσφυγας* (ακολουθεί, κείμενο 3).

Κείμενο 1: Το ποίημα

Το ταξίδι

Δένει τα μπλε κορδόνια της,
Δεν ξέρει ότι πρέπει να περπατάει για ώρες, ημέρες, μήνες και χρόνια.
Δεν ξέρει ότι δεν θα ξαναβρεί ποτέ στη βεράντα της,
ότι δεν θα κοιτάξει ποτέ ξανά τον πολυσύχναστο δρόμο.
Κοιτάζει πίσω μια φορά,
θα ήθελε να κρατήσει το χέρι της μητέρας της, αλλά περπατάει μόνη της.
Δεν θέλει να δείξει ότι είναι δύσκολο.
Δεν θέλει να δείξει ότι πρέπει.
Και πιστεύει ότι όλα θα πάνε καλά.
Αυτό είναι το πρώτο της ταξίδι.
Ο νέος κόσμος την καλεί.
Δένει τα μπλε κορδόνια της.

Δένω τα άσπρα κορδόνια μου.
Είναι περίπου 10 λεπτά με τα πόδια από το σπίτι μέχρι το σχολείο.
Ξέρω ότι αργότερα θα καθίσω στο δωμάτιό μου με μεγάλα παράθυρα και θα κοιτάξω
τον ήσυχο κήπο των γειτόνων μου.
Δεν ξέρω αν ανήκω εδώ, αλλά νιώθω σαν στο σπίτι μου,
όταν η μυρωδιά του ρυζιού γεμίζει το σπίτι μας και η μητέρα μου μαγειρεύει το Qabuli.
Δένω τα άσπρα κορδόνια μου.
Αυτό δεν είναι το πρώτο μου ταξίδι ...

Monira Sharifi

Το ποίημα βραβεύτηκε και παρουσιάστηκε στο Ολλανδικό Κοινοβούλιο.

Σημείωση: Το μετέφρασε στα ελληνικά η ίδια η Monira Sharifi και το παραχώρησε ευγενικά για αποτελέσει έναν τρόπο γνωριμίας των παιδιών στην Ελλάδα με την ιδιότητα του πρόσφυγα.

Κείμενο 2: Βιογραφικά στοιχεία

Η Monira Sharifi γεννήθηκε στο Αφγανιστάν το 1999. Είναι το τέταρτο από τα έξι παιδιά μιας οικογένειας που αναγκάστηκε να φύγει από τη χώρα, λόγω των ενόπλων συγκρούσεων και του μεγάλου κινδύνου για τη ζωή τους και να καταφύγει στο Ιράν.

Κατέφυγαν στο Ιράν και μέσω Τουρκίας στην Ελλάδα. Όταν η Monira το 2011 γράφτηκε στο 49ο Δημοτικό Σχολείο της Αθήνας, δεν ήξερε ελληνικά και της ήταν πολύ δύσκολο να παρακολουθήσει τα μαθήματα. Σε αυτό το σχολείο φοίτησε 3 χρόνια μαζί με τα δύο μικρότερα αδέρφια της.

Τα δύο τελευταία χρόνια της φοίτησής τους, τα τρία αδέρφια έμειναν σε ξενώνα ασυνόδευτων ανήλικων προσφύγων, αναμένοντας την επανένωση με την υπόλοιπη οικογένειά τους που είχε φτάσει στην Ολλανδία. Η Monira, πάντοτε ευγενική και χαμογελαστή, έμαθε γρήγορα ελληνικά και αποδείχτηκε πολύ καλή στις τέχνες. Σε όλο αυτό το διάστημα φρόντιζε τα αδέρφια της.

Το 2015, αφού ολοκληρώθηκαν οι νόμιμες διαδικασίες, η Monira με τα αδέρφια της επανενώθηκαν με την οικογένειά τους και κατοικούν πια στη Χάγη της Ολλανδίας.

Φοίτησε με επιτυχία στα ολλανδικά σχολεία και τώρα σπουδάζει στο Πανεπιστήμιο της Χάγης στο τμήμα της Ψυχολογίας.

Η μετάφραση του ποιήματός της στα ελληνικά έγινε από την ίδια.

Κείμενο 3: Μετανάστης και πρόσφυγας

(Επεξηγηματικό κείμενο για τα παιδιά)

Πολλοί άνθρωποι αναγκάζονται να φύγουν από τη χώρα που γεννήθηκαν για να βρουν δουλειά και καλύτερες συνθήκες ζωής σε άλλες περιοχές του κόσμου, αυτοί είναι οι μετανάστες. Άλλοι αναγκάζονται να εγκαταλείψουν τα σπίτια τους, τη χώρα τους, εξαιτίας μεγάλων καταστροφών ή πολέμων ή απειλής για την ελευθερία και τη ζωή τους, λόγω της θρησκείας τους, της καταγωγής τους, του χρώματός τους, των απόψεών τους... Η στέρηση, η καταπάτηση ή η αδυναμία άσκησης δικαιωμάτων τους, από τη χώρα τους. Αυτοί είναι πρόσφυγες. Ανάμεσά τους πολλά παιδιά. Αρκετά από αυτά είτε χάνουν τους γονείς τους στο δρόμο, είτε φεύγουν χωρίς αυτούς από τη χώρα τους, γιατί τα χρήματα δεν φτάνουν για το φευγιό όλων και οι γονείς προτιμούν να γλυτώσουν τα παιδιά τους.

Βήμα 2ο

Τα παιδιά παρακολουθούν το σύντομο video του Ελληνικού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες «A home for refugees in the centre of Athens» (1'13''), διαθέσιμο στο <https://www.youtube.com/watch?v=f8v5CFbpeAY&t=4s>. Με αφορμή το ποίημα και το βίντεο συζητούν για την έννοια του σπιτιού, με την ευρύτερη σημασία της, αυτήν του «ανήκειν».

Αναζητούν στο ποίημα τι είναι σπίτι για τη Monira και τις λέξεις που το δείχνουν.

Γράφουν (παιδιά και εκπαιδευτικός) σε μικρά χαρτόνια με μέγεθος περίπου ¼ του Α4 την απάντηση στο ερώτημα «Τι σημαίνει για σένα σπίτι;» και τα κολλούν γύρω από μια εκτύπωση του ποιήματος της Monira.

Σκέφτονται και συζητούν

- Με ποιες ανάγκες σχετίζεται η έννοια του σπιτιού; (οικογένεια, προστασία, ασφαλές περιβάλλον αλλά και το αίσθημα του ανήκειν)
- Με ποια δικαιώματα συνδέεται;
- Πώς μπορεί να χιζεται η σχέση του μετανάστη ή του πρόσφυγα με τη χώρα που κατέφυγε και κατοικεί; Ποιες δυσκολίες αντιμετωπίζει; Μπορεί να γίνει η νέα χώρα σπίτι του, και με ποιες προϋποθέσεις;
- Ποιες είναι οι προτάσεις τους για την καλύτερη και ταχύτερη ένταξή του στην κοινωνία της χώρας υποδοχής;
- Οι ίδιοι /ες οι μαθητές/ήτριες τι μπορούν να κάνουν γι' αυτό;

Περισσότερες ιστορίες παιδιών προσφύγων: Η σχολική ομάδα μπορεί να αναζητήσει περισσότερες ιστορίες παιδιών προσφύγων (μαρτυρίες), να καταγράψει τις δυσκολίες και τις απειλές που αντιμετώπισαν. Να συζητήσει τα δικαιώματα που στερήθηκαν και ίσως στερούνται ακόμα. Να σκεφτεί πώς μπορεί να συμβάλει στην ένταξή τους.

Ενδεικτικά:

- *Το ταξίδι του Οσάμα από την Υεμένη στην Ελλάδα.* Unicef. Διαθέσιμο στο <https://www.unicef.org/greece/node/396>
- Εκπαιδευτικό υλικό. Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες. Διαθέσιμο στο https://www.unhcr.org/gr/ekpaideutiko_yliko
- Μονόλογοι από το Αιγαίο (2016). Πανελλήνιο Δίκτυο για το Θέατρο στην Εκπαίδευση και την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες. Διαθέσιμο στο <https://www.unhcr.org/gr/monologoi>
- Οπτικοακουστικό υλικό. Διαθέσιμο στο https://www.youtube.com/playlist?list=PLDhxOid2aiAFkB2H4yyrtHq_DKKzr4X3I

Προέκταση (Στ' τάξη)

Η στέρηση δικαιωμάτων τους ή συνθήκες που δεν επέτρεπαν την άσκησή τους, ανάγκασε μετανάστες και πρόσφυγες να φύγουν από τη χώρα τους και έτσι να μην έχουν πια την ιδιότητα του πολίτη της. Δεν έχουν όμως την ιδιότητα του πολίτη ούτε στη νέα χώρα που ζουν, αν και είναι μέλη της κοινωνίας στην

οποία και προσπαθούν να ενταχθούν. Μαθαίνουν τη γλώσσα, εκπαιδεύονται, εργάζονται ή αναζητούν εργασία ...

Η νομοθεσία της χώρας που διαμένουν θέτει τις προϋποθέσεις, συνήθως αυστηρές, για να πολιτογραφηθούν, δηλαδή να γίνουν τυπικά πολίτες της.

Σε χαρτί του μέτρου, τα παιδιά καταγράφουν τα οφέλη από την πολιτογράφηση και τις προϋποθέσεις που θεωρούν σημαντικές.

Στόχος είναι να κατανοήσουν τα παιδιά ότι είναι σημαντική για την ειρηνική συνύπαρξη, τη συμβίωση, και τη δημοκρατία η συμμετοχή στα κοινά και η άσκηση πολιτικών δικαιωμάτων από όλα τα μέλη μιας κοινωνίας, ξεφεύγοντας από ξενοφοβικά ιδεολογήματα, και όχι να μάθουν ποιες είναι οι προϋποθέσεις πολιτογράφησης.

Αν ο/η εκπαιδευτικός χρειαστεί την ισχύουσα νομοθεσία για την πολιτογράφηση, μπορεί να διαβάσει το άρθρο του Β. Χρονόπουλου «Νέος Νόμος για την Ελληνική Ιθαγένεια: Προϋποθέσεις - Δικαιολογητικά – Διαδικασία» στο https://www.lawspot.gr/nomika-blogs/vasileios_hronopoylos/neos-nomos-gia-tin-elliniki-ithageneia-proypotheseis και να συμβουλευτεί έντυπο του Υπουργείου Εσωτερικών «Πώς μπορώ να γίνω Έλληνας πολίτης;», στο <https://www.ypes.gr/UserFiles/f0ff9297-f516-40ff-a70e-eca84e2ec9b9/Odhgies-Ithageneias.pdf>.

Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας, εκπαιδευτικός και μαθητές/ήτριες συζητούν και επιλέγουν λέξεις ή φράσεις κλειδιά που τη χαρακτηρίζουν. Βοηθητικά ερωτήματα: Τι είναι αυτό που μπορούν τώρα να καταλάβουν καλύτερα; να κάνουν καλύτερα; Κάτι που θα κάνουν από εδώ και πέρα; Η καταγραφή μπορεί να είναι περιφραστική, περιγραφική, ανάλογα με την ηλικία των παιδιών. Μπορεί ο/η εκπαιδευτικός να έχει τον ρόλο γραμματέα για τα παιδιά που δεν γνωρίζουν ακόμα γραφή. Γράφουν τις χαρακτηριστικές λέξεις ή φράσεις σε χαρτί του μέτρου που βρίσκεται σε τοίχο της τάξης καθ' όλη τη διάρκεια του προγράμματος. Μπορούν να προσθέτουν και λέξεις ή φράσεις που σκέπτονται για τις δραστηριότητες σε δεύτερο χρόνο.

Κ. Ο Συνταγματικός χάρτης της τάξης ή η σημασία του νόμου

Βαθμίδα:

- Νηπιαγωγείο- Β΄ Δημοτικού
- Γ΄ - Δ΄ Δημοτικού
- Ε΄ - ΣΤ΄ Δημοτικού

Στόχος: Η κατανόηση της ανάγκης να υπάρχουν κανόνες, η συμμετοχή στη διαμόρφωση των κανόνων, ο αλληλοσεβασμός, η αναγνώριση των ορίων της ατομικότητας έναντι του κοινού καλού, η κατανόηση της έννοιας του νόμου.

Διάρκεια: 2-3 ώρες.

Υλικά/μέσα: Χαρτί του μέτρου, μελάνι και ταμπόν σφραγίδας ή δαχτυλομπογιές.

Περιγραφή δραστηριότητας

Βήμα 1ο

Κάθε παιδί γράφει ανώνυμα σε χαρτί για κάποιο περιστατικό που το έκανε να νοιώσει ενόχληση, να νοιώσει ότι το αδικούν, είτε συνέβη από παιδί, είτε από τον/την εκπαιδευτικό. Ο εκπαιδευτικός συγκεντρώνει τα κείμενα, και αφού αφαιρέσει τις όποιες προσωπικές αναφορές, καταγράφει τις περιπτώσεις σε τρίτο πρόσωπο, σε χαρτί του μέτρου κάτω από τον τίτλο «Είναι άδικο να...».

Τα παιδιά σε κύκλο συζητούν:

- τι τα ενοχλεί όταν το κάνουν οι άλλοι,
- ποιες συμπεριφορές προτιμούν,
- αν σκέφτηκαν ότι με κάποια πράξη τους ενόχλησαν ή αδίκησαν κάποιον,
- πώς θα ένοιωθαν αν ήταν οι αποδέκτες αυτής της αδικίας.

Καταγράφουν σε δύο στήλες τις αρνητικές και τις θετικές συμπεριφορές που ανέφεραν.

Σημείωση: Αν αυτό το μέρος της δραστηριότητας έχει πραγματοποιηθεί ξανά τότε απλώς υπενθυμίζονται όσα είπαν και σημείωσαν.

- Τα παιδιά του Νηπιαγωγείου και της Α΄ τάξης (αν χρειάζεται) συζητούν όλα μαζί σε κύκλο. Ο/η εκπαιδευτικός παίρνει τον ρόλο του γραμματέα και καταγράφει.

Παραλλαγή

Κάθονται όλα τα παιδιά σε κύκλο. Κάθε παιδί παρουσιάζει με παντομίμα κάτι που το ενοχλεί και τα υπόλοιπα παιδιά μαντεύουν.

Βήμα 2ο

Σε μικρές ομάδες συζητούν ποιους κανόνες συμπεριφοράς θα ήθελαν για την τάξη τους. Φέρνουν τις προτάσεις τους στην ολομέλεια. Με κλήρωση, ορίζονται πρόεδρος της συζήτησης δύο γραμματείς και επιτροπή ψηφοφορίας. Οι γραμματείς συγκεντρώνουν τις προτάσεις, τις τοποθετούν στο τοίχο και τις εισάγουν για συζήτηση στην ολομέλεια. Ο πρόεδρος διευθύνει τη συζήτηση. Συζητούν με επιχειρήματα κάθε πρόταση, προτείνουν τυχόν αλλαγές, και την ψηφίζουν. Η επιτροπή ψηφοφορίας καταγράφει τις ψήφους για κάθε πρόταση. Αν υπάρχουν σε κάποιες προτάσεις διαφωνίες, τις συζητούν ξανά. Προσπαθούν να βρουν διατυπώσεις κοινά αποδεκτές.

- Τα παιδιά του νηπιαγωγείου και της Α΄ τάξης (αν χρειάζεται) συζητούν όλα μαζί σε κύκλο. Ο/η εκπαιδευτικός παίρνει τον ρόλο του γραμματέα και καταγράφει τις προτάσεις τους.

Βήμα 3ο

Καταγράφουν τους κανόνες, προσπαθώντας, σε όσες περιπτώσεις είναι δυνατόν, οι προτάσεις να είναι θετικές. Δηλαδή, προσέχουμε, κάνουμε, μιλάμε ήρεμα...και όχι δεν μιλάμε, δεν κάνουμε, δεν φωνάζουμε κλπ. Υπογράφουν και, για επισημοποίηση, βάζουν το δακτυλικό τους αποτύπωμα, χρησιμοποιώντας ταμπόν σφραγίδας ή δαχτυλομπογιά.

Ο συνταγματικός χάρτης της τάξης παραμένει κρεμασμένος στον τοίχο σε όλη τη διάρκεια της χρονιάς.

Ο κανονισμός ισχύει και για τον εκπαιδευτικό της τάξης που συνυπογράφει και οφείλει και αυτός να σέβεται και να ακολουθεί τους κανόνες της τάξης.

Όλα τα μέλη της σχολικής ομάδας είναι εγγυητές της τήρησης του συντάγματος της τάξης. Σε περίπτωση παραβίασης, ζητούν από τον «ξεχασιάρη» να διαβάσει δυνατά το άρθρο που τον αφορά.

Βήμα 4ο

Αν υπάρχουν κανόνες που δημιουργούν προβλήματα, τα παιδιά που το διαπιστώνουν μπορούν να ζητήσουν την αναθεώρησή τους με τον τρόπο που περιγράφεται στο II.

Αν διαπιστώσει κάποιο παιδί ότι κάποια άδικη κατάσταση που προκύπτει στο σχολείο δεν καλύπτεται από τον συνταγματικό χάρτη της τάξης, μπορεί να εισηγηθεί τροποποίηση και προσθήκη νέου κανόνα. Για αν γίνει αποδεκτός ο νέος κανόνας, ακολουθείται η διαδικασία που περιγράφεται παραπάνω.

Με τα παιδιά των τάξεων Ε΄ και Στ΄, που διδάσκονται Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή, υπενθυμίζεται και συζητείται η έννοια του Συντάγματος.

Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας, εκπαιδευτικός και μαθητές/ήτριες συζητούν και επιλέγουν λέξεις ή φράσεις κλειδιά που τη χαρακτηρίζουν. Βοηθητικά ερωτήματα: Τι είναι αυτό που μπορούν τώρα να καταλάβουν καλύτερα; να κάνουν καλύτερα; Κάτι που θα κάνουν από εδώ και πέρα; Η καταγραφή μπορεί να είναι περιφραστική, περιγραφική, ανάλογα με την ηλικία των παιδιών. Μπορεί ο/η εκπαιδευτικός να έχει τον ρόλο γραμματέα για τα παιδιά που δεν γνωρίζουν ακόμα γραφή. Γράφουν τις χαρακτηριστικές λέξεις ή φράσεις σε χαρτί του μέτρου που βρίσκεται σε τοίχο της τάξης καθ' όλη τη διάρκεια του προγράμματος. Μπορούν να προσθέτουν και λέξεις ή φράσεις που σκέπτονται για τις δραστηριότητες σε δεύτερο χρόνο.

Ενότητα 5^η. ΤΙ ΣΤ΄ ΑΛΗΘΕΙΑ ΣΥΜΒΑΙΝΕΙ;

Εισαγωγή

Η ενότητα αυτή έχει στόχο να προσεγγίσει απαντήσεις στα ερωτήματα που έχουν σχέση με την αναζήτηση, τη δημιουργία, τη διακίνηση και την αξιοποίηση της πληροφορίας μέσω των συμβατικών και των ψηφιακών μέσων επικοινωνίας σε μια σύγχρονη δημοκρατία.

Ποιος παράγει σήμερα την πληροφορία; Πώς η πληροφορία μετατρέπεται σε ενημέρωση; Ποιος είναι ο ρόλος των μέσων ενημέρωσης στη σύγχρονη δημοκρατία; Ποια είναι η διαφορά μεταξύ γεγονότος και γνώμης; Πού μπορώ να γράφω/αναρτώ τη γνώμη μου; Μπορεί να υπάρχουν συνέπειες από τη διατύπωση της γνώμης μου; Υπάρχει λογοκρισία στο διαδίκτυο; Από που μπορεί ένας πολίτης να ενημερωθεί; Πώς τα social media άλλαξαν τον τρόπο που οι πολίτες διαμορφώνουν γνώμη; Πώς μπορεί ο πολίτης να ελέγξει την αλήθεια μιας πληροφορίας; Με ποια κριτήρια (πρέπει να) επιλέγει τις πηγές από τις οποίες ενημερώνεται; Τι σημαίνει εγκυρότητα και αξιοπιστία μιας πηγής; Τι είναι τα fake news; Πού στοχεύουν; Γιατί διαδίδονται τόσο εύκολα; Ποιος είναι ο ρόλος του πολίτη στην εξουδετέρωση της μη έγκυρης πληροφορίας; Ποια είναι η διαφορά ανάμεσα στην παραπληροφόρηση και στην εσφαλμένη πληροφόρηση; Τι μπορώ να κάνω εγώ όταν αντιλαμβάνομαι ότι μια είδηση περιέχει ψευδές ή λάθος περιεχόμενο; Ποια είναι η σχέση ανάμεσα στην ενημέρωση/επικοινωνία και την πολιτική και κοινωνική ζωή;

Με αφετηρία αυτά και άλλα σχετικά ερωτήματα, ο εκπαιδευτικός μπορεί να υλοποιήσει τις προτεινόμενες δραστηριότητες, οι οποίες εισάγουν τους μαθητές/τις μαθήτριες σε ένα περιβάλλον διερεύνησης και διαλόγου, όπου οι ίδιοι, αξιοποιώντας τις εμπειρίες τους και συνδυάζοντας πηγές, σενάρια ρόλων, και άλλα εργαλεία στο πλαίσιο μαθητοκεντρικών μεθόδων, θα κληθούν να αναζητήσουν τις απαντήσεις. Αυτό που πρέπει να συνυπολογίσουμε είναι ότι οι σημερινοί μαθητές και οι σημερινές μαθήτριες έχουν γεννηθεί στην εποχή της εκρηκτικής ανάπτυξης του όγκου των πληροφοριών και της εκτίναξης των ταχυτήτων με τις οποίες αυτές διακινούνται και αναπαράγονται:

- Από το 2010 έως το 2020 η ποσότητα των δεδομένων που δημιουργήθηκαν, προσλήφθηκαν, διακινήθηκαν και καταναλώθηκαν αυξήθηκε σχεδόν κατά 5.000%. (πηγή: Forbes 2021)
- Στη google γίνονται καθημερινά πάνω από 2,5 δις αναζητήσεις (πηγή: Internet Live Stats, 2018)
- Οι χρήστες του WhatsApp ανταλλάσσουν έως 65 δις μηνύματα την ημέρα (πηγή: Connectiva Systems, 2018)

- Οι χρήστες του Twitter στέλνουν πάνω από ½ εκ. tweets το λεπτό. (πηγή: Internet Live Stats, Domo, 2019)
- Η κακή ποιότητα δεδομένων κοστίζει στις ΗΠΑ 3,1 τρις \$ / χρόνο (πηγή: IBM, 2019)

Επιπλέον με βάση στοιχεία των Reuters Institute και University of Oxford, όπως αποτυπώνονται τα τελευταία χρόνια στο <https://www.digitalnewsreport.org/> όλο και περισσότεροι άνθρωποι σε όλο τον κόσμο (έρευνα σε δείγμα 50.000 πολιτών σε 26 χώρες), πολύ περισσότερο οι νέοι, ενημερώνονται από το διαδίκτυο και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Ειδικά οι Έλληνες ενημερώνονται από τα κοινωνικά δίκτυα, κυρίως από το facebook, σε μεγαλύτερο βαθμό από τους κατοίκους άλλων χωρών. Ενώ δηλαδή στις περισσότερες χώρες του δείγματος (και από τις 5 ηπείρους) οι πρώτες σε χρήση ενημερωτικές ιστοσελίδες στο διαδίκτυο είναι οι ιστοτόποι εφημερίδων και τηλεοπτικών σταθμών, στην Ελλάδα παρατηρείται ότι το ενδιαφέρον των πολιτών μοιράζεται σε πολλά είδη δικτυακών τόπων, στους οποίους περιλαμβάνονται μέσα που έχουν δημιουργηθεί από δημοσιογράφους που αναδείχθηκαν από τα κυρίαρχα παραδοσιακά μέσα, αλλά και ανώνυμα ιστολόγια που συχνά φιλοξενούν θεωρίες συνωμοσίας και ανυπόστατες ειδήσεις. Παρατηρείται έλλειψη εμπιστοσύνης στα παραδοσιακά μέσα ενημέρωσης και ταυτόχρονα μια μεγάλη στροφή προς την δωρεάν διαδικτυακή ενημέρωση. Ταυτόχρονα οι Έλληνες χρήστες του διαδικτύου σχολιάζουν και κοινοποιούν ειδήσεις στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης σε υψηλότερο βαθμό απ' ό,τι οι κάτοικοι των περισσότερων χωρών του δείγματος.

Σε ένα τέτοιο λοιπόν περιβάλλον η εκπαίδευση των αυριανών πολιτών στη χρήση των ψηφιακών μέσων με τρόπο που να προάγει την αξιόπιστη και πολύπλευρη ενημέρωση, την άσκηση της κριτικής και του διαλόγου στο πλαίσιο κανόνων, τη διεκδίκηση των δικαιωμάτων, την ανάπτυξη της κουλτούρας της διαπολιτισμικής συνύπαρξης, την συμμετοχή στα κοινά και εν τέλει τη δημοκρατία, είναι συστατικό στοιχείο της εκπαίδευσης για τον ενεργό πολίτη. Πιο συγκεκριμένα ο αυριανός πολίτης θα πρέπει να είναι ενημερωμένος με τρόπο που να μπορεί:

- να κατανοεί και αξιολογεί καλύτερα ό,τι συμβαίνει γύρω του
- να παίρνει σωστές αποφάσεις
- να μπορεί να παρακολουθεί τον και να συμβάλλει γόνιμα στον δημόσιο διάλογο
- να αναλαμβάνει έγκυρες πρωτοβουλίες και να αναπτύσσει εύστοχη δράση σε θέματα τοπικά και παγκόσμια
- να ενισχύει την προσωπική του ανάπτυξη και πρόοδο
- να προάγει την κοινωνική πρόοδο και συνοχή
- να θωρακίζει την ασφάλειά του
- να προστατεύει τη δημοκρατία

Το ζητούμενο επομένως από την ενότητα αυτή είναι να κατανοήσουν οι σημερινοί μαθητές και οι σημερινές μαθήτριες αφενός ότι οι ίδιοι έχουν ΕΥΘΥΝΗ τόσο για την δημιουργία, όσο και για την πρόσληψη (κατανάλωση) και τη διακίνηση πληροφορίας, αφετέρου να γνωρίσουν τους τρόπους με τους οποίους μπορεί αυτό να επιτευχθεί.

Δραστηριότητες

Α. Τι στ' αλήθεια συμβαίνει;

Βαθμίδα:

- Γυμνάσιο
- Λύκειο

Στόχος: Επιδιώκεται να μπορούν οι μαθητές/ήτριες να αναγνωρίζουν πότε μια πληροφορία ή είδηση είναι αξιόπιστη και έγκυρη και πότε όχι. Να μπορούν γενικότερα να επιλέγουν πηγές έγκυρης ενημέρωσης και να διαμορφώνουν κριτήρια με βάση τα οποία θα αποφασίζουν πότε μια πληροφορία ή είδηση μπορεί με ασφάλεια να αξιοποιηθεί ή/και να διαμοιρασθεί.

Πλαίσιο: Η αλήθεια των δημοσιευόμενων πραγμάτων, το αν δηλαδή κάτι που αναφέρεται έχει πράγματι ισχύ, το αν μια είδηση είναι έγκυρη και μια πηγή αξιόπιστη, είναι από τα κυρίαρχα θέματα της εποχής. Είναι η εποχή των μέσων και η εμπιστοσύνη σε αυτά είναι διαρκές ζητούμενο, αφού η γνώση και η ενημέρωση είναι πλήρως διαμεσολαβημένη. Πώς μπορεί ο πολίτης να αντιληφθεί την άκυρη ή ψευδή πληροφορία; Τι μορφή μπορεί να έχει η άκυρη ή ψευδής πληροφόρηση;

Σε πρώτο επίπεδο μπορεί να είναι ή να περιλαμβάνει:

- Πλαστή - κατασκευασμένη είδηση, χωρίς καμία βάση (σε μορφή κειμένου, οπτικοακουστικού υλικού κ.ά.)
- Επιρροή μέσω διακίνησης αυθεντικών μηνυμάτων (σε μορφή κειμένου –εκτενούς ή συνοπτικού, γελοιογραφιών, memes κ.ά οπτικοακουστικού υλικού κ.λπ.)
- Παρερμηνεία δεδομένων
- Υποκειμενική παρουσίαση ή ερμηνεία δεδομένων
- Αποσπασματική χρήση δεδομένων ή φράσεων με στόχο τη χειραγώγηση της πληροφορίας ή του συμπεράσματος

- Εσφαλμένη παρουσίαση δεδομένων λόγω ανεπάρκειας στην κατανόηση, αντικειμενική και έγκυρη αξιολόγησή τους
- Σε δεύτερο επίπεδο μπορεί να είναι ακούσια (επιπόλαιη) ή σκόπιμη αναπαραγωγή των προαναφερθέντων «ειδήσεων» / «πληροφοριών» από:
- ενημερωτικά μέσα (ψευτο-ειδησεογραφικούς ιστότοπους και λογαριασμούς σε μέσα κοινωνικής δικτύωσης κ.λπ.)
- λογαριασμούς και δικτυακούς τόπους ποικίλης θεματολογίας και στόχευσης (π.χ. φερόμενους ως επιστημονικούς, πολιτικής/κοινωνικής ανάλυσης, εμπορικού/επιχειρηματικού συμφέροντος, επαγγελματικού συμφέροντος, πολιτικού συμφέροντος, ψυχαγωγικούς κ.λπ.)
- λογαριασμούς πολιτών
- Ωστόσο, παρόλο που τα πράγματα δεν είναι μόνο άσπρα ή μαύρα, παραθέτουμε εδώ ορισμένες βασικές έννοιες για τη δραστηριότητα:
- Τα γεγονότα ελέγχονται και βασίζονται σε αποδεικτικά στοιχεία.
- Η γνώμη βασίζεται σε μια πεποίθηση ή άποψη και όχι σε αποδεικτικά στοιχεία που μπορούν να επαληθευτούν.
- Η παραπληροφόρηση είναι ψευδείς πληροφορίες που δημιουργούνται και κοινοποιούνται για να κάνουν σκόπιμα κακό.
- Η εσφαλμένη πληροφόρηση είναι ψευδείς πληροφορίες που κοινοποιούνται από άτομα που δεν συνειδητοποιούν ότι είναι ψευδείς και δεν έχουν σκοπό να προκαλέσουν κακό.

Διάρκεια: (4 διδ. ώρες)

Υλικά/μέσα: χαρτί του μέτρου, μαρκαδόροι, χρώματα, ψηφιακά μέσα για διάβασμα κειμένων, αναζήτηση πληροφορίας και παρακολούθηση αναρτήσεων.

Περιγραφή δραστηριότητας

Σχεδιασμός: Η δραστηριότητα στηρίζεται στο κείμενο που βρίσκεται (Φεβρουάριος 2021) στον σύνδεσμο <https://archive.vn/gsM2W>

Το κείμενο οδηγεί σε αυτό το άρθρο: <https://archive.vn/SmRss#selection-1051.0-1056.0>

Θα χρησιμοποιηθεί επίσης και ο σύνδεσμος:
<http://arxaiaiithomi.gr/category/%CE%BA%CE%BF%CF%81%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CE%B9%CE%BF%CF%83/>

Βήμα 1ο

Ο εκπαιδευτικός χωρίζει την τάξη σε 4 ομάδες και μοιράζει στην κάθε ομάδα τον στον σύνδεσμο <https://archive.vn/gSM2W>, ο οποίος οδηγεί στο άρθρο: <https://archive.vn/SmRss#selection-1051.0-1056.0>. Ο εκπαιδευτικός καλεί τις ομάδες αφού μελετήσουν τα δύο κείμενα, να απαντήσουν στο ερώτημα: «Αν θεωρήσουμε ότι σας κεντρίζει το ενδιαφέρον και πιστεύετε ότι το ίδιο ενδεχομένως ισχύει και για το δίκτυο των επαφών σας, θα την αναπαράγετε (κάνετε “share”); Παρακαλώ αιτιολογήστε την απάντησή σας»

Βήμα 2ο

Οι ομάδες παρουσιάζουν την απάντησή τους. Ο εκπαιδευτικός σημειώνει τις απαντήσεις και μετά την ολοκλήρωσή τους ανακοινώνει ότι:

«Η είδηση αυτή δεν είναι έγκυρη. Το Δελτίο Τύπου (ΔΤ) της ΕΛΣΤΑΤ με ημερομηνία 20 Ιανουαρίου 2021, το οποίο παρατίθεται και ως τεκμήριο μέσα στο άρθρο, αναφέρεται σε στοιχεία που δεν αφορούν ολόκληρο το 2020, αλλά την περίοδο από την 1η έως την 49η εβδομάδα. Όπως αναφέρεται σαφώς μέσα σε αυτό το ΔΤ, οι θάνατοι στην Ελλάδα έως την 49η εβδομάδα του 2020 ανήλθαν σε 121.444, ενώ ο ίδιος αριθμός για το έτος 2019 ήταν 117.171. Επομένως, στο διάστημα αυτό οι θάνατοι κατά το έτος 2020 ήταν όντως περισσότεροι και η ΕΛΣΤΑΤ δεν έχει παραποιήσει στοιχεία. Οι συγγραφείς του συγκεκριμένου άρθρου επέλεξαν να συγκρίνουν τα δεδομένα για τους θανάτους στη διάρκεια ολόκληρου του 2019 με τα αντίστοιχα για τις 49 από τις συνολικά 52 ημερολογιακές εβδομάδες του 2020. Παρόλο, δηλαδή, που παρατίθενται χωρίς διαστρέβλωση τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, γίνεται παρερμηνεία τους με τρόπο επιστημονικά άκυρο.»

Το κείμενο αυτό μπορεί να δοθεί και τυπωμένο στις ομάδες, οι οποίες τώρα καλούνται να απαντήσουν στα παρακάτω ερωτήματα:

- Πιστεύετε ότι η ψευδής πληροφόρηση που περιλαμβάνεται στο άρθρο αυτό έγινε από λάθος ή από πρόθεση;

- Πόσο σημαντική είναι η λεπτομέρεια που διαφοροποιεί στη συγκεκριμένη περίπτωση την αληθιά και έγκυρη πληροφορία από την άκυρη και γιατί;
- Ποιος πιστεύετε ότι είναι ο στόχος αυτού του δημοσιεύματος;
- Το παραπλανητικό αυτό άρθρο που παρουσιάζεται με μορφή είδησης ξεκίνησε από το συγκεκριμένο site και αναπαράχθηκε και από άλλα. Διακινήθηκε ως είδηση στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης επηρεάζοντας κάποιες/-ους πολίτες. Τι συνέπειες θεωρείτε ότι θα μπορούσε να έχει η ευρεία διακίνησή του ως έγκυρου;
- Ποιος έχει την ευθύνη για τη διακίνηση μιας πληροφορίας;
- Αν δεν είχατε τον χρόνο να δείτε αναλυτικά τα στατιστικά στοιχεία, τι είναι εκείνο που πιθανώς θα έπαιζε ρόλο στην απόφασή σας να πιστέψετε ότι είναι έγκυρο/άκυρο;

Οι ομάδες παρουσιάζουν τις απαντήσεις τους και ακολουθεί συζήτηση.

Βήμα 3ο

Στο πλαίσιο της παραπάνω συζήτησης ο εκπαιδευτικός μπορεί να αναφερθεί στα Ελληνικά hoaxes, τα οποία εντόπισαν και κατήγγειλαν την «είδηση» αυτή, καθώς βασίζεται σε ψευδείς ισχυρισμούς. Ενημερώνει τους μαθητές/ τις μαθήτριες ότι τόσο το site που δημιούργησε την ψευδή είδηση όσο και εκείνα που την είχαν διακινήσει, την απέσυραν αμέσως, δηλ. την εξαφάνισαν σαν να μην την είχαν αναρτήσει ποτέ. Ένα μόνο από αυτά παραδέχτηκε το λάθος του και διόρθωσε την είδηση επικαλούμενο ότι όλοι κάνουμε λάθη και ότι ο σεβασμός προς τους αναγνώστες επιβάλλει να τα ομολογούμε. Οι μαθητές/ήτριες καλούνται να αναζητήσουν πληροφορίες για τα Ελληνικά hoaxes και αν απαντήσουν στα εξής:

- Τι είναι τα Ελληνικά hoaxes;
- Πώς λειτουργούν;
- Αναφέρετε μερικά παραδείγματα από πρόσφατες ανακοινώσεις τους
- Θεωρείτε σημαντικό το ρόλο τους;

Βήμα 4ο

Κατόπιν ο εκπαιδευτικός παραπέμπει τους μαθητές/τις μαθήτριες στον σύνδεσμο:
<http://arxaiathomi.gr/category/%CE%BA%CE%BF%CF%81%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CE%B9%CE%BF%C>

[F%83/](#) και τους δίνει λίγο χρόνο να περιηγηθούν σε αυτόν και να απαντήσουν στα παρακάτω ερωτήματα, δικαιολογώντας τις απαντήσεις τους:

- Ποιο είναι το θέμα του συγκεκριμένου ιστότοπου;
- Πώς θα χαρακτηρίζατε τη θεματολογία του;
- Πώς θα χαρακτηρίζατε την αισθητική του;
- Σας έκανε κάτι εξαιρετικά θετική εντύπωση;
- Σας έκανε κάτι εξαιρετικά αρνητική εντύπωση;
- Θα το χρησιμοποιούσατε για να πάρετε πληροφορίες για κάποια εργασία;
- Θα το προτείνατε ως ενδιαφέρον σε κάποιον φίλο σας;
- Θα το αναπαράγατε;

Βήμα 5ο

Οι ομάδες αφού απαντήσουν τα παραπάνω, καλούνται να αναζητήσουν στο διαδίκτυο τα κριτήρια με βάση τα οποία ένας ιστότοπος θεωρείται αξιόπιστος. Οι ομάδες ανακοινώνουν τα αποτελέσματα της αναζήτησής τους και τα κριτήρια του αξιόπιστου ιστότοπου (πχ αναγράφεται υποχρεωτικά ο υπεύθυνος του ιστότοπου, ημερομηνίες σε κάθε ανάρτηση, πηγές εικόνων και άρθρων, δεν υπάρχουν ορθογραφικά και συντακτικά λάθη, τα άρθρα είναι ενυπόγραφα κλπ) αναρτώνται ή καταγράφονται σε εμφανές σημείο της τάξης. Οι μαθητές/ήτριες καλούνται να απαντήσουν ξανά τα προηγούμενα ερωτήματα, με έμφαση στα 3 τελευταία, με βάση τα κριτήρια αξιοπιστίας ενός ιστότοπου.

Βήμα 6ο

Τέλος οι ομάδες παίρνουν η κάθε μια από ένα άρθρο από τα παρακάτω:

Άρθρο 1: <https://www.310.gr/blog/den-paratirithikan-provlimata-ygeias-se-mesoprothesmousxristes-ilektronikon-tsigaron.html>

Άρθρο 2:

<https://www.vapormarket.gr/vapormarketblog/%CE%91%CF%82%20%CE%BC%CE%B9%CE%BB%CE%AE%CF%83%CE%BF%CF%85%CE%BC%CE%B5%20%CE%B3%CE%B9%CE%B1%20%CF%84%CE%B7%CE%BD%20%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CF%84%CE%AF%CE%BD%CE%B7.%20%CE%95%CE%AF%CE%BD%CE%B1%CE%B9%20%CE%A4%CE%9F%CE%A3%CE%9F%20%CE%B5%CF%80%CE%B9%CE%BA%CE>

E%AF%CE%BD%CE%B4%CF%85%CE%BD%CE%B7%20%CF%8C%CF%83%CE%BF%20%CF%84
%CE%B7%CE%BD%20%CF%80%CE%B1%CF%81%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%B9%CE%AC%
CE%B6%CE%BF%CF%85%CE%BD

Άρθρο 3ο:

<https://www.kathimerini.gr/life/health/934460/kapnisma-i-atmismo-to-ilektroniko-tsigarokryvei-toys-dikoys-toy-kindynoys/>

Άρθρο 4ο:

<https://www.hopkinsmedicine.org/health/wellness-and-prevention/5-truths-you-need-to-know-about-vaping>

(για την κατανόηση του άρθρου 4 θα πρέπει να έχει η ομάδα καλή γνώση της Αγγλικής γλώσσας).

Αφού οι μαθητές/ήτριες της κάθε ομάδας διαβάσουν το άρθρο που τους ανατέθηκε, καλούνται να απαντήσουν στα εξής ερωτήματα:

- Αν έπρεπε να συνοψίσετε το κεντρικό μήνυμα αυτού του άρθρου σε δύο προτάσεις τι θα λέγατε;
- Ποιος πιστεύετε ότι είναι ο στόχος αυτού του άρθρου;
- Πώς αξιολογείτε την τεκμηρίωση αυτού του άρθρου;
- Πρόκειται για επιστημονικό άρθρο;
- Θεωρείτε ότι η ενημέρωση που προσφέρει είναι έγκυρη και αντικειμενική;
- Τι θα μπορούσατε να κάνετε για να αξιολογήσετε την εγκυρότητα αυτού του άρθρου;
- Θα το διακινούσατε; Γιατί;

Βήμα 7ο

Τέλος, αφού οι μαθητές/ήτριες παρουσιάσουν τις απαντήσεις τους, καλούνται να προτείνουν σε κάποιους φίλους τους που τους έχει ανατεθεί να φτιάξουν μια εργασία σχετικά με την υγιεινή διατροφή των εφήβων, τουλάχιστον 4 έγκυρους ιστότοπους σχετικούς με το θέμα.

B. Η δύναμη της εικόνας

Βαθμίδα:

- Γ' - Δ' Δημοτικού
- Ε' - ΣΤ' Δημοτικού

Στόχοι: Κατανόηση, κριτική ανάγνωση και αποδόμηση μηνυμάτων που εκπέμπουν οι φωτογραφίες και οι λεζάντες τους, όπως χρησιμοποιούνται από τα ΜΜΕ. Ανάπτυξη συνεργασίας, επικοινωνίας, κριτικής σκέψης, ικανότητας διάκρισης (ως προς την αξιοπιστία) της πληροφορίας

Διάρκεια: 1-2 διδακτικές ώρες

Υλικά/μέσα: εκτυπώσεις των φωτογραφιών που αναφέρονται στη δραστηριότητα, εφημερίδες ή περιοδικά ή φωτογραφικά αρχεία (μπορεί να είναι ψηφιακά με εξασφαλισμένη την πρόσβαση των παιδιών και την εκτύπωση της φωτογραφίας που θα επιλέξουν), Η/Υ και προτζέκτορας, χαρτιά Α4

Περιγραφή δραστηριότητας

Με την αξιοποίηση φωτογραφιών και video οι μαθητές/ήτριες προσεγγίζουν βιωματικά τη δύναμη των μέσων, τόσο από την πλευρά των χρηστών, όσο και από την πλευρά των παραγωγών ενός μηνύματος. Αποκτούν μια πρώτη ιδέα για το πώς χτίζεται μια εικόνα του κόσμου (ή περισσότερες) από τα μέσα, πώς επηρεάζουν το κοινό και τις απόψεις του. Επιδιώκεται να μπορούν να αμφισβητήσουν, να φιλτράρουν τα μηνύματα που παρουσιάζονται ως η μόνη αλήθεια.

Βήμα 1^ο

Οι μαθητές/ήτριες παρατηρούν τη φωτογραφία που ακολουθεί. Κάθε παιδί γράφει τη δική του λεζάντα. Στη συνέχεια τις διαβάζουν. Είναι όλες ίδιες; Τα παιδιά προβληματίζονται: γιατί διαφέρουν; Μπορεί καθένας μας να βγάλει διαφορετικά συμπεράσματα για την ίδια εικόνα;

Children Jumping, Jon Grainger (licensed under CC BY 2.0)

Βήμα 2^ο

Γιατί όταν η λεζάντα αλλάζει ο αναγνώστης «βλέπει» ότι η εικόνα αφηγείται κάτι διαφορετικό;

Οι μαθητές/ήττριες χωρίζονται σε 3 ομάδες. Και στις 3 ομάδες ο/η εκπαιδευτικός δίνει την ίδια φωτογραφία, αυτήν που ακολουθεί, με διαφορετικές όμως λεζάντες. Στην πρώτη ομάδα ο/η εκπαιδευτικός δίνει τη φωτογραφία με τη λεζάντα «Απαγωγή μικρού παιδιού». Στη δεύτερη με τη λεζάντα «Τα πρώτα του βήματα». Στην τρίτη με τη λεζάντα «Το έσκασε...».

Τα παιδιά, βάσει της φωτογραφίας και της λεζάντας, φαντάζονται τι αφηγείται η εικόνα. Πώς ερμηνεύουν τη μεγάλη σκιά; Ως απειλή; Ως παιχνίδι; Ως προστασία; Στη συνέχεια παρουσιάζουν σε ολομέλεια τις εκδοχές τους. Συζητούν πόσο επηρεάζεται εκείνος που βλέπει τη φωτογραφία από το κείμενο που τη συνοδεύει.

Οι μαθητές/ήττριες τυπώνουν ή κόβουν φωτογραφίες από εφημερίδες και περιοδικά. Προσθέτουν τις δικές τους λεζάντες, που τις ερμηνεύουν διαφορετικά.

Children, Huntz. Διαθέσιμη στο <https://search.creativecommons.org/photos/771b6159-3f0f-499e-99dd-3d30a2011387>

Βήμα 3^ο

A. Ο/η εκπαιδευτικός τυπώνει 2 φορές τις φωτογραφίες της λέαινας με το μικρό, που βρίσκονται στο <https://i.redd.it/8bb8utsc12y31.jpg> (ανακτήθηκε 2/6/2021). Η πρώτη δίνει την εντύπωση ότι η λέαινα τρώει ένα μικρό ζώο, η 2^η δείχνει ότι το μεταφέρει με το στόμα, όπως κάνουν πολλά ζώα.

Κόβει τη μία εκτύπωση ώστε να μείνει η πρώτη φωτογραφία με τη λέαινα που έχει το μικρό στο στόμα και ρωτά τα παιδιά τι βλέπουν.

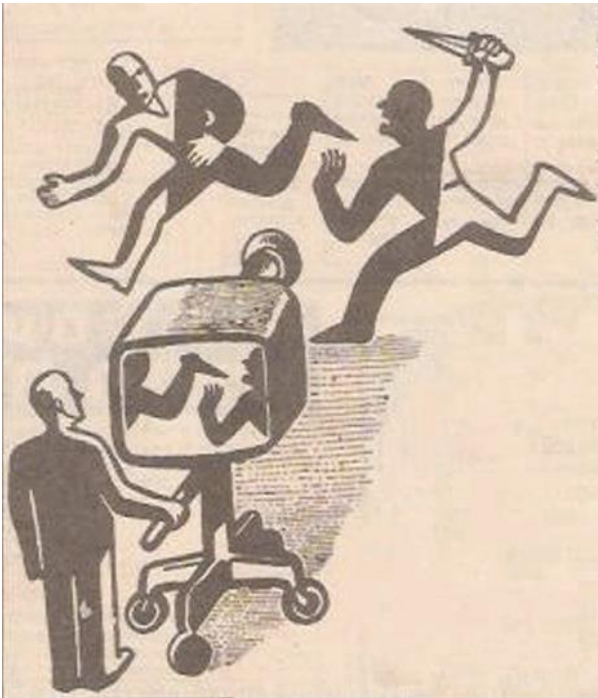
Αφού θέσει το ερώτημα «Γιατί έχουμε την τάση να πιστεύουμε ότι η φωτογραφία δεν λέει ψέματα;», δείχνει στα παιδιά τη δεύτερη εκτύπωση που περιλαμβάνει και τις δύο φωτογραφίες της λέαινας με το μικρό της. Τι συμβαίνει στ' αλήθεια;

B. Εκτυπώνει τις δύο φωτογραφίες του άντρα με τη ρακέτα, από το <https://noonecares.me/wp-content/uploads/2018/10/5945fc0ebb4852160b59.jpg>. Στην 1^η εικόνα ένας άντρας φαίνεται να απειλεί

ένα παιδί με τη ρακέτα που κρατάει. Στη δεύτερη το πλάνο είναι διευρυμένο και φαίνεται ότι πρόκειται για ένα παιχνίδι με μερικά παιδιά θεατές. Ο/η εκπαιδευτικός δείχνει στα παιδιά την πρώτη φωτογραφία και τους ζητά να υποθέσουν τι συμβαίνει. Στη συνέχεια δείχνει τη δεύτερη, τη πιο διευρυμένη. Τι συμβαίνει στ' αλήθεια;

Γ. Βλέπουν το παρακάτω σκίτσο, στο οποίο ο χειριστής της κάμερας κόβει την εικόνα έτσι ώστε να δείχνει αυτό που ο ίδιος θέλει να προβάλει και όχι αυτό που πραγματικά συμβαίνει (διαθέσιμο στο <https://archive.org/details/The-Media-Shows-You-What-They-Want>).

Με αφορμή τις φωτογραφίες της λείαινας, του παιχνιδιού με τις ρακέτες και το σκίτσο συζητούν πώς μπορεί ο τρόπος που παρουσιάζεται ένα γεγονός μέσα από την απεικόνισή του να διαστρεβλώνει την πραγματικότητα. Γιατί είναι σημαντικό να ξέρουμε τι πραγματικά έχει συμβεί; Πώς μπορούμε να το διαπιστώσουμε; Ο/η εκπαιδευτικός τους βοηθά να σκεφτούν τη διασταύρωση των πηγών, την ευρύτερη έρευνα.

Προέκταση

Με αφορμή τις φωτογραφίες του παιχνιδιού με τη ρακέτα και το στίτσο, προτείνεται να δουν το βιβλίο του Istvan Banyai με τον τίτλο ZOOM, διαθέσιμο στο <https://www.youtube.com/watch?v=IfQ-2RzrkCU&t=32s> (ανακτήθηκε 20/4/2021). Ένα βιβλίο χωρίς λόγια - μόνο με εικόνες, που όμως καμιά δεν είναι όπως φαίνεται. Η εικόνα κάθε σελίδας είναι μονάχα μια λεπτομέρεια από την επόμενη εικόνα. Σε κάθε σελίδα του βιβλίου ανοίγει η γωνία θέασης, ανατρέποντας διαρκώς την αντίληψή του για το περιεχόμενο της εικόνας.

Δ. Παρακολουθούν το video του BBC Spaghetti-Harvest in Ticino (διάρκεια 3'), στο https://www.youtube.com/watch?v=tVo_wkxH9dU (ανακτήθηκε 12/5/2021)

Πρόκειται για μια διάσημη πρωταπριλιάτικη φάρσα από το πρόγραμμα BBC Panorama, το 1957. Μια οικογένεια μαζεύει μακαρόνια από το δέντρο μακαρονιών. Την περίοδο εκείνη υπήρχαν Βρετανοί που δεν γνώριζαν ότι τα μακαρόνια είναι ζυμαρικά από αλεύρι και νερό. Άλλοι τηλεθεατές τηλεφώνησαν στο BBC, για να πουν ότι η ιστορία δεν ήταν αληθινή, και κάποιοι για να ρωτήσουν ορισμένους να ρωτούν πώς να καλλιεργήσουν τα δικά τους μακαρόνια. Δεκαετίες αργότερα, το CNN χαρακτήρισε αυτήν την εκπομπή «τη μεγαλύτερη φάρσα που έχει κινηματογραφήσει κάποιο αξιόπιστο ειδησεογραφικό ίδρυμα».

Συζητούν για την κινηματογραφική εικόνα: πόσο αληθοφανή είναι όσα παρουσιάζονται; Μπορεί η κινηματογραφική εικόνα να πείσει ότι κάτι έχει συμβεί, ενώ αυτό ποτέ δεν συνέβη ή συνέβη διαφορετικά στην πραγματικότητα; Τι γνωρίζουν για τα κινηματογραφικά τρικ και εφέ;

Προέκταση για Ε΄ και Στ΄ τάξεις (1 ώρα)

Ο/η εκπαιδευτικός δίνει στα παιδιά εφημερίδες και ζητά να παρατηρήσουν το περιεχόμενο και τη θέση των εικόνων.

Συζητούν τα παρακάτω ερωτήματα;

- Πιστεύουν ότι εμφανίζεται το σύνολο των εικόνων που αφορούν ένα θέμα; Με ποια κριτήρια γίνεται η επιλογή της εικόνας που αναδεικνύει ένα γεγονός; Μπορεί να πείσει για την αλήθεια των γεγονότων; Μπορεί για το ίδιο θέμα να επιλέξει κάθε εφημερίδα διαφορετική φωτογραφία; Πώς συνδέεται αυτή η

επιλογή με το τι θέλει να προβάλει; Αν αλλάξει κανείς τη θέση μιας εικόνας, τι μπορεί να συμβεί; Τη γωνία λήψης; Αν αφαιρέσει μέρος της; Αν αφαιρεθεί εντελώς η εικόνα, τι αλλάζει;

Πηγή: Αξιοποιήθηκαν στοιχεία από το Ιντζίδης, Β. & Κύρδη, Κ. (2005). *Δημιουργική γραφή-MME*. Κέντρα Εκπαίδευσης Ενηλίκων. Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων

Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας, εκπαιδευτικός και μαθητές/ήτριες συζητούν και επιλέγουν λέξεις ή φράσεις κλειδιά που τη χαρακτηρίζουν. Βοηθητικά ερωτήματα: Τι είναι αυτό που μπορούν τώρα να καταλάβουν καλύτερα; να κάνουν καλύτερα; Κάτι που θα κάνουν από εδώ και πέρα; Η καταγραφή μπορεί να είναι περιφραστική, περιγραφική, ανάλογα με την ηλικία των παιδιών. Μπορεί ο/η εκπαιδευτικός να έχει τον ρόλο γραμματέα για τα παιδιά που δεν γνωρίζουν ακόμα γραφή. Γράφουν τις χαρακτηριστικές λέξεις ή φράσεις σε χαρτί του μέτρου που βρίσκεται σε τοίχο της τάξης καθ' όλη τη διάρκεια του προγράμματος. Μπορούν να προσθέτουν και λέξεις ή φράσεις που σκέπτονται για τις δραστηριότητες σε δεύτερο χρόνο.

Γ. Μπορεί μια λέξη να κάνει τη διαφορά;

Βαθμίδα:

- Γ' - Δ' Δημοτικού (μπορούν να παραληφθεί το 3ο Βήμα)
- Ε' - ΣΤ' Δημοτικού
- Γυμνάσιο

Στόχοι: Κατανόηση και κριτική ανάγνωση στοιχείων του λόγου που χρησιμοποιούν τα MME. Ανάπτυξη συνεργασίας, επικοινωνίας, κριτικής σκέψης, ικανότητας διάκρισης (ως προς την αξιοπιστία) της πληροφορίας

Διάρκεια: 2-3 διδακτικές ώρες. Προαιρετικά, εξωδιδακτικός χρόνος, στο σπίτι, για έρευνα

Υλικά/μέσα: εκτυπώσεις, εφημερίδες, Η/Υ και προτζέκτορας, χαρτιά A4

Περιγραφή δραστηριότητας

Επιδιώκεται, μέσα από παραδείγματα από τον τύπο, τα παιδιά να μάθουν να σκέπτονται κριτικά προς τον τρόπο που παρουσιάζονται πληροφορίες και γεγονότα και να συνδυάζουν διαφορετικές πηγές για την προσέγγιση ενός γεγονότος.

Βήμα 1ο

Ο/η εκπαιδευτικός με αφορμή μια είδηση, αναζητά διαφορετικούς τίτλους άρθρων εφημερίδων ή ειδησεογραφικών ιστότοπων που αναφέρονται σε αυτό το γεγονός (ή και ετοιμάζει μια σειρά από ενδεχόμενους τίτλους σε σχέση με ένα πραγματικό γεγονός).

Ένα παράδειγμα:

- Ανεμοστρόβιλος στην Τσεχία
- Σπάνιος ανεμοστρόβιλος στην Τσεχία
- Τρομακτικός ανεμοστρόβιλος στην Τσεχία
- Φονικός ανεμοστρόβιλος στην Τσεχία
- Τραγικές οι επιπτώσεις από τον ανεμοστρόβιλο στην Τσεχία
- Απελπιστική η κατάσταση από τον ανεμοστρόβιλο στην Τσεχία
- Τεράστιες καταστροφές από τον ανεμοστρόβιλο που σάρωσε την Τσεχία
- Ανατριχιαστικές οι εξελίξεις με τον ανεμοστρόβιλο στην Τσεχία
- Τα παράξενα ενός ανεμοστρόβιλου

Συζητά με τα παιδιά τις προτάσεις - τίτλους. Ενδεικτικά ερωτήματα:

- Πώς παρουσιάζεται διαφορετικά το ίδιο γεγονός;
- Τι συναισθήματα προκαλεί ο κάθε τίτλος; Ποιος μας εξάπτει την περιέργεια; Ποιος τον φόβο; τη λύπηση; Τη φαντασία;
- Τι επιδιώκει ο κάθε τίτλος; Τι υποθέτουν ότι συνέβη τελικά;
- Για ποιο λόγο μπορεί να υπάρχουν τόσο διαφορετικοί τίτλοι για το ίδιο γεγονός;
- Αν αφαιρέσουν το επίθετο από κάθε τίτλο τι διαπιστώνουν;

Στη συνέχεια τους ζητά να σκεφτούν κι άλλους τίτλους για το ίδιο γεγονός. Πώς θα έδιναν μια διαφορετική εντύπωση χρησιμοποιώντας άλλα επίθετα; Ενδεικτικά, κωμικός, δροσερός, δυνατός...

Τους ζητά να τους αναδιατυπώσουν χρησιμοποιώντας τροπικά στοιχεία που δηλώνουν αβεβαιότητα π.χ. «ίσως», «μπορεί να», «ενδέχεται», «νομίζω» κ.τ.λ. Στη συνέχεια συζητούν:

- Τι διαφορετικό επικοινωνιακό αποτέλεσμα έχουν αυτές οι διατυπώσεις; Γίνεται η παρουσίαση του θέματος περισσότερο ή λιγότερο αξιόπιστη;
- Συγκρίνουν την αλλαγή νοήματος από την αλλαγή της θέσης των λέξεων στις παρακάτω φράσεις: «Ο κυνηγός σκότωσε το λαγό»/ «Ο λαγός σκότωσε τον κυνηγό». Ποια φράση ζευγάρι θα αποτελούσε είδηση για μια εφημερίδα;

Βήμα 2ο

Ο/η εκπαιδευτικός φωτοτυπεί ένα απλό και σύντομο ειδησεογραφικό άρθρο, που να παρουσιάζει ενδιαφέρον για τα παιδιά, χωρίς τίτλο, και το μοιράζει στα παιδιά χωρισμένα σε ομάδες των 4-5. Τους ζητά να σκεφτούν 3 διαφορετικούς τίτλους: έναν που να προκαλεί την περιέργεια, έναν που να τρομάζει, κι έναν που να παρέχει με συνοπτικό τρόπο τη βασική πληροφορία για το γεγονός.

Τα παιδιά παρουσιάζουν τους τίτλους τους και συζητούν γιατί τους επέλεξαν.

Βήμα 3ο

Πώς παρουσιάζει η τηλεόραση τα γεγονότα; Χρησιμοποιούν οι δημοσιογράφοι παρόμοιους τρόπους για να προβάλουν ένα γεγονός, να πείσουν για την άποψη που παρουσιάζουν;

- Συνέβησαν πράγματι τα γεγονότα όπως περιγράφονται; Πώς το ξέρουμε;
- Ποιο είναι το μεγάλο όπλο της τηλεόρασης; Συζητούν για τη δύναμη της εικόνας να πείθει (βλ. σχετική δραστηριότητα)

Βήμα 4ο

Ο/η εκπαιδευτικός δίνει σε κάθε ομάδα τυπωμένα 4-5 σύντομα άρθρα ή ζητά από τα μεγαλύτερα παιδιά (Ε' - Στ' Δημοτικού και Γυμνάσιο) να αναζητήσουν. Κάθε ομάδα είναι το γραφείο σύνταξης μιας εφημερίδας ή ενός ειδησεογραφικού ιστότοπου και πρέπει να αποφασίσουν για το αυριανό

πρωτοσέλιδο ή την είδηση που θα προβάλουν πιο έντονα, αν πρόκειται για ιστοσελίδα, ή την είδηση που θα βάλουν πρώτη σε ένα δελτίο ειδήσεων.

Ποια θα αποτελέσει την κύρια είδηση και ποιες τις δευτερεύουσες, τον τίτλο και υπότιτλο, τη θέση των ειδήσεων.

Οι ομάδες παρουσιάζουν τη δουλειά τους, συγκρίνουν τις επιλογές τους και επιχειρηματολογούν πάνω σε αυτές.

Προέκταση 1

Η δραστηριότητα αυτή προτείνεται να υλοποιείται σε όλη τη διάρκεια της χρονιάς, σε τακτή βάση.

Τα παιδιά, με τη βοήθεια του/ της εκπαιδευτικού, επιλέγουν από την ειδησεογραφία γεγονότα που θεωρούν ότι θα έχουν ενδιαφέρον για τα παιδιά του σχολείου και τα καταγράφουν. Μια φορά τον μήνα, σε ομάδες, μοιράζονται τις καταγραφές τους. Κάθε ομάδα επιλέγει ένα θέμα και το αναπλαισιώνει. Σε περίπτωση διαφωνιών, το άρθρο θα πρέπει να παρουσιάζει και τη μειοψηφούσα πλευρά με φράση του τύπου. «Μια διαφορετική γνώμη... « Άλλοι υποστηρίζουν».

Προέκταση 2 για το γυμνάσιο

Τα παιδιά παρακολουθούν τα σύντομα τηλεοπτικά δελτία ειδήσεων μιας ημέρας και τα σχετικά τρέιλερ, σε διαφορετικά κανάλια. Παράλληλα καταγράφουν τα πρωτοσέλιδα εφημερίδων της ίδιας ημέρας. Στην τάξη, συγκρίνουν τους δύο αυτούς τρόπους ενημέρωσης και καταγράφουν τις ομοιότητες και τις διαφορές τους: ποιες ειδήσεις είναι κοινές, ποιες παραλήφθηκαν; Πώς διατυπώθηκε η ίδια είδηση από κάθε μέσο; Για ποιους λόγους πιστεύουν ότι υπάρχουν διαφορές;

- Ποια πιστεύουν ότι ήταν τα κριτήρια επιλογής συμβάντων ως ειδήσεων;
- Μπορεί το ίδιο γεγονός να παρουσιαστεί υπό αρνητική ή υπό θετική γωνία και πώς;
- Ποιες από τις ειδήσεις-θέματα που κατέγραψαν πιστεύουν ότι δεν θα επιλέγονταν για παρουσίαση αν δε συνοδεύονταν από εικόνα; Αν αφαιρεθεί η εικόνα, τι αλλάζει;

Πηγή: Αξιοποιήθηκαν στοιχεία από το Ιντζίδης, Β. & Κύρδη, Κ. (2005) *Δημιουργική γραφή-ΜΜΕ*. Κέντρα Εκπαίδευσης Ενήλικων. Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων

Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας στις τάξεις του Δημοτικού, εκπαιδευτικός και μαθητές/ήτριες συζητούν και επιλέγουν λέξεις ή φράσεις κλειδιά που τη χαρακτηρίζουν. Βοηθητικά ερωτήματα: Τι είναι αυτό που μπορούν τώρα να καταλάβουν καλύτερα; να κάνουν καλύτερα; Κάτι που θα κάνουν από εδώ και πέρα; Η καταγραφή μπορεί να είναι περιφραστική, περιγραφική, ανάλογα με την ηλικία των παιδιών. Μπορεί ο/η εκπαιδευτικός να έχει τον ρόλο γραμματέα για τα παιδιά που δεν γνωρίζουν ακόμα γραφή. Γράφουν τις χαρακτηριστικές λέξεις ή φράσεις σε χαρτί του μέτρου που βρίσκεται σε τοίχο της τάξης καθ' όλη τη διάρκεια του προγράμματος. Μπορούν να προσθέτουν και λέξεις ή φράσεις που σκέπτονται για τις δραστηριότητες σε δεύτερο χρόνο

Ενότητα 6^η. ΑΣ ΚΑΝΟΥΜΕ ΚΑΤΙ, τοπικά και παγκόσμια

Εισαγωγή

Η ενότητα αυτή έχει στόχο να ενεργοποιήσει το ενδιαφέρον των μαθητών και των μαθητριών για τα τοπικά και τα παγκόσμια προβλήματα, να τους ευαισθητοποιήσει ώστε να μάθουν περισσότερα για τις συνέπειές τους στη ζωή και το μέλλον τους και να τους κινητοποιήσει να οργανώνουν και να οργανώνονται σε δραστηριότητες και δράσεις για την προώθηση λύσεων στα προβλήματα αυτά.

Τι συμβαίνει δίπλα μας; Τι συμβαίνει στη γειτονιά μας, έξω από το σπίτι και το σχολείο μας, στην κοινότητα και στο δήμο μας, στη χώρα μας; Πώς αυτά τα «μικρά» προβλήματα της καθημερινότητας επηρεάζουν τη ζωή μας; Υπάρχει περίπτωση ν' αλλάξει κάτι; Μπορώ εγώ να κάνω κάτι αν τόσα χρόνια δεν έχει αλλάξει τίποτα; Τι χρειάζεται να γίνει για να έχουμε καλύτερη ποιότητα στην καθημερινή ζωή; Τι σχέση έχουν αυτά που συμβαίνουν εδώ με όσα συμβαίνουν στη χώρα μας, στην Ευρώπη, στον πλανήτη; Μας αφορούν άραγε τα παγκόσμια προβλήματα; Τι είναι η παγκοσμιοποίηση και τι σχέση έχει με τις αλλαγές στη ζωή μας τον 21^ο αιώνα;

Ο ενεργός πολίτης ενημερώνεται και αναλαμβάνει δράση τόσο για τοπικά όσο και για παγκόσμια θέματα, προβλήματα και προκλήσεις που μπορεί άμεσα ή έμμεσα να επηρεάζουν τον ίδιο ή ευάλωτες και ευπαθείς ομάδες που ενδεχομένως δεν έχουν πρόσβαση ή δυνατότητα συμμετοχής σε δημοκρατικές διαδικασίες κοινωνικής αλλαγής.

Είναι βέβαια συχνό το φαινόμενο, οι μαθητές/ήτριες αλλά και οι πολίτες να μην «αισθάνονται» ότι τους αφορούν τα προβλήματα που υπάρχουν «έξω από το σπίτι τους» και πολύ περισσότερο τα μεγάλα προβλήματα που «συμβαίνουν» σε γεωγραφικές περιοχές που βρίσκονται πολύ μακρύτερα από τη δική τους ή που οι συνέπειές τους δεν αφορούν το άμεσο μέλλον. Ωστόσο, σε συνθήκες παγκοσμιοποίησης, κάθε τι που συμβαίνει σε μια περιοχή του πλανήτη επηρεάζει δυναμικά και πολλές άλλες, με πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα την πανδημία. Σήμερα η ολιστική αντίληψη του κόσμου, η κατανόηση της αλληλεπίδρασης των μικρών και μεγάλων προβλημάτων και η υιοθέτηση μιας προσέγγισης που συνυπολογίζει πλανητικές και όχι μόνο εθνικές/τοπικές παραμέτρους, είναι προϋποθέσεις αναγκαίες για να μπορούν οι αυριανοί πολίτες να θεωρούν τον εαυτό τους πολίτη του κόσμου, και να δρουν όχι μόνο τοπικά αλλά και παγκόσμια.

Για τις παγκόσμιες προκλήσεις που αφορούν κάθε ενεργό πολίτη μια έγκυρη πηγή ενημέρωσης είναι οι διεθνείς οργανισμοί (π.χ. η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, τα Ηνωμένα Έθνη, ο Οργανισμός για την Οικονομική

Συνεργασία και Ανάπτυξη, ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας κ.ά.) που ασχολούνται με την διαμόρφωση πολιτικών βάσει διεθνών συγκριτικών μελετών και μετρήσεων και επιστημονικής γνωμοδότησης. Το 2015 η Γ.Σ. των Ηνωμένων Εθνών υιοθέτησε την Ατζέντα 2030 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη, τους 17 Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης και τους 169 υποστόχους. Η Ατζέντα 2030 προωθεί την ενσωμάτωση και των τριών διαστάσεων της βιώσιμης ανάπτυξης – κοινωνική, περιβαλλοντική και οικονομική – σε όλες τις τομεακές πολιτικές, ενώ παράλληλα προάγει τη διασύνδεση και τη συνοχή των σχετικών με τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης, πολιτικών και νομοθετικών πλαισίων. Οι 17 αυτοί στόχοι θέτουν το επείγον πλαίσιο μέσα στο οποίο η ανθρωπότητα πρέπει να αντιμετωπίσει τα θεμελιώδη ζητήματα.

Για τα σημαντικά τοπικά και εθνικά θέματα, ο ενεργός πολίτης μπορεί να ενεργοποιηθεί και να αναπτύξει δραστηριότητες σε πολλά πεδία:

- Στο διοικητικό συμβούλιο ενός συνδικαλιστικού οργάνου, σε διοικητικό όργανο του επαγγελματικού συλλόγου του χώρου του, σε σύλλογο γονέων και κηδεμόνων
- Σε πολιτικό κόμμα
- Σε μια επιστημονική εταιρεία, σε πολιτιστικό σύλλογο, σε αθλητικό σωματείο, σε κάποιο πνευματικό κέντρο, σε σύλλογο με εξειδικευμένο αντικείμενο, σε περιβαλλοντικό σύλλογο, σε εξωραϊστικό σύλλογο ή ακόμα και στη διαχείριση της πολυκατοικίας
- Σε σύλλογο υποστήριξης κάποιας ευπαθούς ομάδας του πληθυσμού

Οι πολίτες που συμμετέχουν στις παραπάνω καθώς και άλλες συλλογικότητες μπορούν να επηρεάζουν τις πολιτικές μέσω της συμμετοχής και της στρατηγικής και της δράσης μιας οργάνωσης, αφού συνδιαλέγονται, ανάλογα με τη φύση και την εμβέλεια τους είτε με την κεντρική εξουσία είτε με την τοπική και εισηγούνται μέτρα πολιτικής στο πλαίσιο της ευθύνης τους.

Οι πολίτες έχουν δικαίωμα και υποχρέωση στη συνδιαμόρφωση της συλλογικής ζωής. Δεν μπορούμε να μιλάμε για «συμμετοχική δημοκρατία» και να θεωρούμε ότι η πολιτική είναι υπόθεση μόνο εκείνων που κατέχουν μία πολιτική θέση, ένα αξίωμα ή είναι εκλεγμένοι αντιπρόσωποι σε μια οργάνωση που συμμετέχει στην πολιτική διαβούλευση. Ο ρόλος της/του πολίτη δεν εξαντλείται στην ψήφο. Η ψήφος αποτελεί ύψιστο πολιτειακό χρέος και καθήκον του ατόμου ως κοινωνού ενός δημοκρατικού πολιτεύματος. Στις τελευταίες βουλευτικές εκλογές στη χώρα μας η αποχή έφτασε στο 42%. Οι πολίτες στο πλαίσιο μιας σύγχρονης δημοκρατίας έχουν ευκαιρίες να συμμετέχουν στη διαμόρφωση αποφάσεων μέσω:

- Συμμετοχής σε ηλεκτρονική διαβούλευση
- Συμμετοχής σε κάποια οργάνωση / φορέα / συλλογικότητα

- Διατύπωσης των προτάσεων εγγράφως ή δια ζώσης στην αρμόδια αρχή (υπουργείο, δήμο κ.λ.π.) και σε φορείς που διαβουλεύονται επίσημα μαζί της

- Δημιουργίας ή υπογραφής ψηφίσματος πολιτών (petition)
- Συμμετοχής σε δημοσκοπήσεις, δημοψηφίσματα και έρευνες

Έτσι αναπτύσσεται η κοινωνία των πολιτών, η οποία αναφέρεται σε όλες τις μορφές κοινωνικής δράσης που πραγματοποιούνται από άτομα ή ομάδες που δεν συνδέονται με το κράτος ούτε διοικούνται από αυτό. Οργάνωση της κοινωνίας των πολιτών είναι μια οργανωτική δομή της οποίας τα μέλη εξυπηρετούν το γενικό συμφέρον με δημοκρατικές διαδικασίες και η οποία διαδραματίζει τον ρόλο του μεσολαβητή ανάμεσα στις δημόσιες αρχές και τους πολίτες. Εκτός από τις παραπάνω, στην κοινωνία των πολιτών αναπτύσσεται και το κίνημα του εθελοντισμού, ως ανιδιοτελής προσφορά χρόνου, γνώσης και έργου προς όφελος των συνανθρώπων, του φυσικού περιβάλλοντος ή της κοινωνίας, χωρίς προσδοκία ή απαίτηση υλικού ή άλλου ανταλλάγματος. Οι εθελοντικές δράσεις μπορεί να αφορούν τα ζώα και το περιβάλλον, την υποστήριξη στον συνάνθρωπο, τη δημιουργική απασχόληση, αναψυχή και νοητική ενδυνάμωση σε ηλικιωμένους, την υποστήριξη και εκπαίδευση σε χώρους φιλοξενίας προσφύγων, ομάδες που ασχολούνται με τη βελτίωση της ζωής στην κοινότητα (πχ τον εξωραϊσμό πλατειών, καθαρισμούς ακτών, δημιουργία ανταλλακτικής βιβλιοθήκης για παιδιά ή για ενήλικες, δημιουργία λέσχης ανάγνωσης ή/και άλλων ομίλων που προάγουν την πολιτιστική παιδεία π.χ. τον αθλητισμό και την κοινωνική συνοχή στην περιοχή κ.λπ). Οι δράσεις μπορεί επίσης να έχουν και ακτιβιστικό ή φιλανθρωπικό χαρακτήρα πχ μέσω συμμετοχής σε κάποιον δρομικό αγώνα όπου το αντίτιμο που θα καταβληθεί για τη συμμετοχή θα διατεθεί για καλό σκοπό, μέσω συμμετοχικής χρηματοδότησης (crowdfunding) κλπ

Οι δραστηριότητες που προτείνονται στην ενότητα αυτή και οι οποίες μπορούν να συμπληρωθούν/εμπλουτισθούν με όσα αναφέρονται πιο πάνω, δημιουργούν ένα πλαίσιο μέσα στο οποίο οι μαθητές/ήτριες μπορούν όχι μόνο να έλθουν σε επαφή με το πρόβλημα, αλλά κυρίως να βρουν και να συζητήσουν τρόπους να το διαχειριστούν και να διαμορφώσουν στάσεις και συμπεριφορές που – ακόμα κι αν δεν μπορούν να «διορθώσουν» τις υπάρχουσες καταστάσεις, τουλάχιστον - δεν θα διαιωνίζουν το πρόβλημα, βελτιώνοντας έτσι τις συνθήκες της δικής τους ζωής και της ζωής όλων.

Δραστηριότητες

A. Μια παρέα με άποψη

Βαθμίδα:

- Δ' Δημοτικού
- Ε' - ΣΤ' Δημοτικού
- Γυμνάσιο

Στόχος: Η συνειδητοποίηση της δύναμης των πολιτών κάθε ηλικίας να διεκδικούν δικαιώματα και να αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες. Η κατανόηση του δικαιώματος όλων των παιδιών να εκφράζουν ελεύθερα τις απόψεις τους και να εισακούεται η γνώμη τους.

Διάρκεια: 2 + 1 ώρες. Εξωδιδασκτικός χρόνος για τη διενέργεια έρευνας

Υλικά/μέσα: Η/Υ, προτζέκτορας

Περιγραφή δραστηριότητας

Η δραστηριότητα στηρίζεται σε αληθινά γεγονότα που έγιναν ταινία:

Πρόκειται για την ταινία – κοινωνικό ντοκιμαντέρ, «Τα παιδιά δεν παίζει», σε σκηνοθεσία της Άγγελης Ανδρικοπούλου και του Αργύρη Τσεπελικά, με διάρκεια 80' που γυρίστηκε το 2010 και πήρε Βραβείο Ελληνικής Ακαδημίας Κινηματογράφου «Καλύτερης μεγάλου μήκους ταινίας τεκμηρίωσης». Η ταινία καταγράφει βήμα βήμα τις άσχημες συνθήκες ελεύθερου παιχνιδιού μιας παρέας παιδιών, τις κουβέντες τους, τη διεκδίκηση ενός κατάλληλου χώρου.

Η ιστορία:

Σε μια πυκνοκατοικημένη γειτονιά της Πάτρας τέσσερα παιδιά, η Αλεξάνδρα, ο Βλαντ, η Χρύσα, ο Χρήστος μαζεύονται μπροστά από το σπίτι του Χρήστου για να παίξουν ποδόσφαιρο. Μόλις ξεκινούν το παιχνίδι, οι γείτονες αρχίζουν να διαμαρτύρονται, να τους φωνάζουν, προσπαθούν να τους σταματήσουν με απειλές ή ακόμα και με τη βία. Δεν έχουν όμως πού αλλού να παίξουν. Η Αλεξάνδρα έχει διαβάσει τη σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού και γνωρίζει ότι έχουν δικαίωμα στο παιχνίδι. Αποφασίζουν να διεκδικήσουν το δικαίωμά τους. Στη γειτονιά υπάρχει ένα μικρό, άχτιστο, εγκαταλελειμμένο οικόπεδο,

η Αλεξάνδρα προτείνει να ζητήσουν από τον δήμαρχο να το κάνει γήπεδο. Συνεδριάζουν, λένε τις απόψεις τους, διατυπώνουν τις αμφιβολίες τους και τέλος αποφασίζουν να πάνε όλοι μαζί στο δημαρχείο και να παρουσιάσουν το πρόβλημά τους και την πρότασή τους. Γράφουν επιστολή, συγκεντρώνουν υπογραφές. Όταν καταφέρνουν αν τον δουν, ο δήμαρχος τους υπόσχεται ότι θα φτιάξει το μικρό γήπεδο, μόλις βρει τα χρήματα. Κάτι που στη συνέχεια έγινε: το αίτημα των παιδιών έγινε γνωστό, βρέθηκε μια χορηγία και το όνειρο των παιδιών πραγματοποιήθηκε.

Λίγα λόγια από τα παιδιά

Βλαντ, 12 ετών: «Εμείς χτες θέλαμε να παίξουμε μπάλα στη γειτονιά μας, αλλά μία μας έφυγε και πήγε κάτω από ένα αμάξι, μία πάνω σ' ένα τζάμι και τελικά φύγαμε επειδή μας φώναζαν. Έτσι αναγκαζόμαστε να πηγαίνουμε σε internet cafe και καθόμαστε μέχρι να βραδιάσει και να πάμε σπίτι να κοιμηθούμε. Εκτός αυτού... χαλάμε και λεφτά!»

Χρύσα, 13 ετών: «Μπαίνεις στο internet από τις 12 το πρωί έως τις 12 το βράδυ και παίζεις “call of duty” ας πούμε και τι έχεις κερδίσει; Ένα ΤΙΠΟΤΑ. Ενώ αν παίζεις μπάλα... έχει φάση... Τσακώνεσαι, βάζεις γκολ, χαίρεσαι, λυπάσαι αν χάσεις, κερδίζεις, αθλείσαι χωρίς να το καταλαβαίνεις, κάνεις καλό στον εαυτό σου, δημιουργείς φιλίες, είσαι πιο δεμένος με τους φίλους σου... Τι internet και αηδίες...»

Αλεξάνδρα, 11 ετών: «Κύριε Δήμαρχε, με αυτά που έχω διαβάσει το παιχνίδι είναι δικαίωμα όλων και θα θέλαμε εμείς τα παιδιά με κάθε τρόπο να το διεκδικήσουμε. Δεν ξέρω ποια είναι η γνώμη σας και ούτε με ενδιαφέρει να μάθω. Το ξέρω ότι έτσι όπως σας μιλάω, εσείς πιστεύετε ότι αυτό είναι αγένεια, αλλά δεν είναι. Είναι το δικίο του παιδιού και θέλω με κάθε τρόπο να το εκφράσω και να το καταλάβετε για να γίνουν επιτέλους κάποια πράγματα για να μπορέσουμε και εμείς να αισθανθούμε παιδιά»

«Δεν μας νοιάζει το γηπεδάκι αν θα είναι 3Χ3 ή 5Χ5 ή 100Χ100, εμείς να παίζουμε θέλουμε. Διότι αν δεν παίζουμε θα είμαστε κλεισμένοι μέσα σε ένα σπίτι, θα είμαστε συνέχεια μπροστά στον υπολογιστή, θα χαλάσουμε τα μάτια μας, θα χοντρύνουμε επειδή δεν θα κουνιόμαστε και μετά όλη η Ελλάδα θα είναι χοντρή. Και θα λες εσύ, κύριε Δήμαρχε, «γιατί όλη η Πάτρα έχει γίνει θεόχοντρη;» και θα σου λέμε εμείς: «Εσύ φταις, επειδή δεν μας έφτιαξες το γήπεδο!»

Χρήστος, 9 ετών: «Θα του πούμε τι θέλουμε... και μετά θα μας ρωτήσει: με τι το θες; με χορτάρι, με πλακάκι, με τι; Και εμείς θα του πούμε... με χορτάρι... αληθινό»

- Το τρέιλερ της ταινίας, όπου μπορεί να δει κανείς τα κύρια σημεία της ιστορίας: <https://www.youtube.com/watch?v=7KJSQvjg2fs>
- Λίγα λόγια από τους πρωταγωνιστές της ταινίας στο άρθρο της Μαρίας Μαρκουλή "Διεκδικούμε την αλάνα μας", Τα Νέα. 29 Μαρτίου 2010. Διαθέσιμο στο <https://www.tanea.gr/2010/03/29/lifearts/culture/diekdikoume-tin-alana-mas/>

Περισσότερα: *Τα παιδιά δεν παίζει των Άγγελης Ανδρικοπούλου, Αργύρη Τσεπελίκα*. MyFILM, στο <https://m.myfilm.gr/6297.html>

Βήμα 1ο

Οι μαθητές/ήτριες διαβάζουν την ιστορία και βλέπουν το τρέιλερ.

Καταθέτουν τις δικές τους εμπειρίες και τις σκέψεις τους γύρω από το θέμα.

Μπορούν να σκεφτούν άλλα δικαιώματα, εκτός από το δικαίωμα στο παιχνίδι, που θίγονται; Δικαιώματα τα οποία ασκούν τα παιδιά της παρέας, προκειμένου να πετύχουν τον σκοπό τους;

Διαβάζουν τα άρθρα 12 και 13 της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού, όπως έχουν απλοποιηθεί σε φυλλάδιο του Συνήγορου του Παιδιού:

Άρθρο 12, ελευθερία γνώμης

Τα παιδιά έχουν δικαίωμα να εκφράζουν ελεύθερα τις απόψεις τους. Οι μεγάλοι πρέπει να ακούν και να παίρνουν σοβαρά υπόψη τους τη γνώμη των παιδιών για θέματα που τα αφορούν, ανάλογα με την ηλικία και την ωριμότητά τους.

Άρθρο 13: ελευθερία έκφρασης

Τα παιδιά έχουν δικαίωμα να αναζητούν, να μαθαίνουν και να μεταδίδουν πληροφορίες και ιδέες, και να εκφράζονται ελεύθερα, μέσα από τον γραπτό ή προφορικό λόγο, την τέχνη ή άλλους τρόπους, αρκεί να σέβονται τα δικαιώματα των άλλων.

Πηγή: *Η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού με απλά λόγια*. Συνήγορος του Παιδιού.

Τα άρθρα όπως είναι στην πλήρη μορφή τους:

Άρθρο 12. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη εγγυώνται στο παιδί που έχει ικανότητα διάκρισης το δικαίωμα ελεύθερης έκφρασης της γνώμης του σχετικά με οποιοδήποτε θέμα που το αφορά, λαμβάνοντας υπόψη τις απόψεις του παιδιού ανάλογα με την ηλικία του και με το βαθμό ωριμότητας του.

2. Για τον σκοπό αυτόν θα πρέπει ιδίως να δίνεται στο παιδί η δυνατότητα να ακούγεται σε οποιαδήποτε διοικητική ή δικαστική διαδικασία που το αφορά, είτε άμεσα είτε μέσω ενός εκπροσώπου ή ενός αρμοδίου οργανισμού, κατά τρόπο συμβατό με τους διαδικαστικούς κανόνες της εθνικής νομοθεσίας.

Άρθρο 13

1. Το παιδί έχει το δικαίωμα της ελευθερίας της έκφρασης. Το δικαίωμα αυτό περιλαμβάνει την ελευθερία αναζήτησης, λήψης και διάδοσης πληροφοριών και ιδεών οποιουδήποτε είδους, ανεξαρτήτως συνόρων, υπό μορφή προφορική, γραπτή ή τυπωμένη, ή καλλιτεχνική ή με οποιοδήποτε άλλο μέσο της επιλογής του.

2. Η άσκηση του δικαιώματος αυτού μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο μόνο των περιορισμών που ορίζονται από το νόμο και που είναι αναγκαίοι:

α) Για το σεβασμό των δικαιωμάτων και της υπόληψης των άλλων ή

β) Για τη διαφύλαξη της εθνικής ασφάλειας, της δημόσιας τάξης, της δημόσιας υγείας και των δημοσίων ηθών.

Οι μαθητές/ήτριες αναφέρουν προσωπικές εμπειρίες τους, μια θετική, όταν το δικαίωμά τους έγινε σεβαστό, και μια αρνητική.

- Ερωτήματα για συζήτηση:

Γιατί είναι σημαντικά τα δικαιώματα της ελευθερίας της γνώμης και της έκφρασης; Για να εφαρμόζεται το δικαίωμα, αρκεί να λέει ένα παιδί τη γνώμη του ή θα πρέπει η γνώμη του να λαμβάνεται υπόψη; Γιατί είναι σημαντικό να λαμβάνεται υπόψη; Τι θα μπορούσαν να κάνουν για τη διάδοση και την εφαρμογή των άρθρων αυτών;

- Έρευνα

Ετοιμάζουν ένα σύντομο ερωτηματολόγιο για να διερευνήσουν αν οι ενήλικοι γνωρίζουν αυτά τα δικαιώματα των παιδιών, αν τα θεωρούν σημαντικά, ποιες απόψεις έχουν για την εφαρμογή τους.

Επεξεργάζονται τις απαντήσεις και παρουσιάζουν τα αποτελέσματα στη σχολική κοινότητα.

Προτείνεται η κατά το δυνατόν ευρύτερη δημοσιοποίηση, μέσω του ιστοχώρου του σχολείου, της σχολικής εφημερίδας, του σχολικού ραδιοφώνου.

Συζητούν τις προτάσεις, επιλέγουν μία, με κριτήριο την εφαρμοσιμότητα,

Σημείωση: Μπορεί να συνδυαστεί με τη δραστηριότητα «Ώρα για δράση»

Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας, εκπαιδευτικός και μαθητές/ήτριες συζητούν και επιλέγουν λέξεις ή φράσεις κλειδιά που τη χαρακτηρίζουν. Βοηθητικά ερωτήματα: Τι είναι αυτό που μπορούν τώρα να καταλάβουν καλύτερα; να κάνουν καλύτερα; Κάτι που θα κάνουν από εδώ και πέρα; Η καταγραφή μπορεί να είναι περιφραστική, περιγραφική, ανάλογα με την ηλικία των παιδιών. Μπορεί ο/η εκπαιδευτικός να έχει τον ρόλο γραμματέα για τα παιδιά που δεν γνωρίζουν ακόμα γραφή. Γράφουν τις χαρακτηριστικές λέξεις ή φράσεις σε χαρτί του μέτρου που βρίσκεται σε τοίχο της τάξης καθ' όλη τη διάρκεια του προγράμματος. Μπορούν να προσθέτουν και λέξεις ή φράσεις που σκέπτονται για τις δραστηριότητες σε δεύτερο χρόνο.

B. «The ice watch» ή η τέχνη διαμαρτύρεται

Βαθμίδα:

- Μια απλοποιημένη εκδοχή της δραστηριότητας μπορεί να υλοποιηθεί με παιδιά Νηπιαγωγείου- Β' Δημοτικού
- Γ' - Δ' Δημοτικού
- Ε' - ΣΤ' Δημοτικού
- Γυμνάσιο
- Λύκειο

Στόχος: Γνωριμία με τον ακτιβισμό και τη συμμετοχή μέσω της τέχνης. Ανάπτυξη κριτικής και δημιουργικής σκέψης

Διάρκεια: 2-3 ώρες

Υλικά/μέσα: για την προβολή των εικαστικών έργων (Η/Υ και μηχανήμα προβολής). Εκτύπωση 4-5 έργων. Άχρηστα αντικείμενα.

Η εικαστική εγκατάσταση Ice Watch (το ρολόι του πάγου)

Κατά διάρκεια της Παγκόσμιας Διάσκεψης για την Κλιματική Αλλαγή στο Παρίσι, γνωστή ως COP21, ο Δανός καλλιτέχνης Olafur Eliasson είχε την ιδέα να φέρει τους κατοίκους της γαλλικής πρωτεύουσας σε άμεση επαφή με το πρόβλημα με μια ιδιαίτερη εικαστική εγκατάσταση: Ο Olafur Eliasson συνεργάστηκε με τον γεωλόγο Minik Rosing στη δημιουργία του έργου *Ice Watch* για να επισημάνουν τους κινδύνους από την κλιματική αλλαγή. Ήταν ένας κύκλος από 12 μεγάλα κομμάτια αρκτικού πάγου που μετέφεραν από φιόρδ της Γροιλανδίας. Σύμφωνα με τον καλλιτέχνη αναπαριστούν ένα ρολόι, συγχρόνως όμως μπορούν να γίνουν αντιληπτά ως μια μικρή Βουλή από πάγο που, καθισμένη σε κύκλο πρέπει να συμφωνήσει σε κάτι. Παρότι είναι κατά πολύ μικρότερης κλίμακας το λιώσιμο που παρακολουθούν οι θεατές αναλογικά με αυτό που συμβαίνει στην πραγματικότητα (ο πάγος που αποτελεί το έργο είναι όσος λιώνει καθημερινά σε 1/100 του δευτερολέπτου), το αφηρημένο και μακρινό συμβαίνει μπροστά στα μάτια τους. Το έργο επιδιώκει τη συναισθηματική σύνδεση με το πρόβλημα, αν αυτή δεν υπάρχει, οι περισσότεροι άνθρωποι παραμένουν αδιάφοροι.

- Ice = Ο πάγος που λιώνει και μεταφορικά, ο χρόνος που χάνεται.
- Watch = Παρακολουθώ και ρολόι

Το έργο είναι διαθέσιμο στον ιστότοπο www.artists4climate.com, στο <http://www.artists4climate.com/en/artists/olafur-eliasson/>. Φωτογραφίες του έργου, του σταδιακού λιώσιματος του πάγου, καθώς και της σχέσης που ανέπτυσαν με αυτό επισκέπτες του, στον ιστότοπο του O. Eliasson, στο <https://olafureliasson.net/archive/artwork/WEK109190/ice-watch>. Στην ίδια σελίδα, καθώς και στο <https://olafureliasson.net/archive/watch/MDA119148/ice-watch-by-olafur-eliasson-and-minik-rosing-city-hall-square-copenhagen> περιλαμβάνονται σύντομα video με την εγκατάσταση, τον καλλιτέχνη και τον συνεργάτη του, και τους επισκέπτες του έργου. Επίσης, video διαθέσιμο στο UN Climate Change, στο https://www.youtube.com/watch?v=Tpe4o9_n8AM

Jorge Lascar, <https://flickr.com/photos/8721758@N06/37898431101> (archive) (άδεια ελεύθερης χρήσης cc-by-2.0).

Περιγραφή δραστηριότητας

Ο/η εκπαιδευτικός διαλέγει φωτογραφίες του έργου από τους παραπάνω συνδέσμους και τις δείχνει στους μαθητές και τις μαθήτριες. Παρατηρούν το έργο και σκέπτονται με τι μοιάζει. Γιατί ο καλλιτέχνης χρησιμοποίησε την εικόνα ενός ρολογιού από πάγο για να δείξει την κλιματική αλλαγή; Πώς ένα γεγονός που συμβαίνει στον αρκτικό κύκλο επηρεάζει ολόκληρη τη γη; Ποιος πιστεύουν ότι ήταν ο σκοπός του καλλιτέχνη; Νομίζουν ότι είχε αποτέλεσμα η πράξη αυτή; Παρατηρούν και άλλες τις φωτογραφίες από τον ιστότοπο του καλλιτέχνη: πώς αλληλεπιδρούν οι επισκέπτες με το έργο; Αν οι ίδιοι/ες ήταν εκεί, τι θα έκαναν;

Ο/η εκπαιδευτικός ζητά από τα παιδιά να κλείσουν τα μάτια και να «μπουν» στο έργο: τι νοιώθουν; τι ακούνε; τι μυρίζουν; τι φοβούνται;

Σημείωση: Για τις μικρότερες ηλικίες, ο/η εκπαιδευτικός μπορεί επιπλέον να φέρει παγάκια, να κάνουν αναπαράσταση του έργου και να παρακολουθήσουν το λιώσιμό τους και το νερό που γεμίζει τον χώρο. Προτείνεται να δουν εικόνες από τον αρκτικό κύκλο με ζώα που ζουν εκεί και να συζητήσουν τι θα συμβεί αν λιώσουν οι πάγοι. Να πραγματοποιηθούν δηλαδή στην τάξη μερικές δραστηριότητες για να εισαχθούν τα παιδιά στην έννοια της κλιματικής αλλαγής και τις συνέπειές της.

Βλέπουν το έργο του κινέζου καλλιτέχνη Ai Weiwei που αποτελείται 14.000 σωσίβια τα οποία χρησιμοποιήθηκαν από πρόσφυγες, στην προσπάθειά τους να ξεφύγουν από τον πόλεμο και τη φτώχεια, στερεωμένα στην είσοδο αίθουσας συναυλιών, κατά τη διάρκεια του Φεστιβάλ Κινηματογράφου του Βερολίνου. Φωτογραφίες του έργου στο <https://www.widewalls.ch/magazine/ai-weiwei-berlin-life-jackets-installation>.

Τι επιδιώκει ο καλλιτέχνης με αυτή την παρέμβαση; Γιατί το ζήτημα των προσφύγων αφορά όλο τον κόσμο και όχι μόνο τις χώρες προέλευσης ή άφιξής τους;

Οι μαθητές/ήτριες αναζητούν και άλλα έργα τέχνης που εκτίθενται δημόσια με σκοπό να ευαισθητοποιήσουν τους πολίτες σε παγκόσμια ζητήματα. Χαρακτηριστικό είναι το έργο του Γερμανού εικαστικού Ha Schult «Trash People» (Άνθρωποι από σκουπίδια), εκατοντάδες ή και χιλιάδες ανθρώπινες μορφές σε φυσικό μέγεθος, που έχουν στηθεί σε πλατείες ή ανοιχτούς χώρους σε πολλές χώρες: στην Αίγυπτο με φόντο τις πυραμίδες, στη μεγάλη πλατεία των Βρυξελλών, στη παραλία της Βαρκελώνης, στην αρκτική περιοχή της Νορβηγίας, στο σινικό τείχος στην Κίνα και αλλού. Περισσότερα στο <https://www.artpeoplegallery.com/artist-ha-schults-trash-people-sculptures>, στον ιστότοπο του καλλιτέχνη <http://www.haschult.de/action/trashpeople#content> και στο σύντομο video <https://www.youtube.com/watch?v=kbAMooM685E>. Επίσης προτείνεται να αναζητήσουν άλλα έργα του Eliasson, έργα του Banksy κ.ά.

Trash people, HA Schult. Köln/Germany, 23 April 2006

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Trash_People_at_Cologne.jpg (άδεια CC-BY-SA-2.0-DE)

Αρχικά συζητούν το πώς μπορεί κανείς να ενημερώσει και να ευαισθητοποιήσει το κοινό «χωρίς λόγια». Στη συνέχεια οι μαθητές και οι μαθήτριες προτείνουν τρόπους με τους οποίους θα μπορούσαν να ενημερώσουν και να κινητοποιήσουν και να εμπλέξουν συναισθηματικά τους ανθρώπους γύρω από ένα παγκόσμιο πρόβλημα.

Σε ομάδες δημιουργούν παγωμένες εικόνες αντλώντας έμπνευση από το «Ice Watch», το «Trash People» και άλλα έργα που βρήκαν στην αναζήτησή τους. Τα παρουσιάζουν σε άλλες τάξεις.

Χωρισμένα σε ομάδες, επιλέγουν ένα θέμα για το οποίο πιστεύουν ότι θα πρέπει να ενημερωθούν οι άνθρωποι και δημιουργούν έργα που εκθέτουν στο σχολείο ή σε συνεργασία με τοπικό φορέα (Δήμο, Μουσείο κ.ά.).

Παραλλαγή για μαθητές και μαθήτριες Στ' Δημοτικού, Γυμνασίου και Λυκείου

Συζητούν τη θέση: «Η τέχνη μπορεί να αγγίξει, να εμπλέξει συναισθηματικά τον κόσμο περισσότερο από την επιστήμη και έτσι οι άνθρωποι να αλλάξουν αντιλήψεις, να δεσμευτούν σε θέσεις και συμπεριφορές να δράσουν ενάντια στην κλιματική αλλαγή». Με αφορμή το έργο του Olafur Eliasson αναπτύσσουν επιχειρήματα υπέρ και κατά αυτής της θέσης.

Eliasson, O. Ice Watch, 2014, 2015, στο <https://olafureliasson.net/archive/artwork/WEK109190/ice-watch> (ανακτήθηκε 24/3/2021)

Προέκταση

Συμμετοχή στο έργο του Olafur Eliasson «Earth Speakr»

«Σε ποιον ανήκει το μέλλον; Ανήκει στους πολιτικούς του σήμερα; Ή μήπως πολύ περισσότερο στα παιδιά που σε τριάντα χρόνια θα εργάζονται στον χώρο της πολιτικής; Πώς μπορούμε να φέρουμε κοντά αυτές τις διαφορετικές προοπτικές;» αναρωτιέται ο Olafur Eliasson. Με την υποστήριξη ομάδας παιδιών, ειδικών και ερευνητών δημιούργησε το Earth Speakr, ένα ψηφιακό έργο τέχνης, διαθέσιμο σε 25 γλώσσες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και προσβάσιμο στους πάντες μέσω μιας εφαρμογής. Παιδιά και νέοι κάτω των δεκαοκτώ, εκφράζοντας το μέλλον, καλούνται να συμμετάσχουν, δίνοντας φωνή σε διάφορα στοιχεία π.χ. σε ένα δέντρο, σε μια μπανανόφλουδα, στον ουρανό ή στον δρόμο, Τα μηνύματά τους συλλέγονται και περνούν από επεξεργασία στην εφαρμογή μέσω επαυξημένης πραγματικότητας. Όλα μαζί αποτελούν το έργο που συνεχίζει να εξελίσσεται. Πληροφορίες, εικόνες, εκπαιδευτικό υλικό στο <https://earthspeakr.art/el>. Μέσω ενός χάρτη κάθε επισκέπτης του ψηφιακού έργου μπορεί να δει και να ακούσει τη φωνή που δίνουν τα παιδιά, στις γλώσσες τους, στα πράγματα, τη φύση, το μέλλον: <https://earthspeakr.art/el/map>

Προτείνεται η περιήγηση στο έργο και η συλλογή στοιχείων. Όσο η εφαρμογή παραμένει ενεργή, προτείνεται η συμμετοχή σε αυτό.

Οι μαθητές και οι μαθήτριες καταγράφουν από ποιες χώρες είναι τα παιδιά που συμμετέχουν. Συζητούν πώς αυτό το έργο μπορεί να αποτελεί μια διαμαρτυρία για την καταστροφή του περιβάλλοντος, μια υπόσχεση για το μέλλον, μια συλλογή προβληματισμών και επιθυμιών των παιδιών. Γιατί όταν οι

φωνές ενώνονται μπορεί να ακουστούν περισσότερο; Γιατί ένα πρόβλημα που επισημαίνουν παιδιά στην Πολωνία ή τη Νορβηγία είναι σημαντικό και για την Ελλάδα;

Τα παιδιά επιλέγουν ένα στοιχείο από τη φύση, όπως βρίσκεται στο περιβάλλον τους και του δίνουν φωνή. Αντίστοιχα ένα στοιχείο πολιτισμού, πχ ένα μνημείο, ένα παλιό σπίτι, μια παλιά επιγραφή κλπ. Συζητούν, αναπτύσσοντας επιχειρήματα, γιατί είναι σημαντική η διατήρησή τους. Πώς μπορούν μέσα από την τέχνη να ενημερώσουν την κοινότητα για τη σημασία τους, πώς η τέχνη μπορεί να αφυπνίσει; Ετοιμάζουν μια σύνθεση- εγκατάσταση δισδιάστατη ή και τρισδιάστατη και προσθέτουν ήχο ή χοροκίνηση. Ξεναγούν τη σχολική κοινότητα στη έκθεσή τους και την εξηγούν.

Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας (στην Πρωτοβάθμια) εκπαιδευτικός και μαθητές/ήτριες συζητούν και επιλέγουν λέξεις ή φράσεις κλειδιά που τη χαρακτηρίζουν. Βοηθητικά ερωτήματα: Τι είναι αυτό που μπορούν τώρα να καταλάβουν καλύτερα; να κάνουν καλύτερα; Κάτι που θα κάνουν από εδώ και πέρα; Η καταγραφή μπορεί να είναι περιφραστική, περιγραφική, ανάλογα με την ηλικία των παιδιών. Μπορεί ο/η εκπαιδευτικός να έχει τον ρόλο γραμματέα για τα παιδιά που δεν γνωρίζουν ακόμα γραφή. Γράφουν τις χαρακτηριστικές λέξεις ή φράσεις σε χαρτί του μέτρου που βρίσκεται σε τοίχο της τάξης καθ' όλη τη διάρκεια του προγράμματος. Μπορούν να προσθέτουν και λέξεις ή φράσεις που σκέπτονται για τις δραστηριότητες σε δεύτερο χρόνο.

Γ. Για να αλλάξουμε τον κόσμο

Βαθμίδα:

- Απλοποιημένη παραλλαγή για Νηπιαγωγείο, Α΄ και Β΄ τάξεις
- Γ΄ - Δ΄ Δημοτικού
- Ε΄ - ΣΤ΄ Δημοτικού
- Γυμνάσιο

Στόχοι: Αναγνώριση παραβιάσεων των δικαιωμάτων του ανθρώπου / του παιδιού. Συνειδητοποίηση της δύναμης των πολιτών κάθε ηλικίας να διεκδικούν δικαιώματα και να αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες

Διάρκεια: 4 ώρες

Συνεργασίες: προαιρετικά, με φορείς της κοινωνίας των πολιτών, οργανώσεις, ΜΚΟ

Υλικά/μέσα: Η/Υ, φωτοτυπίες, χαρτί του μέτρου, 5 χαρτόνια και χρώματα ή μαρκαδόροι.

Περιγραφή δραστηριότητας

Στη δραστηριότητα αυτή οι μαθητές/ήτριες θα γνωρίσουν διαμαρτυρίες και κινήματα που ξεκίνησαν από πρωτοβουλίες παιδιών και πήραν υπερτοπικό ή και παγκόσμιο χαρακτήρα. Θα προσεγγίσουν την έννοια του ακτιβισμού και τη σχέση του με διεκδικήσεις που αφορούν ανθρώπινα δικαιώματα.

Βήμα 1^ο

Ο/η εκπαιδευτικός χωρίζει τα παιδιά σε πέντε ομάδες. Κάθε ομάδα μελετά μια από τις περιπτώσεις που ακολουθούν, βρίσκει στον χάρτη τη χώρα καταγωγής του παιδιού της περίπτωσης που έχει αναλάβει και ετοιμάζει παρουσίαση με όποιον τρόπο επιλέξει. Εναλλακτικά, δίνει ατομικά στα παιδιά να διαβάσουν ή παρουσιάζει ο/η ίδιος/α και τις πέντε περιπτώσεις.

Οι ιστορίες

Μαλάλα Γιουσαφζάι (γεννήθηκε το 1997)

Η Μαλάλα ζούσε στο βορειοδυτικό Πακιστάν. Όταν κατέλαβαν την εξουσία οι Ταλιμπάν (πολιτικο-θρησκευτικό κίνημα που αρνιόταν κάθε δικαίωμα στη γυναίκα), απαγόρευσαν στα κορίτσια να πηγαίνουν στο σχολείο. Η Μαλάλα, στα 11 χρόνια της, άρχισε να γράφει σε μπλογκ για το δικαίωμα των κοριτσιών στη μόρφωση. Τα επόμενα χρόνια έδωσε συνεντεύξεις σε διάφορα μέσα, τόσο της χώρας της όσο και άλλων χωρών, στις οποίες υποστήριζε το δικαίωμα των κοριτσιών να πηγαίνουν στο σχολείο. Το 2012, στα δεκαπέντε της χρόνια, η Μαλάλα πυροβολήθηκε στο κεφάλι, ενώ ήταν μέσα στο σχολικό λεωφορείο. Έδωσε μεγάλη μάχη να κρατηθεί στη ζωή και μεταφέρθηκε σε νοσοκομείο στην Αγγλία. Μετά τη θεραπεία της, συνέχισε να μάχεται για το δικαίωμα των κοριτσιών στη μόρφωση. Το 2013 της απονεμήθηκε το Βραβείο Ζαχάρωφ και το 2014 το Νόμπελ Ειρήνης για τον αγώνα της για το δικαίωμα των κοριτσιών στην εκπαίδευση. Είναι η νεότερη κάτοχος βραβείου Νόμπελ στον κόσμο, το έλαβε σε ηλικία 17 ετών.

- Υπολογίζεται ότι 130 εκατομμύρια κορίτσια στον κόσμο δεν πηγαίνουν σχολείο.
- «Με λένε Μαλάλα», είναι το αυτοβιογραφικό βιβλίο που έγραψε σε συνεργασία με την Κριστίνα

Λαμ (Εκδόσεις Πατάκη, 2014)

Πηγή: Μαλάλα. *Το 11χρονο κορίτσι – σύμβολο, που πυροβόλησαν οι Ταλιμπάν στο κεφάλι γιατί επέμενε να πηγαίνει σχολείο. Το διεθνές κύμα συμπαράστασης και το Νόμπελ Ειρήνης. Μηχανή του Χρόνου.* Στο <https://www.mixanitouxronou.gr/malala-to-11χροno-koritsi-symvolo-poy-pyrovolisan-oi-talimpan-sto-kefali/>

Ικμπάλ Μασίχ (1982-1995)

Ο Ικμπάλ από το Πακιστάν ήταν μόλις τεσσάρων ετών, όταν οι γονείς του τον έδωσαν σε έναν κατασκευαστή χαλιών, ως ενέχυρο, για να δανειστεί 600 ρουπίες (δώδεκα ευρώ). Για έξι χρόνια δούλεψε 12-14 ώρες την ημέρα, φτιάχνοντας χαλιά, όπως και άλλα παιδιά, αλυσσοδεμένος για να μην δραπετεύσει. Δούλευαν σχεδόν στο σκοτάδι, για να μην χαλάσει το χρώμα των χαλιών από το φως. Τους έδιναν ελάχιστη τροφή, για να παραμείνουν μικρόσωμα, διότι τα μικρά δάκτυλα είναι καλύτερα για τη δουλειά. Σε ηλικία 10 ετών το έσκασε και πήγε στην αστυνομία. Το αφεντικό του όμως δωροδόκησε τους αστυνομικούς και έτσι ο Ικμπάλ υποχρεώθηκε να συνεχίσει να δουλεύει ως σκλάβος. Λίγους μήνες αργότερα κατάφερε να δραπετεύσει ξανά. Αυτή τη φορά κατέφυγε στο *Απελευθερωτικό Μέτωπο του Πακιστάν για την Εκμετάλλευση της Παιδικής Εργασίας*. Ο Ικμπάλ γύριζε το Πακιστάν κάνοντας εκστρατεία εναντίον της βιομηχανίας παραγωγής χαλιών. Κατάφερε να κλείσουν κάποιες βιοτεχνίες χαλιών, να προστατευτούν αρκετά παιδιά και να πάνε σχολείο. Γι' αυτό δεχόταν πολλές απειλές για τη ζωή του, τις οποίες και αγνόησε. Ταξίδεψε και στο εξωτερικό ως πρέσβης όλων των παιδιών που εξαναγκάζονται σε εργασία και δεν είχαν φωνή για να εκφραστούν. Στις ΗΠΑ επισκέφθηκε σχολεία και μίλησε στους μαθητές και τις μαθήτριες, ενώ, όταν ρωτήθηκε για ποιο λόγο να ξαναγυρίσει πίσω στην πατρίδα του όπου κινδύνευε, εκείνος απάντησε: «Πρέπει να τελειώσω αυτό που ξεκίνησα». Ο Ικμπάλ δολοφονήθηκε το 1995, σχεδόν 13 ετών, πιθανόν από τη λεγόμενη «μαφία των χαλιών. Τρεις μέρες μετά τη δολοφονία του, εκατοντάδες παιδιά διαδήλωσαν στους δρόμους της Ινδίας σε ένδειξη διαμαρτυρίας.

- Σήμερα στο Πακιστάν εξακολουθούν να υπάρχουν περίπου 75.000 σκλάβοι.
- Υπολογίζεται ότι περίπου 170 εκατομμύρια παιδιά δουλεύουν παγκοσμίως.
- Ο Φραντσέσκο Ντ' Αντάμο έγραψε το βιβλίο *Ικμπάλ, ένα παιδί ενάντια στην παιδική εργασία*

(εκδόσεις Πατάκη, 2005)

Πηγές: Ικμπάλ Μασίχ. Βικιπαίδεια. Στο

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%99%CE%BA%CE%BC%CF%80%CE%AC%CE%BB_%CE%9C%CE%B1%CF%83%CE%AF%CF%87

Ο μικρός ήρωας Ικμπάλ Μασίχ (7.5.2015). TVXS στο <https://tvxs.gr/news/paideia/o-mikros-iroas-ikmpal-masix-binteo>

Περισσότερα: *Iqbal's story*. The World's Children's Prize. Στο <https://worldschildrensprize.org/iqbalstory>

Γκρέτα Τούνμπεργκ (γεννήθηκε το 2003)

Η Γκρέτα Τούνμπεργκ σε διαδήλωση «Παρασκευές για το μέλλον», στο Βερολίνο στις 29-03-2019

Leonhard Lenz. Wikimedia, CC0. Στο <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=77650287> (Ανακτήθηκε 5/6/2021)

Η Γκρέτα Τούνμπεργκ από τη Σουηδία έχει ξεκινήσει ένα κίνημα νέων για την καταπολέμηση της υπερθέρμανσης του πλανήτη, ενάντια στις καταστροφικές περιβαλλοντικές συνέπειες της κλιματικής αλλαγής. Η δημόσια δράση της ξεκίνησε τον Αύγουστο του 2018: Διαμαρτυρόταν τακτικά για το κλίμα έξω από τη σουηδική Βουλή, στη Στοκχόλμη. Το γεγονός προσέλκυσε το ενδιαφέρον των μέσων ενημέρωσης παγκοσμίως. Τον Δεκέμβριο του 2018 ήταν βασική ομιλήτρια στη *Διάσκεψη Ηνωμένων Εθνών για την Κλιματική Αλλαγή* και τον Ιανουάριο του 2019 στο *Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ*, στην

Ελβετία. Η Γκρέτα συνέχισε τις τακτικές διαμαρτυρίες έξω από το σουηδικό κοινοβούλιο κάθε Παρασκευή, μαζί με μια ομάδα νέων που διαρκώς μεγάλωνε. Σταδιακά οι διαμαρτυρίες εξελίχθηκαν σε μαζικές ειρηνικές διαδηλώσεις νέων, τόσο στη Σουηδία, όσο και στην Ευρώπη και όλο τον κόσμο (σε 170 χώρες). Μαθητές/ήτριες σχολείων από όλο τον κόσμο έλαβαν μέρος σε μαθητικές απεργίες ως διαμαρτυρία για την κλιματική αλλαγή. Είναι οι «Παρασκευές για το μέλλον», ένα παγκόσμιο μαθητικό κίνημα στο οποίο συμμετέχουν νέοι και από την Ελλάδα.

Αυτό που παντού τονίζει η Γκρέτα Τούνμπεργκ είναι ότι η κλιματική αλλαγή θα έχει δυσανάλογη επίδραση στους νέους των οποίων το μέλλον θα επηρεαστεί σημαντικά.

Lenz, L. (14-12-2018), «Ακολουθήστε τη Γκρέτα! Απεργία για το κλίμα», Βερολίνο. Στο

<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=75934457>

Πηγή: Γκρέτα Τούνμπεργκ. Βικιπαιδεία. Στο

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%93%CE%BA%CF%81%CE%AD%CF%84%CE%B1_%CE%A4%CE%BF%CF%8D%CE%BD%CE%BC%CF%80%CE%B5%CF%81%CE%B3%CE%BA

Περισσότερα: «Πώς τολμάτε!» - Η παθιασμένη ομιλία της Γκρέτα Τούνμπεργκ στη Σύνοδο του ΟΗΕ για το Κλίμα (23.9.2019). *Lifo*. Στο <https://www.lifo.gr/now/world/pos-tolmate-i-pathiasmeni-omilia-tis-gkreta-toynmpergk-sti-synodo-toy-oie-gia-klima>

Φελίξ Φινκμπέινερ (γεννήθηκε το 1997)

Τον Ιανουάριο του 2007, όταν ο Φελίξ από τη Γερμανία παρουσίασε μια εργασία στην τάξη για την υπερθέρμανση του πλανήτη, στην οποία πρότεινε στους συμμαθητές και τις συμμαθήτριές του να φυτέψουν ένα εκατομμύριο δέντρα σε κάθε χώρα του κόσμου. Μαζί με πολλούς συμμαθητές και πολλές συμμαθήτριές του, λίγο αργότερα, ο Φελίξ φύτεψε ένα δέντρο και ξεκίνησε το Plant-for-the-Planet

(Φύτεψε για τον Πλανήτη). Μετά από τρία χρόνια, η πρωτοβουλία των μαθητών/τριών φύτεψε το εκατοστό δέντρο της. Σε ηλικία 10 ετών ο Φελίξ μίλησε στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και σε ηλικία 13 ετών στη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών. Σήμερα διοικεί έναν διεθνή οργανισμό με 70.000 μέλη σε 67 χώρες. Ένα από τα έργα του οργανισμού είναι μαθήματα σε παιδιά μεταξύ 10 και 14 ετών για την υπερθέρμανση του πλανήτη και τη σημασία των δέντρων, αλλά και το πώς να οργανώνουν δράσεις για να συμβάλουν στην αντιμετώπιση της υπερθέρμανσης του πλανήτη. Ο οργανισμός συγκεντρώνει χρήματα και φυτεύει δέντρα σε πολλά μέρη του κόσμου. Τη πρωτοβουλία υιοθέτησε και προωθεί ο ΟΗΕ.

Περισσότερα στοιχεία και ο χάρτης των φυτεύσεων σε όλον τον κόσμο στον ιστότοπο της πρωτοβουλίας <https://www1.plant-for-the-planet.org/>

Νάντα Αλ-Αχντάλ (γεννήθηκε το 2002)

Η Νάντα ζει στην Υεμένη. Στη χώρα αυτή συνηθίζεται να παντρεύουν τα κορίτσια σε μικρή ηλικία για οικονομικούς λόγους. Δυο φορές κατάφερε η Νάντα να αποφύγει τον γάμο που της ετοίμασαν οι δικοί της. Μόλις 9 χρονών, φυλακίστηκε δέκα μέρες επειδή αρνήθηκε να παντρευτεί. Το 2013 η Νάντα ηχογράφησε ένα βίντεο και το ανέβασε στο YouTube παρουσιάζοντας την ιστορία και την εμπειρία της. Το βίντεο έγινε γρήγορα γνωστό, μεταφράστηκε σε 40 γλώσσες και τα διεθνή μέσα ενημέρωσης ασχολήθηκαν με την πρακτική του παιδικού γάμου στην Υεμένη. Η Νάντα με το βίντεό της και με σύμμαχο τη παγκόσμια κοινή γνώμη, κατάφερε να γίνει νόμος στην Υεμένη για να τιμωρείται όποιος εξαναγκάζει σε γάμο ανηλίκους κάτω των 18 ετών. Σήμερα συνεχίζει να αγωνίζεται για τα δικαιώματα των γυναικών στην πατρίδα της, για την ισότητα και προσπαθεί να αλλάξει τις πεποιθήσεις της κοινωνίας.

Πηγή: Al-Ahdal, Nada (12-8-2020). *A Story from Yemen: A Young Girl's Fight Against Child Marriage*. Wilson Center, στο <https://www.wilsoncenter.org/blog-post/story-yemen-young-girls-fight-against-child-marriage>

Βήμα 2ο

Ο/η εκπαιδευτικός θέτει το ερώτημα: Τι μας αφηγούνται για τα ανθρώπινα δικαιώματα αυτές οι 5 δράσεις;

Για ποια δικαιώματα αγωνίζονταν και αγωνίζονται οι νέοι των παραπάνω περιπτώσεων; Πρόκειται για ένα δικαίωμα σε κάθε περίπτωση ή για συνδυασμό δικαιωμάτων; Με τη βοήθεια της α] «Μαθητικής έκδοσης της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού», Living democracy, διαθέσιμη στο <https://www.living-democracy.com/el/textbooks/volume-5/part-3/documents-and-teaching-material-1/>, και β] της Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, Διεθνής Αμνηστία, διαθέσιμη στο <https://www.amnesty.gr/universal-declaration-of-human-rights>, καταγράφουν τις σκέψεις τους και τις παρουσιάζουν. Αν τα παιδιά αναφέρονται στο κεντρικό δικαίωμα που θίγεται σε κάθε περίπτωση, ο /η εκπαιδευτικός τα βοηθά να σκεφτούν και άλλα δικαιώματα που συνδέονται με όσα κατέγραψαν, πχ τα δικαιώματα στην ελεύθερη έκφραση και στην ελευθερία γνώμης.

Σε χαρτί του μέτρου γράφουν το όνομα του παιδιού αγωνιστή σε απόσταση το ένα από το άλλο. Γύρω από το κάθε όνομα γράφουν τα δικαιώματα για τα οποία καθένα τους αγωνίστηκε και αγωνίζεται.

Σημείωση: Αν ο/η εκπαιδευτικός θέλει να αναφερθεί και σε άλλες πρωτοβουλιών παιδιών, μπορεί να βρει παραδείγματα στο *World Children's Day: 9 young leaders making a difference for children worldwide* (19/11/2019). Voices of Youth, Unicef, στο <https://www.voicesofyouth.org/blog/world-childrens-day-9-young-leaders-making-difference-children-worldwide>

Επίσης μπορεί να αναφερθεί στα παιδιά που έδρασαν στην Αντίσταση κατά τη διάρκεια της Κατοχής. Βλ. σχετικά το Διδακτικό Σενάριο της Ιωάννας Δεκατρή «Τα παιδιά στην Κατοχή και την Αντίσταση». Η στην ιστοσελίδα Η Αθήνα ελεύθερη, Εκπαιδευτικό Υλικό, στο <http://freeathens44.org/wp-content/uploads/2015/10/7-%CE%A3%CE%95%CE%9D%CE%91%CE%A1%CE%99%CE%9F-%CE%A0%CE%91%CE%99%CE%94%CE%99%CE%91-%CE%9A%CE%91%CE%A4%CE%9F%CE%A7%CE%97.pdf>

Βήμα 3ο

Αναζητούν Διεθνείς Οργανισμούς, οργανώσεις, φορείς της κοινωνίας των πολιτών που μάχονται για την προάσπιση και εφαρμογή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, με έμφαση σε αυτά που εντόπισαν από τις 5 ιστορίες, και γνωρίζουν τις δραστηριότητές τους.

Προτείνεται να έρθουν τα παιδιά σε άμεση επαφή με οργανώσεις και φορείς που δρουν για τα ανθρωπίνια δικαιώματα/ δικαιώματα του παιδιού στην Ελλάδα. Αν οι φορείς έχουν εκπαιδευτικά προγράμματα, καλό είναι να συμμετάσχουν σε αυτά, επίσης να πάρουν μέρος σε τυχόν καμπάνιες του φορέα. Να καλέσουν εκπρόσωπο από κάποιο φορέα, να καταγράψουν ερωτήματα και να συζητήσουν μαζί του. Καλό είναι να θέσουν ερωτήματα για αντίστοιχα προβλήματα στην Ελλάδα.

Βήμα 4ο

Τα παιδιά χωρίζονται σε ομάδες και, σε χαρτόνια, δημιουργούν αφίσες αντλώντας έμπνευση από τα λόγια των νεαρών ακτιβιστών.

- Ικμπάλ: «Τα παιδιά πρέπει να έχουν μολύβια στα χέρια· όχι εργαλεία.»
- Μαλάλα: «Ένα παιδί, ένας δάσκαλος κι ένα βιβλίο μπορούν να αλλάξουν τον κόσμο.»
- Γκρέτα Τούνμπεργκ: «Είμαστε θυμωμένοι, είμαστε απογοητευμένοι και υπάρχει λόγος». «...Λέμε στους πολιτικούς ότι πρέπει να προστατέψουν το μέλλον και τις επόμενες γενιές».
- Φελίξ Φινκμπέινερ: [Το φύτεμα 1.000.000.000.000 δέντρων] «για πολλά από μας τα παιδιά είναι ζήτημα επιβίωσης. [...] Δεν μπορούμε να εμπιστευτούμε τους ενήλικες ότι θα σώσουν το μέλλον μας. Πρέπει να πάρουμε το μέλλον μας στα χέρια μας.»
- Νάντα Αλ-Αχντάλ: «Θα συνεχίσω να υψώνω τη φωνή μου γι' αυτόν τον σκοπό έως ότου ο λαός μου [...] να πιστέψει στις ικανότητες και την ισότητα κάθε γυναίκας τόσο στα δικαιώματα όσο και στα καθήκοντα, χωρίς διάκριση...»

Βήμα 5ο

Ακτιβισμός, τι είναι;

Αναζητούν τα κοινά στοιχεία στις 5 δράσεις. Ο/η εκπαιδευτικός βοηθά τα παιδιά να τα εντοπίσουν: καταπάτηση δικαιωμάτων, αδυναμία ή αδιαφορία των αρχών για τη θεραπεία του κάθε προβλήματος, πρωτοβουλία, δράση, επιμονή, δημοσιότητα.

Ενδεικτικές ερωτήσεις

- Γιατί τα παιδιά αυτά πήραν πρωτοβουλία;
- Πώς αισθάνονταν;
- Τι ήθελαν/ θέλουν να διορθώσουν;
- Σκέφτονταν τα παιδιά αυτά τον εαυτό τους μόνο;
- Πώς θα έπρεπε να είναι η πραγματικότητα; Ποιος θα έπρεπε να δώσει λύση στο πρόβλημα που απασχολεί/ απασχόλησε το καθένα από τα παιδιά;
- Σε κάθε περίπτωση, είναι μια σύντομη σε διάρκεια δράση;
- Πώς κατάφεραν να κάνουν γνωστό το πρόβλημα για τη λύση του οποίου αγωνίζονται; Είναι κάτι σημαντικό για τον αγώνα τους;

Αφού καταλήξουν, μέσα από τις απαντήσεις και τη συζήτηση, στα βασικά κοινά χαρακτηριστικά των περιπτώσεων που μελέτησαν, ο/η εκπαιδευτικός τους αναφέρει τον όρο «ακτιβισμός» και συνθέτει μαζί τους έναν ορισμό του.

Βήμα 6ο

Συζητούν αν έχουν πάρει μέρος σε κάποια δράση ακτιβισμού και ποια ήταν. Επίσης αν γνωρίζουν παρόμοιες δράσεις – πρωτοβουλίες πολιτών. Ο/η εκπαιδευτικός βοηθά τη συζήτηση με κάποια παραδείγματα. Ενδεικτικά, δράσεις κατοίκων για αναδιαμόρφωση πάρκου, κοινωνική κουζίνα, πρωτοβουλία των γονέων για βελτίωση της αυλής του σχολείου κ.α.

Παραλλαγή για Νηπιαγωγείο, Α΄ και Β΄ τάξεις (διάρκεια 2 ώρες)

Ο/η εκπαιδευτικός αφηγείται με απλά λόγια 2-3 από τις παραπάνω περιπτώσεις. Ζητά από τα παιδιά να εντοπίσουν τις αδικίες που διαπιστώνουν. Συζητούν πώς, κατά τη γνώμη τους, θα έπρεπε να είναι η πραγματικότητα, τι πρέπει να αλλάξει για να διορθωθούν οι αδικίες. Γιατί είναι σημαντικά τα θέματα που απασχολούν τα παιδιά αγωνιστές;

Κατά την κρίση του/της εκπαιδευτικού, μπορούν να υλοποιήσουν το μέρος VI της δραστηριότητας για τα μεγαλύτερα παιδιά.

Περιγράφουν το αίτημα της κάθε περίπτωσης με ένα σύνθημα. Ετοιμάζουν απλές πικέτες από χαρτόνι και κάνουν μια μικρή πορεία στην αυλή του σχολείου.

Ετοιμάζουν αφίσες για να ενημερώσουν τους γονείς τους.

Πρόεκταση (Δ΄-Στ΄ τάξεις, γυμνάσιο)

Μια πρωτοβουλία νέων οδηγεί στο δικαστήριο 33 χώρες

Ο/η εκπαιδευτικός παρουσιάζει στα παιδιά την πρωτοβουλία των νέων από την Πορτογαλία που περιγράφεται στη συνέχεια. Τους εξηγεί τι είναι το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

- Συζητούν γιατί οδηγήθηκαν οι νέοι αυτοί σε μια τέτοια κίνηση. Δεν θα αρκούσαν οι διαμαρτυρίες, οι επιστολές, οι καμπάνιες; Τι διαφορετικό θα προκαλέσει μια δικαστική απόφαση από διεθνές δικαστήριο; Πώς κατάφεραν να κάνουν το θέμα διεθνές (όπως και είναι);
- Τα παιδιά σε ομάδες καταγράφουν και τεκμηριώνουν λόγους για τους οποίους θα μπορούσαν να πάρουν μια αντίστοιχη πρωτοβουλία: Ποια δικαιώματά τους θίγονται για τα οποία θα ήθελαν να προκαλέσουν μια δικαστική απόφαση υπέρ τους; Πώς θα μεθόδευαν τη δική τους πρωτοβουλία;

Έξι παιδιά και νέοι από την Πορτογαλία κάνουν δικαστικό αγώνα κατά 33 χωρών για την κλιματική αλλαγή

Οι ενάγοντες, ηλικίας μεταξύ 8 και 21 ετών, κατέθεσαν αγωγή στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, στην οποία υποστηρίζουν ότι η ολιγωρία των κυβερνήσεων στο θέμα της κλιματικής αλλαγής απειλεί το μέλλον τους και θέτει σε κίνδυνο την σωματική και ψυχική τους υγεία. Οι έξι υποστηρίζουν επίσης ότι υφίστανται διακρίσεις, επειδή οι νέοι θα χρειαστεί να υποφέρουν περισσότερο από την κλιματική αλλαγή που αναμένεται να επιδεινωθεί με την πάροδο του χρόνου, Η αγωγή συμπεριλαμβάνει όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, επομένως και την Ελλάδα.

«Με τρομάζει να ξέρω ότι τα πρωτοφανή κύματα καύσωνα που βιώσαμε είναι μόνο η αρχή [...]. Με τόσο λίγο χρόνο που απομένει για να το σταματήσουμε αυτό, πρέπει να κάνουμε ό,τι μπορούμε για να αναγκάσουμε τις κυβερνήσεις να μας προστατεύσουν σωστά», δήλωσε η Catarina Mota, μία από τους ενάγοντες, που ζει στην περιοχή της Leiria. Η αυτή ήταν από τις χειρότερα πληγείσες από τις τεράστιες πυρκαγιές του 2017 στην Πορτογαλία.

Σκαλιώνη, Δ. Κλιματική Αλλαγή: Αγωγή κατά 33 χωρών κατέθεσαν έξι παιδιά και νέοι από την Πορτογαλία. ΕΡΤ. Στο <https://www.ertnews.gr/eidiseis/diethni/evropi/klimatiki-allagi-agogi-kata-33-choron-katethesan-exi-paidia-kai-neoi-apo-tin-portogalia/>

Σημείωση: Σε συνέχεια της δραστηριότητας αυτής προτείνεται να υλοποιηθεί η δραστηριότητα «Ωρα για δράση».

Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας (στην Πρωτοβάθμια) εκπαιδευτικός και μαθητές/ήτριες συζητούν και επιλέγουν λέξεις ή φράσεις κλειδιά που τη χαρακτηρίζουν (εδώ, ενδεικτικά: πρωτοβουλία,

διαμαρτυρία). Βοηθητικά ερωτήματα: Τι είναι αυτό που μπορούν τώρα να καταλάβουν καλύτερα; να κάνουν καλύτερα; Κάτι που θα κάνουν από εδώ και πέρα; Η καταγραφή μπορεί να είναι περιφραστική, περιγραφική, ανάλογα με την ηλικία των παιδιών. Μπορεί ο/η εκπαιδευτικός να έχει τον ρόλο γραμματέα για τα παιδιά που δεν γνωρίζουν ακόμα γραφή. Γράφουν τις χαρακτηριστικές λέξεις ή φράσεις σε χαρτί του μέτρου που βρίσκεται σε τοίχο της τάξης καθ' όλη τη διάρκεια του προγράμματος. Μπορούν να προσθέτουν και λέξεις ή φράσεις που σκέπτονται για τις δραστηριότητες σε δεύτερο χρόνο.

Δ. Ώρα για Δράση

Βαθμίδα:

- Γ' - Δ' Δημοτικού
- Ε' - ΣΤ' Δημοτικού
- Γυμνάσιο
- Το Νηπιαγωγείο, η Α' και η Β' τάξεις υλοποιούν μια απλοποιημένη εκδοχή της δραστηριότητας, σύμφωνα με την κρίση του/της εκπαιδευτικού.

Στόχος: Η συνειδητοποίηση της δύναμης των πολιτών κάθε ηλικίας να διεκδικούν δικαιώματα και να αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες. Η διαμόρφωση στρατηγικής για δράση

Διάρκεια: 3 ώρες για τον σχεδιασμό. Ο χρόνος για την υλοποίηση της δράσης μπορεί να είναι σε μεγάλο βαθμό εξωδιδασκτικός.

Συνεργασίες: Με γονείς, φορείς της κοινωνίας των πολιτών, μέλη της κοινότητας, Δήμο.

Υλικά/μέσα: Η/Υ, χαρτί του μέτρου, μαρκαδόροι.

Περιγραφή δραστηριότητας

Έχοντας γνωρίσει και αναλύσει τις δράσεις παιδιών ακτιβιστών, οι μαθητές/ήτριες προχωρούν στην οργάνωση μιας δικής τους δράσης.

Βήμα 1ο

Σκέφτονται ποια προβλήματα είναι πολύ σημαντικά για τα ίδια, τον τόπο που ζουν, την παγκόσμια κοινότητα και θα ήθελαν να πάρουν πρωτοβουλία για τη γνωστοποίησή τους και τη δίκαιη λύση τους. Μπορούν να ψάξουν στον τύπο και να παρακολουθήσουν ειδήσεις, προκειμένου να εντοπίσουν ζητήματα της επικαιρότητας. Μπορούν επίσης να πάρουν ιδέες από τα θέματα που προσέγγισαν σε άλλες δραστηριότητες του *Ενεργώ ως Πολίτης*.

Χωρίζονται σε 4 - 6 ομάδες και καταγράφουν τις προτάσεις τους. Κάθε ομάδα συζητά τις διαφορετικές προτάσεις των μελών της και καταλήγει σε μία κοινή πρόταση. Καταγράφουν το πρόβλημα, τις αδικίες που προέρχονται από αυτό, τα δικαιώματα του ανθρώπου / του παιδιού τα οποία καταπατώνται. Ετοιμάζουν επιχειρήματα για να υποστηρίξουν τη σημαντικότητα του προβλήματος. Στη συνέχεια κάθε ομάδα παρουσιάζει σε όλη την τάξη την πρότασή της και αναπτύσσει τα επιχειρήματά της.

Κάθε παιδί ψηφίζει 2 από τις προτάσεις. Εκείνη που θα πάρει τις περισσότερες ψήφους θα απασχολήσει στη συνέχεια όλη την τάξη.

Σημείωση: Αν υπάρχει χρόνος, μπορούν να ασχοληθούν και με τη δεύτερη σε σειρά ψήφων πρόταση.

Βήμα 2ο

Σε ένα μεγάλο κομμάτι από χαρτί του μέτρου σχεδιάζουν το σχήμα ενός δέντρου με κορμό, ρίζες και κλαδιά. Γράφουν το πρόβλημα στον κορμό. Κατόπιν σκέφτονται τις αιτίες του προβλήματος και τις γράφουν στις ρίζες: από αυτές τις αιτίες «βλάστησε» το πρόβλημα. Στα κλαδιά, που φυτρώνουν από τον κορμό, γράφουν ποια είναι τα αποτελέσματα που προκαλεί το πρόβλημα. Με αυτό τον τρόπο τα παιδιά χαρτογραφούν το πρόβλημα.

Βήμα 3ο

Τι μπορούν να κάνουν πέρα από την αναγνώριση των παραβιάσεων των δικαιωμάτων; Τα παιδιά κάνουν προτάσεις για δράσεις.

Προκειμένου να προχωρήσουν στον σχεδιασμό της δράσης τους βήμα βήμα. συζητούν τα ερωτήματα που ακολουθούν: Τι ακριβώς επιδιώκουν; Πόσο εφικτό είναι να οργανώσουν μια τέτοια πρωτοβουλία; Ποιες δραστηριότητες μπορούν να οργανώσουν άμεσα και ποιες αργότερα; Τι μπορούν να κάνουν τώρα, τι στο μέλλον; Ποιες δυσκολίες υποθέτουν ότι θα συναντήσουν; Ποιους συμμάχους θα αναζητήσουν; Πώς θα ενημερώσουν το σχολείο, τους γονείς, την κοινότητα; Γιατί είναι σημαντική η ενημέρωση; Η κινητοποίηση γύρω από ένα θέμα και η μεγάλη δημοσιοποίησή του γιατί προβληματίζει τη δημοτική αρχή, τους πολιτικούς; Πώς η δημοσιοποίηση βοηθά στην επιτυχία;

Καταγράφουν

- Τι μπορεί να αναλάβει κάθε παιδί, σύμφωνα με τα ενδιαφέροντά του και αυτά που του αρέσει να κάνει. Σε τι μπορούν να δεσμευτούν. Ποιες είναι δηλαδή οι δυνάμεις τους.
- Ποιες δραστηριότητες θα κάνουν κατά σειρά και ποια παιδιά είναι υπεύθυνα για την οργάνωση της καθεμιάς.
- Από πού μπορούν να ζητήσουν βοήθεια και τι είδους (γονείς, εκπαιδευτικοί, φίλοι, γείτονες, δήμος, οργανώσεις κλπ).
- Πώς θα δημοσιοποιήσουν το πρόβλημα και τις δραστηριότητές τους;
- Ποιες δυσκολίες βλέπουν; Ποιες μπορεί να έχουν στο μέλλον; Πώς θα μπορούσαν να τις ξεπεράσουν;
- Ποιες ευκαιρίες για την ενίσχυση της πρωτοβουλίας θα μπορούσαν να αξιοποιήσουν;
- Από ποιους (ή ποιες περιστάσεις) μπορεί να κινδυνέψει η πρωτοβουλία τους;

Βήμα 4ο

Ιδιαίτερο βάρος πρέπει να ρίξουν στο πώς θα τραβήξουν την προσοχή πάνω στο θέμα που διάλεξαν. Με ένα δρώμενο; Με ένα τραγούδι; Με την οργάνωση μιας δραστηριότητας για τους ενήλικες; Π.χ. το παιχνίδι της Επιτεδοχώρας (σελ. 78)

Εργαλεία στη δημοσιοποίηση μπορεί να είναι το European School radio (μαθητικό ραδιόφωνο), η παρουσίαση σε δημοτικούς ραδιοφωνικούς σταθμούς, η συγκέντρωση υπογραφών, επιστολές σε οργανώσεις, δημόσιες υπηρεσίες και όποιον φορέα ή πρόσωπο θεωρούν αρμόδιο, η σχολική εφημερίδα, μικρά video.

Βήμα 5ο

Έχοντας μετρήσει τις δυνάμεις τους, μοιράζονται τις εργασίες.

Δυο παραδείγματα: Επιλέγουν την ανάληψη δράσης για τη συντήρηση και το άνοιγμα μιας παλιάς παιδικής χαράς στη γειτονιά (δικαίωμα στο παιχνίδι). Τα παιδιά που αγαπούν να παίζουν ποδόσφαιρο, οργανώνουν έναν αγώνα στον χώρο για να κάνουν γνωστό το θέμα. Εκείνα που τους αρέσει να φωτογραφίζουν, ετοιμάζουν φωτογραφική έκθεση με την κατάσταση του χώρου, κοκ.

Αναλαμβάνουν δράση για να υποστηρίξουν το δικαίωμά τους στην ελευθερία γνώμης. Τα παιδιά που αγαπούν να παίζουν ποδόσφαιρο, οργανώνουν ένα δρώμενο, έναν αγώνα παρωδία, όπου δεν παίρνουν καμιά πρωτοβουλία και περιμένουν εντολές για να κάνουν οποιαδήποτε κίνηση. Εκείνα που τους αρέσει να φωτογραφίζουν ετοιμάζουν μια έκθεση φωτογραφίας με τίτλο «Έχω γνώμη, ρωτήστε με», με κακώς κείμενα της γειτονιάς, κοκ

Για να αναζητήσουν συμμάχους και να κάνουν γνωστό το πρόβλημα, οργανώνουν μια συνάντηση όπου καλούν τους γονείς τους, τον Δήμο, τοπικούς φορείς, κατοίκους της γειτονιάς. Προετοιμάζουν και γνωστοποιούν τη συνάντηση με προσκλήσεις και αφίσες. Στην παρουσίασή τους αναπτύσσουν επιχειρήματα υπέρ της δράσης που έχουν ξεκινήσει. Γράφουν για το θέμα στη σχολική εφημερίδα την οποία διανέμουν στη γειτονιά, κλπ

Βήμα 6ο

Συζητούν στην τάξη τη φράση του Nelson Mandela «Πάντα κάτι φαίνεται αδύνατο μέχρι να πραγματοποιηθεί». Τα παιδιά φέρνουν παραδείγματα και ο εκπαιδευτικός τους εξηγεί ποιος ήταν ο Nelson Mandela και τι κατάφερε.

Πηγή: Μέρος της δραστηριότητας προέρχεται το κεφάλαιο *Αναλαμβάνοντας δράση*, στο Brander, P., Keen, E. & Lemineur, M. L (επιμ.) (2015) *COMPASS – Ένα εγχειρίδιο εκπαίδευσης στα Ανθρώπινα Δικαιώματα για νέους/νέες. Συμβούλιο της Ευρώπης*. Θεσσαλονίκη: ΑΡΣΙΣ – Κοινωνική Οργάνωση Υποστήριξης Νέων (η ελληνική έκδοση) σελ. 293–306. Διαθέσιμο στο <https://www.openbook.gr/compass/>

Σημείωση: Η δραστηριότητα αυτή ακολουθεί τη δραστηριότητα «Για να αλλάξουμε τον κόσμο».

Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας (στην Πρωτοβάθμια) εκπαιδευτικός και μαθητές/ήτριες συζητούν και επιλέγουν λέξεις ή φράσεις κλειδιά που τη χαρακτηρίζουν. Βοηθητικά ερωτήματα: Τι είναι αυτό που μπορούν τώρα να καταλάβουν καλύτερα; να κάνουν καλύτερα; Κάτι που θα κάνουν από εδώ και πέρα; Η καταγραφή μπορεί να είναι περιφραστική, περιγραφική, ανάλογα με την ηλικία των παιδιών. Μπορεί ο/η εκπαιδευτικός να έχει τον ρόλο γραμματέα για τα παιδιά που δεν γνωρίζουν ακόμα γραφή. Γράφουν τις χαρακτηριστικές λέξεις ή φράσεις σε χαρτί του μέτρου που βρίσκεται σε τοίχο της τάξης καθ' όλη τη διάρκεια του προγράμματος. Μπορούν να προσθέτουν και λέξεις ή φράσεις που σκέπτονται για τις δραστηριότητες σε δεύτερο χρόνο.

E. Πολύ μακριά, δεν με νοιάζει!

Βαθμίδα:

- Γυμνάσιο
- Λύκειο

Στόχος: Μέσω της δραστηριότητας επιδιώκουμε να αντιληφθεί ο μαθητής και η μαθήτρια τον εαυτό του/της ως μέλος, όχι μόνο μιας τοπικής κοινότητας, αλλά και ως μέλος της ευρύτερης παγκόσμιας κοινότητας των πολιτών και επομένως να διαμορφώνει τις στάσεις, τις συμπεριφορές του/της, τις αποφάσεις και τις δράσεις του/της, και με βάση το παγκόσμιο συμφέρον, αφού οι συνθήκες της παγκοσμιοποίησης δεν κρατούν πλέον κανένα πρόβλημα σε στεγανά.

Πλαίσιο: Είναι συχνό το φαινόμενο, οι μαθητές και οι μαθήτριες αλλά και οι πολίτες να μην «αισθάνονται» ότι τους αφορούν τα προβλήματα παγκόσμιας εμβέλειας ή τα μεγάλα προβλήματα που «συμβαίνουν» σε γεωγραφικές περιοχές που βρίσκονται πολύ μακρύτερα από τη δική τους ή που οι συνέπειές τους δεν είναι άμεσες, αλλά θα επηρεάσουν τη ζωή χρόνια ή/και δεκαετίες αργότερα. Ωστόσο, σε συνθήκες παγκοσμιοποίησης, όπου γεωγραφικά, πολιτισμικά, οικονομικά, τεχνολογικά σύνορα έχουν υποχωρήσει ή/και καταργηθεί, κάθε τι που συμβαίνει σε μια περιοχή του πλανήτη επηρεάζει δυναμικά και πολλές άλλες. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η πανδημία, όπου ένα τυχαίο γεγονός στη λαϊκή αγορά μιας κινεζικής πόλης, ανέτρεψε την παγκόσμια ισορροπία σε όλους τους τομείς και ανέστειλε κάθε έννοια κανονικής ζωής όπως ήταν αντιληπτή μέχρι τότε, σε κάθε γωνιά του πλανήτη. Με αυτήν την έννοια, όσο κι αν είναι αναγκαία για την ανθρώπινη ύπαρξη η αίσθηση ότι μπορούμε να προβλέψουμε και να διαχειριστούμε τις προβληματικές καταστάσεις γύρω μας μέσα σε όρια οικεία και ασφαλή,

σήμερα θα πρέπει να γίνει κατανοητό ότι δεν υπάρχουν στεγανά ούτε στους τόπους ούτε στις αλληλεπιδράσεις όσων συμβαίνουν σε αυτούς. Επομένως η ολιστική αντίληψη του κόσμου, η κατανόηση της αλληλεπίδρασης των μικρών και μεγάλων προβλημάτων και η υιοθέτηση μιας προσέγγισης που συνυπολογίζει πλανητικές και όχι μόνο εθνικές/τοπικές παραμέτρους, είναι προϋποθέσεις αναγκαίες για να μπορούν οι αυριανοί πολίτες να θεωρούν τον εαυτό τους πολίτη του κόσμου, και να δρουν όχι μόνο τοπικά αλλά και παγκόσμια.

Διάρκεια: 4 διδ. ώρες

Υλικά/μέσα: χαρτί του μέτρου, μαρκαδόροι, χρώματα, ψηφιακά μέσα για αναζήτηση πληροφορίας και παρακολούθηση video.

Περιγραφή δραστηριότητας

Σχεδιασμός: Η δραστηριότητα ξεκινά με την προβολή τριών βίντεο από το youtube, τα οποία παρακολουθούν οι μαθητές της τάξης είτε όλοι μαζί, είτε σε ζεύγη/ομάδες/ατομικά από υπολογιστές/κινητά. Τα video που προτείνονται είναι τα:

- <https://youtu.be/H5J7KlxhQK4> (BBC - black lives matter)
- <https://youtu.be/4DDKSfw7CYI> (Γκρέτα - περιβάλλον)
- <https://youtu.be/6TQH2IUx0i8> (Μαλάλα - εκπαίδευση κοριτσιών και Σατιάρτι – παιδική εργασία)

Εναλλακτικά ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να επιλέξει άλλα αντίστοιχα video, με την επισήμανση να μην είναι μεγάλης διάρκειας (μέχρι 10 λεπτά)

Βήμα 1ο

Οι μαθητές και οι μαθήτριες παρακολουθούν τα video και καλούνται να απαντήσουν τις παρακάτω ερωτήσεις:

- Σε ποια προβλήματα αναφέρονται τα video;
- Σε ποιες χώρες αναφέρονται;
- Ποιες χώρες επηρεάζουν; Για πόσο χρονικό διάστημα;
- Γιατί νομίζετε ότι έγιναν παγκοσμίως γνωστά τα πρόσωπα που αναφέρονται στα video;
- Πώς νομίζετε ότι αισθάνονται τα πρόσωπα αυτά;

Ο/η εκπαιδευτικός μαζί με ομάδα μαθητών/μαθητριών καταγράφει τις απαντήσεις.

Βήμα 2ο

Οι μαθητές και οι μαθήτριες χωρίζονται σε 4 ομάδες. Κάθε μια αντιστοιχεί σε ένα από τα προβλήματα που αναφέρονται στα video: Κλιματική αλλαγή, Εκπαίδευση κοριτσιών σε μη ανεπτυγμένες χώρες, Παιδική εργασία και Ρατσισμός. Η κάθε ομάδα καλείται να εργαστεί και μέσω πηγών του διαδικτύου να κάνει μια παρουσίαση για το θέμα που της αντιστοιχεί. Η παρουσίαση πρέπει να περιλαμβάνει οπωσδήποτε τους παρακάτω άξονες, καθώς και ότι άλλο εκτιμά η ομάδα ότι είναι αναγκαίο.

- Ορισμός του προβλήματος
- Σύντομη ιστορική αναδρομή
- Ποιες είναι οι αιτίες του προβλήματος;
- Πρόσφατα (μετά το 2000) γεγονότα που συνδέονται με αυτό, μικρό χρονικό.
- Δράσεις που έχουν αναπτυχθεί για το πρόβλημα (μετά το 2000, που, τότε, από ποιους, με ποια αποτελέσματα)
- Συνέπειες του προβλήματος (τοπικές, διεθνείς)
- Είναι αυτό ένα παγκόσμιο πρόβλημα;

Η κάθε ομάδα παρουσιάζει την εργασία της. Οι υπόλοιπες ομάδες παρακολουθούν, σχολιάζουν, αξιολογούν και εντοπίζουν κοινά σημεία με τις δικές τους παρουσιάσεις, ειδικά ως προς τους δύο τελευταίους άξονες

Βήμα 3ο

Τα παιδιά καλούνται, μετά το τέλος των παρουσιάσεων, να δώσουν έναν ορισμό του τι είναι Παγκόσμιο Πρόβλημα. Με βάση αυτόν τον ορισμό φτιάχνουν όλοι μαζί με τη βοήθεια του εκπαιδευτικού έναν κατάλογο από παγκόσμια προβλήματα. Ποια είναι τα κριτήρια; Πρέπει εδώ να επισημανθεί ότι δεν είναι μόνο η γεωγραφική έκταση την οποία αφορούν, αλλά κυρίως ο βαθμός επίδρασης και συσχέτισης με άλλα προβλήματα σε άλλες περιοχές του πλανήτη.

Βήμα 4ο

Τέλος οι μαθητές και οι μαθήτριες μπορούν σε ζευγάρια να διαλέξουν ένα από τα προβλήματα που έχουν αναφερθεί ως παγκόσμια και να φτιάξουν ένα πόστερ ή ένα video ή ένα θεατρικό δρώμενο με τίτλο «Με νοιάζει γιατί...», όπου η φράση θα συμπληρώνεται με άλλες που θα συνδέουν το παγκόσμιο με το τοπικό, πχ μιλώντας για την κλιματική αλλαγή: Με νοιάζει γιατί τα καιρικά φαινόμενα θα είναι περισσότερο προβλέψιμα, Με νοιάζει γιατί δεν θα υπάρχουν τόσες πολλές φυσικές καταστροφές, με νοιάζει γιατί θα ζω σε ένα ισορροπημένο οικοσύστημα κλπ. Τα πόστερ θα εκτεθούν στην τάξη, τα video θα προβληθούν στο σχολείο και τα θεατρικά δρώμενα θα παρουσιαστούν στη σχολική αυλή.

ΣΤ. Τι μπορούμε να κάνουμε;

Βαθμίδα:

- Γυμνάσιο
- Λύκειο

Στόχος: Οι μαθητές και οι μαθήτριες ανακαλύπτουν τρόπους με τους οποίους μπορούν να οργανώνονται και να διεκδικούν δικαιώματα στην ευρύτερη κοινότητα στην οποία ανήκουν

Πλαίσιο: Οι μαθητές και οι μαθήτριες μέσω των οικογενειών στις οποίες ανήκουν, αποτελούν δυνάμει ενεργά μέλη της ευρύτερης κοινότητας, πέραν της σχολικής. Στη δραστηριότητα αυτή, μέσω κάποιου εικονικού παραδείγματος (σε παραλλαγές) οι μαθητές και οι μαθήτριες μπαίνουν σε ρόλους και ασκούνται σε διαδικασίες και τρόπους διεκδίκησης για θέματα που άμεσα ή έμμεσα τους ενδιαφέρουν και τους αφορούν.

Διάρκεια: (4 διδ. ώρες)

Υλικά/μέσα: Τοπικές εφημερίδες, πόστερς, αναρτήσεις σε social media, αποσπάσματα από δελτία ειδήσεων κλπ

Συνεργασίες: Τοπική αυτοδιοίκηση, τοπικοί φορείς, σύλλογοι, σύλλογος γονέων και κηδεμόνων.

Περιγραφή δραστηριότητας

Σχεδιασμός: στους μαθητές και τις μαθήτριες δίνεται αρχικά υλικό στο οποίο γίνεται αναφορά για κάποιο τοπικό ή ευρύτερο πρόβλημα. Κατόπιν αναλαμβάνουν ρόλους διαχείρισης του προβλήματος. Το πρόβλημα αυτό μπορεί να είναι:

- η έλλειψη νοσοκομείου ή αεροδρομίου ή καλών δικτυακών υπηρεσιών (αν πρόκειται για σχολείο σε απομακρυσμένη περιοχή)
- η έλλειψη πάρκων ή χώρων άθλησης (αν πρόκειται για σχολείο σε αστική περιοχή)
- η υψηλή ανεργία στην περιοχή (αν πρόκειται για υποβαθμισμένη περιοχή)
- η εγκατάλειψη των αγροτικών καλλιεργειών (αν πρόκειται για αγροτική περιοχή)
- κλπ (ο εκπαιδευτικός μπορεί να επιλέξει ανάλογα με την περιοχή στην οποία βρίσκεται το σχολείο)

Βήμα 1ο

Αρχικά στο σύνολο της ομάδας της τάξης δίνεται υλικό που υπάρχει γύρω από ένα τοπικό πρόβλημα. Μπορεί να είναι μια βιντεοσκοπημένη συνέντευξη του δημάρχου, φωτογραφίες ή πόστερ από μια κινητοποίηση ενός συλλόγου, ένα άρθρο σε τοπική ή κεντρική εφημερίδα, μια επιστολή διαμαρτυρίας ενός πολίτη, ένα σχετικό ποστ από μέσο κοινωνικής δικτύωσης. Ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να παρουσιάσει το υλικό ως θέμα που απασχολεί τον/την ίδιον/ίδια ή το σχολείο ή κάποιους/ες μαθητές/ήτριες που του το έχουν αναφέρει.

Βήμα 2ο

Οι μαθητές και οι μαθήτριες ως σύνολο αναγνωρίζουν το πρόβλημα, σχολιάζουν αν τους αφορά και τους/τις ενδιαφέρει, αν επηρεάζει την καθημερινότητά τους αλλά και τα μελλοντικά τους σχέδια, αν εν τέλει η επίλυσή του θα βελτιώσει άμεσα ή μακροπρόθεσμα την ποιότητα της ζωής τους και θα δώσει περισσότερες ευκαιρίες στο μέλλον τους. Στο πλαίσιο αυτής της συζήτησης τίθεται από τους μαθητές και τις μαθήτριες ή/και τον/την εκπαιδευτικό το ερώτημα: Γιατί το συζητάμε; Για να ξέρουμε τι γίνεται γύρω μας ή Υπάρχει κάτι που μπορούμε να κάνουμε γι' αυτό;

Βήμα 3ο

Οι μαθητές και οι μαθήτριες χωρίζονται σε ομάδες και αναλαμβάνουν ρόλους. Θα πρέπει να υπάρχει η ομάδα των κατοίκων, η ομάδα των μαθητών/τριών του τοπικού σχολείου, η ομάδα των τοπικών αρχών,

η ομάδα της κεντρικής εξουσίας, η ομάδα των δημοσιογράφων και η ομάδα του ΔΣ ενός τοπικού φορέα. Η κάθε ομάδα, θα προσεγγίσει το θέμα με τον δικό της τρόπο, από την δική της οπτική, αξιοποιώντας όποιες πηγές θέλει, απαντώντας στα ερωτήματα:

- Ορισμός του προβλήματος
- Ποιους επηρεάζει;
- Ποιοι θα ωφεληθούν από την επίλυσή του;
- Ποιοι ενδεχομένως ωφελούνται από την μη επίλυσή του;
- Ποιος είναι τυπικά υπεύθυνος για να το λύσει;
- Τι μπορούμε να κάνουμε εμείς γι' αυτό; (εδώ δίνεται η ευκαιρία να αναφερθούν πέραν των συνηθών και πολλαπλές και σύγχρονες μορφές διεκδίκησης, με αξιοποίηση και των ψηφιακών μέσων, petitions, της τέχνης, τοπικών δημοψηφισμάτων, των σποτς, της αξιοποίησης των ΜΜΕ κλπ)
- Ποια είναι τα επιχειρήματά μας;
- Με ποιους θα συνεργαστούμε;
- Με ποιο χρονοδιάγραμμα θα δράσουμε;

Βήμα 4ο

Μετά την ολοκλήρωση της εργασίας κάθε ομάδας, θα οριστεί ένας/μία εκπρόσωπος από κάθε ομάδα. Οι εκπρόσωποι όλων των ομάδων (6) θα ανέβουν σε πάνελ και θα απευθυνθούν στα παιδιά της τάξης, που πλέον θα έχουν επιστρέψει στους κανονικούς τους μαθητικούς ρόλους. Οι εκπρόσωποι θα δώσουν μια συνέντευξη τύπου σχετικά με το πρόβλημα και τον τρόπο που η κάθε ομάδα έχει αποφασίσει να το διαχειριστεί. Στο πάνελ αυτό μετά τις τοποθετήσεις των 6 εκπροσώπων θα γίνουν ερωτήσεις από τους μαθητές και τις μαθήτριες, με στόχο να προκύψει μια ενιαία τακτική και ένας ενιαίος σχεδιασμός για την διεκδίκηση λύσης, από όλους.

Βήμα 5ο

Όσο εξελίσσεται η συνέντευξη (σε αυτήν μπορεί να κληθούν να συμμετάσχουν στο ακροατήριο και άλλοι/άλλες εκπαιδευτικοί, μαθητές και μαθήτριες, γονείς κλπ), ο/η εκπαιδευτικός καταγράφει στον πίνακα με βοηθούς 2 μαθητές/ήτριες, τα κοινά σημεία που προκύπτουν. Με την ολοκλήρωση της συνέντευξης οι μαθητές/ήτριες ανακοινώνουν τις ενέργειες που από κοινού αποφασίστηκαν να γίνουν καθώς και το χρονοδιάγραμμα και ρόλους (ποιος/ποια θα αναλάβει τι; Με ποιους θα συνεργαστούν κ.λπ).

Ζ. Βήματα για δράση

Βαθμίδα:

- Γυμνάσιο
- Λύκειο

Στόχος: Η ανάπτυξη των ικανοτήτων λήψης έξυπνων και ενημερωμένων αποφάσεων, συνεργασίας και ανταλλαγής ιδεών, της ανάληψη δράσης, της πρωτοβουλίας για την εξεύρεση λύσης σε προβλήματα.

Πλαίσιο: Η ιλιγγιώδης αύξηση των απορριμμάτων και των αποβλήτων σε όλη την υφήλιο αποτελεί απειλή για την περιβαλλοντική και την ανθρώπινη υγεία, που ήδη διατρέχουν μεγάλο κίνδυνο εξαιτίας της κλιματικής αλλαγής. Η διαχείριση απορριμμάτων, αποτελεί σήμερα ένα από τα σημαντικότερα περιβαλλοντικά ζητήματα στον πλανήτη. Η δραστηριότητα προτείνει μια συγκεκριμένη σχολική δράση για το παγκόσμιο θέμα των απορριμμάτων. Οι μαθητές/ήτριες καλούνται όχι μόνο να ασχοληθούν με ένα παγκόσμιο ζήτημα και να συμβάλουν την επίλυσή του, αλλά επίσης να μάθουν πώς μπορούν να συμβάλλουν στην αποφυγή δημιουργίας του, αναλαμβάνοντας δράση.

Διάρκεια: 3 διδακτικές ώρες

Υλικά/μέσα: Άχρηστα αντικείμενα, (όπως ηλεκτρολογία που δεν λειτουργούν, καπάκια μπουκαλιών, πλαστικά μπουκάλια, γυάλινες φιάλες, παλιές εφημερίδες, ελατήρια στρώματος, καλώδια), σημειωματάρια, μολύβια ή στυλό, χαρτί του μέτρου ή φύλλα Α3

Περιγραφή δραστηριότητας

Οι μαθητές/ήτριες καλούνται μέσα από μια δραστηριότητα σχεδιασμού επανάχρησης κάποιων απορριμμάτων να εξασκήσουν την δημιουργικότητά τους, να εξασκηθούν στην ενεργό συμμετοχή, να βρουν εναλλακτικές λύσεις να καθορίσουν προτεραιότητες και να οργανώνουν εκστρατείες ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης .

Βήμα 1ο: Προετοιμασία (μερικές ημέρες πριν την δραστηριότητα)

Ο /η εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές/ ήτριες να συγκεντρώσουν και να φέρουν στο Σχολείο άχρηστα αντικείμενα που θα κατέληγαν είτε στον κάδο των σκουπιδιών είτε στην ανακύκλωση. (όπως πληκτρολόγια που δεν λειτουργούν, καπάκια μπουκαλιών, πλαστικά μπουκάλια, γυάλινες φιάλες, παλιές εφημερίδες, ελατήρια στρώματος, καλώδια).Φροντίζει να είναι ακίνδυνα και καθαρά και τα συγκεντρώνει για δυο τρεις μέρες πριν την δραστηριότητα.

Βήμα 2ο: Χωρισμός σε ομάδες (15')

Κατά το πρώτο μέρος της δραστηριότητας, ο/η εκπαιδευτικός χωρίζει τους μαθητές και τις μαθήτριες σε ομάδες.

Η κάθε ομάδα θα πρέπει να σκεφτεί όσο το δυνατόν περισσότερους τρόπους επεξεργασίας και επαναχρησιμοποίησης αυτών των αντικειμένων, να τους καταγράψει και να επιλέξει ποιοι είναι ρεαλιστικά εφαρμόσιμοι.

Η πρώτη ομάδα θα έχει το καθήκον να φανταστεί ότι είναι μηχανικοί και θα πρέπει να σκεφτεί όσο το δυνατόν περισσότερους τρόπους επεξεργασίας και επαναχρησιμοποίησης συγκεκριμένων αντικειμένων.

Η δεύτερη ομάδα θα έχει το καθήκον να φανταστεί ότι είναι καλλιτέχνες ή σχεδιαστές και πρέπει να επινοήσει όσο το δυνατόν περισσότερους τρόπους επεξεργασίας και επαναχρησιμοποίησης συγκεκριμένων αντικειμένων.

Η τρίτη ομάδα θα έχει το καθήκον να φανταστεί ότι είναι ναυαγοί σε ένα ερημικό νησί και πρέπει να δημιουργήσουν το νέο τους περιβάλλον διαβίωσης χρησιμοποιώντας συγκεκριμένα αντικείμενα.

Βήμα 3ο: Φτιάξτε το δικό σας προϊόν (35')

Στο δεύτερο μέρος της δραστηριότητας, οι συμμετέχοντες θα δημιουργήσουν μεμονωμένα ή σε υποομάδες ένα αντικείμενο από όποια απορρίμματα έχουν συλλέξει προηγουμένως.

Ο/ η εκπαιδευτικός ζητά από τις μαθήτριες και τους μαθητές να κρατήσουν σημειώσεις στις οποίες να αποτυπώνουν τα στάδια της εργασίας τους και εξηγεί ότι έχει σημασία παράλληλα με το αντικείμενο ή ιδέα, οι δυνατότητες υλοποίησης κ.λπ.

Πίνακας συλλογής πληροφοριών
Το αντικείμενό μου:
Μέρη / εξαρτήματα:
Από τι είναι κατασκευασμένο;
Τι διαθέτω;
Τι άλλους πόρους χρειάζεται για να το φτιάξω;
Θα έχουν περιβαλλοντικές, κοινωνικές και οικονομικές επιπτώσεις; (θετικές ή αρνητικές)

(Ο χρόνος είναι ενδεικτικός)

Βήμα 4ο: Μην σπαταλάτε τα σκουπίδια (20')

Ο/η εκπαιδευτικός ζητά από τις ομάδες να παρουσιάσουν το αντικείμενο που δημιούργησαν λαμβάνοντας υπόψη τα εξής κριτήρια:

- Την τρέχουσα ανάγκη την οποία οι ομάδες επέλεξαν να λύσουν με το αντικείμενο που έφτιαξαν.
- Όλους τους παράγοντες που επιτρέπουν στο νέο αντικείμενο να είναι λειτουργικό/χρηστικό
- Τα εμπόδια που συνάντησαν και πώς τα έλυσαν ή δεν τα έλυσαν.
- Τι έμαθαν κατά τη διάρκεια της δραστηριότητας;
- Τι απαιτείται κυρίως για την επιτυχημένη εκτέλεση ενός κοινού έργου;
- Πώς είδαν τον εαυτό σας στη διαδικασία αυτή;
- Πώς μπορούν να συνεργαστούν με τους συνομηλίκους τους για να συμβάλλουν στην επίλυση διαφόρων θεμάτων;

Βήμα 5ο: Οργανώνω μια «Εκστρατεία» (30')

5.1 Ο/ εκπαιδευτικός ζητά από τους συμμετέχοντες/ουσες μαθητές/ήτριες να συζητήσουν στην Ολομέλεια τι σημαίνει «εκστρατεία» για αυτούς και τους ζητά να αναφέρουν μερικά παραδείγματα.

(Σε περίπτωση που έχουν δυσκολίες μπορεί να εισηγηθεί την ακόλουθη εξήγηση: Η εκστρατεία είναι μια διαδικασία κατά την οποία επιδιώκετε να επηρεάσετε κάποιον για να αλλάξετε τις πεποιθήσεις ή τις ενέργειές του προς κάτι).

5.2 Προτείνει να οργανώσουν μια εκστρατεία σχετικά με το πρόβλημα των απορριμμάτων και δίνει στους συμμετέχοντες «σκαλοπάτια» παρουσιάζοντας διαφορετικά βήματα για το σχεδιασμό μιας εκστρατείας.

5.3 Ζητά από τους συμμετέχοντες να βάλουν τα « σκαλοπάτια » στη σωστή σειρά και να προσθέσουν και άλλα αν χρειαστεί

5.4 Μόλις ολοκληρωθεί η ομάδα συμφωνήσει με τη σειρά ενός σχεδίου καμπάνιας, ο εκπαιδευτικός χωρίζει τους συμμετέχοντες σε τριάδες. Η κάθε Ομάδα σκέφτεται μια συγκεκριμένη δράση ή εκστρατεία που θέλουν να οργανώσουν, και αρχίζει τον σχεδιασμό.

Βήμα 6ο: Γίνε μέρος της λύσης (20')

Αφού οι ομάδες ολοκληρώσουν την εργασία, ο /η εκπαιδευτικός τις καλεί να μοιραστούν τον σχεδιασμό τους στην Ολομέλεια.

Ακολουθεί συζήτηση:

- Τι είδους δεξιότητες χρειαστήκατε για να ολοκληρώσετε τον σχεδιασμό της εκστρατείας;
- Υπάρχουν βασικοί άνθρωποι που θα μπορούσαν να βοηθήσουν με αυτό το βήμα;
- Ποια εμπόδια μπορεί να προκύψουν που θα σταματούσαν ή θα επιβραδύναν την υλοποίησή της;
- Τι μάθατε για τη διαδικασία σχεδιασμού καμπάνιας;
- Ποια βήματα θεωρείτε ότι είναι το πιο εύκολο / δύσκολο να εφαρμοστεί;
- Ποια από τα βήματα απαιτούν τους περισσότερους πόρους;
- Πόσο σημαντική είναι η συνεργασία με τους συνομηλικούς σας κατά τον προγραμματισμό και την εφαρμογή της καμπάνιας?

	ΣΚΑΛΟΠΑΤΙΑ
1	Προσδιορίστε συμμάχους και βοηθούς

2	Αξιολογείστε την εκστρατεία σας
3	Πραγματοποιείτε τη δραστηριότητα ή την εκδήλωσή σας
4	Κάντε τον προϋπολογισμό σας
5	Ορίστε τον στόχο σας
6	Δώστε ένα όνομα στην εκστρατεία σας
7	Αξιολογήστε τους πόρους σας
8	Κάντε ένα σχέδιο
9	Φτιάξτε την ομάδα σας
10	Αναζητήστε πόρους

Η προτεινόμενη σειρά

5	9	8	6	1	4	10	7	3	2
---	---	---	---	---	---	----	---	---	---

Η. Η ζωή στην κοινότητα

Βαθμίδα

- Γυμνάσιο
- Λύκειο

Διάρκεια: 5-6 μήνες υλοποίησης (ως πρόγραμμα σχολικών δραστηριοτήτων)

Υλικά/μέσα: χαρτί, μολύβι/στυλό, υπολογιστής, σύνδεση στο διαδίκτυο, βασικά υλικά σχεδιασμού (χαρτί, μολύβι, χρώματα, μαρκαδόροι, κ.ά.), ρολόι για την τήρηση του χρόνου, προβολέας (projector).

Στόχος: Στόχος του προτεινόμενου προγράμματος δράσεων είναι να προσεγγίσουν οι μαθητές/ήτριες την έννοια του ενεργού πολίτη με κριτική ματιά, να διερευνήσουν τις στάσεις και απόψεις του περίγυρού τους σχετικά με τον ρόλο του πολίτη μέσα στην κοινότητα και να κάνουν προτάσεις δράσης ως ενεργοί πολίτες. Η μεθοδολογία του προγράμματος καλλιεργεί την κριτική σκέψη, τις ικανότητες έρευνας, τη δημοκρατική συνείδηση, τις αναλυτικές και συνθετικές ικανότητες, τις ικανότητες σχεδιασμού, διαπολιτισμικής κατανόησης, επίλυσης προβλημάτων, λήψης απόφασης, τις ικανότητες συνεργασίας, επικοινωνίας, συντονισμού, οργάνωσης, διαβούλευσης, προφορικής παρουσίασης, αξιολόγησης, τις δεξιότητες στοχοθεσίας, της οργάνωσης, της διαχείρισης του χρόνου, της ενεργητικής ακρόασης, της αυτοπαρουσίασης, της ανάπτυξης επιχειρημάτων και διαλόγου, της συμμετοχής σε debate, τις διαπροσωπικές ικανότητες, τις ικανότητες αναστοχασμού, την αυτοεκτίμηση και αυτοπεποίθηση των μαθητών/τριών κ.ά.

Πλαίσιο: Το πρόγραμμα απευθύνεται σε μαθητές/ήτριες της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Είναι προτιμότερο να υλοποιηθεί στο πλαίσιο των προγραμμάτων σχολικών δραστηριοτήτων, καθώς απαιτείται φάσμα τουλάχιστον 5 μηνών, ώστε να υλοποιηθεί, όπως περιγράφεται. Είναι όμως δυνατό ανάλογα με το ενδιαφέρον και τις συνθήκες στην κάθε σχολική μονάδα, ο εκπαιδευτικός να επιλέξει να εφαρμόσει κάποια κομμάτια του είτε ως δραστηριότητες είτε ως μεθοδολογία, σε κάποιο άλλο πρόγραμμα σχολικών δραστηριοτήτων, σε κάποιο project ή και στο διδακτικό του αντικείμενο, οπότε ο χρόνος υλοποίησης να περιοριστεί ανάλογα.

Περιγραφή δραστηριότητας

Το πρόγραμμα αποτελείται από δράσεις που μπορούν να αναπτύσσονται σε επίπεδο σχολικής μονάδας, καθώς, ως πρόγραμμα σχολικών δραστηριοτήτων, προβλέπει τη συνεργασία περισσότερων τμημάτων της ίδιας, αλλά και άλλων τάξεων. Είναι όμως δυνατό να προσαρμόζεται ανάλογα με το ενδιαφέρον των εκπαιδευτικών και των μαθητών/τριών και να υλοποιείται και σε επίπεδο τμήματος (ή κάποιων τμημάτων ή τάξεων).

Οι μαθητές/ήτριες προσεγγίζουν την έννοια του ενεργού πολίτη εκκινώντας από τον εαυτό τους και το πώς οι ίδιοι κατανοούν την έννοια, συνεχίζουν με απόψεις του περιγυρού τους (μαθήτριες, μαθητές, γονείς, εκπαιδευτικοί, μέλη κοινότητας) και ολοκληρώνουν με βιβλιογραφική έρευνα. Με βάση ανάγκες που οι ίδιοι ανιχνεύουν με σχετική έρευνα στην τοπική κοινωνία, διατυπώνουν τις δικές τους προτάσεις δράσης για την αντιμετώπιση των αναγκών αυτών ως ενεργοί πολίτες.

Με την εκκίνηση του προγράμματος, στην πρώτη συνάντηση με την ομάδα των συμμετεχόντων/ουσών μαθητών/τριών, ο εκπαιδευτικός εξηγεί στους μαθητές/ήτριες τους στόχους του προγράμματος.

Βήμα 1ο: Ερωτηματολόγιο

Διάρκεια: 1 διδακτική ώρα

Αμέσως μετά την παρουσίαση και τη συζήτηση των στόχων, ο εκπαιδευτικός ζητά από τις μαθήτριες και τους μαθητές να συμπληρώσουν το ακόλουθο ερωτηματολόγιο, που στοχεύει στην εκτίμηση των απόψεων των μαθητών/τριών πριν (και στη συνέχεια μετά) την εφαρμογή του προγράμματος:

1. Τι σημαίνει για σένα ενεργός πολίτης (απάντησε σύντομα σε 1 ή 2 γραμμές);
2. Υπάρχουν προβλήματα ή καταστάσεις που δυσκολεύουν τη ζωή κάποιων ανθρώπων στη γειτονιά σου; (Ναι/Όχι)
 - α. Αν ναι, ποιος νομίζεις ότι μπορεί να κάνει κάτι για να τις λύσει;
3. Ποιος/-οι έχει/-ουν την ευθύνη για να είναι καθαρά τα πεζοδρόμια και οι δρόμοι στη γειτονιά σου;
4. Σε κάποιες περιοχές υπάρχουν ράμπες στα πεζοδρόμια και στα κτίρια, ώστε αυτά να είναι προσβάσιμα από άτομα με κινητική αναπηρία. Ποιος/ποιοι θεωρείς ότι έχει/έχουν την ευθύνη να φροντίζει/-ουν να μην εμποδίζεται η πρόσβαση στις ράμπες (π.χ. επειδή πάρκαρε μπροστά ένα αυτοκίνητο);
5. Πιστεύεις ότι εσύ μπορείς ως πολίτης να επηρεάσεις αυτά που σου συμβαίνουν γύρω σου (π.χ. το ότι δεν υπάρχουν ράμπες για ανάπηρους ώστε και αυτοί να μπορούν να πηγαίνουν στα μέρη που πηγαίνουν και οι υπόλοιποι άνθρωποι); (Ναι/Όχι)
 - α. Αν ναι, πώς;
 - β. Αν όχι, γιατί;

6. Θα ήθελες να προσφέρονται στην περιοχή όπου μένεις ευκαιρίες άθλησης ή πολιτιστικών δραστηριοτήτων (μουσικής, χορού, θεάτρου, λογοτεχνίας κ.ά.) στο πλαίσιο της κοινότητας; (Ναι/Όχι)
7. Θεωρείς ότι μπορούν να κάνουν κάτι οι κάτοικοι της περιοχής για να οργανωθούν τέτοιου είδους ή και άλλες δραστηριότητες που θα κάνουν τη ζωή στην κοινότητα πιο όμορφη; (Ναι/Όχι)
 - α. Αν ναι, τι θα μπορούσαν να κάνουν;
 - β. Αν όχι, γιατί;
8. Πώς μπορείς ως πολίτης να επηρεάσεις αυτά που συμβαίνουν σε άλλους ανθρώπους που είναι ίσως σε πιο δύσκολη θέση από εσένα ή πιο ευάλωτοι;
9. Πώς μπορείς ως πολίτης να επηρεάσεις αυτά που συμβαίνουν στο περιβάλλον;
10. Πώς μπορείς ως πολίτης να επηρεάσεις τη ζωή στην κοινότητά σου;

Σε όσες από τις παραπάνω ερωτήσεις είναι ανοικτές θα δίνεται η δυνατότητα ελεύθερης απάντησης με περιορισμό λέξεων (προτείνεται μέχρι 50).

Το ερωτηματολόγιο συμπληρώνεται online και ανώνυμα, ώστε στο τέλος να μπορεί ο εκπαιδευτικός να παρουσιάσει και να συζητήσει τα συγκεντρωτικά αποτελέσματα στην τάξη. (Αυτό είναι εύκολο με τη χρήση google forms). Για να μπορεί όμως να γίνει η σύγκριση πριν-μετά έγκυρα πρέπει κάθε μαθητής/ήτρια να εισάγει έναν κωδικό που θα τον γνωρίζει μόνο εκείνος, ώστε να τον εισάγει όταν με την ολοκλήρωση του προγράμματος θα κληθεί να ξανασυμπληρώσει το ερωτηματολόγιο. Ο κωδικός πρέπει να είναι 6ψήφιος και να δημιουργείται από την κάθε μαθήτρια και τον κάθε μαθητή ως εξής: Τα δύο πρώτα ψηφία είναι η ημέρα γέννησης της μητέρας του (δηλ. αν η μητέρα έχει γεννηθεί 13/4/1979, οι δύο πρώτοι αριθμοί του κωδικού είναι 13). Τα δύο επόμενα ψηφία είναι η ημέρα γέννησης του πατέρα του (δηλ. αν ο πατέρας έχει γεννηθεί 5/1/1975, οι δύο μεσαίοι αριθμοί του κωδικού είναι 05). Τα τελευταία δύο ψηφία του αριθμού είναι τα τελευταία ψηφία του έτους γέννησης του πατέρα (δηλ. σύμφωνα με το παραπάνω παράδειγμα, 75). Έτσι, ο 6ψήφιος ατομικός κωδικός του μαθητή ή της μαθήτριας του παραδείγματός μας είναι 130575. Τον κωδικό αυτό ο μαθητής/ήτρια δεν τον μοιράζεται με κανέναν – ούτε με τον εκπαιδευτικό του. Έτσι, διασφαλίζεται η ανωνυμία, αλλά και η δυνατότητα έγκυρης σύγκρισης των αποτελεσμάτων. Ο λόγος που προτείνουμε την παραπάνω φόρμουλα δημιουργίας κωδικού, χωρίς φυσικά ο εκπαιδευτικός να είναι υποχρεωμένος να τηρήσει επακριβώς τη συγκεκριμένη οδηγία, είναι ώστε να είμαστε σε θέση να την υπενθυμίσουμε στους μαθητές και τις

μαθήτριες, σε περίπτωση που έχουν ξεχάσει τον κωδικό τους όταν έρθει η ώρα να ξανασυμπληρώσουν το ερωτηματολόγιο.

Το ερωτηματολόγιο πρέπει να συμπληρώνεται στο σχολείο κατά τη διάρκεια μιας διδακτικής ώρας. Εξηγούμε στους μαθητές και τις μαθήτριες ότι στόχος της διαδικασίας είναι να αυτοαξιολογήσουμε ως μαθήτριες και μαθητές, αλλά και στη συνέχεια ως ομάδα τις απόψεις και στάσεις μας για τον ρόλο μας ως ενεργοί πολίτες.

Όταν ολοκληρώσουν όλοι οι μαθητές/ήτριες τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου ο εκπαιδευτικός τους ρωτά αν γνωρίζουν κάποιον στο περιβάλλον τους, τον οποίο θα μπορούσαν να χαρακτηρίσουν ως ενεργό πολίτη και τους καλεί να εξηγήσουν τι είναι εκείνο που καθιστά το συγκεκριμένο άτομο άξιο αυτού του τίτλου. Τα παιδιά αναφέρονται στα χαρακτηριστικά του και κάποιος τα καταγράφει σε έναν εννοιολογικό χάρτη στον πίνακα. Γίνεται ελεύθερη συζήτηση στην τάξη.

Βήμα 2ο: Εργασία σε Ομάδες

Διάρκεια: 1 διδακτική ώρα

Με αυτή τη δραστηριότητα οι μαθητές/ήτριες εξοικειώνονται με πρακτικές εργασίας στην ομάδα, συντονισμού και αξιολόγησης, ενώ παράλληλα συζητούν σχετικά με την έννοια του ενεργού πολίτη.

Η δραστηριότητα πραγματοποιείται στην τάξη. Οι μαθητές/ήτριες χωρίζονται σε ομάδες των 4 και τους δίνεται χρόνος 35 λεπτών ώστε να συζητήσουν και να απαντήσουν σε διαφορετικά σετ των 3 ερωτημάτων ως εξής:

Ομάδα Α:

- Ποιο είναι το μεγαλύτερο πρόβλημα στη γειτονιά σου;
- Ποιος ευθύνεται;
- Ποιος μπορεί να το λύσει; Μπορούν να βοηθήσουν και απλοί πολίτες σε αυτό; Πώς;

Ομάδα Β:

- Τι ονειρεύεσαι να βελτιωθεί στη γειτονιά σου;
- Πώς θα μπορούσε αυτό να πραγματοποιηθεί;
- Ποιος μπορεί να το σχεδιάσει και να το εισηγηθεί; Σε συνεργασία με ποιον/-ους;

Ομάδα Γ:

- Ποια άτομα ή ποια ομάδα της γειτονιάς σου θεωρείς ότι αντιμετωπίζουν τις μεγαλύτερες δυσκολίες ή/και αδικίες στην καθημερινότητά τους;
- Γιατί πιστεύεις ότι είναι πιο ευάλωτα τα συγκεκριμένα άτομα;
- Ποιος και πώς μπορεί να τα βοηθήσει; Μπορούν να βοηθήσουν και απλοί πολίτες σε αυτό; Πώς;

Ομάδα Δ:

- Ποιο είναι το μεγαλύτερο πλεονέκτημα της γειτονιάς / κοινότητάς σου;
- Πώς μπορεί αυτό να αξιοποιηθεί έτσι ώστε να ωφελούνται όλα τα μέλη της κοινότητας;
- Ποιος και πώς θα μπορούσε να αναλάβει πρωτοβουλία γι' αυτό;

Οι ερωτήσεις βρίσκονται εκτυπωμένες πάνω στο τραπέζι γύρω από το οποίο κάθεται η κάθε ομάδα. Καθώς αρκετές μαθήτριες και αρκετοί μαθητές ενδέχεται να μην μένουν στην ίδια γειτονιά, πρέπει να δοθεί η οδηγία στους μαθητές και τις μαθήτριες κατά τη διάρκεια της συζήτησης να προσανατολίζονται στα κοινά ή κυρίαρχα σημεία των τοποθετήσεών τους ή σε ζητήματα που αναφέρει ένα μέλος και η ομάδα αποφασίζει να τα υιοθετήσει.

Ο εκπαιδευτικός ορίζει:

- έναν συντονιστή στην κάθε ομάδα, ο οποίος φροντίζει να απαντηθούν όλα τα ερωτήματα μέσα στον προκαθορισμένο χρόνο και να δοθεί η ευκαιρία σε όλα τα μέλη της ομάδας να τοποθετηθούν εστιάζοντας στο θέμα
- έναν «ρεπόρτερ», ο οποίος κρατά σημειώσεις από τις θέσεις στις οποίες καταλήγει η ομάδα, ώστε στη συνέχεια να τις παρουσιάσει στην τάξη.

Στη συνέχεια καλεί τα μέλη της κάθε ομάδας να αποφασίσουν χαμηλόφωνα σχετικά με το όνομα που θέλουν να δώσουν στην ομάδα τους, το οποίο προς το παρόν κρατούν κρυφό. Ο εκπαιδευτικός εξηγεί στους μαθητές και τις μαθήτριες ότι για να προλάβουν να απαντήσουν στα ερωτήματα θα πρέπει να ακολουθήσουν κάποιους κανόνες λειτουργίας σαν ομάδα. Τους δίνει τις ακόλουθες οδηγίες:

- Οι μαθητές/ήτριες συνεργάζονται και συμμετέχουν στη συζήτηση ισότιμα, ανεξάρτητα από τον ρόλο τους στην ομάδα.
- Για θέματα κατανομής του χρόνου συμμορφώνονται όλοι με τις οδηγίες του συντονιστή.
- Κάθε μέλος της ομάδας έχει στη διάθεσή του 1 λεπτό για να τοποθετηθεί για κάθε ερώτημα.

- Μιλά ένας μόνο μαθητής ή μια μαθήτρια κάθε φορά και οι υπόλοιποι ακούν προσεκτικά.
- Η σειρά με την οποία τοποθετούνται οι μαθητές/ήτριες αλλάζει κάθε φορά, ώστε να μην τοποθετούνται πάντα οι ίδιοι πρώτοι ή τελευταίοι.
- Πριν ξεκινήσουν τα μέλη της ομάδας να απαντούν, ο συντονιστής διαβάσει το εκάστοτε ερώτημα δυνατά.
- Αν κάποιος κληθεί να μιλήσει και δεν είναι έτοιμος, μπορεί να ζητήσει χρόνο να σκεφτεί όσο θα τοποθετείται κάποιο άλλο μέλος της ομάδας.
- Αν αυτό που ήθελε να πει κάποιος, το έχει αναφέρει νωρίτερα κάποιος άλλος, δεν χρειάζεται να επαναληφθεί. Απλά, ο συγκεκριμένος μαθητής ή η συγκεκριμένη μαθήτρια όταν έρθει η σειρά του μπορεί να πει «συμφωνώ με τον/την ...». Αν έχει να προσθέσει κάτι σε αυτό που είπε ο συμμαθητής ή η συμμαθήτριά του του λέει «θα ήθελα να προσθέσω σε αυτά που είπε ο/η...». Αν διαφωνεί, θα πρέπει να πει «δε συμφωνώ με την άποψη του/της ... για..., διότι...» και να τεκμηριώσει την αντίθετη θέση του.
- Ο ρεπόρτερ καταγράφει επιγραμματικά τις απαντήσεις για κάθε ερώτημα, συγκεντρώνοντας έτσι όλα τα σημεία που συζητήθηκαν.
- Όταν τελειώνει ο κύκλος τοποθετήσεων σε κάθε ερώτημα -και πριν περάσουν στο επόμενο- αν υπήρξε σημείο διαφωνίας, τίθεται προς συζήτηση από τον συντονιστή, ο οποίος παρουσιάζει στην υπόλοιπη ομάδα τις αντικρουόμενες θέσεις και καλούνται ένα-ένα τα μέλη της ομάδας να τοποθετηθούν. Η διαδικασία αυτή δεν μπορεί να διαρκέσει συνολικά περισσότερα από 3 λεπτά.
- Αφού ολοκληρωθεί αυτή η διαδικασία, ο ρεπόρτερ παρουσιάζει στην ομάδα συνοπτικά (μέσα σε 2 λεπτά) την συνολική απάντηση της ομάδας στο ερώτημα.
- Ο συντονιστής αμέσως δίνει το σύνθημα ώστε να περάσουν στο επόμενο ερώτημα, καλώντας ένα μέλος της ομάδας να απαντήσει πρώτο. Η διαδικασία συνεχίζεται και γι' αυτό το ερώτημα, όπως περιγράφεται παραπάνω, μέχρι που η ομάδα απαντά σε όλα τα ερωτήματα μέσα στον προκαθορισμένο χρόνο των 35 λεπτών.
- Στη διαδικασία δεν πρέπει να υπάρχει νεκρός χρόνος και καθυστερήσεις, διότι τότε δεν θα προλάβει η ομάδα να ολοκληρώσει τις εργασίες της.
- Ο χρόνος των 35 λεπτών ξεκινά να μετρά μόλις ο εκπαιδευτικός τελειώσει με τις οδηγίες προς τους μαθητές και τις μαθήτριες. Αμέσως μετά, κάθε συντονιστής διαβάσει στα υπόλοιπα μέλη της ομάδας του δυνατά τις 3 ερωτήσεις που πρέπει να απαντήσουν.

Στη λήξη των 35 λεπτών ο εκπαιδευτικός ενημερώνει τις μαθήτριες και τους μαθητές ότι στο επόμενο μάθημα θα παρουσιάσουν τις θέσεις της ομάδας τους μέσα σε 5 λεπτά. Για τον σκοπό αυτό πρέπει ο ρεπόρτερ να ετοιμάσει τις σημειώσεις του ή αν θέλει και μπορεί, μια ψηφιακή παρουσίαση (αν το επιτρέπουν και οι υποδομές στο σχολείο). Προτείνεται στους ρεπόρτερ να κάνουν πρόβα της παρουσιάσής τους, χρονομετρώντας την, ώστε να είναι συνεπείς με τον προβλεπόμενο χρόνο. Επιπλέον, εξηγεί στις ομάδες ότι θα ανακοινώσουν το όνομά τους στο επόμενο μάθημα και ότι στο μεσοδιάστημα μπορούν να φτιάξουν ένα σήμα (λογότυπο) της ομάδας είτε ζωγραφίζοντας στο χέρι είτε ψηφιακά.

Βήμα 3ο: Παρουσίαση αποτελεσμάτων εργασίας των ομάδων

Διάρκεια: 1 διδακτική ώρα

Πρόκειται για συνέχεια της διαδικασίας συνεργασίας που αναφέρεται στη φάση Β παραπάνω. Γίνεται συνοπτική, εντός 5 λεπτών, παρουσίαση των θέσεων της κάθε ομάδας.

Ο ρεπόρτερ της κάθε ομάδας παρουσιάζει τις θέσεις της ομάδας του. Για τον σκοπό αυτό μπορεί να αξιοποιήσει είτε τις σημειώσεις του, είτε -και εφόσον υπάρχει δυνατότητα προβολής- ψηφιακή παρουσίαση που δημιούργησε βάσει των σημειώσεών του. Στην αρχή της παρουσίασης ανακοινώνει στην τάξη το όνομα της ομάδας του και ένα μέλος της ομάδας αναρτά στον πίνακα το λογότυπο της ομάδας εκτυπωμένο. Μετά από κάθε 5λεπτη παρουσίαση οι μαθητές/ήτριες των υπόλοιπων ομάδων έχουν τη δυνατότητα να υποβάλουν ερωτήσεις, τις οποίες απαντά είτε ο ρεπόρτερ, που παρουσίασε, είτε άλλα μέλη της ομάδας του. Με την ολοκλήρωση των παρουσιάσεων ο εκπαιδευτικός συνοψίζει τα προβλήματα ή τις προτάσεις που ανέδειξαν οι ομάδες για τη βελτίωση της ζωής στην κοινότητα καταγράφοντάς τις στον πίνακα και με αφορμή αυτές αναφέρεται στα θέματα της ευθύνης και των δικαιωμάτων του ενεργού πολίτη.

Στη συνέχεια ο εκπαιδευτικός αναθέτει στον κάθε μαθητή και την κάθε μαθήτρια για την επόμενη φορά να βρει έναν ορισμό του ενεργού πολίτη από 3 διαφορετικές πηγές (τουλάχιστον μία ελληνόγλωσση και τουλάχιστον μία αγγλόγλωσση, την οποία θα μεταφράσουν). Ως εργασία θα πρέπει να φέρει τους ορισμούς στο σχολείο γραμμένους χειρόγραφα ή τυπωμένους. Κάθε ορισμός δεν θα πρέπει να υπερβαίνει τις 50 λέξεις και θα πρέπει οπωσδήποτε να συνοδεύεται από αναφορά της πηγής του. Αποδεκτές πηγές είναι μόνο εκείνες που περιλαμβάνονται σε έρευνες, μελέτες και έγκυρες εκδόσεις επιστημονικού περιεχομένου, καθώς και σε αναφορές έγκυρων φορέων ή οργανισμών που πραγματοποιούν συγκριτικές μελέτες (π.χ. Δίκτυο Ευριδίκη, ΟΟΣΑ, UNESCO κ.ά.).

Βήμα 4ο: Τι είναι ο ενεργός πολίτης;

Διάρκεια: 1 διδακτική ώρα

Κάθε μαθητής/ήτρια έχει μπροστά του την εργασία του με τους ορισμούς. Ο εκπαιδευτικός τους καλεί να δηλώσουν ποια είναι τα κοινά στοιχεία των τριών ορισμών που έχουν βρει κι έτσι καταγράφεται στον πίνακα ή σε χαρτί του μέτρου (σαν κολάζ) ένα σύνολο βασικών κοινών συνισταμένων του ορισμού του ενεργού πολίτη. Όλη η τάξη μαζί αποφασίζει ποιον ορισμό θα υιοθετήσει, αλλά μπορεί και να διαμορφώσει έναν δικό της ορισμό, όπου θα ενσωματώνει όλες τις βασικές συνιστώσες των ορισμών.

Στη συνέχεια ο εκπαιδευτικός εξηγεί ότι, ενώ για άλλα θέματα (π.χ. ρατσισμός) υπάρχουν πολλά και σαφή ερευνητικά δεδομένα που παρέχουν τη δυνατότητα σύγκρισης στοιχείων ανά χώρα, οι έγκυροι φορείς που κάνουν διεθνείς συγκριτικές μελέτες (π.χ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΟΟΣΑ κ.ά.) δεν έχουν δημοσιεύσει τα τελευταία 8 χρόνια συγκριτικά δεδομένα για το κατά πόσο είναι ενεργοί οι πολίτες στις διάφορες χώρες και ειδικότερα δεδομένα που να περιλαμβάνουν τη δική μας χώρα. Αντίστοιχα, δεν υπάρχει κάποια έγκυρη ελληνική έρευνα για το θέμα αυτό.

Ο εκπαιδευτικός στο σημείο αυτό έχει τη δυνατότητα να επιλέξει να παρουσιάσει συνοπτικά σχετική [έρευνα της Ε.Ε.](#), που δημοσιεύτηκε το 2006 (βλ. πηγές), και να καλέσει τους μαθητές του και τις μαθήτριά του να την προσεγγίσουν, να ανακαλύψουν δηλαδή κυρίως πώς μια επίσημη έρευνα «μετρά» την ιδιότητα του ενεργού πολίτη με στόχο να εμπλουτίσουν τον ορισμό που μέχρι τώρα διαμόρφωσαν. Παράλληλα, θα δοθεί η ευκαιρία στους μαθητές και τις μαθήτρίες να αναφέρουν σημεία της έρευνας που τους έκαναν εντύπωση και να συζητήσουν πιθανές αιτίες για τις δυσκολίες μιας τέτοιας έρευνας και κατ' Προέκταση για την ευρύτητα του ορισμού του ορισμού του ενεργού πολίτη.

Παράλληλα, επειδή οι τελευταίες σχετικές μετρήσεις που είχε κάνει η Ευρωπαϊκή Ένωση το 2009 κατέτασσαν την Ελλάδα τελευταία ανάμεσα στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι μαθητές/ήτριες μπορούν να σχολιάσουν αυτό το αποτέλεσμα, αξιολογώντας το σε συνδυασμό με την εμπειρία τους, δηλ. την εικόνα που έχει ο καθένας τους για το αν και πόσο ενεργοί είναι οι πολίτες γύρω του, με στόχο πάντα να αναγνωρίσουν στάσεις και συμπεριφορές στο περιβάλλον τους που ενισχύουν και όχι που ακυρώνουν την ιδιότητα του ενεργού πολίτη, ακόμα κι αν είναι αυτές δεν είναι κυρίαρχες στην ελληνική κοινωνία.

Στο πλαίσιο αυτό θα μπορούσαν οι ίδιοι οι μαθητές/ήτριες να λειτουργήσουν σαν ένα δίκτυο ερευνητών και να συγκεντρώσουν δεδομένα σε σχέση με τις στάσεις ή απόψεις των πολιτών στην κοινότητα ή στη γειτονιά τους για τη στάση του ενεργού πολίτη. Να δουν, δηλαδή, με αφορμή τις

συνθήκες ζωής στην κοινότητα, πώς οι πολίτες αντιλαμβάνονται τον δικό τους ρόλο και κατά πόσο θεωρούν ότι μπορούν οι ίδιοι να συμβάλουν στην επίλυση ζητημάτων που ταλαιπωρούν ή απασχολούν είτε τους ίδιους είτε το σύνολο της κοινότητας είτε κάποιους συμπολίτες τους που βρίσκονται σε πιο ευάλωτη θέση.

Ο εκπαιδευτικός εξηγεί στους μαθητές και τις μαθήτριες ότι αυτή δεν θα είναι μια επιστημονική έρευνα γιατί ο αριθμός των ανθρώπων που θα απευθυνθεί θα είναι εκ των πραγμάτων πολύ μικρός και επομένως δεν θα μπορεί κάποιος να βγάλει από αυτήν γενικά συμπεράσματα, δηλαδή συμπεράσματα που θα μπορούμε να πούμε ότι ισχύουν για όλη π.χ. τη χώρα ή για όλο τον δήμο που κατοικούμε. Ωστόσο ακόμα και στο πλαίσιο και μιας μικρής μαθητικής έρευνας που θα μας επιτρέψει να αποκτήσουμε μια αίσθηση για το πώς σκέφτονται και τι κάνουν αυτοί, στους οποίους θα απευθυνθούμε με ερωτήσεις, πρέπει να εφαρμόζονται κάποιοι βασικοί κανόνες.

Για να είναι πιο αξιόπιστες οι πληροφορίες που θα συγκεντρώσουν, πρέπει να είναι αντίστοιχα και το δείγμα της μικρής τους έρευνας έγκυρο. Εξηγεί ότι το δείγμα είναι το κομμάτι του πληθυσμού από το οποίο αντλούμε τις πληροφορίες και τα δεδομένα που θέλουμε, δηλ. το σύνολο των ανθρώπων που θα απαντήσουν στις ερωτήσεις μας. Για να είναι το δείγμα αντιπροσωπευτικό πρέπει να περιλαμβάνει άτομα με χαρακτηριστικά περίπου αντίστοιχα με εκείνα του συνόλου του πληθυσμού, να έχουμε δηλ. περίπου ανάλογη με το σύνολο κατανομή π.χ. στο φύλο, στην ηλικία κ.λπ. Το πιο καθοριστικό στοιχείο ως προς την αξιοπιστία μιας έρευνας είναι η μεθοδολογία. Πρέπει να ληφθούν αποφάσεις ως προς τους στόχους της έρευνας, το δείγμα, τα μέσα κ.λπ.

Ο εκπαιδευτικός ανακοινώνει στους μαθητές και τις μαθήτριες ότι για τον σκοπό αυτό θα τους μιλήσει στο επόμενο μάθημα ένας ειδικός σε θέματα έρευνας. Τους εξηγεί ότι το να ξέρει κανείς πώς να κάνει μια έρευνα είναι ιδιαίτερα χρήσιμο, ακόμα και αν αργότερα δεν το χρειαστεί στην επαγγελματική του δραστηριότητα. Γνωρίζοντας τους παράγοντες που καθιστούν μια έρευνα έγκυρη, είναι κανείς σε θέση να αξιολογεί καλύτερα τα δεδομένα γύρω του (π.χ. τα επιχειρήματα των άλλων σε μία συζήτηση, στατιστικές ή δεδομένα που ανακοινώνονται στα ΜΜΕ κ.ά.). Επιπλέον, ο ενεργός πολίτης πρέπει, πριν λάβει αποφάσεις και πριν δράσει για κάποιο σκοπό, να μπορεί να αξιολογεί «τη γενική εικόνα» της κάθε κατάστασης και να την αξιολογεί αντικειμενικά. Ευνόητο είναι ότι ούτε χρειάζεται ούτε είναι δυνατό να κάνουμε έρευνα πριν από κάθε απόφαση. Πρέπει όμως να μπορούμε να ανιχνεύουμε τα δεδομένα, να ζυγίζουμε σωστά τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα της κάθε κατάστασης και να λαμβάνουμε υπόψη όλες τις παραμέτρους που τη διαμορφώνουν. Να έχουμε, δηλαδή, μία όσο το δυνατό πιο αντικειμενική και ολοκληρωμένη άποψη για τα πράγματα. Ο ερευνητικός τρόπος σκέψης το ευνοεί αυτό και αυτός είναι ένας επιπλέον λόγος να ακούσουμε τις συμβουλές του ειδικού που θα μας μιλήσει για

τις βασικές αρχές μιας έρευνας και θα μας δώσει συγκεκριμένες συμβουλές για τη δική μας μικρή έρευνα. Ο εκπαιδευτικός καλεί τα παιδιά να σκεφτούν ερωτήματα που θα ήθελαν να θέσουν στον ερευνητή σχετικά με την έρευνα που θα ετοιμάσουν.

Βήμα 5ο: Μιλώντας με τους ειδικούς

Διάρκεια: 1 διδακτική ώρα

Οργανώνεται είτε επίσκεψη ειδικού είτε τηλεδιάσκεψη με δυνατότητα να θέσουν οι μαθητές/ήτριες ερωτήσεις στον εισηγητή. Ο εκπαιδευτικός θα τον έχει προηγουμένως ενημερώσει σχετικά με το αντικείμενο του project και τους στόχους της μικρής έρευνας των μαθητών/τριών και θα του θέσει υπόψη ενδεχόμενα ερωτήματα που ετοίμασαν οι μαθητές/ήτριες. Ο ερευνητής θα μιλήσει με τα παιδιά δύο φορές. Σε αυτήν, την πρώτη του εισήγηση θα αναφερθεί συνοπτικά σε θέματα που είναι σκόπιμο να έχουν υπόψη τους οι μαθητές/ήτριες, ώστε να προσεγγίσουν μεθοδολογικά σωστά την έρευνά τους και να συγκεντρώσουν έγκυρα δεδομένα. Θα δώσει ιδιαίτερη έμφαση στους στόχους, στο δείγμα, στον προσδιορισμό των εργαλείων/μέσων και στον τρόπο με τον οποίο προσδιορίζονται και διατυπώνονται τα ερευνητικά ερωτήματα. Παράλληλα, ο εκπαιδευτικός θα συνεννοηθεί με τον ερευνητή ότι σε περίπτωση που χρειαστεί, είναι δυνατό να του στείλει κάποια μεθοδολογικά ερωτήματα προς απάντηση.

Η παρουσίαση γίνεται με όρους διαδραστικότητας και είναι προσαρμοσμένη στις συνθήκες και ανάγκες της συγκεκριμένης μικρής μαθητικής έρευνας. Στόχος είναι η εξοικείωση των μαθητών/τριών με ερευνητικές πρακτικές, η ενίσχυση της ικανότητάς τους να θέτουν εύστοχα και έγκυρα ερωτήματα και να εξάγουν αξιόπιστα αποτελέσματα.

Στο πλαίσιο αυτό και σε συνέχεια των οδηγιών του ειδικού, οι μαθητές/ήτριες καλούνται από τον ερευνητή

- α) να προτείνουν ποιοι θα μπορούσαν να αποτελέσουν το δείγμα τους και
- β) να διαμορφώνουν ενδεικτικά επί τόπου 1-2 ερωτήματα.

Οι μαθητές/ήτριες θέτουν επιπλέον ερωτήματά τους στον ομιλητή.

Οι οδηγίες του ομιλητή κωδικοποιούνται για τον σκοπό της συγκεκριμένης έρευνας είτε από τον ίδιο είτε από τον εκπαιδευτικό και μοιράζονται στους μαθητές και τις μαθήτριες.

Βήμα 6ο: Ο ενεργός πολίτης ενημερώνεται και ερευνά σωστά

Διάρκεια: 1 διδακτική ώρα

Σε συνέχεια της συζήτησης και των προτάσεων που έκαναν οι μαθητές/ήτριες στον ερευνητή για το δείγμα, ο εκπαιδευτικός καλεί την τάξη να αποφασίσει σε ποιους θα απευθυνθεί στο πλαίσιο της έρευνας, δηλ. ποιοι θα αποτελέσουν το δείγμα.

Ανάλογα με τον αριθμό των μαθητών/τριών που συμμετέχουν στο πρόγραμμα προσδιορίζεται το εύρος του δείγματος στο οποίο θα απευθυνθούν για να συγκεντρώσουν τις πληροφορίες που θέλουν και αντίστοιχα το εύρος των ερωτήσεων που θα θέσουν. Οι μαθητές/ήτριες θα συνεχίσουν, για τον σκοπό της έρευνας, να λειτουργούν σε ομάδες. Κάθε ομάδα μαθητών/τριών θα αναλάβει να διερευνήσει τις στάσεις/απόψεις διαφορετικής ομάδας αποδεκτών (π.χ. η Ομάδα Α θα απευθύνει τις ερωτήσεις της σε παιδιά (συμμαθητές, συμμαθήτριες και μη), η Ομάδα Β σε εκπαιδευτικούς (όχι μόνο του σχολείου τους, αλλά και γειτονικών σχολικών μονάδων και άλλης βαθμίδας), η Ομάδα Γ σε γονείς, η Ομάδα Δ σε παππούδες και γιαγιάδες των μαθητών/τριών του σχολείου ή στο ΚΑΠΗ της γειτονιάς, η Ομάδα Ε σε εργαζόμενους σε καταστήματα και επιχειρήσεις της περιοχής κ.ο.κ.).

Οι μαθητές/ήτριες καλούνται να εργαστούν σε ομάδες, με τους όρους που ο εκπαιδευτικός τους έθεσε στο σημείο Β, παραπάνω (ανακατανέμοντας ρόλους συντονιστή και ρεπόρτερ).

Κάθε ομάδα έχει μπροστά της τυπωμένες τις κωδικοποιημένες οδηγίες του ερευνητή, καθώς και την εξής εργασία:

Στόχος της έρευνας που θα κάνετε είναι να συγκεντρώσετε δεδομένα σε σχέση με τις στάσεις ή απόψεις που επικρατούν στην κοινότητά μας για τον ρόλο του πολίτη μέσα στην κοινότητα και πώς αυτός μπορεί να επηρεάζει

- την ποιότητα ζωής γενικά
- μορφωτικές, πολιτιστικές, αθλητικές κ.λπ. ευκαιρίες που προσφέρονται στα μέλη της κοινότητας
- την επίλυση ζητημάτων που ταλαιπωρούν ή απασχολούν είτε τον ίδιο τον πολίτη είτε το σύνολο της κοινότητας είτε κάποιους συμπολίτες του που βρίσκονται σε πιο ευάλωτη θέση.

Έχοντας αυτά υπόψη, κάθε ομάδα καλείται να διατυπώσει 10 ερωτήσεις που θα μπορούσε να απευθύνει στην ομάδα-στόχο που της ανατέθηκε. Στις ερωτήσεις αυτές πρέπει οπωσδήποτε να περιλαμβάνεται μία, που θα καλεί τους συμμετέχοντες στην έρευνα να αναφέρουν μία ανάγκη, ένα

έλλειμμα ή ένα πρόβλημα που εντοπίζουν στη ζωή στην κοινότητά τους (το οποίο είτε αφορά όλους τους πολίτες είτε μόνο ένα μέρος αυτών) ή απλά να κάνουν μία πρόταση βελτίωσης της ζωής στην κοινότητά τους.

Ο χρόνος που δίνεται στους μαθητές/ήτριες είναι 30 λεπτά. Οι ερωτήσεις καταγράφονται σε ένα χαρτί και παραδίδονται στον εκπαιδευτικό.

Βήμα 7ο: Διατυπώνοντας τα ερωτήματα

Διάρκεια: 1-2 διδακτικές ώρες

Ο εκπαιδευτικός ενημερώνει τους μαθητές και τις μαθήτριες ότι λειτουργώντας όλοι μαζί σαν μία ομάδα, θα βοηθήσουν την κάθε ομάδα να διατυπώσει τα καλύτερα δυνατά ερωτήματα, τα οποία θα παρουσιάσουν στον ερευνητή στο επόμενο μάθημα που θα τον έχουν και πάλι μαζί τους.

Κάθε ομάδα διαβάζει τα ερωτήματά της στην τάξη. Παράλληλα, ένα μέλος της ομάδας τα γράφει στον πίνακα ή αν υπάρχει δυνατότητα προβάλλονται μέσω μιας παρουσίασης που έχει ετοιμαστεί από κάθε ομάδα. Τα μέλη των υπόλοιπων ομάδων λειτουργούν ως κριτές. Μετά από την παρουσίαση κάθε ομάδας, οι κριτές σχολιάζουν αν τα ερωτήματα είναι σωστά επιλεγμένα και διατυπωμένα με βάση τις οδηγίες που έλαβαν από τον ερευνητή. Στο πλαίσιο αυτό μπορούν να ενοποιήσουν ερωτήσεις, να τις ταξινομήσουν ανάλογα, να τις δομήσουν με επιμέρους ζητούμενα, να βελτιώσουν εκφράσεις, να απορρίψουν άλλες αν δεν εξυπηρετούν τον ζητούμενο στόχο κ.λπ.

Ανάλογα με την έκταση των συζητήσεων, είναι δυνατό να χρειαστούν για τον σκοπό αυτό 2 διδακτικές ώρες.

Βήμα 8ο: Η επικύρωση των ερωτημάτων

Ο ερευνητής επανέρχεται. Ο εκπαιδευτικός του έχει ήδη στείλει τα ερωτήματα των ομάδων, τα οποία έχουν μπροστά τους όλοι οι μαθητές/ήτριες, μαζί με τις οδηγίες από την προηγούμενη εισήγηση του ομιλητή. Ο εισηγητής ξεκινά να σχολιάζει τα ερωτήματα επιβραβεύοντας τις σωστές επιλογές και συμβουλευοντας για βελτιώσεις, όπου είναι απαραίτητο. Η διαδικασία περιλαμβάνει διάλογο / διαπραγμάτευση με τις μαθήτριες και τους μαθητές και καταλήγει στην οριστικοποίηση των ερωτημάτων.

Στη συνέχεια, ο ερευνητής ξεκινά τη δεύτερη εισήγησή του, την οποία εστιάζει στη διαδικασία και στον τρόπο συγκέντρωσης, ταξινόμησης και επεξεργασίας των δεδομένων, στον τρόπο εξαγωγής συμπερασμάτων και παρουσιάσής τους. Οι μαθητές και οι μαθήτριες θέτουν ερωτήσεις.

Και πάλι κωδικοποιούνται οι οδηγίες του ομιλητή και προστίθενται στο αρχείο με τις οδηγίες της πρώτης του εισήγησης. Έτσι, έχουν οι μαθητές/τριες στη διάθεσή τους καταγεγραμμένες κάποιες βασικές προδιαγραφές έρευνας, τις οποίες μπορούν να εφαρμόζουν και σε άλλα προγράμματα και μαθήματα.

Οι μαθητές/ήτριες έχουν τη δυνατότητα να απευθύνουν στον ερευνητή συμπληρωματικά ερωτήματα που ίσως προκύψουν στην πορεία, τα οποία θα αναλάβει να του προωθήσει ο εκπαιδευτικός τους με email.

Με την ολοκλήρωση της διαδικασίας οι μαθητές/ήτριες είναι έτοιμοι να ξεκινήσουν την έρευνά τους, η οποία πραγματοποιείται σε εξωσχολικό χρόνο (απογεύματα, Σαββατοκύριακα κ.λπ.). Οι γονείς και κηδεμόνες τους έχουν ενημερωθεί σχετικά και έχουν δώσει εγγράφως τη συγκατάθεσή τους. Επίσης, έχουν λάβει οδηγίες ώστε να διευκολύνουν, υποστηρίξουν και επιβλέψουν (στην εκτός σπιτιού έρευνα) τα παιδιά στη διαδικασία συγκέντρωσης δεδομένων. Οι μαθητές/ήτριες έχουν στη διάθεσή τους διάστημα 3 εβδομάδων για να συγκεντρώσουν τα δεδομένα τους.

Βήμα 9ο: Ερευνώντας

Διάρκεια: 1 διδακτική ώρα

(+ 1-2 διδακτικές ώρες για την παρουσίαση στους μαθητές και τις μαθήτριες των βασικών μεθόδων γραφικής απεικόνισης δεδομένων και ερμηνείας γραφημάτων και άλλων στατιστικών απεικονίσεων)

Όσο εξελίσσεται η έρευνα εκτός σχολείου, δύο μαθητές/ήτριες αναλαμβάνουν εθελοντικά να περιγράψουν τη διαδικασία που πρέπει να ακολουθήσουν οι ομάδες από τη στιγμή που λαμβάνουν τις απαντήσεις της έρευνάς τους, μέχρι την παρουσίαση των αποτελεσμάτων στην τάξη, βάσει των οδηγιών και συμβουλών που έλαβαν από τον ειδικό ερευνητή. Αν προκύψουν ερωτήματα από αυτήν την συζήτηση, τα οποία δεν μπορεί να απαντήσει ο/η εκπαιδευτικός, τα απευθύνει στον ερευνητή και επανέρχεται σε δεύτερη φάση.

Ο/η εκπαιδευτικός καλώντας όλους τους μαθητές και τις μαθήτριες να τον βοηθήσουν, δημιουργεί στον πίνακα ένα διάγραμμα της δομής που θα πρέπει να έχει η παρουσίαση των ομάδων και των

στοιχείων που θα πρέπει αυτή να περιλαμβάνει. Η παρουσίαση θα πρέπει να είναι ψηφιακή και να περιλαμβάνει οπωσδήποτε γραφήματα, διαγράμματα και ποσοτικά στοιχεία, καλλιεργώντας έτσι την ικανότητα των μαθητών/τριών να δημιουργούν, αλλά και να ερμηνεύουν τέτοιου είδους απεικονίσεις. Για τον σκοπό αυτό γίνεται συνεννόηση με τον/την μαθηματικό ή/και τον/την πληροφορικό, ώστε να αφιερώσει 1-2 μαθήματα εξηγώντας στους μαθητές και τις μαθήτριες πώς γίνεται η γραφική απεικόνιση δεδομένων και αντίστροφα πώς ερμηνεύονται οι απεικονίσεις αυτές.

Βήμα 10ο: Καταγράφοντας τα δεδομένα

Διάρκεια: 1 διδακτική ώρα

Οι μαθητές/ήτριες μετά από διάστημα 3 εβδομάδων έχουν συγκεντρώσει τα δεδομένα τους και έχουν στη διάθεσή τους 2 εβδομάδες για να παρουσιάσουν στον εκπαιδευτικό τους ταξινομημένα και καταγεγραμμένα τα αποτελέσματα σε μία εργασία. Ουσιαστικά, συγκεντρώνουν τις απαντήσεις σε κάθε ερώτημα, κατηγοριοποιώντας τις βάσει των οδηγιών του ερευνητή. Αν προκύπτουν ερωτήσεις ή δυσκολίες, οι μαθητές/ήτριες τις στέλνουν με email στον εκπαιδευτικό τους, ο οποίος απαντά όσες μπορεί και για τις υπόλοιπες απευθύνεται στον ερευνητή. Στη διάρκεια της διαδικασίας αυτής ο εκπαιδευτικός συγκεντρώνει τις απορίες των μαθητών/τριών που κρίνει ότι έχει νόημα να ακουστούν μέσα στην τάξη και τις συζητά παραδειγματικά.

Αν κριθεί απαραίτητο οργανώνεται και τρίτη τηλεδιάσκεψη με τον ερευνητή.

A. Παρουσιάζοντας τα δεδομένα

Διάρκεια: 2 διδακτικές ώρες

Μία-μια οι ομάδες παρουσιάζουν τα δεδομένα και τα συμπεράσματά τους. Κάθε παρουσίαση διαρκεί 15 λεπτά. Κατά τη διάρκεια των παρουσιάσεων κάθε μαθητής και μαθήτρια κρατά σε ένα φύλλο χαρτί σημειώσεις σχετικά με τα κοινά στοιχεία και τις διαφορές που εντόπισε στις απαντήσεις των διαφορετικών ομάδων, καθώς και τα σημεία ενδιαφέροντος (π.χ. κάτι εντελώς ιδιαίτερο που προέκυψε από την έρευνα κάποιας ομάδας). Μετά από κάθε παρουσίαση, οι μαθητές και οι μαθήτριες των άλλων ομάδων μπορούν να κάνουν ερωτήσεις. Με την ολοκλήρωση όλων των παρουσιάσεων επισημαίνουν οι

μαθητές και οι μαθήτριες τα κοινά στοιχεία, τις διαφορές και τα σημεία ενδιαφέροντος στις παρουσιάσεις των διαφορετικών ομάδων, όπως τα σημείωσαν. Ορίζονται δύο άτομα από την κάθε ομάδα, τα οποία συμμετέχουν στην «Ομάδα Συμπερασμάτων». Η ομάδα αυτή αναλαμβάνει με τη βοήθεια και καθοδήγηση του/της εκπαιδευτικού, να συνθέσει τα αποτελέσματα από τις επιμέρους ομάδες σε ένα κείμενο, το οποίο παρουσιάζει σε επόμενο μάθημα.

Στη φάση αυτή είναι σημαντικό να διευκρινιστεί στους μαθητές και τις μαθήτριες ότι πρόκειται για μικρή έρευνα, οργανωμένη με βάση τις βασικές αρχές της έρευνας και συνεπώς μας παρέχει πιθανά συμπεράσματα και όχι συμπεράσματα που μπορούν να έχουν μια γενικότερη ισχύ. Σε κάθε περίπτωση, επειδή ο αρχικός στόχος ήταν η διερεύνηση στάσεων και απόψεων για τον ρόλο του πολίτη στο περιβάλλον των μαθητών και των μαθητριών, σίγουρα θα μπορέσουν να διαμορφώσουν οι μαθητές/ήτριες μια γενική εικόνα και επιπλέον, έχοντας περιλάβει σχετικά ερωτήματα, θα έχουν και εικόνα κάποιων από τις δυσκολίες ή ελλείψεις της ζωής στην κοινότητα.

Για το επόμενο μάθημα ο εκπαιδευτικός ζητά από τις ομάδες να έχουν καταγράψει σε ένα φύλλο αυτές τις δυσκολίες, τα προβλήματα και τις ελλείψεις που επεσήμαναν οι ερωτώμενοι, όπως και ενδεχόμενες προτάσεις τους.

B. Συμπεραίνοντας

Διάρκεια: 1-2 διδακτικές ώρες (ανάλογα με την πορεία των συζητήσεων)

Η Ομάδα Συμπερασμάτων παρουσιάζει στην τάξη τα συνολικά αποτελέσματα της έρευνάς τους και σε συνέχεια της ομαδικής συζήτησης που έγινε στο προηγούμενο μάθημα, κάνει μια συγκριτική προσέγγιση ως προς τις διάφορες κατηγορίες των ερωτώμενων. Οι μαθητές/ήτριες συζητούν πιθανές αιτίες για τις διαφορές στις στάσεις/απόψεις των ομάδων.

Επιπλέον, αν κατά την έρευνα κάποιας ομάδας έχουν καταγραφεί απόψεις που θέλουν τον πολίτη να μη φέρει καμία ευθύνη και να μην μπορεί να επηρεάσει τη ζωή στην κοινότητα, αυτές συζητούνται διεξοδικά, ακόμη και αν είναι μεμονωμένες. Επισημαίνοντας την έννοια της ατομικής ευθύνης, η οποία αναδεικνύεται στις ανοικτές και δημοκρατικές κοινωνίες ως συνιστώσα της συλλογικής συνείδησης, ο εκπαιδευτικός μπορεί να αξιοποιήσει το πρόσφατο παράδειγμα της πανδημίας του COVID-19, όπου η ατομική ευθύνη σε συνδυασμό με την κρατική μέριμνα έπαιξε καταλυτικό ρόλο στην προστασία της δημόσιας υγείας.

Στη συνέχεια, οι μαθητές/ήτριες, έχοντας μπροστά τους το φύλλο με τις καταγραφές που τους ανέθεσε ο εκπαιδευτικός να κάνουν, εργάζονται στις ομάδες τους και επιλέγουν ένα πρόβλημα ή μία πρόταση που αφορά τη ζωή στην κοινότητα και προέκυψε από την έρευνά τους. Συζητούν ομαδικά επί 20 λεπτά ώστε να προτείνουν πρωτοβουλίες που θα μπορούσαν να αναλάβουν ως ενεργοί πολίτες ώστε να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα αυτά ή να υλοποιήσουν τις προτάσεις και σε κάθε περίπτωση να βελτιώσουν τη ζωή στην κοινότητα. Ειδικότερα, καλούνται να περιγράψουν: α) τον στόχο τους, β) τι θα κάνουν, γ) πώς; δ) με ποιους θα συνεργαστούν, ε) πώς θα διασφαλίσουν ότι η λύση τους θα είναι βιώσιμη (ότι το πρόβλημα δεν θα επανέλθει).

Γ. Προτείνοντας

Διάρκεια: 2 διδακτικές ώρες

Κάθε ομάδα περιγράφει το πρόβλημα ή την πρόταση βελτίωσης της κοινωνικής ζωής που επέλεξε να επεξεργαστεί και τις πρωτοβουλίες και δράσεις που προτείνει για την επίλυση του προβλήματος ή/και τη βελτίωση της ζωής στην κοινότητα. Μετά από κάθε παρουσίαση γίνεται συζήτηση στην τάξη, όπου οι υπόλοιποι μαθητές και οι υπόλοιπες μαθήτριες σχολιάζουν, ρωτούν ή συμπληρώνουν με δικές τους ιδέες και προτάσεις. Στόχος είναι οι προτάσεις αυτές των μαθητών/τριών να παρουσιαστούν στην τοπική κοινωνία -και ιδιαίτερα σε εκείνους που συμμετείχαν στην έρευνα-, τους οποίους/ τις οποίες οι μαθητές/ήτριες θα καλέσουν σε δράση.

Η διαδικασία επαναλαμβάνεται για κάθε ομάδα και με την ολοκλήρωσή της οι μαθητές/ήτριες διαμορφώνουν το οριστικό σχέδιο δράσης τους και με την καθοδήγηση του/της εκπαιδευτικού τους, ετοιμάζονται να το παρουσιάσουν στην τοπική κοινότητα στο πλαίσιο σχετικής εκδήλωσης που θα πραγματοποιηθεί κάποια απογευματινή ώρα στο σχολείο. Ουσιαστικά τις παρουσιάσεις τους τις έχουν έτοιμες. Εκείνο που μένει είναι να ετοιμάσουν τις προσκλήσεις και να διαμορφώσουν το πρόγραμμα της εκδήλωσης, της οποίας οικοδεσπότες θα είναι οι μαθητές/ήτριες.

Δ. Ενημερώνοντας και Ενεργοποιώντας

Την ημέρα της εκδήλωσης υποδέχονται οι μαθητές/ήτριες το κοινό, που είναι γονείς και άλλα μέλη των οικογενειών (παππούδες, γιαγιάδες, αδέρφια κ.λπ.) των μαθητών/τριών του σχολείου, εκπαιδευτικοί και μαθητές/ήτριες από το δικό τους και από γειτονικά σχολεία, εργαζόμενοι σε τοπικές

επιχειρήσεις, καταστήματα κ.λπ., μέλη εξωραϊστικών, πολιτιστικών, αθλητικών, περιβαλλοντικών ή άλλων συλλόγων και οργανώσεων, αν υπάρχουν, και άλλοι πολίτες που είτε συμμετείχαν στην έρευνα είτε όχι.

Οι μαθητές/ήτριες ξεκινούν με μια σύντομη παρουσίαση του ορισμού του ενεργού πολίτη και εξηγούν ότι επέλεξαν στο πλαίσιο του συγκεκριμένου προγράμματος να ασχοληθούν με την πτυχή της ιδιότητας του πολίτη που συνδέεται με τη ζωή στην κοινότητα.

Στη συνέχεια παρουσιάζουν συνοπτικά την έρευνά τους και τα αποτελέσματά της.

Δηλώνουν ότι οι ίδιοι πιστεύουν πως μπορούν και πρέπει να έχουν λόγο και ρόλο στο πώς διαμορφώνεται η ζωή στην κοινότητά τους και για τον σκοπό αυτό έχουν ετοιμάσει σχέδια δράσης για κάποια από τα προβλήματα που επεσήμαναν οι συμμετέχοντες στην έρευνά τους. Χρειάζονται όμως συμμάχους και συνεργασίες και γι' αυτό παρουσιάζουν τα σχέδιά τους και καλούν τους παριστάμενους σε δράση. Στην αίθουσα διακινείται φόρμα όπου οι ενδιαφερόμενοι να βοηθήσουν τα παιδιά και να συμβάλουν στην πρωτοβουλία τους, συμπληρώνουν τα στοιχεία τους και τον τρόπο με τον οποίο θα μπορούσαν να φανούν χρήσιμοι.

E. Ενεργώντας

Τα σχέδια των μαθητών/τριών τίθενται σε εφαρμογή. Λαμβάνεται μέριμνα -ιδιαίτερα με τη βοήθεια των γονέων και κηδεμόνων- ώστε σε κάθε σχέδιο να υπάρχουν τουλάχιστον 1-2 ενήλικες, που θα αναλάβουν συντονιστικό ρόλο σε συνεργασία με τα παιδιά και ιδιαίτερα για θέματα που οι μαθητές/ήτριες δεν είναι σε θέση είτε λόγω χρόνου και υποχρεωτικής παρουσίας στο σχολείο είτε λόγω ηλικίας να χειριστούν οι ίδιοι.

Ανάλογα με τη φύση του εκάστοτε θέματος είναι δυνατό αυτό να επιλυθεί/δρομολογηθεί σε σχετικά σύντομο χρονικό διάστημα και πάντως εντός της σχολικής χρονιάς ή να ξεκινήσει μια διαδικασία, η οποία θα ολοκληρωθεί ενδεχομένως την επόμενη χρονιά. Οι μαθητές/ήτριες συμμετέχουν στον ελεύθερο χρόνο τους όσο μπορούν στις πρωτοβουλίες που σχεδίασαν (ακόμη και με την οργάνωση, σε συνεργασία με τον εκπαιδευτικό τους, σχετικής εκπαιδευτικής επίσκεψης, αν αυτό κριθεί σκόπιμο), και σε κάθε περίπτωση παρακολουθούν την πρόοδο των ενεργειών που έχουν ξεκινήσει και ενημερώνονται από τα ενήλικα μέλη των ομάδων που ενεργούν σχετικά με την πορεία τους. Κάθε ομάδα ενημερώνει την τάξη για την πρόοδο του σχεδίου δράσης της και συζητούν όλοι μαζί για ενδεχόμενες τροποποιήσεις που ήδη έγιναν από τους πολίτες που ανέλαβαν να τις υλοποιήσουν, ή που οι ίδιοι οι μαθητές/ήτριες κρίνουν σκόπιμο να προτείνουν. Σε κάθε περίπτωση θα ήταν καλό όλοι οι εμπλεκόμενοι σε κάθε σχέδιο δράσης,

μαθητές, μαθήτριες, εκπαιδευτικοί, γονείς, εκπρόσωποι φορέων, πολίτες της περιοχής, να ορίσουν μια συντονιστική ομάδα παρακολούθησης της υλοποίησης του σχεδίου (π.χ. με έναν μαθητή, μια μαθήτρια, έναν εκπαιδευτικό και ένα πολίτη από οποιαδήποτε από τις παραπάνω κατηγορίες), η οποία θα οργανώνει και θα συντονίζει όλους τους συμμετέχοντες σε κάθε επιμέρους δράση.

ΣΤ. Μέτρηση αντικτύπου

Στο τέλος της σχολικής χρονιάς, σε διάστημα μίας διδακτικής ώρας οι μαθητές/ήτριες θα καλούνται να απαντήσουν και πάλι στο online ερωτηματολόγιο που απάντησαν πριν την εφαρμογή του προγράμματος. Το ερωτηματολόγιο είναι ίδιο. Η μόνη διαφορά είναι ότι έχει προστεθεί στο τέλος μία ερώτηση που συμβάλλει στην ποιοτική αξιολόγηση του προγράμματος.

1. Τι σημαίνει για σένα ενεργός πολίτης (απάντησε σύντομα σε 1 ή 2 γραμμές);
2. Υπάρχουν προβλήματα ή καταστάσεις που δυσκολεύουν τη ζωή κάποιων ανθρώπων στη γειτονιά σου; (Ναι/Όχι)
 - α. Αν ναι, ποιος νομίζεις ότι μπορεί να κάνει κάτι για να τις λύσει;
3. Ποιος/-οι έχει/-ουν την ευθύνη για να είναι καθαρά τα πεζοδρόμια και οι δρόμοι στη γειτονιά σου;
4. Σε κάποιες περιοχές υπάρχουν ράμπες στα πεζοδρόμια και στα κτίρια, ώστε αυτά να είναι προσβάσιμα από άτομα με κινητική αναπηρία. Ποιος/ποιοι θεωρείς ότι έχει/έχουν την ευθύνη να φροντίζει/-ουν να μην εμποδίζεται η πρόσβαση στις ράμπες (π.χ. επειδή πάρκαρε μπροστά ένα αυτοκίνητο);
5. Πιστεύεις ότι εσύ μπορείς ως πολίτης να επηρεάσεις αυτά που σου συμβαίνουν γύρω σου (π.χ. το ότι δεν υπάρχουν ράμπες για ανάπηρους ώστε και αυτοί να μπορούν να πηγαίνουν στα μέρη που πηγαίνουν και οι υπόλοιποι άνθρωποι); (Ναι/Όχι)
 - α. Αν ναι, πώς;
 - β. Αν όχι, γιατί;
6. Θα ήθελες να προσφέρονται στην περιοχή όπου μένεις ευκαιρίες άθλησης ή πολιτιστικών δραστηριοτήτων (μουσικής, χορού, θεάτρου, λογοτεχνίας κ.ά.) στο πλαίσιο της κοινότητας; (Ναι/Όχι)
7. Θεωρείς ότι μπορούν να κάνουν κάτι οι κάτοικοι της περιοχής για να οργανωθούν τέτοιου είδους ή και άλλες δραστηριότητες που θα κάνουν τη ζωή στην κοινότητα πιο όμορφη; (Ναι/Όχι)

- α. Αν ναι, τι θα μπορούσαν να κάνουν;
- β. Αν όχι, γιατί;
8. Πώς μπορείς ως πολίτης να επηρεάσεις αυτά που συμβαίνουν σε άλλους ανθρώπους που είναι ίσως σε πιο δύσκολη θέση από εσένα ή πιο ευάλωτοι;
9. Πώς μπορείς ως πολίτης να επηρεάσεις αυτά που συμβαίνουν στο περιβάλλον;
10. Πώς μπορείς ως πολίτης να επηρεάσεις τη ζωή στην κοινότητά σου;
11. Θεωρείς ότι κέρδισες κάτι από τη συμμετοχή σου σε αυτό το πρόγραμμα; Αν ναι, τι; Αν όχι, γιατί;

Σε όσες από τις παραπάνω ερωτήσεις είναι ανοικτές θα δίνεται η δυνατότητα ελεύθερης απάντησης με περιορισμό λέξεων (προτείνεται μέχρι 50).

Κάθε μαθητής/ήτρια αποθηκεύει/εκτυπώνει τις απαντήσεις του. Σαν εργασία για το σπίτι κάθε παιδί συγκρίνει τις πρόσφατες απαντήσεις του με τις αντίστοιχες που είχε δώσει πριν ξεκινήσει το πρόγραμμα. Σημειώνει τα σημεία όπου υπήρχαν διαφορές και εκείνα όπου δεν άλλαξε η απάντησή του και αναλογίζεται γιατί υπήρξε ή δεν υπήρξε αλλαγή. Προετοιμάζεται ώστε στο επόμενο μάθημα να εξηγήσει στην τάξη με μια τοποθέτηση 1 λεπτού, αν άλλαξε ο τρόπος που αντιλαμβάνεται την έννοια και τον ρόλο του ενεργού πολίτη στην κοινότητα.

Z. Αναστοχασμός

Κάθε μαθητής/ήτρια έχει 1 λεπτό για να παρουσιάσει αν και γιατί άλλαξε ο τρόπος που αντιλαμβάνεται την έννοια και τον ρόλο του ενεργού πολίτη στην κοινότητα.

Ο εκπαιδευτικός έχει συγκεντρώσει τα αποτελέσματα των μετρήσεων συνολικά για το τμήμα του, πριν και μετά την πραγματοποίηση του προγράμματος. Με μια παρουσίαση, όπου τους εξηγεί γραφήματα, τους παρουσιάζει ενδεχόμενες μεταβολές στις απόψεις και στάσεις τους.

Επίσης, κάνει μια σύνοψη των απαντήσεων που έδωσαν οι μαθητές/ήτριες του στο τελευταίο ερώτημα (Θεωρείς ότι κέρδισες κάτι από τη συμμετοχή σου σε αυτό το πρόγραμμα; Αν ναι, τι; Αν όχι, γιατί;)

Ρωτά τους μαθητές και τις μαθήτριες αν θέλουν να συζητήσουν κάτι που τους απασχολεί και το πρόγραμμα ολοκληρώνεται.

Πηγές:

- Bengoa, J., Carvalho, R., Dupouey-Sterdyniak, V., Kallipoliti, M., Pazderski, F., Pisauro, A., Rosenkilde, J., Europa, N., Rodrigues, M., Sestovic, V., Shepherd, A. Active citizens for the common good: Active citizenship footprint, Volonteuropa, London, 2018. Διαθέσιμο στο: <https://volonteuropa.eu/wp-content/uploads/2020/10/Active-Citizenship-Footprint-FINAL.pdf>
- Education, Audiovisual and Culture Executive Agency (2012): Citizenship Education in Europe Διαθέσιμο στο: https://ec.europa.eu/citizenship/pdf/citizenship_education_in_europe_en.pdf
- Eggers, T., Grages, C., Pfau-Effinger, B. (2019) Self-Responsibility of the “Active Social Citizen”: Different Types of the Policy Concept of “Active Social Citizenship” in Different Types of Welfare States. SAGE journals. Διαθέσιμο στο: <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0002764218816803>
- European Education and Culture Executive Agency (European Commission) (2018): Citizenship education at school in Europe. Διαθέσιμο στο: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/6b50c5b0-d651-11e7-a506-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-56573425>
- Evers, A. and Guillemard, A. (2013) Social Policy and Citizenship: The Changing Landscape. Oxford Scholarship Online. Διαθέσιμο στο: <https://www.oxfordscholarship.com/view/10.1093/acprof:oso/9780199754045.001.0001/acprof-9780199754045>
- Frau-Meigs D., O’Neill, B., Soriani, A., Tomé, V. (2017). Digital Citizen Education- Overview and new perspectives (τεύχος 1). Council of Europe. Διαθέσιμο στο: <https://rm.coe.int/prems-187117-gbr-2511-digital-citizenship-literature-review-8432-web-1/168077bc6a>
- Hartley, M. & Huddleston, T. (2010) *School–community–university partnerships for a sustainable democracy: Education for democratic citizenship in Europe and the United States of America*. Council of Europe Publishing. Διαθέσιμο στο: <https://rm.coe.int/16802f7271>
- Hoskins, B., Jesinghaus, J., Mascherini M., Munda, G., Nardo, M., Saisana, M., Van Nijlen, D., Vidoni, D., Villalba E. Measuring Active Citizenship in Europe, European Commission, Institute for the Protection and Security of the Citizen CRELL, Luxembourg, 2006. Διαθέσιμο στο: https://www.labsus.org/wp-content/uploads/images/M_images/MeasuringActiveCitizenship.pdf
- Hoskins, B., Saisana, M. & Villalba, C.M.H. Civic Competence of Youth in Europe: Measuring Cross National Variation Through the Creation of a Composite Indicator. Soc Indic Res 123, 431–457 (2015). <https://doi.org/10.1007/s11205-014-0746-z>
- JRC Publications Repository. Διαθέσιμο στο: <https://ec.europa.eu/jrc/en/publication/euro-scientific-and-technical-research-reports/characterization-active-citizenship-europe>

- Ντιρογιάννη, Δ, Καρδογέρου, Δ. & Τσαχάλη, Μ. (2016). *Ενεργός πολίτης μέσα και έξω από την τάξη*. Αθήνα: Πατάκης

Θ. Δημιουργώντας κύματα

Βαθμίδα:

- Γυμνάσιο
- Λύκειο

Στόχος: Ανάπτυξη της ικανότητας των ενεργών μαθητών/ητριών – πολιτών να κοινοποιήσουν όσο το δυνατόν περισσότερο και καλύτερα την δράση τους έτσι ώστε να έχει τον μεγαλύτερο και πιο βιώσιμο αντίκτυπο. Αυτή θα είναι «η πέτρα της διάχυσης» με την οποία μπορούν να δημιουργούν κύματα και να ταράζουν τα νερά.

Πλαίσιο: Κάθε χρόνο υλοποιούνται χιλιάδες δράσεις και προγράμματα από μαθητές και μαθήτριες σε όλα τα σχολεία της Ελλάδας και τα ελληνικά σχολεία του εξωτερικού, γεγονός που αποτελεί έναυσμα για αλλαγή στις ζωές πολλών από αυτούς/-τες, δημιουργείται πλούτος εμπειριών και αποτελεσμάτων που συνήθως τελειώνει αμέσως μετά την τελευταία ημέρα της δραστηριότητας. Καθώς δεν γίνεται η ανάλογη διάχυση και προβολή των αποτελεσμάτων, ο πλούτος αυτός πάει χαμένος και δεν βοηθά στο να αλλάζει ο τρόπος σκέψης των ανθρώπων άρα και οι ζωές τους προς το καλύτερο και να δημιουργείται αντίκτυπος στην κοινωνία.

Διάρκεια: 2 διδακτικές ώρες (ενδεικτικά)

Υλικά/μέσα: Φωτοτυπίες των δύο πινάκων, χαρτιά, μολύβια, ένα άδειο κουτί

Περιγραφή δραστηριότητας

Η διάχυση των αποτελεσμάτων, είναι ένα από τα σημαντικότερα στάδια μιας δράσης ή ενός προγράμματος γιατί επηρεάζει όσο το δυνατόν περισσότερους ανθρώπους και αξιοποιεί τα αποτελέσματα με σκοπό τον πολλαπλασιασμό και την εφαρμογή τους από κάθε ενδιαφερόμενο άτομο.

Σχεδιασμός

Η δραστηριότητα διάδοσης των δράσεων περιλαμβάνει : ορατότητα, ευαισθητοποίηση, Προέκταση του αντίκτυπου, εμπλοκή περισσότερων ατόμων και ομάδων, διάδοση λύσεων και τεχνογνωσίας, επιρροή σε κύκλους που λαμβάνουν αποφάσεις, ανάπτυξη νέων συνεργασιών και βιωσιμότητα .

Βήμα 1ο: Χωρισμός σε ομάδες (15')

Ο /η εκπαιδευτικός, βγάζει φωτοτυπίες και κόβει σε καρτελάκια τον πίνακα όπου αναγράφονται οι θεματικές που έχουν μελετηθεί το προηγούμενο διάστημα .

Ζητά από έξι μαθητές/ήτριες να τραβήξουν τυχαία ένα θέμα από αυτά που βρίσκονται στο κουτί, στην συνέχεια επίσης με τυχαίο τρόπο πλαισιώνει τις έξι ομάδες με τους υπόλοιπους μαθητές/ήτριες. Λογικά θα σχηματιστούν 6 τετράδες ή 5 τετράδες και μια τριάδα κλπ. ανάλογα με τον αριθμό των μαθητών/τριών.

Η ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ	ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΠΟΛΙΤΗΣ
--------------------	-------------------------

Η ΣΥΝΥΠΑΡΞΗ	ΚΑΝΟΝΕΣ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΟ
Ο/Η ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΟΛΙΤΗΣ	ΤΙ ΣΤ' ΑΛΗΘΕΙΑ ΣΥΜΒΑΙΝΕΙ

Βήμα 2ο: Υλοποιώ: Δημιουργώ κύματα: Σχεδιάζω τρόπους διάχυσης και επικοινωνίας της δράσης ή των δράσεων της Ομάδας, της Τάξης ή του Σχολείου μας. (από 50' έως όσο χρόνο κρίνει ο εκπαιδευτικός απαραίτητο)

Ο/ η εκπαιδευτικός εξηγεί ότι η πρόκληση της διάδοσης είναι πρώτον να διασφαλιστεί η διαθεσιμότητα υλικών ή ιδεών και δεύτερον, η προσβασιμότητα σε όσους επιθυμούν να τα προσεγγίσουν.

Στόχος τους είναι να επηρεάσουν όσο το δυνατόν περισσότερους ανθρώπους, να γίνουν αφορμή για αλλαγή στάσεων και συμπεριφορών σε σχέση με το ζήτημα που έχουν ασχοληθεί, να γίνουν αφορμή για πολλαπλασιασμό και εφαρμογή των νέων αυτών στάσεων και συμπεριφορών από όσο το δυνατόν περισσότερους ανθρώπους.

- Οι μαθητές/ήτριες καλούνται να σχεδιάσουν δραστηριότητες προβολής και διάδοσης
- Να αναδείξουν τα μέρη και στιγμές που αξίζει να επιδείξουν από την δράση τους

Μπορούν να χρησιμοποιήσουν τους προτεινόμενους τρόπους ή ότι άλλο σκεφτούν

- Αναρτήσεις στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και προβολής με τα αντίστοιχα hashtags που θα περιγράψουν το πρόγραμμα, τον σκοπό και τους στόχους
- Επιστολές σε δημάρχους, τοπικές αρχές κλπ πολιτικούς και μεγάλους επιχειρηματίες, ζητώντας να αναλάβουν δράση.
- Δημιουργία αφίσας.
- Έκθεση φωτογραφίας.
- Δημιουργία μικρών συνθημάτων ή/και κειμένων
- Υλοποίηση δρώμενων
- Υλοποίηση μιας εκστρατείας σχετικά με....
- Δημιουργία μικρού ενημερωτικού εντύπου: οι εθελοντές (γονείς, αδέρφια, γείτονες) και τα μέλη των ομάδων θα μοιράσουν στα σχολεία, στις γειτονιές, στους Δήμους.
- Οργάνωση flash mob για ευαισθητοποίηση σχετική με το θέμα
- Δημιουργία βίντεο και ένα άρθρο με πληροφορίες , το οποίο θα αναρτήσουν στις δικές τους σελίδες κοινωνικών δικτύων, πλατφόρμες κλπ, σε όλα τα κοινωνικά δίκτυα του Σχολείου, σχετικών θεματικά ομάδων και φορέων της κοινωνίας των πολιτών χρησιμοποιώντας τα κατάλληλα #hashtags
- Συμπερίληψη όσο το δυνατόν μεγαλύτερης ομάδας στόχου: Απευθύνονται σε συμμαθητές/ήτριες, άλλους νέους, εκπαιδευτικούς, γονείς, φοιτητές/ ήτριες, μέλη συλλόγων και τοπικών κοινοτικών θεσμών (ΚΑΠΗ, βιβλιοθήκες, ΜΚΟ, οργανώσεις εθελοντισμού) τοπικές αρχές.
- Χρήση των social media τα οποία αποτελούν ισχυρά κανάλια για την προσέγγιση διαφορετικών ομάδων στόχων: Facebook, Instagram, YouTube, Pinterest, Twitter, Blog, Tic Toc

Βήμα 3ο: Αξιολογώ (40')

Ο εκπαιδευτικός καλεί τους μαθητές/ήτριες, ανά ομάδες να συζητήσουν και να αξιολογήσουν την αποτελεσματικότητα της δράσης διάχυσης που σχεδίασαν συμπληρώνοντας τον παρακάτω πίνακα:

Κάθε Ομάδα ορίζει έναν εκπρόσωπο ή παρουσιάζουν όλοι μαζί.

Τι έκανα :.....
Τι έδειξα : Προϊόντα, αποτελέσματα.....
Σε ποιον/ους απευθύνθηκα:.....
Μηνύματα : Τι είδους μηνύματα μοιράστηκα
Πόροι: Τι κόστισε αυτό.....
Προϋπολογισμός και χρηματοδότηση.....
Σχεδιασμός & κατανομή εργασιών.....
Τι ικανότητες αξιοποιήθηκαν;.....
Ποιος/οι ωφελήθηκαν;.....
Τι θα βελτιώσω στο μέλλον:.....
Ποιος είναι ο επόμενος στόχος;.....

Ι. Ένα σχολείο αναλαμβάνει δράση

Βαθμίδα:

- Νηπιαγωγείο- Β΄ Δημοτικού (με προσαρμογή από τον /την εκπαιδευτικό)
- Γ΄ - Δ΄ Δημοτικού
- Ε΄ - ΣΤ΄ Δημοτικού

Στόχος: Η ανάδειξη της συνεργασίας και της δέσμευσης ως στοιχεία της ενεργού πολιτεότητας

Διάρκεια: 2 ώρες

Υλικά/μέσα: Η/Υ και προτζέκτορας

Περιγραφή δραστηριότητας

Το γεγονός

«Σταυρούπολη: Παιδιά έδωξαν παράπηγμα με αμίαντο και «υιοθέτησαν» τον χώρο ως πάρκο.

Ολοκληρώνοντας καθημερινά τα μαθήματά τους, τα παιδιά του βου Δημοτικού Σχολείου Σταυρούπολης στη Θεσσαλονίκη κάνουν μια στάση στο διπλανό παρκάκι. Κάποιες φορές μαζεύουν φύλλα, άλλες ποτίζουν τα δέντρα ή δένουν τα μικρά κλαδιά που κινδυνεύουν να σπάσουν από τον αέρα, ενώ άλλες ...μαλώνουν κάποιον περαστικό που τόλμησε να πετάξει σκουπίδι στον χώρο τους. Οι

μαθητές/ήτριες του βου Δημοτικού Σχολείου εδώ και χρόνια έχουν υιοθετήσει το πάρκο και δεν το έχουν εγκαταλείψει ούτε στιγμή. Μάλιστα, το πήραν υπό την προστασία τους προτού γίνει χώρος πρασίνου, τότε που υπήρχε ένα παράπηγμα με επικίνδυνο αμιάντο και αποτελούσε στέκι περιθωριακών τις νύχτες. Η ιδέα ήρθε μέσα στο μάθημα της εκπαιδευτικού Ανατολής Αυγερινού, στη διάρκεια της ευέλικτης ζώνης και της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης. Τα παιδιά, τότε της Γ' τάξης, θέλησαν να κάνουν κάτι για να βοηθήσουν τη γειτονιά τους και αποφάσισαν, σε συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς, τους Συλλόγους Γονέων και Κηδεμόνων, τους γείτονες αλλά και τον δήμο Παύλου Μελά να διώξουν το παράπηγμα και στη θέση του να φτιάξουν το δικό τους πάρκο. Το «Πάρκο του βου Δημοτικού Σχολείου Σταυρούπολης». «Δίπλα στο σχολείο είχαμε ένα παράπηγμα, που ήταν πρόβλημα και για τη γειτονιά. Σε συνεργασία με όλους τους εκπαιδευτικούς και ύστερα από παρότρυνση των παιδιών αποφασίσαμε να υιοθετήσουμε αυτό το κομμάτι. Σκεφτήκαμε ότι ήταν μια καλή ευκαιρία για τις μαθήτριες και τους μαθητές να έρθουν σε επαφή με τη φύση, να μπορέσουν να αγαπήσουν τη γειτονιά τους, να την προστατέψουν και να δώσουν τα απογεύματα στους γονείς και τους περαστικούς ένα χώρο ευχάριστο σε ένα αστικό περιβάλλον», είπε στο ΑΠΕ-ΜΠΕ η δασκάλα κ. Αυγερινού. Ο δήμος «έτρεξε» τις διαδικασίες ώστε να καταφέρει να ξεπεράσει τα γραφειοκρατικά εμπόδια, να απομακρυνθεί ο αμιάντος και το παράπηγμα και ακολούθως να παραχωρηθεί με ασφάλεια ο χώρος στους μαθητές και τις μαθήτριες. Τα παιδιά τοποθέτησαν δέντρα, φύτεψαν λουλούδια, πήραν λάστιχα από γειτονικά βουλκανιζατέρ, που τα έβαψαν για να διαμορφώσουν το πάρκο. Μικροί υπερασπιστές του πρασίνου «Ουσιαστικά τα παιδιά υιοθέτησαν το πρόβλημα, προτού υιοθετήσουν το πάρκο και καταφέραμε όλοι μαζί να δώσουμε λύση. Να ξηλωθεί το παράπηγμα με αμιάντο και να προχωρήσουν οι προτάσεις των μαθητών/τριών για το πώς θα αξιοποιηθεί ο χώρος προς όφελος όλης της γειτονιάς», πρόσθεσε, από την πλευρά του, ο αντιδήμαρχος Περιβάλλοντος του δήμου Παύλου Μελά, Σάκης Λαζαρίδης. Τα παιδιά που κινήθηκαν αρχικά για να απομακρυνθεί το παράπηγμα έχουν αποφοιτήσει εδώ και χρόνια από το δημοτικό σχολείο. Ωστόσο, παρά το γεγονός ότι πηγαίνουν στο Λύκειο, εξακολουθούν να το επισκέπτονται και να το περιποιούνται, όσο το επιτρέπουν οι υποχρεώσεις τους. Έχουν παραδώσει, όμως, σκυτάλη στα μικρότερα παιδιά, γνωρίζοντας πως δεν θα το εγκαταλείψουν. Η σχολική τροχονόμος και μέλος των Συλλόγων Γονέων και Κηδεμόνων του βου Δημοτικού Σχολείου Σταυρούπολης, Μάρθα Γελαστοπούλου, που περνάει αρκετή ώρα με τα παιδιά τονίζει πως «το ευχαριστιούνται, προσέχουν τα δέντρα και δίνουν συμβουλές πως δεν πρέπει να σπάμε τα κλαδιά τους», ενώ χάρη στη δική τους συμβολή «μία εστία μόλυνσης απομακρύνθηκε και κάτι ωραίο έγινε για όλη τη γειτονιά που το αγκάλιασε από την πρώτη στιγμή». Το παραπάνω πάρκο ήταν το πρώτο που υιοθετήθηκε στον δήμο Παύλου Μελά. Έκανε «ποδαρικό» σε ένα περιβαλλοντικό πρόγραμμα που ξεκίνησε η δημοτική αρχή και τελευταία τείνει να γίνει ευχάριστος

«πονοκέφαλος» καθώς ολοένα και αυξάνεται ο αριθμός των πολιτών που επιθυμούν να φροντίζουν είτε έναν δημόσιο χώρο, είτε ένα δέντρο. Πηγή: ΑΠΕ / Α. Καρυπίδου» (Parallaxi Magazine, 2021)

Προτείνεται να παρακολουθήσουν οι μαθητές/ήτριες το video *Μικροί υπερασπιστές του πράσινου* ANA-MPAwebTV, στο <https://www.youtube.com/watch?v=7QAWcTLDCjs&t=1s>

Βήμα 1ο

Ο/η εκπαιδευτικός, ανάλογα με την ηλικία των μαθητών/τριών, διαβάζει το κείμενο ή το απλοποιεί ή τους το δίνει να το διαβάσουν, εξηγώντας κάποιες λέξεις που μπορεί να τους δυσκολέψουν (παράπηγμα, αμιάντος κ.ά.). Στη συνέχεια το συζητούν.

Ενδεικτικές ερωτήσεις

- Πώς φαντάζονται τον χώρο αυτό πριν τον υιοθετήσουν τα παιδιά του σχολείου;
- Τι έκαναν τα παιδιά για να αλλάξει η κατάσταση; Μπορούσαν να απομακρύνουν τα ίδια το επικίνδυνο παράπηγμα;
- Ποιοι συνεργάστηκαν για να αλλάξει η κατάσταση;
- Ποιος αποφάσισε πώς θα διαμορφωθεί το μικρό πάρκο;
- Ήταν μια δράση μόνο για το σχολείο ή είχε και μεγαλύτερο αντίκτυπο; Ποιοι ωφελούνται από την ύπαρξή του;
- Γιατί τα παιδιά του σχολείου, αν και έχουν περάσει χρόνια, φροντίζουν το μικρό πάρκο;
- Σε τι βοηθά η δημοσιοποίηση αυτής της υιοθεσίας;

Ο/η εκπαιδευτικός και τα παιδιά αναζητούν και άλλες παρόμοιες παρεμβάσεις και καταγράφουν τα χαρακτηριστικά τους. (Παραδείγματα στον ιστότοπο του προγράμματος Νοιάζομαι και Δρω <https://noiazomaikaidrw.gr/category/kales-praktikes/>)

Δραστηριότητες

- Τα παιδιά ζωγραφίζουν το πάρκο πριν και μετά, όπως το φαντάζονται.
- Σκέφτονται αν υπάρχει στη γειτονιά κάποιος αντίστοιχος χώρος που θα μπορούσαν να υιοθετήσουν και φροντίσουν. Σχεδιάζουν τα βήματα της δράσης τους (βλ. και δραστηριότητα «Τι θα άλλαζα; Είμαι αρκετά μεγάλος/η ώστε...»).

Μπορεί να είναι και χώρος γύρω από το σχολείο.

Για παράδειγμα, μαθητές και μαθήτριες του 92^{ου} Δημοτικού Σχολείου Αθηνών ζωγράρισαν με την εικαστικό τους γεμάτους με συνθήματα τοίχους του μικρού πεζοδρομου έξω από το σχολείο, ώστε να γίνει πιο ευχάριστη η αναμονή των γονιών τους κατά το σχόλασμα. Επίσης σκέφτονται να ζητήσουν από τον Δήμο να προετοιμάσει τον χώρο για να κάνουν μαζί με τους γονείς τους φύτευση, αναλαμβάνοντας την περιποίηση των φυτών. Στην εποχή της καραντίνας λόγω του covid ένα ένα τα παιδιά, στη μικρή τους βόλτα, πήγαν μέχρι το σχολείο και γέμισαν τα κάγκελα με ποιήματα, ζωγραφιές, λέξεις που έγραψαν σε χαρτόνια.

Ελπίζουν να δώσουν στον αδιάφορο πεζόδρομο μια άλλη όψη, να τον κάνουν ευχάριστο για όλους τους διαβάτες.

- Κάνουν το σχεδιάγραμμα του χώρου που θέλουν να αλλάξουν. Συζητούν σε ομάδες πώς θα ήθελαν να διαμορφωθεί και φέρνουν τις προτάσεις τους στην ολομέλεια της τάξης. Ποιες δουλειές πρέπει να γίνουν; Με ποια σειρά; Τι μπορούν να κάνουν τα ίδια τα παιδιά; Για ποιες εργασίες θα πρέπει να ζητήσουν βοήθεια; Πώς θα ζητήσουν τη βοήθεια;

Ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να προτείνει στους γονείς των παιδιών να κάνουν μια από κοινού συνάντηση για τον προγραμματισμό και τον σχεδιασμό. Καλό είναι να συνεργαστούν με τα παιδιά όσο περισσότεροι γονείς μπορούν, σε κάθε στάδιο, συνδέοντας τη δράση και με τα επαγγέλματα τους. Π.χ. αρχιτέκτονας για τον σχεδιασμό, κηπουρός ή γεωπόνος για τη φύτευση, οικοδόμος για την προετοιμασία του χώρου, γιατρός για τη σημασία ενός ευχάριστου και καθαρού χώρου κοκ.

Σημείωση: Συνδυάζεται με τη Δραστηριότητα «Τι θα άλλαζα; Είμαι αρκετά μεγάλος/η ώστε...;»

Βιβλιογραφία

Parallaxi Magazine, (2021). Ανακτήθηκε στις 27/2/2021 από τον διαδικτυακό τόπο: <https://parallaximag.gr/top/stavroupoli-edioksan-parapigma-me-amianto-kai-yiothetisan-ton-choro-os-parko>

Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας (στην Πρωτοβάθμια) εκπαιδευτικός και μαθητές/ήτριες συζητούν και επιλέγουν λέξεις ή φράσεις κλειδιά που τη χαρακτηρίζουν. Βοηθητικά ερωτήματα: Τι είναι αυτό που μπορούν τώρα να καταλάβουν καλύτερα; να κάνουν καλύτερα; Κάτι που θα κάνουν από εδώ και πέρα; Η καταγραφή μπορεί να είναι περιφραστική, περιγραφική, ανάλογα με την ηλικία των παιδιών. Μπορεί ο/η εκπαιδευτικός να έχει τον ρόλο γραμματέα για τα παιδιά που δεν γνωρίζουν ακόμα γραφή. Γράφουν τις χαρακτηριστικές λέξεις ή φράσεις σε χαρτί του μέτρου που βρίσκεται σε τοίχο της τάξης καθ'

όλη τη διάρκεια του προγράμματος. Μπορούν να προσθέτουν και λέξεις ή φράσεις που σκέπτονται για τις δραστηριότητες σε δεύτερο χρόνο.

Κ. Πεζοδρόμια για όλα, πλην πεζών

Βαθμίδα:

- Ε΄-Στ΄ Δημοτικού
- Γυμνάσιο
- Λύκειο

Πλαίσιο: Οι μαθητές/τριες μελετούν ένα πραγματικό πρόβλημα της γειτονιάς τους, μεταβαίνοντας από τη θεωρητική μάθηση στο πλαίσιο της σχολικής αίθουσας, στην εμπειρική μάθηση σε εξωτερικό μαθησιακό περιβάλλον. Η επαφή τους αυτή με το εξωτερικό περιβάλλον συμβάλλει στην παρατήρηση και καταγραφή ενός πραγματικού προβλήματος: στην κακή κατάσταση των πεζοδρομίων και το ασαφές πλαίσιο από το οποίο διέπεται η συντήρησή τους (Τίνος είναι η ευθύνη;). Επιδιώκεται με τη μελέτη αυτή να ευαισθητοποιηθούν και να ενεργοποιηθούν και αν συνεργαστούν για το κοινό καλό.

Στόχοι: Η ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των μαθητών/τριων για προβλήματα της γειτονιάς τους η ανάπτυξη της κριτικής ικανότητας για παρατήρηση, η ανάλυση και σύνθεση των συγκεντρωμένων στοιχείων, η ανάπτυξη συνεργασίας μεταξύ μαθητών και μαθητριών, τοπικής αρχής, επιστημόνων και της κοινωνίας των πολιτών.

Διάρκεια: 4 διδακτικές ώρες

Συνεργασίες: Δήμος, τοπική κοινωνία, πολεοδομία, τοπικοί σύλλογοι ή φορείς, σχετικοί επιστήμονες.

Υλικά/μέσα: Χάρτης της γειτονιάς, φωτογραφίες, φωτογραφικές μηχανές ή τα έξυπνα κινητά τους, μέτρα ή μεζούρες. Στυλό ή μολύβια, φύλλα εργασίας, πίνακες καταγραφής της κατάστασης των πεζοδρομίων.

Περιγραφή δραστηριότητας

Ο/η εκπαιδευτικός προβάλλει στους/τις μαθητές/ήτριες τις παρακάτω εικόνες ή όποιες θεωρεί ότι αποτυπώνουν καλύτερα την κατάσταση στην πόλη ή την περιοχή που ζουν. Οι μαθητές/ήτριες ερευνούν και καταγράφουν στο πεδίο την κατάσταση των πεζοδρομίων, με στόχο την κατανόηση του κοινωνικού προβλήματος της μη ασφαλούς πρόσβασης των κατοίκων, ιδιαίτερα ατόμων με δυσκολίες κίνησης (ΑΜΕΑ, ηλικιωμένοι, μωρά σε καρότσια) να σκεφτούν κριτικά και να αναζητήσουν λύσεις. Οι μαθητές/ήτριες καλούνται να αναγνωρίσουν ένα καθημερινό πρόβλημα, στην πόλη ή στην γειτονιά τους, να ευαισθητοποιηθούν, να αναζητήσουν τις αιτίες και να προτείνουν τρόπους επίλυσης του προβλήματος ως υπεύθυνοι, ενεργοί αυριανοί πολίτες.

Βήμα 1ο: Στην αίθουσα: Καταιγισμός και χαρτογράφηση γνώσεων και ιδεών

Ο/η εκπαιδευτικός προβάλλει τις φωτογραφίες στους μαθητές και τις μαθήτριες και τους ζητά να εκφράσουν την γνώμη τους, να εντοπίσουν πιθανές προβληματικές καταστάσεις.

Καταγράφει τις απαντήσεις και στην συνέχεια προχωρά στην ομαδοποίηση και τη σύνδεσή τους.

Οι μαθητές/ήτριες καλούνται να απαντήσουν σε κάποιες διερευνητικές ερωτήσεις ώστε να ανοίξει η συζήτηση:

Ερωτήσεις:

- Αναγνωρίζετε κάποιες σχετικές εικόνες στην γειτονιά σας;
- Στον στενό σας περίγυρο υπάρχει άτομο με μειωμένη κινητικότητα;
- Ηλικιωμένοι, μητέρες με καροτσάκια;
- Αισθάνεσθε ότι σας αφορά το ζήτημα;
- Έχετε σκεφτεί εάν μπορείτε να κάνετε κάτι για αυτό;

Βήμα 2ο: Στο πεδίο

A. Συμπλήρωση φύλλου εργασίας για τις προτεινόμενες δομικές προδιαγραφές του πεζοδρομίου

B. Φωτογραφική απεικόνιση

Αρχικά, ο/η εκπαιδευτικός δίνει στις ομάδες των μαθητών/τριών ένα χάρτη (A3 ή A2 μέγεθος κόλλας), ο οποίος παρουσιάζει τους δρόμους της γειτονιάς τους οποίους θα μελετήσουν. Στο χάρτη υπάρχουν βέλη τα οποία δείχνουν τη διαδρομή που πρέπει να ακολουθήσει κάθε ομάδα μαθητών/τριών στο πεδίο μελέτης. Οι μαθητές/ήτριες χωρίζονται σε ομάδες και αναλαμβάνουν να εξερευνήσουν τα οικοδομικά τετράγωνα που γειτνιάζουν με το σχολείο τους και τους έχουν ανατεθεί, παρατηρούν, κάνουν μετρήσεις (πχ χωράει να περάσει καρότσι αναπήρου; καρότσι λαϊκής;) και καταγράφουν την κατάσταση των πεζοδρομίων.

Περιοχή μελέτης:.....

Μεταξύ των οδών..... και

Μελετήθηκε τμήμα των οδών 1

2

3

Παραλλαγή

Οι μαθητές /ήτριες παίρνουν συνέντευξη από τους κατοίκους, καταστηματαρχες κλπ, επισκέπτονται το Δημαρχείο ώστε να πάρουν συνέντευξη από τον Δήμαρχο, ή από τον Προϊστάμενο της τεχνικής υπηρεσίας του Δήμου.

Στους χάρτες τους οι μαθητές/ήτριες καλούνται να χρωματίσουν με διαφορετικό χρώμα τις πρώτες διαπιστώσεις τους:

- Πράσινο χρώμα: Βιώσιμα πεζοδρόμια τα οποία συμβάλλουν θετικά στην κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική ανάπτυξη, διευκολύνουν την κίνηση των κατοίκων της γειτονιάς γύρω από το σχολείο.
- Κίτρινο χρώμα: Χρειάζεται βελτίωση (συμπληρώνουν τι κατά την γνώμη τους πρέπει να γίνει).
- Κόκκινο χρώμα: Μη βιώσιμα πεζοδρόμια : Ποια στοιχεία τα καθιστούν μη-βιώσιμα; Γιατί;

Βήμα 3ο: Διαδικτυακή έρευνα, πρόσκληση ειδικού στο Σχολείο, επίσκεψη στην Πολεοδομία ώστε να ελέγξουν εάν η υφιστάμενη κατάσταση είναι νόμιμη.

Ο/Η εκπαιδευτικός δίνει ανά ομάδα τον παρακάτω πίνακα και προτείνει να επιλέξουν έναν ή και περισσότερους τρόπους συλλογής πληροφοριών για την συμπλήρωσή του. Καλό θα ήταν να γίνει διασταύρωση των πληροφοριών από δύο τουλάχιστον πηγές.

	Από.....m	Έως.....m
Πλάτος των πεζοδρομίων κυμαίνεται από ...		
Πλάτος ελεύθερης ζώνης διέλευσης των πεζών κυμαίνεται από ...	Από.....m	Έως.....m
Ύψος των πεζοδρομίων κυμαίνεται από ...	Από.... cm	Έως..... cm

Αποτελέσματα, ερωτήματα και υποθέσεις

- Ποιες είναι οι αιτίες που περιορίζεται το πλάτος ελεύθερης ζώνης διέλευσης των πεζών σύμφωνα με όσα καταγράψατε;
- Ποιος επωφελείται και ποιος ζημιώνεται;
- Ποιος είναι ο υπεύθυνος για αυτό;
- Ποιος επηρεάζεται κυρίως από αυτό;
- Γιατί υπάρχουν αυξομειώσεις στο ύψος των πεζοδρομίων;
- Υπάρχουν ράμπες και στις δύο άκρες του πεζοδρομίου για ΑΜΕΑ, σε τι κατάσταση βρίσκονται;
- Εάν δεν υπάρχουν και στις δύο πλευρές είναι λειτουργικά τα πεζοδρόμια για όλους τους πολίτες;
- Ποια είναι τα υλικά επικάλυψης των πεζοδρομίων;
- Είναι ομοιόμορφα; Αν όχι γιατί νομίζετε ότι είναι διαφορετικά;
- Μπορείτε να αναφέρετε κάποια από αυτά που είδατε;
- Έχουν όλα το ίδιο κόστος; Ποιος επωφελείται από την διαφορά;
- Τι άλλο υπάρχει πάνω στην επικάλυψη;

- Είναι το ίδιο καλά συντηρημένα;
- Ποιος ευθύνεται;
- Υπάρχουν λωρίδες όδευσης τυφλών;

Βήμα 4°. Ας δούμε: Τι λέει ο νόμος;

	Τι ισχύει με βάση τις παρατηρήσεις μας.	Τι προβλέπει ο νόμος.	Τηρείται ο νόμος;
Πλάτος δρόμου			
Πλάτος πεζοδρομίου			
Ύψος πεζοδρομίου			
Υλικά κατασκευής			

Ερωτήσεις για συζήτηση και εξαγωγή συμπερασμάτων:

- Σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία, υπάρχουν τα **δικαιώματα των πεζών** και συγκεκριμενοποιούνται στον κώδικα οδικής κυκλοφορίας το γνωρίζεις;
- Επίσης υπάρχουν προδιαγραφές για τα πεζοδρόμια (*ελάχιστο πλάτος και ύψος*).
- Τι προδιαγραφές υπάρχουν για σωστά πεζοδρόμια;
- Ποιος πληρώνει για τη συντήρησή τους;
- Τι γίνεται όταν καταστρέφεται από τη ΔΕΗ, ΔΕΥΑ, ΟΤΕ, Φυσικό Αέριο κλπ;
- Τι γίνεται όταν οι ιδιοκτήτες δεν συντηρούν τα πεζοδρόμια τους;
- Επιτρέπεται η κλίση στα πεζοδρόμια για είσοδο σε πάρκινγκ;
- Πότε επιτρέπονται τραπεζοκαθίσματα;
- Πολλές φορές τα καταστήματα επεκτείνουν τα τραπέζια σε όλο το πεζοδρόμιο. Μπορούν να το κάνουν;

- Τα διακοσμητικά στοιχεία, διαχωριστικά πλαίσια, σκίαστρα, πέργκολες κλπ. επιτρέπονται;
- Επιτρέπεται τα καταστήματα να εκθέτουν τα εμπορεύματά τους στα πεζοδρόμια;
- Γιατί επιτρέψαμε να συμβεί αυτό;
- Που μπορείτε να μάθετε περισσότερα;
- Τι μπορούμε να κάνουμε για να βελτιώσουμε την κατάσταση;

Βήμα 5ο: Αναλαμβάνουμε δράση

Ο/Η εκπαιδευτικός επανέρχεται στον καταιγισμό ιδεών και στον εννοιολογικό χάρτη που είχε προκύψει. Ρωτά τους/τις μαθητές/ήτριες εάν έχουν να προσθέσουν κάτι μετά από την έρευνα που έκαναν και τους ζητά να προτείνουν τρόπους ενεργοποίησης και δράσης για την επίλυση των προβλημάτων που έχουν διαπιστωθεί.

Απαραίτητο στοιχείο αυτού του σταδίου είναι η συνειδητή λήψη απόφασης για δράση, μέσα από δημοκρατικές διαδικασίες πριν την ανάληψή της. Ο/η εκπαιδευτικός πρέπει να διευκρινίσει ότι η ανάληψη δράσης και η συμμετοχή στην λήψη απόφασης περιλαμβάνει συνεργασία με ενήλικες.

Τύποι δράσεων

- Η δράση μπορεί να είναι **πολιτική**: Συμμετοχή σε ανοιχτές δημοτικές συνεδριάσεις, δημιουργία και υπογραφή ψηφίσματος κλπ.
- Η δράση μπορεί να είναι **οικονομική**: Μπουκοτάζ αγοράς προϊόντων από καταστήματα που έχουν καταλάβει παράνομα τον χώρο του πεζοδρομίου για parking, τοποθέτηση αυτοσχέδιων καθισμάτων, ζαρντινιέρων κλπ. Εθελοντική εργασία ή οικονομική συνεισφορά σε ομάδες της κοινωνίας των πολιτών ενεργούν υπέρ της προστασίας των δικαιωμάτων του πολίτη κλπ.
- Η δράση μπορεί να είναι **εκπαιδευτική**: Πρόσκληση ειδικών στο Σχολείο, διάβασμα άρθρων από τον τύπο ή το διαδίκτυο κλπ.
- Η δράση μπορεί να είναι **δράση πειθούς**: Συγγραφή επιστολών που να απευθύνονται στους αρμόδιους, αναγραφή μικρών συνθημάτων που μπορούν να μοιραστούν από τους μαθητές και τις μαθήτριες στους περίοικους ή και στους οδηγούς: *Το πεζοδρόμιο δεν είναι parking, Αφήστε χώρο για τα αμαξίδια, Φτιάξτε τα πεζοδρόμια, Ζαλίζομαι στην βόλτα (το μωρό της γειτονιάς).*

Βήμα 6ο: Αναστοχασμός

Ο/ η εκπαιδευτικός προβάλλει την ταινία μικρού μήκους “Ο αδερφός μου” Ο σκηνοθέτης Θοδωρής Παπαδουλάκης, περιγράφει την καθημερινότητα που καλούνται να αντιμετωπίσουν στα Χανιά τα ΑμεΑ αλλά και οι οικογένειές τους. Ακολουθεί συζήτηση και προβληματισμός. Διαθέσιμη στο <https://www.youtube.com/watch?v=kJ01IGOqnVc&t=4s>

Πηγές: Από το διαδίκτυο

Ταινία μικρού μήκους «Ο αδερφός μου» του Θοδωρή Παπαδουλάκη Διαθέσιμο στο <https://www.youtube.com/watch?v=kJ01IGOqnVc&t=4s> (ανακτήθηκε στις 21/5/2021)

<http://portal.tee.gr/portal/page/portal/teelar/NOMOTHESIA/KTIRIOOIKODOMIKOS%20KSNONISMOS> (ανακτήθηκε στις 21/5/2021)

<https://corfutvnews.gr/kerkyra-pagides-ta-pepodromia-tis-polis-atychima-me-82chronol/> (ανακτήθηκε στις 21/5/2021)

<https://www.vimaonline.gr/20/article/23387/episkeui-pepodromion-nomika-upohreoi-kai-periptoseis-euthuni-dimou-parodion-idioktiton> (ανακτήθηκε στις 21/5/2021)

Επισκευή Πεζοδρομίων: Πότε είναι υπεύθυνος ο Δήμος και πότε ο ιδιοκτήτης της παρόδιας κατοικίας. Διαθέσιμο στο <https://koinoniki.gr/2019/10/episkevi-pepodromion-pote-ine-ipefthinos-o-dimos-ke-pote-o-idioktitis-tis-parodias-katikias/> (ανακτήθηκε στις 21/5/2021)

Δύσκολη η ζωή των ΑμεΑ στην Ελλάδα: Τα δεκάδες προβλήματα που αντιμετωπίζουν καθημερινά Lifo Διαθέσιμο στο <https://www.lifo.gr/now/greece/dyskoli-i-zoi-ton-amea-stin-ellada-ta-dekades-problimata-poy-antimetopizoy-n-kathimerina> (ανακτήθηκε στις 21/5/2021)

Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας (στην Πρωτοβάθμια) εκπαιδευτικός και μαθητές/ήτριες συζητούν και επιλέγουν λέξεις ή φράσεις κλειδιά που τη χαρακτηρίζουν. Βοηθητικά ερωτήματα: Τι είναι αυτό που μπορούν τώρα να καταλάβουν καλύτερα; να κάνουν καλύτερα; Κάτι που θα κάνουν από εδώ και πέρα; Η καταγραφή μπορεί να είναι περιφραστική, περιγραφική, ανάλογα με την ηλικία των παιδιών. Μπορεί ο/η εκπαιδευτικός να έχει τον ρόλο γραμματέα για τα παιδιά που δεν γνωρίζουν ακόμα γραφή. Γράφουν τις χαρακτηριστικές λέξεις ή φράσεις σε χαρτί του μέτρου που βρίσκεται σε τοίχο της τάξης καθ' όλη τη διάρκεια του προγράμματος. Μπορούν να προσθέτουν και λέξεις ή φράσεις που σκέπτονται για τις δραστηριότητες σε δεύτερο χρόνο.

Λ. Η ζωή στο νησί

Βαθμίδα:

- Γυμνάσιο
- Λύκειο

Στόχος: Οι μαθητές/ήτριες καλούνται να προσεγγίσουν ένα πραγματικό πρόβλημα να εξετάσουν τις παραμέτρους που το δημιούργησαν και να αναζητήσουν λύσεις κυρίως όμως να μάθουν να σκέφτονται με όρους επίλυσης προβλήματος ως ενεργοί μαθητές/ήτριες και αυριανοί ενεργοί πολίτες

Πλαίσιο: Οι κάτοικοι στα ακριτικά νησιά αντιμετωπίζουν πολλά προβλήματα κυρίως συγκοινωνίας και μετακίνησης ανθρώπων και αγαθών ειδικά τους χειμερινούς μήνες. Ιδιαίτερα δύσκολα είναι όταν οι ισχυροί βοριάδες δεν αφήνουν τα πλοία να ταξιδέψουν ή να «πιάσουν» λιμάνι, αισθάνονται απομονωμένοι και ανασφαλείς. Το σημαντικότερο πρόβλημα που έχουν είναι η ελλιπής ή ανύπαρκτη ιατρική περίθαλψη. Οι κάτοικοι ενός ακριτικού νησιού δημιουργούν ένα μικρό βίντεο στο οποίο εκφράζουν την αγωνία τους για την έλλειψη γιατρού στο νησί και ζητούν *τα αυτονόητα* όπως χαρακτηριστικά λένε έναν γιατρό γενικής ιατρικής. Ζητούν μία κοινοποίηση ώστε να *φτάσει η φωνή τους εκεί που πρέπει*, για να τους ακούσουν, για να τους πιστέψουν.

Διάρκεια: 2 διδακτικές ώρες

Συνεργασίες: Δήμος, τοπική κοινωνία, κοινωνία των πολιτών, τοπικοί σύλλογοι ή φορείς, επιστημονικοί σύλλογοι, σχετικοί επιστήμονες.

Υλικά : Χαρτιά και μολύβια για σημειώσεις

Περιγραφή δραστηριότητας

Οι μαθητές/ήτριες πληροφορούνται για ένα πραγματικό πρόβλημα, καλούνται να ερευνήσουν τους παράγοντες οι οποίοι το δημιούργησαν, να διερευνήσουν λύσεις για την αντιμετώπιση του, να αξιολογήσουν τις προτεινόμενες λύσεις να επιλέξουν την καταλληλότερη και να αναπτύξουν δράση για την εφαρμογή της

Βήμα 1ο: Εντοπισμός του προβλήματος. (20')

Εισαγωγή του προβλήματος προς Μελέτη από τον εκπαιδευτικό

Σημ. Οι χρόνοι είναι ενδεικτικοί

Ο/Η εκπαιδευτικός προβάλλει το βίντεο Σύμη, έκκληση για γιατρό Symi
Τη https://youtu.be/YFX_aSQHkNI.

Εναλλακτικά:

Ο/η εκπαιδευτικός περιγράφει το περιεχόμενο του βίντεο ή το μοιράζει σε φωτοτυπίες σαν μελέτη περιπτώσης:

Σε ένα μικρό Ελληνικό ακριτικό νησί εν έτει 2021 η ζωή στο δεν είναι εύκολη υπόθεση, για την ακρίβεια είναι δύσκολη οι κάτοικοι έχουν να αντιμετωπίσουν πολλά προβλήματα, παλεύουν καθημερινά με τα κύματα, με τις καιρικές συνθήκες, έχουν χαρές αλλά και φόβο, παλεύουν και για τα αυτονόητα. Δεν ζητούν πολυτέλειες και στοργή. Ζητούν ένα γιατρό γενικής ιατρικής, ένα γιατρό να τους προστατεύει, να τους προσέχει, ένα γιατρό ήρωα. Ζητούν μια κοινοποίηση του βίντεο που ετοίμασαν με την βοήθεια του τοπικού τηλεοπτικού καναλιού, στα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης, για να φτάσει η φωνή τους εκεί που πρέπει, για να τους ακούσουν, για να τους πιστέψουν, για να μην φοβούνται τα παιδιά κάποια βράδια, για να μην τρέμουν στην ιδέα τι θα συμβεί αν πάθουν κάτι αυτά ή οι γονείς τους. Ζητούν τα αυτονόητα όπως λένε.

Ερωτήσεις:

Ο/η εκπαιδευτικός ενθαρρύνει τους μαθητές και τις μαθήτριες να προσεγγίσουν το πρόβλημα λαμβάνοντας υπόψη το σύνθετο χαρακτήρα και τις ποικίλες συνιστώσες του θέτοντας μια σειρά ερωτήσεων με στόχο οι μαθητές/ήτριες να προσεγγίσουν κριτικά το πρόβλημα.

- Ποια είναι τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα που έχει η ζωή στο μικρό νησί;
- Ποια προβλήματα αναφέρονται από τους κάτοικους σε αυτό το βίντεο;
- Ποιος είναι ο στόχος των κατοίκων με την δημιουργία αυτού του βίντεο;
- Σε ποιον απευθύνεται;
- Γιατί οι κάτοικοι κατέφυγαν σε αυτόν τον τρόπο για να κάνουν γνωστό το αίτημά τους;
- Ποιες μπορεί να είναι οι επιπτώσεις στους κατοίκους της περιοχής;
- Ποιος μπορεί να έχει την ευθύνη για τη δημιουργία του προβλήματος;
- Υποθέστε ότι είστε κάτοικοι του νησιού. Με ποιον/ άλλους τρόπους θα μπορούσαν να έχουν δράσει οι κάτοικοι ώστε να διεκδικήσουν το αυτονόητο;

- Τι είναι αυτονόητο σε μια Δημοκρατική Κοινωνία;

Βήμα 2ο: Συγκέντρωση επιπλέον στοιχείων για το πρόβλημα και εντοπισμός των αιτίων που δημιούργησαν το πρόβλημα 20΄

Ο/η εκπαιδευτικός εξηγεί ότι η μελέτη ενός προβλήματος αναπτύσσεται μέσα από τη διερεύνηση των παραγόντων που έχουν συμβάλει στη δημιουργία του και καλεί τους μαθητές και τις μαθήτριες να κάνουν έρευνα, να βρουν σχετικά άρθρα στο διαδίκτυο, να μελετήσουν όσο το δυνατόν περισσότερες παραμέτρους, με στόχο να αναπτύξουν δεξιότητες έρευνας και ελέγχου των πηγών τους και να κατανοήσουν ολιστικά το πρόβλημα. Η σφαιρική γνώση του προβλήματος θα τους επιτρέψει να αναλάβουν δράση με εμπειριστατωμένες προτάσεις για τη λύση του προβλήματος.

Οι μαθητές/ήτριες καλούνται ανά τριάδες να αναζητήσουν :

- Τρόπους πληροφόρησης
- Εξέταση εγκυρότητας των πληροφοριών τους
- Καταγραφή των εμπλεκομένων (κάτοικοι, τοπική αρχή, θεσμικοί συνομιλητές, οι ίδιοι οι γιατροί, σημαντικοί άλλοι)
- Διαστάσεις του προβλήματος
- Με ποιους τομείς πρέπει να ασχοληθεί το κράτος, για να νιώσουν ασφάλεια οι κάτοικοι των απομονωμένων νησιών.

Βήμα 3ο: Καταστρώνουμε σχέδια δράσης: Τι μπορείτε να κάνετε για να βελτιώσετε την κατάσταση; 30΄

Ο/η εκπαιδευτικός χωρίζει τους μαθητές και τις μαθήτριες σε ομάδες των τριών ή πέντε ατόμων. Οι μαθητές/ήτριες καλούνται να συζητήσουν μεταξύ τους τους λόγους που κάνουν τους κατοίκους των νησιών να νιώθουν ανασφαλείς. Η κάθε ομάδα καταστρώνει ένα σχέδιο δράσης και προτείνει τρόπους βελτίωσης της ζωής στο νησί, το καταγράφει σε χαρτόνια εργασίας ή σε σελίδες Α3 με σκοπό να το παρουσιάσει στις άλλες ομάδες. Οι μαθητές/ήτριες καλούνται να σκεφτούν ως πολίτες, να συνεργαστούν μεταξύ τους και να αναλάβουν δράση.

Κατά το σχεδιασμό θα πρέπει να λάβουν υπόψη:

- Ποιος είναι ο στόχος τους για την επίλυση ή συμμετοχή στην επίλυση του προβλήματος;
- Ποια θα είναι τα κριτήρια για επιλογή ρεαλιστικής/ πιθανής δράσης;
- Ποια θα είναι η δράση ;

- Με ποια άτομα ή ποιους φορείς θα συνεργαστούν;
- Με ποιο τρόπο θα τους πείσουν για το εγχείρημα τους;
- Ποιος πιστεύουν ότι θα είναι ο αντίκτυπος της δράσης τους

Βήμα 4ο: Παρουσίαση των προτάσεων των ομάδων 20΄

Οι μαθητές/ήτριες αποφασίζουν τον τρόπο που θα παρουσιάσουν τα σχέδια δράσης τους μπορεί να είναι ένας ή μία εκπρόσωπος ή όλοι/ες μαζί.

Εναλλακτικά:

Ο/ η εκπαιδευτικός επιλέγει και μοιράζει ρόλους ενηλίκων οι οποίοι θα συνεδριάσουν ως τοπικοί σύμβουλοι, για να διαμορφώσουμε ένα υπόμνημα προς την κεντρική εξουσία, με το οποίο θα αξιοποιούν τις προτάσεις και θα ζητούν να γίνουν ενέργειες, ώστε να βελτιωθούν οι συνθήκες της ζωής τους στο νησί.

Βήμα 5ο: Αξιολόγηση των προτάσεων 15΄

Οι μαθητές/ήτριες αξιολογούν τις προτάσεις λαμβάνοντας υπόψη:

- τη δυνατότητα εφαρμογής τους
- τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα
- τα εμπλεκόμενα άτομα (κοινωνικές ομάδες, μέλη της κοινωνίας των πολιτών, αρμόδιοι φορείς που εμπλέκονται και επηρεάζουν την αποτελεσματικότητα των προτεινόμενων λύσεων κλπ.)
- την ανάγκη ή όχι εξεύρεσης πόρων για την υλοποίηση της δράσης

Βιβλιογραφία

Symí Tv (2021) *Σύμη, έκκληση για γιατρό*. Διαθέσιμο στο: https://youtu.be/YFX_aSQHkNI (Ανακτήθηκε 4/4/2021)